

קובץ גליונות

פרשת אמור

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

דברי שי"ה-
דרכי החיזוק-
ממגד גרש ירחים-
פניני חשוקי המד-
ממעייני החיים-
עומק דעת-
הארה מוסרית-
רשימות תלמידים-
מים חיים-
שואלין ודורשין-
מסביב לשולחן-
הפרשה המהנכת-
נשיה בחוקיך-
גאון יעקב-
פנינים משולחן רבינו-
דחזיתיה-
תיקוני עירובין-
וידבר משה-
אוצר הספרים-
קול ברמה-

הגאון הגדול רבי יהואל מיכל
ב"ר אברהם יצחק זצוק"ל פיינשטיין
ר"י בית יהודה
נלב"ע ט"ז אייר תשס"ג

לרגל הארצייט
מובא השבוע
'סודות בדרכי
קנינה של תורה'
מדברי בנו
הגאון הגדול
רבי דוד פיינשטיין
שליט"א

מצורף:

אין לעיין כלל ללא תשלום!

הודעה חשובה

ברכת יישר כח גדול
לכל הנציגים שפתחו את מוקד ההפצה
בביתם בימים אלו.

נשמח בפתיחת מוקדי הפצה נוספים
לזיכוי הרבים המבקשים.

ניתן לעדכן במס' 053-3145900
או במייל k.gilyonot@gmail.com

בברכת בשורות טובות
מערכת 'קובץ גליונות'

לידיעת המפרסמים

למערכת הקובץ גליונות
יש תפוצת מייל גדולה,
ובפרט בימים אלו ניתן לפרסם
ולהגיע לקהל יעד גדול.

מחבר ספר? הפרסום יקר?

פרסום במדור אוצר הספרים
ממוקד ומגיע בדיוק לקהל היעד
שאתה צריך!
וכל זה במחיר מוזל במיוחד
לתועלת המחברים.

פנה עוד היום
למערכת 'קובץ גליונות'

הקבצים הבאים

ט"ו אייר	אמור	י"ט תמוז	פינחס
כ"ב אייר	בהר בחוקותי	כ"ו תמוז	מטות מסעי
כ"ט אייר	במדבר	ד' אב	דברים
ז' סיון	חג השבועות - נשא	ט' אלול	כי תצא
י"ד סיון	בהעלותך	ט"ז אלול	כי תבוא
כ"א סיון	שלח	כ"ג אלול	נצבים וילך
כ"ח סיון	קרח	א' תשרי	ראש השנה
ה' תמוז	חוקת	ח' תשרי	האזינו - שבת שובה - יו"כ
י"ב תמוז	בלק	ט"ו תשרי	חג הסוכות

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

רוצה להקדיש את יקירך ולהיות
שותף בהפצת דברי התורה של
רבינו? כאן זה המקום 053-3145900

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פשט על הפרשה

הערות הקוראים

כתוספת למה שהובא בגליון האחרון לגבי שליחת המכתבים, פעם עברתי ליד תיבת הדואר הזו שהיתה על רחבת רחוב רשב"ם 15 ורבי חיים שהיה שם כדי לשלוח מכתבים (כי זה היה מראה מידי יום ביומו), עצר אותי ואומר לי 'יש פה רעש תבדוק מה זה'. היה שם ביתן גבוה שיש בו טלפון ציבורי ואנשים היו מצלצלים לשם כדי לקרוא לבעלי החנויות שם או לבחור משיבת בית מאיר, כי לא היה מקובל אז טלפונים, ומי שהיה עובר ושומע צלצול היה נכנס לביתן הזה ומרים את הטלפון ונענה לבקשה, כך זכור לי. אז הוא שמע שם 'רעש' ולא רצה לגשת או לא ידע בכלל מה זה, ושלח אותי לטפל בזה.

יוסף צבי רינהולד

וספרתם לכם וגו' (כג, טו) נשאלתי למה בספירת הימים סופרין בתחלת היום, היום יום א', משום תמימות ובשבועות סופרין בסוף השבוע והר"ל לספור בתחלת השבוע היום יום אחד בשבוע הראשון וכמו"כ ביום הח' הר"ל לספור היום שמונה ימים שהם שבוע אחד ויום ראשון שבשבוע השני. ונראה שהטעם דבימים כתיב תספרו חמשים יום הספירה בתחלה ובשבועות כתיב שבעה שבועות תספר לך הספירה בסוף כשתגיע השבוע תספור שנשלמה שבוע.

ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך וגו' (כב) פתח הכתוב בל' רבים ובקצרכם וגו' וסיים בלשון יחיד לא תכלה וגו', וי"ל משום דבחולין קל"ה ב' יליף מובקצרכם לרבות שותפות אבל החיוב אינו אלא על המכלה כדתנן פ"ג דפאה השותפין נותנין פאה אחת ובדרך הרגיל אחד גומר לקצור. **ובקצרכם וגו' לעני ולגר תעזב אותם. עי' בתו"כ** למה כתובה פרשה זו כאן שכבר כתובה בפ' קדושים, ואפשר לומר עוד שרמזה כאן התורה למעשה רות שהיתה גיורת ולקטה הלקט לכן כתיב לעני ולגר והיא באה בתחלת קציר שעורים (ואמרו במדרש שזה קציר העומר) ולכן סמכו כאן לקציר העומר, ולגר עם האות שלפניה ושלאחרי' אותיות לגיורת, ויש כאן עוד רמזים לזה ולגר תעזב, תעזב אותיות בעז והת' עם ראש וסוף תיבת ולגר אותיות רות, לעני ולגר תעזב אתם בגימטריא זו נעמי ורות המואביה כלתה.

(סעמא דקרא)

עניני פסח שני

אמר לי הגר"ח ק"ש שליט"א שמרן החזו"א צוק"ל לא אכל מצות בפסח שני ודעתו לא היתה נוחה מזה שאוכלים ואמר שמוסיפים מצוה לא כתובה.

(אורחות רבינו)

ש. בגמ' פסחים צ"א ע"ב מבואר שאשה פטורה מפסח שני מדוע, אף לצד שחייבת בפסח ראשון.
ת. **נלמד מפסוק. ועוד השיב זה פלוגתא בגמרא.**
ש. האם ברכו אקב"ו על אכילת מצה בפסח שני או שלא כי זה טפל לקרבן.

ת. **ייתכן.**

ש. מה יהיה בזמננו אם יבנה בית המקדש בין פסח ראשון לפסח שני, האם יקריבו הציבור בפסח שני. [גם למ"ד אין ציבור נדחין לפסח שני].

ת. **פלוגתא בירושלמי פסחים פ"ט ה"א.** (שמחת מרדכי)

ש. אחד שלא קיים מצות מצה ופסח בליל פסח הראשון בזמן בית המקדש, האם שמקיים על מצות ומרורים בליל פסח שני האם יצטרך לקיים מצות 'סיפור יציאת מצרים' או שכבר עבר זמנו ועיקר סיפור יציאת מצרים הוא בליל שימורים בפסח ראשון ולא בליל פסח שני.

ת. **רק מצות לבד נוהגין בפסח שני כמו שכתב הרמב"ם פ"י מקרבן פסח ה"ו.**

(אשיחה)

וספרתם לכם

במ"ח קנינים התורה נקנית

במעוט דרך ארץ

פירשו הראשונים שלא יהא מצוי עם בני אדם בשוק. נשאל רבינו שליט"א אהא דאיתא בגמ' ברכות דף נ"ח ע"ב "ואמר שמואל נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעא לבר מכוכבא דשבילי", ולכאורה מדוע היו נהירין לו לשמואל שבילי דנהרדעא ולמה הוצרך לזה, והשיב רבינו שליט"א ע"פ המבואר בגמ' בב"מ דף פ"ה ע"ב ששמואל היה רופא, וכיון שכן היה מוכרח לידע הדרכים ולהכיר המקומות להגיע מהר לרפאות החולים. ומבואר דלולא זה שהיה רופא לא היה שום ענין שידע השבילין והדרכים אף במקום מגוריו. (ושוב נדפס זה בספר טעמא דקרא במהדורה החדשה עמ' ר"ד).

וממש נאים הדברים למי שאמרם, דכפי הידוע על רבינו שליט"א כבר מעת בחרותו לא ידע השבילין של מקום מגוריו. וזכור אזכור מה שסיפרה לי הרבנית אשת חבר ע"ה, שסיפרה על בעלה מרן שליט"א שאפילו הדרך לביתם אינו יודע, ופעמים שהרב היה הולך לאיזה שמחה וכדו' והיה טועה בדרכים, והדברים מבהילים. ושמעתי שבעת בחרותו של רבינו שליט"א בעת שלמד בישיבת לומז'א כאשר נקרא להתייצב בלשכת הגיוס והיה צריך למלאת פרטיו ע"י הפקיד, ושאלו הפקיד היכן גר, והשיבו רבינו שליט"א שגר בישיבה, ושוב שאל לו הפקיד היכן הישיבה באיזה רחוב וכו', והשיב שאינו יודע, וכתבו שם על הטופס שרבינו עושה רושם מוזר והמליצו לפטורו מהצבא.

עוד עובדא חזיתי באחד מן הימים שהגיע אצל רבינו שליט"א בקבלת קהל הרה"ג ר' יחזקאל בינג שליט"א, והביא לרבינו שליט"א כמה ספרים שחיבר, וסיפרו לרבינו שליט"א שיש להרב הנ"ל ישיבה ברחוב מהרש"ל בבני ברק, ושאל רבינו שליט"א "איפה זה רחוב מהרש"ל", והדברים מבהילים ידידוע דברחוב מהרש"ל נמצא "כולל חזון איש" בפינת הרחוב, ורבינו שליט"א היה לומד שנים בהכולל שם, ואפ"ה לא ידע רבינו שם הרחוב.

(קניני חיים מהדורה חדשה מאת ידידנו הרה"ג רבי יצחק אוהב ציון שליט"א)

ותלמיד חוקי חיים - פרק י"ב וְהָצִיל הַלְחוּצִים

השואל שהטריד רבים

בטבעו, רבינו איש ביישן ואינו מרבה לשוחח בציבור מול הרבים. ההופעה הכמעט נדירה שלו בדרשה היא פעמיים בשנה כשהיה מוסר דבר תורה קצר ביום ה'צ"ז של אביו מרן הקהילות יעקב ז"ע ורבו מרן החזון איש ז"ע.

גם באותם דקות בהם היה מוסר את שיעורו, היה חש שלא בנוח למסור את השיעור לכלל המתפללים, לכן בשעה שהיה מוסר את השיעור היה מסתכל על תלמיד חכם שהיה עומד מולו, הוא תלמידו הוותיק הגאון רבי בצלאל כהן שליט"א, וכך היה מוסר את השיעור, כשהיכל בית הכנסת היה משתרר שקט מוחלט והקהל היה שותה בצמא את דבריו.

אירע, ובאחד הפעמים באמצע השיעור קם אחד השומעים והחל לשאול שאלה ועוד שאלה, הדבר הפריע לרצף של השיעור, וגם זה היה שלא במקומו כלל. אחדים מן השומעים סימנו לו שזה לא העת – אבל דבר לא הועיל.

רבינו שליט"א עצמו, ששמע הטיב את שאלותיו, לא התייחס (מסיבות פשוטות) והמשיך הלאה, וכך סיים את השיעור. ואמר את הקדיש שאחרי השיעור.

כשהסתיים השיעור לא מיהר רבינו ללכת אלא נשאר על עומדו והביט אנה ואנה, וכשראה את השואל סימן לו להתקרב, ואז שאל אותו בסבלנות, האם יש לך איזה שאלה?

האיש ענה שהשאלה היתה מקודם רק בשעת השיעור, כעת הוא כבר מבין את הכל... רבינו שמח ואמר לו אם יש לך עוד שאלות תאמר לי.

רבי בצלאל כהן שליט"א שואל את רבינו בהלכה

לא צריך לשמוע כל דבר

באחד הימים הגיעו קבוצת ילדים להיבחן על משנתם ולהתברך, הילדים המרוגשים התכוננו כראוי לשאלות ושינונו היטב את תלמודם. בדרך כלל הנוהל הוא שהילדים נכנסים, המחנך/ המנהל שמגיע איתם מציג לרבינו את שם המוסד שם לומדים ומה הם לומדים, רבינו שואל אותם שאלות ספורות ולאחר מכן מברך אותם והם יוצאים.

בסיפורינו, כשנכנסו לחדר שאל אותם רבינו שאלה לא קשה, אחד הילדים שעמד קרוב מאוד לרבינו השיב תשובה, אבל התשובה שהשיב היתה לא נכונה ואפילו 'טיפשית'. המחנך הנבון ניסה להשתיק אותו אבל הילד שהיה בטוח בעצמו 'הסביר' לרבינו את התשובה כדי שיבין...

הילדים החלו לקרוא זה לזה שהילד אינו יודע כלום, אבל הילד לא ויתר. הוא הוסיף להסביר בהתלהבות... לא היה חסר הרבה והילד היה נותר לבושה וכלימה על שהוציא חרפת כל הכיתה בפני רבינו... הן סך הכל החברים לכאורה צודקים, הוא בייש את עצמו...

אבל רבינו הבין מיד, הוא העיף מבט מהיר על פני הילדים, ואמר, אני לא כל כך שומע היטב את התשובה אבל נראה שידעתי פה יפה, את ההמשך הרב'ה כבר יבחנו אתכם בכיתה, שיהיה לכם ברכה והצלחה ---

בעוד המחנך מופתע ומשתאה לראות איך יוצאים בלי מבוכה, הוא שומע כמו מתוך חלום את הגבאי עומד אכן וקורא לילדים 'בבקשה להזדרז, אנשים רבים מחכים בחוץ, לעבור בלי להתעכב'...

כך, חכמת התורה מלמדת ישוב הדעת, לא להילחץ ולא להלחץ, לא להיבהל גם ממצבים לא מוכרים, הן בסופו של דבר כולנו בני אדם, ולכל אחד יכולות לקרות טעויות.

תבוא אחרי הבר מצוה

בשנים המוקדמות יותר עת היה בכוחו, היה רבינו מבקש בכל שמחה שהוא משתתף, לשמוע את הדבר תורה. בשמחת בר מצוה היה מבקש מהחתן להשמיע בפניו דבר תורה. גם בשמחת חתונה היה מבקש מהחתן לשמוע 'שטיקל תורה', אפילו בשמחת שבע ברכות הוא לא ויתר וביקש לשמוע 'שטיקל חדש'.

לפעמים, חתן הבר מצוה או החתונה היה נבהל מהבקשה ומתחיל לגמגם... או אז רבינו היה מניח ידו על כתיפו ואומר בחביבות, אני רואה שקשה לך לדבר כאן בקול... תבוא אלי אחרי זה ותאמר לי את הדרשא...

מרן צוהל משמיע דברי התורה בסעודת ברית מילה לנכד, מאת אבי הבן – נכדו הרה"ג רבי מאיר רוס שליט"א

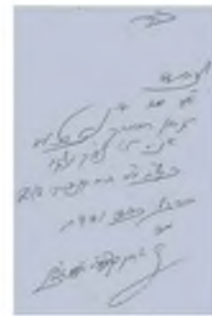
היציאה מהבית אל הרחוב, המפגשים בין האדם הפרטי לציבור, יוצרים פעמים רבות לחץ ומתח גדול ותקלות לא צפויות. כך למשל, לא פעם עומד הבן יקר למפגש אקראי או מכון בפני רב גדול בתורה או אישיות דגולה, ולא תמיד עונה כמצופה, והאבא אינו יודע היכן להניח את פניו מלאות הבושה... בהרבה מקרים הוא נלחץ ומתחיל לגעור בצעיר.

גם באירועים שמחים: בר מצוה, ועוד שמחות משפחתיות, יקירנו הילד עובר שוב ושוב 'מבחנים' מאנשים שונים, ולא תמיד הוא מצליח לעמוד בהגדרות של מצוין.

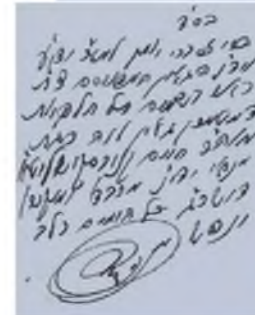
קורה הרבה כי מרוב צער האבא שופך את זעמו על הילד על שלא ענה והגיב כראוי, ובעצם ביזה את כבודו של האבא. אכפת לו על כבודו שנפגם...

הבה נביט לראש צורים, כיצד נהג רבינו: כידוע, בשלושים שנה האחרונות מסובב כל הסיבות סובב שרבינו שליט"א מלבד מה שזכה להיות שר התורה שבקי בה יותר ממה שבקי בתוך ביתו, הוא נהפך לאיש מפורסם וידוע, מכל העדות והחוגים נוהרים לפתחו בכל ימות השנה.

גם חוגים עם ניוגדים חריפים, מקהילות בעלי דעות שונות ואחרות לא מדלגים על ביקור בביתו. בכלל, ניתן להצביע על שני מועדים בהם הדבר בולט: סמוך לראש השנה, שאז מבקשים את ברכתו ומשכמים לפתחו מכל גוויי הקשת, גם כאלה שכלפי חוץ הולכים ברוח אחרת. והדברים מדברים בעד עצמם. ויש עוד זמן בו ניכר קבוצות ועוד קבוצות שמגיעות מכל החוגים, בעיקר בסוף עונת זמן החורף אז באים קבוצות ילדים מכל סוגי התלמודי התורה בארץ להיבחן על תלמודם, מתוך כלל הבאים, היו לא אחת תגובות מרתקות מפי רבינו אך הצד השווה שבהם שכולם היו בניחותא, במסגרת זו אנו מביאים רק מה שביא תועלת לכלל הציבור ולא מעשיות בעלמא, לכן נעתיק מעט על קצה המזלג:

קשר עם כל החוגים. כ"ק מערלוי ז"ע בהקדשה שכתב בשנת תשנ"א "כל רז לא אניס ליה"

"תל דמטמן גליא ליה". הקדשת הגר"מ קליין ז"ע נאב"ד אונגוואר

ליצירת קשר: ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

077-2092005 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי ש"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלושה-1586

קהילות 073-2757000 שלושה-4310

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

ועידת החינוך למרביצי התורה שעל ידי "לב שומע"

זיכוי הרבים זה דבר גדול מאד, ומי שמזכה את הציבור במעשים טובים זה כאילו שהוא מקיים אותם, כך ידוע. ומי זה מזכה הרבים? ראש ישיבה הוא מזכה הרבים, שמזכה את כל הישיבה, וכן מגיד שיעור, ומשגיח, ומשיב, הם מזכי הרבים, וגם כל אחד ואחד, כל אדם עם ההנהגה שלו הוא משפיע על אחרים, כי כשרואים הנהגה יפה זה משפיע, ואיזו השפעה? השפעה של אהבת תורה, והתמדה, והבנה בתורה, ויראת שמים, ומידות טובות, ההשפעה באה על ידי התנהגות עצמית, דוגמא אישית, וגם על ידי דיבורים שמדברים על זה.

וידוע שיש טבע של יראת הרוממות, כל מי שיש לו איזה שררה משהו, ראש ישיבה, משגיח, מגיד שיעור, משיב, וכל איזה שררה שתהיה, יש לציבור יראת הרוממות ממנו, המושפעים רואים עליו רוממות, ומחשיבים אותו מאד, ובזה הוא משפיע, כיון שמחשיבים אותו הוא משפיע.

אבל זה תלוי גם בהנהגה, אם הוא מתנהג הנהגה ראויה, הנהגה רצינית, הנהגה יפה, שמתאימה לבעל מדרגה. וגם צריך שלא יהיה כמו 'חבר' של המושפעים, כי אם הוא עושה את עצמו לחבר כבר אין לו השפעה עליהם. הוא יכול להיות 'ידיד', שדואג להם ורוצה את טובתם, אבל לא חבר, כי אם יהיה כמו חבר אין השפעה.

ויש עוד כלל בהשפעה. ההשפעה היא רק בדרכי נועם ובידידות, ולא בכפייה. השפעה בכפייה היא לא השפעה חינוכית, ואינה חינוך. כי אמנם בזמן שיש את הכפייה, המושפע מוכרח ומתנהג כפי מה שכופים אותו, אבל אחר כך כשאין כפייה הוא שוב הולך לפי הטבע שלו ואינו מחונך.

ומצינו בגמרא (ברכות יז, א) שגם נשים יש להן זכות זיכוי הרבים, במשפחה, לילדים ולבעל, על ידי שנותנות להם את האפשרויות ללמוד ולעשות מעשים טובים. והן גם כן מזכות את הרבים בזה.

והנה כל זה הוא בזמן שהיה קשר אישי עם כל אחד ואחד, אבל עכשיו הקשר הוא רק בטלפון, ומקווים שיהיה בקרוב איזה פתרון, אבל בינתיים גם בטלפון אפשר להשפיע, הראש ישיבה, והמגיד שיעור, וכל השפעה, אפשר גם בטלפון, להשפיע תורה, וגם יראת שמים ומידות טובות, גם משגיחים ומשיבים, וחברים גם כן, כל השפעה יכולה להיות גם בטלפון, ואנחנו מקווים שההשפעה תוכל להתחדש כמו שהייתה קודם בעזרת השם.

שו"ת הוראות והדרכות בענייני השעה

למגידי שיעורים

שאלה. הרמ"ם שואלים, מה שרבינו שליט"א אומר שצריכים לדבר בלימוד עם התלמידים גם בטלפון, האם זה צריך להיות גם על חשבון הלימוד של הרב עצמו?

רבינו שליט"א: בודאי, זה זיכוי הרבים, איזו שאלה, זה זיכוי הרבים, מה השאלה, הרב עצמו ילמד בזמן אחר, אבל זה זיכוי הרבים, וזה נקרא שהוא לומד! ומה שהוא מלמד לאחרים גם יותר ברור אצלו ממה שהוא לומד לעצמו. כשהוא לומד לבד זה לא ברור לו כל כך, אבל כשהוא מסביר לאחרים זה יותר ברור, למלמד עצמו זה יותר ברור.

שאלה. וכשהוא מלמד בטלפון, האם יש צורך לדבר עם הבחורים גם לא בלימוד, בשביל להתקרב ללב שלהם?

רבינו שליט"א: נכון, גם זה כדאי, לדבר שיחות אישיות עם כל אחד, לדעת מה מעיק עליו, מה קשה לו ומה מפריע לו, בודאי, לתת הדרכה, להדריך ולהרגיע, זה חשוב מאד.

שאלה. האם גם אצל בנות יש את הענין הזה שהמורות צריכות להתקשר לתלמידות?

רבינו שליט"א: למה לא, בודאי, זה מוסיף הרבה לתלמידות, בלימודי קודש למשל, או בשאר דברים שהתלמידות צריכות, וגם לדבר שיחות אישיות, שיחות עידוד והרגעה.

שאלה. רמ"ם שואלים, כשנותנים עכשיו את השיעורים בטלפון, האם לתת את השיעור באותו אורך כמו שרגילים תמיד בישיבה, לפעמים זה שעה ולפעמים שתיים, או לעשות יותר קצר שיהיה יותר קל לבחורים?

רבינו שליט"א: תלוי לפי הטבע והכוחות של הבחורים. אם זה קשה לא כדאי, כי אם זה קשה זה לא נקלט. צריך לברר אצל הבחורים, לראות אם זה קשה להם או לא קשה להם.

להורים ומחנכים

שאלה. יש הורים שמרגישים שהם קצת מאוכזבים מהבנים שלהם, כי כשהבנים באו רק לפעמים הביתה הם חשבו שהבנים בישיבות כל הזמן לומדים, אבל עכשיו הבחורים במצב שקצת קשה להם, והאבא או האמא רואים שהבן לא כל כך כל הזמן שקוע בלימוד ותפילה. מה כדאי להגיד להורים האלה?

רבינו שליט"א: רק בידדות, בידדות בלי כפייה. השפעה בלי כפייה. כל הערה שמעירים זה מזיק וגורם שיהיה עוד יותר גרוע. הילד הזה עדיין לא הגיע לידי אהבת תורה ולידי יראת שמים מספיק, ומכל הערה יהיה יותר גרוע. הילד כבר יודע את מה שההורים רוצים, רק קשה לו. וידוע כי אלו שמעירים הערות לילדים זה מקלקל אותם עוד יותר.

שאלה. מה להגיד לבחורים שמתקשרים שהם מרגישים שההורים שלהם מאוכזבים מהם?

רבינו שליט"א: ההורים צודקים! הם באמת מאוכזבים! מה הם רוצים, שלא יהיו מאוכזבים?! הם צריכים ללמוד מוסר, וכשילמדו מוסר אזי ההורים יהיו מרוצים מהם גם כן, שיתנהגו התנהגות כפי הדין, כפי מה שהתורה דורשת. ההורים צודקים שהם מאוכזבים. אלא מה, הבחור אכפת לו, זה כואב לו? נכון, אבל הוא אשם בזה.

שאלה. יש בחורים שנכנסים לחרדות מהמגפה, מפחדים למות, ומפחדים מהמצב, מה צריך לומר להם?

רבינו שליט"א: יש כללי זהירות, ואם נוהרים אין שום בעיה! שייזהרו, צריכים להיזהר באמת, ואם נוהרים אין שום בעיה.

לבני הישיבות

שאלה. בחור שמבקשים ממנו ללמוד עם אחיו הקטן חומש, וזה בא על חשבון לימודו בעיון, האם זה ראוי?

רבינו שליט"א: כן, הרי הילד צריך ללמוד, וזה חינוך, זה זיכוי הרבים.

שאלה. גם כשבחור לומד עם אחיו הקטן יש בזה זיכוי הרבים?

רבינו שליט"א: בודאי, זה מחנך אותו! וזה לא רק הרגע הזה, זה נותן לו חינוך על העתיד גם כן, הוא מקבל אהבת תורה.

שאלה. בחור התקשר ל"לב שומע" ואומר שיש לו שכן שהוא לומד איתו חברותא דרך המרפסת, והוא צועק איתו מהמרפסת.

הוא שואל אם זה לא חילול השם, כי אנשים חושבים שהם רבים, שצועקים אחד על השני...

רבינו שליט"א: לא יחשבו, לא יחשבו...

שאלה. והאם אין בכך הרגל של חוצפה, שהוא צועק בקול רם?

רבינו שליט"א: אין מה לחשוש.

שאלה. יש בחור שרוצה לקום בשבע בבוקר כמו הזמנים של הסדרים בישיבה וללמוד לפי סדרי הישיבה, אבל הוא נמצא בבית והמנין של השכנים זה רק מאוחר יותר, בשעה שמונה או שמונה וחצי בבוקר. מה להעדיף, האם תפילה ביחידות או שמירת הזמנים של הלימוד כפי סדרי הישיבה?

רבינו שליט"א: לא, תפילה בציבור! שילמד בזמנים אחרים, תפילה בציבור זה דבר גדול מאד, הוא ילמד בזמן אחר.

שאלה. יש בחורים שקשה להם ללמוד במצב הזה, האם אפשר להגיד להם שזה זמן מסוגל יותר להצלחה? האם ראינו דברים כאלה בדורות הקודמים?

רבינו שליט"א: שילמדו דברים יותר קלים, מה שיותר קל.

שאלה. אבל כדי לעודד אותם ללמוד, האם הזמן הזה דווקא הוא זמן יותר מסוגל?

רבינו שליט"א: כן, אבל זה קשה. שילמדו דברים קלים, מה שלא קשה, דברים יותר קלים, גמרא עם רש"י בלי תוספות, או פחות תוספות, תוספות קלים, מה שיותר מבינים, וזה גם גורם להתמדה, לימוד פשוט מושך ומביא להתמדה, ולימוד משעמם גורם בטלה, ללמוד מה שמעניין, מה שמושך.

שואל: ישר כוח גדול, שהראש ישיבה ייתן ברכה.

רבינו שליט"א: בהצלחה, בסייעתא דשמיא.

הכנסייה הגדולה שעל ידי "לב לאחים" – ניסן תש"פ

הפעילות של ארגון "לב לאחים" היא זיכוי הרבים, זיכוי הרבים בתר"ג מצוות, בכל המצוות, תורה, ומעשים טובים, תפילה, וכל המעשים הטובים, כל תר"ג מצוות. וידוע מה שכתוב שמי שמזכה את הרבים, כל המעשים הטובים שעושים המושפעים שייכים למשפיע, כל המעשים הטובים של המושפעים ושל הדורות הבאים, שהמושפעים משפיעים הלאה על המשפחה ועל הצאצאים שלהם, הכל שייך למשפיע הראשון.

הפעילים, האברכים, הגברים והנשים, וכל המסייעים, התומכים והפקידים, כולם עוסקים בזיכוי הרבים.

זיכוי הרבים מזכה את המזכים לא רק בעולם הבא, אלא גם בתורה ממש, כל התורה שלומדים המושפעים שייכת למשפיעים והם יודעים את כל התורה שלמדו מכוחם, ועכשיו בעולם הזה זה רק נכנס לנשמה שלהם ועדיין לא יוצא לפועל, אבל בעולם הבא הם יודעים ממש את התורה שלמדו מכוחם.

ומעשה שהיה באחד שהשאיר עיזבון בשביל החזקת תורה, וקנו מהעיזבון ארון עם ספרים לישיבה, והיה שם בין הספרים גם חידושי הרשב"א, ולמדו אז בישיבה מסכת גיטין, ולאחר זמן בא הנפטר בחלום למי שהתעסק עם העיזבון ואמר לו בעל פה רשב"א בגיטין מילה במילה! למרות שהוא לא למד בחייו רשב"א, וגם האדם שחלם, למד רשב"א אבל לא זכר את לשונו בעל פה, עכשיו לאחר פטירתו ידע הנפטר בדיוק ממש את הרשב"א.

כל התורה שלומדים פה בעולם הזה מכוח המשפיע, גם המשפיע יודע אותה, ורק פה זה נכנס לנשמה, ובעולם הבא הוא יודע את זה ממש ברור. זהו הענין מה שיש בזיכוי הרבים.

ועכשיו בתקופה הזו אי אפשר לעשות כינוס או פעילות רגילה, אבל אפשר לעשות את הפעילות דרך הטלפון, להמשיך את הקשר עם טלפון, לחדש קשר ולהמשיך קשר, גברים ונשים, וזו זכות גדולה מאד לכל אחד ואחד.

גיליון זה מוקדש לע"נ מלכה מחלה בת מרדכי זיסקינד ע"ה
נלב"ע ג' אייר תשס"ז – תנצב"ה

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו
מנחם ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

'פיקודי' ה' שרים משמחי לב' –
אימתי הן שרים כשיצאין מפי ישר
(מדברי מנחם שליט"א ע"פ חז"ל
בילקוט תהלים)

פרשת אמור תש"פ לפ"ק * גליון 28 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

'שבת שבתון מקרא קדש'

קיום עשה דשבתה בשבת וי"ט

הנה עשה ד'שבתון' בשבת וי"ט, קיומו הוא בשב ואל תעשה, במה שאינו עושה בו מלאכה, ויל"ע אם גדרו הוא איסור עשה או מצות עשה.

ונפק"מ בזה, דהנה כתב רבנו יונה בשע"ת (ש"ג, ט') דשכר יש רק על קיום מצוות ולא על מניעה מעבירות, ורק דבאופן שנזדמנה לידו עבירה והתאווה תאוה, וכבש את יצרו ולא עשאה, בזה נותנין לו שכר כעושה מצוה, וכדאמרין במכות (כג'): ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה, וטעם הדבר משום דבכה"ג יש קיום מצוה של יראת שמים, ועליה בא השכר, עכ"ל. וא"כ יל"ד בעשה דשבתון, האם הוא איסור עשה, או מצוה ויש עליה שכר.

ועוד הוא נפק"מ לדעת הרשב"א בכתובות (מ). דבאיסור עשה לא אמרין אתי עשה ודחי ל"ה, ואכמ"ל.

ונראה דעשה דשבתון ה"ה מצות עשה דשבתה ממלאכה, ואף שקיומה בשב וא"ת, הרי מצינו כמה מצוות כה"ג שקיומן בשב וא"ת ולא בעשה בפועל, ולעולם אי"ז איסורא בעלמא כי אם מצוה לשבות ממלאכה.

ויש לבאר דקיום מצוה זו דשבתה, מתקיימת בכל רגע ורגע מהיום ששובת בו ממלאכה, וראיה לזה מדאמרין בשבת (כד'; קלג'): ובפסחים (פג'): דאין עשה דוחה לאו דאיסור מלאכה ביו"ט, משום דאית ביה גם עשה דשבתון ואין עשה דוחה ל"ת ועשה, ואטו אם נכשל האדם באיסור וחלל יו"ט ח"ו, וכי נימא דכבר בטל אצלו העשה ויהיה רק באיסור לאו, ובכה"ג ידחה הלאו מחמת עשה אחר, הא ודאי לא משמע כן דהא סתמא קתני, ועל כרחך שקיומו של עשה הוא בכל רגע ורגע ששובת ממלאכה.

אך הא מיהת נראה, דקיום מצוה דשבתון אינו אלא אם שבתתו ממלאכה היא מחמת ששבת או יו"ט היום, אבל אם לא עשה מלאכה רק מפני שאין לו צורך כעת אין בזה קיום של שבתון, דאטו מחללי שבת יהיה להם קיום מצוה של שבתון באותם רגעים שבטלים ממלאכה, ועל כרחך כמשנ"ל.

ואלא דיל"ע בזה מדאיתא בפסחים (נ'): אמר רבא הני נשי דמחזא אע"ג דלא עבידן עבידתא במעלי שבתא משום מפנקותא דהא כל יומי נמי לא עבדן, אפ"ה שפל ושכר קרינן להו, ופירש"י – ואע"ג דלאו לשם מצוה איכוין, מצוה שלא לשמה מיהא היא (וע' מהרש"א בח"א שם), וא"כ לכאורה ה"נ יחשב מצוה שלא לשמה.

ונראה דבהני דמחזא אף שבכל ימות השבוע נמי לא עבדי, מ"מ י"ל דבע"ש לא היו עושין אף אם היה בא לידן לעשות, דמסתמא לא היו רוצין לעשות דבר איסור, ולכ חשיבא מצוה שלא לשמה עכ"פ, משא"כ במחלל שבת, שבשאר זמנו הוא מחלל שבת, ואם היה צריך עתה למלאכה נמי הוה עביד, בזה לא נחשב שעושה מצוה שלא לשמה, ויל"ע בזה.

(משיעורי יבמות פ"ק ורשימות תלמידים, נדפס באסיפת שמועות - תשרי)

'וספרתם לכם כו'

ההכנה לתורה - התשוקה והשאיפה

כתב בספר החינוך (מצוה ש"ו) 'משרשי המצוה על צד הפשט, לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה, ומפני התורה נבראו שמים וארץ וישראל, וכמו שכתוב (ירמיה לג, כה) אם לא בריתי יומם ולילה וגו'. והיא העיקר והסיבה

שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה, וכמו שאמר ה' למשה (שמות ג, יב) וזה לך האות כי אנוכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה, ופירוש הפסוק כלומר, הוציאך אותם ממצרים יהיה לך אות שתעבדון את האלוקים על ההר הזה, כלומר שתקבלו התורה שהיא העיקר הגדול שבשביל זה הם נגאלים והיא תכלית הטובה שלהם. וענין גדול הוא להם, יותר מן החירות מעבדות, ולכן יעשה ה' למשה אות צאתם מעבדות לקבלת התורה, כי הטפל עושים אות לעולם אל העיקר'.

ומפני כן, כי היא כל עיקרן של ישראל ובעבורה נגאלו ועלו לכל הגדולה שעלו אליה, נצטוויו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו, כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המניין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא. וזהו שאנו מונים לעומר, כלומר כך וכך ימים עברו מן המניין, ואין אנו מונים כך וכך ימים יש לנו לזמן, כי כל זה מראה בנו הרצון החזק להגיע אל הזמן, עכ"ל.

והיינו כי בעת שיצאו ישראל ממצרים כבר ידעו שיקבלו את התורה, וכמו שכתוב (שמות ג, יב) "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה", וכתבו המפרשים כי "ולקחתי" שהוא מארבע לשונות של גאולה נאמר על קבלת התורה, וכבר ידעו שיקבלו תורה, וידעו מה זה תורה, כמו שמצינו בגמרא (יומא כח, ב) מימיהם של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם היו במצרים ישיבה עימהם שנאמר לך ואספת את זקני ישראל היו במדבר ישיבה עימהם שנאמר 'אספה לי שבעים איש מזקני ישראל', אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה וכו', זקני ישראל שהיו גדולי תורה ושבט לוי כבר עסקו בתורה במצרים, אלא שהיתה זו תורה שבעל פה ולא תורה שבכתב, וכל תקופת האבות הקדושים היתה הכנה לקבלת התורה, וקבלת התורה במעמד הר סיני באה אחרי ההכנה של האבות (וכמו שהאריך בזה מנחם שליט"א במק"א).

וכיון שידעו כי הם עומדים לקבל את התורה, היתה להם תשוקה גדולה לתורה, וכשיש לאדם תשוקה לאיזה דבר, הרי הוא סופר את הימים שכבר עברו עד שיגיע אליו, כך גם הם שמחו שכבר עברו עשרה ימים, ועשרים ימים, ומתקדמים ומתקרבים לקראת קבלת התורה, והשאיפה הזאת התחזקה והתחזקה בהם כל הזמן, כי הנה עוד מעט יוכו לקבלת את התורה, וכמו שהגדיר החינוך את השאיפה הזו "כעבד ישאף צל", והיינו כעבד האסור בבית הסוהר ומחכה להשתחרר קצת ולהיות באוויר הצח, כך גם כלל ישראל רצו כבר לקבל את המתקוות והתענוג של תורה לאחר מתן תורה, שיש בזה יותר תענוג ויותר מתקוות, זהו ענין ימי הספירה.

לכן גם אנו בכל שנה ושנה, כיון ששבועות זהו הזמן שחוזרת בו ההשפעה של קבלת התורה, ומקבלים עוד פעם התחדשות של תוספת מעלה בתורה, הרי צריכים גם הכנה לזה, וכפי שביציאת מצרים היתה הכנה חמישים יום, כך גם אנחנו צריכים הכנה לזכות להשפעה של קבלת התורה מחדש, וספירת העומר היא ההכנה לקבלת התורה, שאנו סופרים את הימים ושמים בכל יום שעובר עד שנזכה לקבלת התורה בחג השבועות, וכל אחד ואחד כפי ההכנה והתשוקה שלו יזכה לקבלת התורה.

(משיחות רבינו שליט"א)

נ.ב. מנחם שליט"א רגיל לבאר בדברי החינוך הנ"ל, כי מה שנצטוונו לספור כהכנה לתורה, אין זה רק ציווי לנו מפני צורך ההכנה לתורה, אלא שכך היה הדבר אצל אבותינו כשיצאו ממצרים, שבפועל היתה אצלם תשוקה זו וציפו לתורה כעבד ישאף צל כדברי החינוך, מפני שידעו ערך התורה, וכמשנ"ל.

‘זהיתה לאהרן ובניו ואכלוהו כו’

שיעור מצות אכילת לחם הפנים וקדשים

איתא ביומא (לט.) תנו רבנן ארבעים שנה שמש שמעון הצדיק וכו' ונשתלחה ברכה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, וכל כהן שמגיעו כזית יש אוכלו ושבע ויש אוכלו ומותר, מכאן ואילך נשתלחה מאירה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, וכל כהן מגיעו כפול, הצנועין מושכין את ידיהן והגררנין נוטלין ואוכלין, ומעשה באחד שנטל חלקו וחלק חברו והיו קורין אותו בן חמצן עד יום מותו.

מבואר שכל כהן חלק בלחם הפנים כשיעור פול, וכעין זה בפסחים (ג:) הנהו תלתא כהני, חד אמר להו הגיעני כפול, וחד אמר הגיעני כזית, וחד אמר הגיעני כזנב הלטאה וכו'.

וכתב הבית הלוי (ח"א סי' ב') להוכיח מכאן שמצות אכילת קדשים אינה על הגברא לאכול קדש, אלא מצות הקדשים היא להאכל, ומש"ה סגי בפחות מכזית לכל אחד דמ"מ הרי הקדשים נאכלו, ונתקיימה מצותן על ידי כולן ע"ש.

והנה באמת צ"ע מאי טעמא משכו הצנועין ידיהן מלחם הפנים, והיאך ויתרו על מצות האכילה, ובתוס' ישנים שם- אומר רבי דדוקא מגיעו כפול אבל בכזית לא היו מושכין ידיהם כי דימו לקיים מצות אכילה אבל כאן לא היה מצות אכילה לגמרי כיון שאין שם אלא כפול ולא היו שביעין.

מבואר שאם באמת היה מגיען כזית לא היו מושכין ידיהן, אלא דבפחות מכך שאינה מצוה גמורה היו מושכין ידיהן, וצ"ב מהו 'מצוה גמורה' ו'שאינה גמורה' דנקט.

ונראה דדבריהם עולין בקנה אחד עם הביה"ל הנ"ל, וביאור הדבר, דודאי גם בקדשים שהמצוה היא על הקרבן שיאכל, מ"מ קיומה הוא בכזית, אלא שבשונה משאר אכילות דעל הגברא מוטלת אכילת כזית, הכא דין הוא בקרבן שיאכל ממנו כזית, ושוב יכולה המצוה שתתקיים ע"י אכילת כמה גברי שיצטרפו אכילותיהן לכשיעור, [ואל תתמה על כך דמצטרפין כמה אכילות לשיעור, דמצינו כה"ג בזבחים (לא:)] לענין פיגול דבעי שיעור כזית בכדי אכילת פרס, ומצטרפין לשיעור אף מחשבת אכילה דשני בנ"א ע"ש עוד ודו"ק].

וזהו הביאור בדברי הת"י, דבאופן שהיה לאחד כזית שלם הרי קיים את מצות האכילה בשלימות, אך אם הגיעו פחות מכך, צריך הוא לשותפות עם חברו בכדי לקיים את המצוה, ע"י צירוף חלקיהן לכזית, וכה"ג חשיב לה 'מצוה שאינה גמורה'.

ולכך במקום שהגיען כזית לא היו הצנועין מושכין ידיהן, אבל כשהגיען רק כפול ומצותן אינה שלימה, אלא צריכים לשותפות עם אחר במצוה ואינה מצוה גמורה, בזה העדיפו את מעלת הצניעות וויתרו לאחרים חלקם, שהרי גם מעלה זו מצוה היא.

(משיעורי רבינו פ"ק דפסחים)

ומבאר מרן עוד (בשיחה אחרת), כי משום כך יש בימים אלו סגולה גדולה לקירבה לתורה, ונצטט מדבריו: וידוע שבכל שנה ושנה חוזרת ההשפעה של רוחניות שהיתה פעם בזמן הזה (כמבואר ברמח"ל שמביא מרן תדיר), וכשם שכלל ישראל ביציאת מצרים היו בדרגת השפעה גדולה מחמת כל הניסים שראו, והשפיע עליהם כזה תשוקה לקבלת התורה, כך בכל שנה ושנה בזמן הזה מתחיל תשוקה בכלל ישראל לקבלת תורה.

ובאמת שדבר זה אינו מפורש בחינוך, ויל"ע היכן ראה כן מרן בדבריו, אכן הדברים מפורשים ברבינו בחיי (פ' בשלח עה"פ 'ללכת יומם ולילה') וז"ל- ללכת יומם ולילה. על דרך הפשט, מרוב חפצם וזריזותם לקבל התורה ביום חמישים, היו ממהירים את דרכם והיו הולכים ביום ובלילה, לא כשאר הולכי דרך שהם יגיעים ביום ונחים בלילה עכ"ל.

וזהו ממש כדברי החינוך בבחינת 'כעבד ישאף צל', וכפי שביאר מרן שגם ישראל כשיצאו ממצרים ציפו וחשקו לקבל את התורה, ולכן ספרו לקראת אותו זמן נחשק.

עוד הוסיף מרן שליט"א כי התשוקה לתורה היא סיבת ההצלחה: התשוקה היא הכנה לתורה, וכשיש תשוקה לתורה זוכים להצלחה בתורה, כי התשוקה עצמה היא זכות, וכמו שכתב ברוח חיים ריש פרקי אבות כי מחשבה של שאיפה למצוה מקדשת את האדם, ומיד כשיש בלב האדם מחשבה לעשות מצוה, כבר קדושת המצוה מקיפה אותו, והיא הנותנת לו כוח לקיים את המצוה, וכך אם יש בלב האדם תשוקה לתורה, מיד קדושת התורה מקפת אותו, ונותנת לו כוחות רוחניים ונפשיים להמשיך הלאה.

ומן הראוי להזכיר את דברי הרמב"ם הידועים בפירוש המשניות לסנהדרין (א, ג) שכתב: כשיכון הבורא יתברך לבות בני אדם ותרבה זכותם ותשוקתם לשם יתברך ולתורה ותגדל חכמתם לפני בוא המשיח כמו שיתבאר זה הרבה בפסוקים במקרא, ע"כ. הנה מבואר מדברי הרמב"ם כי לפני בוא המשיח תהיה תשוקה גדולה לתורה, לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה', ומכאן זה 'תגדל חכמתם' - יהיו חכמי תורה גדולים מאד, כי ההכנה לתורה היא התשוקה והשאיפה לתורה, כמו שהיה בספירת העומר אחר יציאת מצרים.

והוסיף מרן על כך: הצימאון שיש בימינו לדברי תורה זהו ממש דבר שלא היה לעולמים, עינינו הרואות בקיום הנבואה (עמוס ח, יא) "הנה ימים באים נאם ה' אלקים והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'", זהו דבר שרואים בכל העולם, בפרט כאן בארץ הקודש, רחוקים מתקרבים לתורה, עוסקים בתורה מתוך הדחק, עם הסתפקות במועט, מחפשים תורה וצמאים לדבר השם.

הן לא ידוע על דור כזה שהייתה תשוקה לתורה כמו בדורנו אנו, אף על פי שכבר היו מעולם דורות של התמדה בתורה, וכגון דורו של חזקיהו המלך (סנהדרין צד, ב) שנעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב וכו' בדקו ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה, מכל מקום שם לא היה זה מכוח תשוקה לתורה אלא היו מוכרחים ללמוד מחמת החרב, לעומת דורנו זה שיש בו צימאון ותשוקה גדולה לתורה, כפי שלא זכור מעולם דור כזה של רעב וצמא לתורה, זהו מה שכתוב ברמב"ם, וממילא יש גם לנו את ההשפעה הזאת של רעב וצמא.

מאמרים מזקן המשגיחים הגר"א חדש שליט"א "בעניין קניני התורה"

הספר והגמרא ולא ברחוב או דרך דברים חיצוניים, וע"י שאנחנו מתחזקים כאן יותר כך זה שומר במקום אחר.

בושה - "לבלתי תחטאו" מכאן הגמ' ביבמות לומדת שעם ישראל ביישנים. ממה הם ביישנים מהחטא? או מהקב"ה? ואם מהקב"ה אז זה יראה ולא בושה? אלא זה בושה מהאדם עצמו שהוא צריך לחשוב על עצמו מי הוא ושהוא בן של מלך ומי הם הוריו ואיך יחטא וע"י הבושה ינצל.

תשובה - אמר רב הונא אם נכשל אדם בעבירה שיש לו חיוב מיתה בידי שמים, מה יעשה ויחיה, אם היה למוד לקרוא דף אחד קורא שני דפים ואם היה למוד לקרוא פרק אחד יקרא שני פרקים, לא כתוב למד שעה ילמד שעתיים למה? אלא ז"א שצריך להספיק כמה שיותר למד פרק ילמד 2 פרקים ולגמור את המסכת והיצר הרע יודע את המעלה הזאת ולא נותן לסיים את המסכת, וזהו שאנו אומרים שהתורה מגינה ומצילה. וכמו שיש זריזות בידיים יש זריזות בראש וכשלומדים לאט הראש לא חושב לכן צריך ללמוד הרבה עם הספק ובזריזות.

יצר הרע - אמר בשם אביו המשגיח הגאון ר' מאיר חדש זצוק"ל כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו אף יום גדול במעלה באמצע השנה, יצרו גדול ממנו מיום רגיל.

"נבהל להון" איש רע עין, ולא ידע כי חסר יבאנו" נמצאו למדים שמצוות ספירת העומר שמיטה יובלות ריבית ואונאה יסודם שהאדם צריך לחשוב ולדעת שכל כספו ועבדיו ושדותיו זה לא שלו ולא להיות "נבהל להון" אלא הכל של הקב"ה והכל זה עוה"ז ועיקר התכלית זה עוה"ב.

בברכה של תורה באהבה רבה כל יום בתפילת שחרית מזכירים "ותולכנו קוממיות לארצנו" מה זה קשור לתורה? אלא עיקר לימוד התורה הוא בא"י דאורייתא דא"י מחכים ובעיקר זה בירושלים כמו שהגמ' במכות דף י' אומרת א"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב "עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים" מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה? שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה, בזכות מי? בזכות התורה של ירושלים מנצחים במלחמה.

על כל אחד שבארץ לנצל את עצמו ללימוד התורה בארץ כמה שיותר זמן וכמה שיותר ללמוד "כי כל הדר בא"י כמי שיש לו אלוה" ורגמ' בכתובות ק"י כל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה, ויש כאן סייעתא דשמיא להרבות ולהבין את לימוד התורה.

וכן אבי זצ"ל היה אומר על "תורת ארץ ישראל" והיה אומר שראו בחוש איך שם (בחוץ לארץ) היו בחורים, שכל מה שניסו להסביר להם, לא נכנס כלום, ממש אטומים, ואילו כאן בארץ ישראל אפילו אחד כזה לא ראינו."

הגמ' בב"ב קנ"ח וברש"י אמר ר' זירא שמע מינה אוריא דארץ ישראל מחכים. שמשעלית לא"י נתתי את לבי לצאת משיטתי הראשונה ולעמוד על אמיתת הדברים. וכך תוס' בפסחים דף נ"א בני א"י עדיפי שלומדים תורה ברבים ואמרינן אוריא דארץ ישראל מחכים.

וכל אמריקא של היום התורה שלה זה בזכות הישיבות של בני חו"ל בארץ ישראל וגם כאן בעיקר נמצאת ההנהגה והדעת תורה שזה "ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה".

ועיקר האויר זה בתוך הישיבה והבית מדרש ואפי' שקשה לך ואתה לא לומד תשאר לנשום אויר של הישיבה וע"ז נאמר "אשרי יושבי ביתך" גם על השהייה בבית מדרש יש שכר וזה "זאת התורה אדם כי ימות באוהל" שיהיה לך שייכות לאוהל ואיך אני רואה את זה? אם אחרי שעזבו את הישיבה ובאים לבקר זה אומר שלמדו בישיבה ולא באוניברסיטה כי לא ראינו בוגרי אוניברסיטה שבאים לבקר כשעזבו.

מעניין מה הקב"ה היה אומר לעם ישראל אם היו שואלים מה כתוב בתורה? המשגיח הגר"א חדש שליט"א אמר לי שהיה אומר להם בלי תורה אתה לא בן אדם וזה ונתרוממתי.

יצר הרע - איך אפשר להינצל מהיצר הרע? הגמ' בבא בתרא אומרת "אמר רבא בקש איוב לפטור את כל העולם כולו מן הדין אמר לפניו, רבונו של עולם בראת שור פרסותיו סדוקות, בראת חמור פרסותיו קלוטות, בראת גן עדן, בראת גיהנם, בראת צדיקים, בראת רשעים, מי מעכב על ידך? כתב רש"י לפטור מהדין, לומר שאנוסין הן ע"י הקב"ה שברא יצה"ר, א"כ הרי אתה בראת אותם רשעים ומה היה להם לעשות? "ומאי אהדרו ליה חברה דאיוב?... ברא הקדוש ברוך הוא יצר הרע ברא לו תורה תבלין", כתב רש"י הן תבלין שהיא מבטלת את הרהורי עבירה כדאמר בגמ' בקידושין אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח, הלכך לאו אנוסין נינהו שהרי יכולין להציל עצמן.

הגמ' בקידושין אומרת "כך הקב"ה אמר להם לישראל בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו, ואם אין אתם עוסקים בתורה אתם נמסרים בידו שנא' לפתח חטאת רובץ, ולא עוד אלא שכל משאו ומתנו בך, שנא' ואלו תשוקתו, ואם אתה רוצה אתה מושל בו שנא' ואתה תמשל בו, כתב רש"י ואם אתה רוצה עסוק בתורה ואתה מושל בו, אמר רב יצחק יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום שנא' רק רע כל היום, ואמר ר"ש בן לוי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנא' צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו שנא' אלקים לא יעזבנו בידו, תנא דבי ר' ישמעאל בני אדם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש. רואים מכאן שתורה זה תבלין נגד היצר הרע אבל התבלין עובד רק עם משכהו לבית המדרש ללמוד בישיבה דווקא, וזה רק אם תפילה גם רק בישיבה, שרק אם הקב"ה עוזרו אז יכול לו.

תורה - לימוד התורה חייב להיות עם "והערב נא" וכמה שתלמדו יותר אפי' בלי חשק יהיה לכם והערב נא, ורק אז יהיה לכם לימוד התורה מתוק, וממילא תאהבו ללמוד עוד יותר.

יצר הרע - איך מתגברים על היצר הרע בתוך הישיבה? כלל ראשון להינצל ולהישמר מכל דבר רע, הוא להיזהר מחברה שאיננה מהוגנת. הגמ' בתענית "רבי חנינא אמר הרבה למדתי מרבתי ומחברי יותר מרבתי" והתמיהה עולה מאליה, וכי איך ייתכן לומר שהלימוד מהחברים גדול יותר מאשר הלימוד מהרב? אולם זו היא התשובה בעצמה, אכן, החברים הם שנמצאים וסובבים אותנו יחד בעולם המעשה בשעת היישום של כל אותם תובנות אשר ספגנו מרבתינו, ממילא השפעתם בחיי המעשה אפוא גדולה מאוד, אם החברים הסובבים אותנו שקועים בתורה, הרי שאנו מצויים בחממה של תורה ומקבלים מהם חיזוק ודרבון חיובי, אולם כמו שהחברים משפיעים לטוב, עלולים הם באותה מידה גם להשפיע למוטב חלילה. והוא אשר אמרו חז"ל באבות "עשה לך רב וקנה לך חבר", כי בבחירת החבר יש להשקיע יותר, כי הוא אשר ישפיע עליך הרבה יותר בחיי המעשה. אז מה התפקיד של הרב? לעשות חברים טובים ששקועים בלימוד וחברה טובה. כלל שני אחרי שכבר כל אחד נמצא בישיבה, הוא גם צריך לדעת לאיזה בית מדרש הוא קשור, האם לישיבה של אברהם אבינו ע"ה או לישיבה של בלעם הרשע או של קרח? וזה רואים רק ע"י שיש לך מידות טובות ועין טובה ולפרגן לשני ולשמוח שהחבר שלך מצליח, וגם בלי להיות נרגן ז"א בלי להתלונן ולהיות ממורמר, אז זה ראייה שאתה בישיבה הנכונה. ואיך מגיעים לזה? רק ע"י לימוד המוסר בישיבה בכל יום.

ישיבה - צריך לדעת שכל זה צריך לעשות רק בבית מדרש מתוך לימוד התורה והמוסר ורק בתוך הישיבה כי יהלומים לא מחפשים בשוק של פירות וירקות כך התורה והתפילה והמוסר ושבת קודש צריך להיות רק בתוך הישיבה ומתוך

משכנת יהודה

עמ"ס נדרים

אוצר הספרים

הבמה לסקירת ספרים ומחבריהם

משנת ויכולו

גדרי מצות הזכרת מעשה בראשית באמירת ויכולו בהלכה ובאגדה

משכנת יהודה

עמ"ס נדרים

מהגאון רבי אברהם יצחק ליפקוביץ שליט"א

ובו ג' חלקים

ביאורים ע"ס הדף בפ"ק

ביאורי עניינים בפ"ק

ביאורים ע"ס הדף בפרק נערה ☐

פתיחת זמן קיץ בעולם הישיבות בעידן מגיפת הקורונה החל כפי הוראת גדולי ישראל בלימוד בבתיים ובחצרות, בחברותות במלפון ושיעורים בדרכים לא דרכים.

דוקא מתוך החושך ואי הוודאות השורר בעולם כולו, נתבשר עולם התורה בימים אלו בעוד גילוי מופלא של הבטחת 'כי לא תשכח מפי זרעו', שמועה טובה תדשן עצם, ולכל בשרו מרפא – בצאתו לאור עולם ספרו של הגאון המופלא רבי אברהם יצחק ליפקוביץ שליט"א בנו חביבו של מרן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל. מראשי ישיבת בית מדרש עליון – ב"ב

הספר ערוך מתוך שיעורים וחידושים שנתחדשו מתוך מסירות למסירת התורה בישיבה הק' 'בית מדרש עליון', והנה זה כבר אשר כבר פקע שמם של שיעורים אלו לתהילה בעולם התורה והישיבות, בבחירותם וחידותם המיוחדת, ורבים אומרים מי יראנו טובה של תורה.

וזה עתה נאות הגאון הנ"ל להוציא לאור עולם ספרו משכנת יהודה – ע"ש של אביו מרן הגאון זצוק"ל – לתועלת הלומדים שיחי'. הספר ערוך בטוטר"ד תורה מפוארה בכלי מפואר, מלא תוכה של תורה ומקיף את הסוגיות הנלמדות בישיבות הק' בסימנים ערוכים מריש הסוגיא עד סופה.

דבר בעתו מה טוב ובפרט בעת הזאת בו אין רב ואין מלמד והצמאון לשיעורים ברורים גובר, ימצאו מבקשי התורה בספר זה רווייה לצמאונם לרכוש את סוגיות ודפי המסכת באופן הראוי.

המדור מברך את הגאון שליט"א בהוצאת ספרו ושיתקבלו דבריו בבי מדרשא.

להשיג בבית הרב שליט"א

רח' סעדיה גאון 8 ב"ב 03-5791055

משנת ויכולו

גדרי מצות הזכרת מעשה בראשית

באמירת ויכולו' בליל שבת בהלכה ובאגדה

הרה"ג רבי שלמה מילר שליט"א

אמר רב המנונא 'כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית, שנאמר ויכולו' אל תקרי ויכולו אלא ויכלו'. פרש"י ויכלו – הקב"ה וזה שמספר בשבחו של מקום ובשבח של שבת.

הרב המחבר שליט"א ערך חיבור שלם גדול בכמות ובאיכות הולך סביב מעלה אמירת ויכולו' בו מעמיד גודל אמירת ויכולו אשר באמירה בעלמא לכאן נעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית.

בחיבורו מבאר כל ענייני ויכולו וקידוש בשבת בהלכה ובאגדה, בין הדברים מתבארים סוגיות ערוכות בנשמת שבת קדשינו כמו עניין אמירת ויכולו ודין עשרה באמירתו. אם ראוי למהר בתפילתו לומר ויכולו בעשרה – וממנו מסתעף לעוד כמה וכמה מצות שיש בהם מעלה לאומרם בעשרה. אמירת ויכולו בתחנונים שבסוף התפילה לעומד ב'אלקי נצור' – וממנו מתבאר גדר התחנונים שבסוף התפילה. אמירת ויכולו בתפילה שכלחש אם מצטרפת לאמירת הציבור. ענייני עדות על מעשה בראשית וגדרה, ואם גדרה ככל עדות שבתורה. עניין אמירת ויכולו בקול רם – ומסתעף להגבהת קול בתפילה. עצה לקיים אמירת ויכולו בציבור ומעלת מאריך בתפילה. עניין אמירת ויכולו בשנים אחר התפילה ובירור דעת החזון"א. קדימה במצוות ספירה"ע, עלינו, וקידוש על הכוס קודם ויכולו. גדרי אמירת ויכולו על הכוס אם הוא חלק ממצות הקידוש ואם אמירתו בעמידה או בישיבה. דין המקדש על הפת אם אומר ויכולו, ודין נשים באמירת ויכולו. ענייני דברים שבכתב אם ראשי לאמרם בע"פ. סגולת הרפואה בשעת קידוש על הכוס ואם מותרת בשבת.

החיבור מעומד בהסכמות מהגאונים רבי יגאל רוזן שליט"א,

ורבי חנני' יו"ט ליפא ליוש שליט"א.

הביאו ברכה אל בתיכם ותזכו לברכת השבת מקור הברכה.

להשיג אצל הרב המחבר שליט"א בתשלום סמלי

רח' חזון איש 18 מודיעין עילית

052-7617411 s9747747@gmail.com

פרשת אמור

ימי הספירה - המעבר מקדושת ישראל לקדושת בני לוי

וחלוצה, ולמעלה מהם כהן גדול שרק 'אישה בבתוליה יקח' ואסור להיטמאות אפילו לשבעה קרובים.

ומעתה צריך ביאור מה גדר הקדושות המוזכרות - א. של ימי הספירה שכמבואר ברמב"ן נחשבים כימי חול המועד אף שאינם אסורים במלאכה כל שהיא, ב. מהו עניין קדושת בני לוי, שאף בהם לא מצינו כל ריחוק ואיסור מחמת קדושתם].

ב

הנה הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל כתב וז"ל, **'ולמה לא זכה שבט לוי בנחלה מפני שהובדל לעבוד את ה' ולשרתו להורות דרכיו הישרים ומשפטי הצדיקים, לפיכך הובדלו מדרכי העולם לא עורכין מלחמה כשאר ישראל... אלא הם חיל ה', כמו שכתבו אני חלקך ונחלתך.'**

ונראה ברור כי הוקשה לרמב"ם מה שעוררנו שהנה על הלויים נאמר 'קדושים יהיו' [מכיון שמורים המשפטים לישראל], אלא שבשונה מהכהנים שלהם יש הלכות וחובים המבדילים אותם משאר ישראל בבני לוי אין שום איסורים מיוחדים, וא"כ במה נבדלו.

ועל זה מתרץ הרמב"ם שעצם זה שאינם מתעסקים בחומרות אלא רק מורים המשפטים לישראל בזה גופא הם מובדלים, וזוהי קדושתם ומעלתם שהם מובדלים ומפורשים מתהלוכות שאר בני האדם כדי לעבוד ה' ולשרתו, והבדלתם הזו - היא קדושתם, כי 'קדוש' היינו מופרש - הם מופרשים מהכלל כולו ולכן אינם יוצאים למלחמה ככל הכלל ולא מקבלים נחלה בפני עצמם - כי ה' הוא נחלתם, הם חיים בעולם של עשיית רצון ה' שזוהי קדושת וזוהי פרישותם.

וממשיך הרמב"ם ואומר **'ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מישראל אשר נדבה רוחו אותו, והבינו מדעו להיבדל ולעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו, לדעת את ה', והלך ישר כמו שעשה האלוקים, ופרק מעל צווארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני אדם, הרי זה נתקדש קודש קודשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמים עולמים ויזכה לו בעוה"ז... כמו הלויים.'**

זאת אומרת שעד כמה שכל הפרישות והקדושה של בני לוי היא מכח היותם מובדלים מכל אנשי העולם ומיוחדים לעבודת ה' ללמוד תורתו ולהורות משפטיו, ממילא גם כל אדם מישראל שרוצה לדעת את ה' והוא פורש מדרכי העולם גם הוא כשבט לוי ונהיה 'קודש קודשים', [ובאמת יש פה חידוש עצום בלשון הרמב"ם שכתב על אותו שנדבה רוחו אותו **'...הרי זה נתקדש קודש קודשים'** ולמרות שרק הכהנים נקראו 'קודש קודשים', והלויים הם רק בגדר 'קודש', ואילו בדבריו נראה שמי שנדבה רוחו גובר על הלויים].

אך כדי להיטיב להבין מהי באמת מהות הקדושה של שבט לוי ראוי להתבונן היטב במה שכתב הרמב"ם בתוך הדברים **'...כל איש ואיש מישראל אשר נדבה רוחו אותו... והלך ישר כמו שעשה אותו הא-לקים ופרק מעליו עול החשבונות הרבים שבקשו בני אדם וגו'.** מבואר בדבריו שחלק ממעלת בני לוי עצמם הוא שהם אכן פרקו מעליהם את אותם חשבונות רבים.

א

"אמור אל הכהנים בני אהרן לנפש לא יטמא בעמיו" וגו' (כא, א) פרשת אמור עוסקת ברובה במצות קדושת הכהנים ובהלכותיהן, אולם כשמתבוננים בסדר הפרשיות מבחינים כי עיקר הדברים הוא בעניין הקדושה בכלל השייכת לכלל ישראל כולם, הנה בפרשת אחרי מות קדושים התורה עוסקת בקדושת ישראל, ולאחר מכן בפרשת אמור שבתחילה עוסקת בקדושת הכהנים ואחר כך בקדושת הכהן הגדול, ומשם עוברת התורה לפרשת המועדות שעצם עניינים הוא 'קדושת הזמנים', דהיינו שכמו שיש דרגות בקדושת האדם כגו' כהן גדול כהן הדיוט לוי וישראל, כך ישנם דרגות בקדושת הזמן, שישנם הימים המקודשים ביותר כיום הכיפורים שהוא שבת שבתון ואף שבת שהחייב בהם הוא על שביתה גמורה, ויש דרגה פחותה מהם כגו' יו"ט שמותר בעשיית אוכל נפש, ולמטה מזה יש את ימי חול המועד שאסורים רק במלאכה.

והנה הרמב"ן בפרשת ויקרא מחדש שימי **'ספירת העומר'**, גדרם שווה לימי חול המועד של סוכות, לפי שכידוע יום טוב ראשון של סוכות הוא מועד אחד ואילו שמיני עצרת הוא מועד בפני עצמו, ובכל זאת הימים שביניהם מוגדרים כחול המועד, וכמו"כ הימים שבין שביעי של פסח לחג השבועות, שתחילה ישנו את חג הפסח וביום החמישים "עצרת תהיה לכם", ולפיכך ימים אלו נקראים 'מקראי קודש', אלו הם דברי הרמב"ן.

ולכאורה צריך להבין מהו עניין הקדושה הזו של ימי ספירת העומר ובמה היא מתבטאת, שהלוא בשונה מימי חול מהמועד בימי הספירה אין איסור מלאכה, וצ"ב. ואולי יש מקום לבאר על פי מה שכתב בספר החינוך שהטעם שניתקנו חגים לישראל הוא בכדי שיוכלו להתבונן בהם בדרכי השי"ת ובניסים שנועשו באותו החג, וע"י כך ללמוד את הלקח שבא ממנו, וע"ש. וא"כ אפשר לומר שבחינה זו אכן ישנה גם בימי הספירה שבהם ישראל התרוממו מהדרגה הנמוכה שהיו במצרים עד שנהיו ראויים לקבלת התורה, ולכן ימים אלו נתייחדו לדורות ונחשבים כמקראי קודש לעניין זה. ואולם עדיין צריך להבין במה באמת מתבטאת קדושה זו ובמה אנו 'מקיימים' אותה למעשה.

והנה כשם שבקדושת הזמן אנו מוצאים גדר של קדושה מסוימת שאינה קדושה גמורה, כך מוצאים אנו בקדושת האדם כמה דרגות בקדושה, שהנה אנו מוצאים אצל בני לוי שהם מקודשים יותר משאר ישראל, ומפאת קדושה זו הם אוכלים במעשר, אך בשונה מהכהנים שמפאת קדושתם נאסרו להטמאות למתים ונאסרו בגרושה, אצל בני לוי אין שום איסור מעין זה, וא"כ יש להבין מהו באמת שורש הקדושה של בני לוי.

[וביתר ביאור להבנה הקשה בגדר תוספת שבקדושת בני לוי, שהנה בכל דבר שבו אנו מוצאים דרגה נוספת של קדושה יש בו גם תוספת של איסורים וריחוקים הבאים מחמת קדושה זו, הן בקדושת הזמן כגון ימים טובים שאסורים במלאכה מלבד אוכל נפש, ולמעלה מזה שבת שגם אוכל נפש אסור, ולמעלה מכולם הוא יום הכיפורים - שנאסר אף באכילה ושתייה ותשמיש המיטה וכו', ואף בקדושת האדם יש את הכהנים שמפאת קדושת אינם מטמאים למתים ואסורים בגרושה

ומעתה הדברים מתיישבים היטב, שבאמת זה הקדושה שישנה בימים אלו, היא גופא אותה הקדושה שישנה אצל בני לוי, שאמנם אין כאן כל איסור מלאכה כשאר הימים המקודשים, אך עצם הימים הם ימים שעלינו עצמינו להתקדש בהם ולהתכונן למתן תורה, והיא היא אותה הקדושה ואותה המעלה של שבט לוי, שאנו פורקים מעלינו את אותם חשבונות רבים שבקשו בני אדם - החשבונות שמשייכים אותנו לאדם הראשון של אחר החטא, ומתדבקים בדרך הישרה על ידי שאנו דבקים בתורה ככל יכולתנו, שדרך זו היא הטוב המוחלט והדרך הישרה שעל ידה נגיע לדרגה זו של לעמוד לפני ה' ולשרתו - מבלי שום פניות זרות ושיקולים חומריים - זו היא קדושת בני לוי וזו היא גם קדושת הזמן הזה - זמן ההכנה לקבלת התורה, שמתרוממים מהחיים הפשוטים ודבקים יותר ויותר בחיים האמיתיים הרוחניים של עבודת ה' כמו שצריך.

ג

ונמצא אם כן שהחובה העומדת עלינו כעת בזמן גדול זה אם באמת ברצוננו להתכונן כראוי למתן תורה ולזכות לקבל על עצמינו את עול התורה, ראשית אנו צריכים להתנתק יותר מכל אותם '**חשבונות רבים**' של העולם החומרי, ולנסות להתחבר יותר לקיום רצון ה' לעשות את הישר והטוב בצורה מרוממת יותר, ולהשתדל כמה שיותר להתעלות מכל אותם חשבונות שמעורבים בכל מעשה, איך אני ירוויח כאן תועלת ממזונית או כבוד כל שהוא וכדו', וכן לחשוב פחות מה יאמר פלוני ואיך יגיב אלמוני.

כלל הדברים, שעלינו להתעלות כמה שיותר לדרגה בה מחשבתינו תהיה נתונה בכל עת בדברי תורת ה' או במחשבה איך לעבודו ולעשות רצונו ברמה הטובה והמושלמת ביותר.

וזהו שאמרו חז"ל '**לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן**' (מכילתא בשלח ט, לא), כלומר שבשביל להיות מקבלי תורה, חייבים להיות שקועים אך ורק ברוחניות, ואדם שראשו ורובו נתונים בצרכיו החומריים הוא לא פנוי לקבל תורה, ולכן צריך להיות מנותקים מכל טרדה גשמית ואפילו לא של אכילה ושתייה, ואמנם דברים אלו נאמרו ביחס לדור מקבלי התורה בעצמם שהם הצליחו להתעלות באותה שעה לדרגה עצומה, אך על זה בדיוק אומר הרמב"ם שגם כל איש ואיש מישראל שמחליט לרומם ולהבדיל את עצמו ואינו עוסק ומתעניין בענייני החומר, ונבדל לגמרי מתהלוכות עולם הרי הוא מתקדש לקודש קודשים - דהיינו שלא רק שמשתייך לדבר מרומם אלא הוא עצמו מתקדש.

וכאמור האפשרות להגיע לקדושה זו, מונחת בקדושת הימים האלו - ימי הספירה שהם ימי ההכנה למתן תורה, וככל שנעמול לפרוש מדרגת שאר בני אדם ונהיה שקועים יותר בתורת ה', כך נזכה להשתייך יותר ויותר לדרגת שבט לוי שה' הוא נחלתם ולהגיע לכל המעלות הנשגבות האלו.

והנה המקור לדברים הללו הוא מלשון הפסוק בקהלת (ז, כט) ששם נאמר "הא-לוקים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים", וכמבואר בספרים שהאדם הישר היינו אדם הראשון קודם החטא, שאז היה בבחינת 'ישר' - שהיה מובדל לחלוטין מן הרע וכל מעשיו היה כולו טוב זקוק, ובמצב ההוא גם אם היה חוטא, היה זה רק מחמת הפיתוי החיצוני של הנחש הקדמוני, אך הרע לא התייחס לעצמותו כלל, אולם אחר שאכל מ'עץ הדעת טוב ורע', נכנס גם כח הרע אל תוכו ובדרגה זו כל מעשה ומעשה של האדם מורכב הן מכח הטוב והן מכח הרע, וכמבואר באריכות בנפה"ח עניין זה שבמצבינו הנוכחי הוא שכל מעשה טוב מעורב בו גם צד רע וכן להיפך.

וזהו עניין '**חשבונות רבים**', שבמקום שהאדם יהיה כולו טוב, הרי הוא ירד לדרגה של 'בואו חשבון' שיש לחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסידה, ונהיה מצב בעולם שישנם דברים שאינם בגדר רוע מוחלט אך גם אי אפשר להגדירם כטוב מוחלט וכן להיפך, 'ועל זה יאמרו המושלים בואו חשבון', האם הדבר נצרך וראוי לעשות, דהיינו האם הצד הטוב שבו חזק יותר מהצד הרע והדבר הוא אכן ראוי, או שמא למרות שיש בו צד חיובי עדיין הצד השלילי גובר - זהו מצב שהתחדש רק אחר שהתערבו הטוב והרע זה בזה, שעל האדם לחשב מה טוב ומה לא באופן יחסי זה לעומת זה, וזוהי מציאות שלא היתה קיימת כלל קודם החטא, שאז הרע היה מוגדר כרע מוחלט והטוב היה טוב מוחלט, והיה ברור ביותר מה רב שכר המצווה ועד כמה גדול הפסד העבירה.

אולם גם לאחר שאדם הראשון ירד מדרגתו של אמת ויושר והתערב בו כח יצה"ר והחל לפעול מתוכו, עדיין ישנה דרגה מרוממת ביותר שהאדם כן יכול להשיגה, כלומר שהאדם כן יכול לעמול ולהשתייך גם בעולם הזה לעולם של קדושה המרומם מכל החשבונות הרבים האלו, ובנקודה זו נמצא החילוק הגדול שבין שבט הלויים לשאר השבטים, שכאשר ירדו ישראל למצרים והחלו המצרים להשתעבד בהם, נכנסו ישראל יותר ויותר לשעבוד של החומריות שזוהי כוחם של המצרים, עד שנכנסו למ"ט שערי טומאה.

אך בעוד שבני ישראל היו בשעבוד, שבט לוי עסקו בתורה ומפני זה לא חל עליהם השעבוד כלל, ומפני זה גם לא נטמאו בכל טומאות מצרים כשאר ישראל, ודרגה זו היא מעין דרגת אדם קודם החטא, שלא היה משועבד כלל לכוחות הרע. אבל גם מצבם הקשה של ישראל היה רק עד שנגאלו ממצרים, שאז הקב"ה הוציא את ישראל כדי להעמידם לפני הר סיני, ומרגע צאתם ספרו חמישים יום - חמישים יום שבהם יצאו מכל שערי 'טומאות מצרים' עד שהגיעו לדרגה של קבלת התורה, ואכן כמבואר בגמ' בע"ז (כב, ב) 'ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמת' היינו שחזרו לדרגת אדם הראשון קודם החטא.

ראשית חכמה יראת ה'

בנפש החיים (שער ד' פרק י"ד) כתוב '**ובכל עת שהאדם עוסק ומתדבק בה כראוי, הדברים שמחים כנתינתם מסיני**' ובהמשך ד' שם '**בעת שהאדם עוסק בה, בכל תבה אותה תיבה ממש נחצבת אז להבת אש מפיו ית' כביכול, ונחשב כאילו עתה מקבלה מסיני מפיו ית' ש' מבואר כאן שכשאדם עוסק בתורה הוא זוכה לדברים גדולים, שהתורה ממש ניתנת לו מחדש, אבל הנפה"ח אומר שזה בתנאי שיעסוק בה כראוי, ומה הכונה ללמוד כראוי?**

ונראה שכונתו למה שכתב למעלה (פרק ה, ו) על מה שכתוב יראת ה' היא אוצרו, כלומר שאדם צריך להכין לעצמו אוצר של יראת שמים וכפי גודל האוצר כך הוא מקבל יותר תורה, והיינו שיש יותר קשר עם נותן התורה.

ולצערנו זאת הסיבה שאנו רואים היום שאפי' שמצד אחד יש כ"כ הרבה לומדי תורה, אבל מצד שני יש הרבה פחות שבאמת מרגישים עליהם שהתורה מרוממת אותם וגורמת להם להתעלות יותר ויותר כמו שהיא אמורה לעשות, כי לומדים תורה בלי ה"יראת ה' היא אוצרו" וכאשר התורה מנותקת מנותן התורה היא אינה משפיעה ולא מרוממת.

ולכן בימים אלו שבהם חוזרת ומתעוררת ההשפעה של נתינת התורה, צריך להתבונן ביסוד זה, להכיר שהתורה באה מאת הקב"ה, ללמוד עם היראת ה' שהיא אוצרו, ואז זוכים ללמוד תורה שמגדלת ומרוממת.

"ממעין החיים"

מאמרי מוסר מהמשגיח הגה"צ רבי חיים וואלקין שליט"א

עצם העמל והיגיעה – תכלית בפני עצמה

אך ראינו ללמוד כי רבי עקיבא בא לייסד וללמדנו, שבנוהג העולם להסתכל ולשפוט הדברים רק על פי ה'הצלחה' בלבד ואם האדם לא הצליח, אף על פי שעמל ויגע בזה מאוד – אין זה נחשב לכלום, כי הרי בסופו של דבר הוא 'לא הצליח'. אך מה שאין כן, לימדנו חז"ל כי **ההצלחה וההישג האמיתי שעל פיו האדם נשפט הוא דוקא ב'עמל ויגיעה שלו'.** כי ברוח היהדות ההצלחה נמדדת לא רק ב'הצלחה' ממשית אלא ובעיקר ב'יגיעה והעמל'. ולכך, אף על פי שנראה לנו שמכיון שר' עקיבא 'מתו תלמידיו' ממילא כל העמל שטרח במשך שנים רבות להעמיד תורה ולהפיצה בעולם – הלך לאיבוד, כי הרי למעשה ר' עקיבא לא 'הצליח' בכך... באו חז"ל ולימדנו שבעולם הרוחני ה'הצלחה' האמיתית היא דוקא העמל והיגיעה. וככל שיש יותר טורח ויותר עמל כך השכר ו'ההצלחה' גדולים יותר. ולכך כל ההשקעה והעמל בטיפוח אותם 'שנים עשר אלף זוגין תלמידים' שמתו – לא רק שלא הלכו לאיבוד, אלא ובעיקר השפיעו לבסוף על יטיב המעשה – ביצוע התפקיד המיועד והמיוחד של ר' עקיבא. וממילא בודאי שהפסוק בקהלת שייך גם לגבי ר' עקיבא כי אע"פ שכבר העמיד תלמידים ובנה עולמות של 'עמל ויגיעה', בכל זאת למד ר' עקיבא מהפסוק בקהלת 'וערב אל תנח' – העמיד תלמידים בצעירותו יעמיד תלמידים בזקנותו. וכך בדיוק המשך והעמיד תלמידים, עד שזכה להפיץ תורה בכלל ישראל והעולם כולו – לדורות.

במדרש רבה (שמות ל"ו) מובא על הציווי 'ויקחו אליך שמן זית זך' – 'להעלות נר תמיד'. וזה לשונו: "וואתה תצוה – ה"ד 'זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך'. וכי לא נקראו ישראל אלא בזית הזה בלבד? והלא בכל מיני אילנות נאים ומשובחים נקראו ישראל וכו', אלא, מה הזית הזה עד שהוא באילנו מגררין אותו ואח"כ מורדין אותו מן הזית ונחבט, ומשובטין אותו מעלין אותו לגת ונותנין אותו במטחן, ואח"כ טוחנין אותו ואח"כ מקיפין אותו בחבלים, ומביאין אבנים ואח"כ נותנין את שומן – כך ישראל באין עובדי כוכבים וחובטין אותם ממקום למקום, וחובשים אותן וכופתין אותם בקולרין, ומקיפין אותן טרטיוטין ואח"כ עושין תשובה, והקב"ה עונה להם". במדרש מבואר מדוע נמשלו ישראל דוקא ל'זית' יותר משאר האילנות שנמשלו אליהם ישראל: כי דוקא בזית ראינו, איך שבשביל להוציא את ה'שמן זית' מ'הזית' צריך 'עד שהוא באילנו מגררין אותו', חובטין, טוחנין, ורק אחר כך – הם 'נותנין את שומן'. וכך בדיוק הוא הדימוי לעם ישראל, שלאורך הגלות 'באין עובדי כוכבים וחובטין אותן' – הם מייסרים ומציקים לעם ישראל.

"בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים". [קהלת י"א ו']

נגמרא ביבמות (סב:) מובא על הפסוק בקהלת: "רבי יהושע אומר, נשא אדם אישה בילדותו ונשא אישה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו וכו' רבי עקיבא אומר, למד תורה בילדותו ילמוד תורה בזקנותו היו לו תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו, שנאמר ובבוקר זרע את זרעך וגו' אמרו, שנים עשר אלף זוגין תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת ועד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם, עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם – רבי מאיר, ורבי יהודה, ורבי יוסי, ורבי שמעון, ורבי אלעזר בן שמעון, והם הם העמידו תורה באותה שעה". חז"ל מביאים את הפסוק בקהלת שבא ללמדנו: שהאדם לא יפסיק מעבודתו בעולם הזה ומה שהוא עושה שימשיך לעשות – ואפילו בערוב ימיו ימשיך עם מה שעשה בצעירותו. ולכך גם אדם שכבר נשא אישה והיו לו בנים בילדותו עליו גם 'בזקנותו' להמשיך לנשא אישה וכו', כי אינך יודע 'אי זה יכשר' – האם מה שכבר עשית ופעלת הוא המעשה הכשר והנכון או שמא המעשה שהוא עושה עכשיו 'בזקנותו'. וכך למד זאת רבי עקיבא גם ללימוד התורה, שהאדם אשר למד והעמיד תלמידים בצעירותו עליו לא להרפות ואדרבא להמשיך גם לעת זקנותו בהפצת התורה והעמדת תלמידים. עד שאפילו רבי עקיבא שהיו לו 'שנים עשר אלף זוגין תלמידיו' ו'כולן מתו' – בכל זאת המשיך והעמיד חמישה תלמידים שהפיצו תורה לכלל ישראל.

ויש להבין מה רצה ר' עקיבא להשמיע ולחדש לנו מהפסוק בקהלת, כי הרי 'מי שנשא אישה בצעירותו' – הוא קיים וביצע כבר את המטלה והתפקיד המוטל עליו, ולכך אומר שלמה המלך שבכל זאת 'לערב אל תנח' – כי אינך יודע איזה מהמעשים יכשר לעתיד לבוא. אבל אצל ר' עקיבא ו'שנים עשר אלף זוגין', הרי למעשה הוא עדיין לא הצליח לבצע את התפקיד שהיה מוטל על אדם כר' עקיבא, והיא: הפצת תורה והעמדת תלמידיו בעולם, וזאת מפני האמת הפשוטה והכואבת ש'כולן מתו'. ובמצב כזה לא נאמר מאמר שלמה המלך "בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח" – כי עדיין לא בוצע מעשה בשביל שיאנך יודע אי זה יכשר'. וממילא ודאי שמוטל על ר' עקיבא להמשיך גם לעת זקנותו בהעמדת תלמידים למרות שמתו תלמידיו, כדי לבצע את התפקיד הסופי להרבות תורה בישראל. וזאת גם בלא הפסוק בקהלת, כי הרי טעם הפסוק 'אינך יודע אי זה יכשר' לא שייך כאן!!

אך כל הייסורים, החבטות, והרגשות שנתלו לזה, נועדו: כדי להכניע את ליבם של ישראל, וכך כשיעשו ישראל תשובה - 'הקב"ה עונה להם'. ובדברי המדרש אנחנו רואים שגם במשל 'הזית' נמשלו ישראל דוקא לפרי 'זית' עצמו, ולא 'לשמן הזית'. ולכאורה הרי העיקר ש'בזית' - הוא השמן היוצא ממנו ולא הזית, ומה בא המדרש ללמדנו בכך?!

אכן לפי הדברים שאמרנו מבואר היטב שחז"ל באו ללמדנו כי אל נטעה לחשוב שהעיקר והמטרה היא אך ורק ה'תוצאה' - 'השמן'. אלא עלינו לדעת בידיעה ברורה כי ישנה מעלה גדולה ל'יגיעה' בפני עצמה. והדוגמא לכך הוא: הזית. כי ללא הכתישה והיגיעה בחיבוטו וטחינתו, על מנת להוציא את השמן שבו, היה נחסר ממנו את עיקר מעלתו וסגולתו. כי זאת היא ההקדמה לנתינת השמן של הזית, שהזית הוא חפצא של קבלת ייסורים ויגיעה, וכגודל ה'חבטות' - העמל והיגיעה, כך גם יהיה ה'שמן זית' - ההצלחה והתוצאה. וכפי שכתוב במדרש "ואחר כך נותני את שמן" - לא כתוב שע"י החבטות 'מוציאים' את השמן, כי ברגע שיש עמל ויגיעה אז ממילא הוא כבר 'יתן שמן' - הוא כבר יגיע למעלתו המיוחדת, ש'הקב"ה עונה להם'. כי עצם היגיעה תכלית בפני עצמו, ורק היגיעה מולידה אצל האדם מעלה. - עצם היגיעה בתורה משפיעה את זכות התורה, וכפי שדיברנו.

וראינו להביא מקור נוסף באותו עניין, שכתוב במכילתא על הפסוק: "ויסב אלוקים את העם דרך המדבר" - "ר"א אומר כדי ליגעם, דכתיב ענה בדרך כוחי". והעיר בזה המשגיח רבי יחזקאל לוונושטיין זצ"ל, דלכאורה יש להעיר שהרי באותה שעה שיצאו עם ישראל ממצרים הלא היו כבר בדרגה גבוהה של אהבת ה', ומפני מה היה צורך 'ליגיע' עוד את בני ישראל במדבר?! וביאר בזה: שמכאן מוכח מעלת 'העינוי והעמל' שהיא מטרה בפני עצמה - מפני שעל ידי יגיעה ועמל אפשר להשיג גדולות ונצורות. והעמל והיגיעה הללו במשך ארבעים שנה במדבר, הם אלו שחישלו ורוממו את נפשם וטבעו בהם את מעלתם הגדולה.

בגמ' במנחות (ז.) מובא "אבימי מסכתא איתעקרא איתעקור ליה, ואתא קמיה דרב חסדא לאדכורי גמריה. ולישלח ליה וליתי לגביה; סבר הכי מסתייעא מילתא טפ"י". - הגמ' מספרת על אבימי שנשכחה ממנו מסכת מנחות, והלך לרב חסדא על מנת שיוכיח לו אותה. ואע"פ שרב חסדא היה מוכן לבוא לאבימי: בכל זאת החליט אבימי דוקא ללכת בעצמו מפני שסבר "הכי מסתייעא מילתא טפ"י". ומבאר רש"י: "משום יגעת ומצאת". רואים אנו, כי עצם היגיעה היא הצינור, והיא הכלי לידיעת התורה, ולכך אבימי ראה להטריח וליגיע עצמו על מנת ללמוד שוב את מסכת מנחות. "נפש עמל עמלה לו" - אומר רש"י בסנהדרין: "שמחזרת עליו ומבקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה וסדריה". כי מי שעמל בתורה, התורה עצמה באה ומבקשת מהרבש"ע שיגלו את סודותיה לאיש היגע בה. ורואים אנו מכל זה כי בתורה יש ב' חלקים: 'יגעת, ומצאת'. ואמנם 'יגעת התורה' היא היכי תימצא לידיעת התורה - אך בעיקר היא זכות בפני עצמה, ובלא 'יגעת' לא שייך להגיע ל'מצאת'. ואחד שהוא מתייגע בתורה, נותנים לו את סודות התורה. כי שמן נותנים מ'הזית שנחבט' - עמל התורה מוליד כח לקבל את התורה.

סיפר לי הגאון רבי משה יהושע לנדא זצ"ל מגדולי תלמידי החזו"א זי"ע. שפעם עסקו כמה חודשים הוא והגאון ר' חיים ברים זצ"ל, כדי לעזור בהצללת ילדה חולה עם גידול במוח שנוקקה לניתוח בחו"ל, ואחרי חורף שלם שטרחו בכך - הגיע מברק מחו"ל שהילדה ל"ע נפטרה. שניהם הצטערו על כך מאוד, וכשהיו בביתו של החזו"א פלט הרב לנדא "אולי היינו צריכים ללמוד בכל הזמן הזה, ועכשיו חבל על כל הזמן שנאבד לנו". החזו"א שהיה חלש ושכב במיטתו מיד התרומם סימן באצבעו ואמר: "אתם לא צודקים - תורה זה לא חכמה ר"ל, אלא זוהי מציאות רוחנית וכפי גודל הלב כך נכנס יותר תורה ולכך אדם שמוכן להקדיש זמן לחסד - הלא בנה לו אסמים של רוחניות שם למעלה". אמנם הם בפועל לא למדו, אך החסד והיגיעה במשך כל החורף הגדילו את כלי הקיבול שהיו להם ויכלו מעתה להכניס עוד תורה לליבם. ושוב רואים אנחנו, כי בשמים מחשיבים מאוד את העמל והיגיעה, עד שאפילו אם לא ישיג האדם שום 'תוצאה' הוא זוכה ל'אסמים' של רוחניות בשמים.

מהגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל זכיתי לשמוע הרבה דברים, ואע"פ שכל חייו היו רצף אחד של יגיעת התורה. בכ"ז הוא אמר פעם: "עם מה אני יבא לבית דין של מעלה, מה אני ישים על השולחן כשישאלו אותי מה עשיתי פה בעולם? אני יגיד להם שאני מגיע לשמים עם חמש שנים של גלות שנחא"י. היגיעה שם בשנחא"י היתה מעל טבע אנוש, ומכיוון שהיה שם חמש שנים והתגבר והתייגע, אז היה לו פעם בחיים שבו היו לו כוחות של יגיעה מתוך מסירות נפש, ולכך למרות שכל חייו לא פסק פומיא מגירסא, הוא יבוא דוקא עם תקופת העמל והיגיעה שהיה לו בשנחא"י לבית דין של מעלה. וזכורני שהיה ר' חיים שמואלביץ אומר לנו "אויס געהארעוועט" - דבר שבא ע"י יגיעה. כי מה שבא ע"י ייסורין יש לו חביבות מיוחדת. וזהו באמת לשון החזו"א "העבודה החביבה ביותר לרבש"ע זה העמילות בתורה".

דוקא בימים אלו, שתלמידי רבי עקיבא מתו וקיום התורה היה בסכנה עלינו להתחזק בעמל ויגיעה בתורה הקדושה. וזאת נדע, כי כפי גודל העמל והיגיעה כך גם יהיה גודל ההצלחה ואיכות המעשה, כי בעמל והיגיעה האדם בונה לעצמו 'אסמים' של רוחניות, וזוכה ל'נפש עמל עמלה לו' למעלה. כי ברוח היהדות - ההצלחה נמדדת לא רק ב'הצלחה' ממשית אלא ובעיקר ב'יגיעה והעמל', דוקא 'החביטה' והייסורים מוציאים את ה'שמן', עד ש'הזית' נהיה כבר במצב של 'נותנין את שמן' - הוא כבר יוציא מעצמו בלא שיוציאו ממנו. וכך כשזוכה לקיים את 'בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח', אז גם נזכה ללמוד תורה ולהעמיד תלמידים 'בזקנותנו', ונהיה חלק משרשרת מסירת התורה, שהעמיד לנו רבי עקיבא.

[נכתב ע"פ הבנת השומע ובאחריותו]

העלון לחודש סיון
פעז"ה יצא בשבוע פרשת נשא

נתתם לעילוי נשמת רבי ישעיה ב"ר משה מקרעסטיר זצ"ל
ולרפואת כלל עם ישראל!!

לקבלת העלון במייל - בעברית, אנגלית, ובספרדית, וכן לחלוקה באזורכם
ניתן לכתוב ל: memayan7@gmail.com

הארה מוסרית

עומק דבר ולקח טוב במהות הפרשייה

מאוצר שיחותיו של המשגיח הגה"צ רבי משה אהרן ברוורמן שליט"א

פרשת אמור
גליון מס' 45

הנסתר והנגלה הם חיי האדם עצמו

אלא העניין הוא שבאדם עצמו יש נגלה ויש נסתר. יש בו צד נגלה וצד נעלם. מצד אחד, 'הגוף' שהוא מותאם עם כל ענייני העולם הזה ותלוי בהם, והוא דבר אחד עם כל העולם הזה כולו.

מצד שני, יש באדם את הצד הנעלם של 'הנשמה' שהיא חלק אלוהי והיא 'טהורה היא' אין לה שום קשר עם העולם הזה אלא להיפך היא מואסת בכל צרכי העולם הזה.

אלו ב' הפנים שיש שנמצאים אצל כל אדם ואדם הנמצא בעולם הזה, מיד עם הולדתו, יש בו צד נגלה וצד נסתר והם משפיעים ומוליכים את האדם ואורחותיו.

אך עם כל זה הרי המציאות הרגילה והקבועה לכל בשווה, היא כוח הגוף והנהגתו, רצונות, הם תובעים קבועים בכל נפש ונפש. יתר על כן, כוח הגוף ושלטונו הוא בגילוי, צרכיו רצונו ותאוותיו מעצמם הם באים, ללא שום פעולה נוספת.

בעוד שכוח הנשמה, אין ניכר השפעתה כלל, אין רואים את השפעת הנשמה מול הגוף רק בעמל ויגיעת האדם על עצמו, כאשר הוא מתגבר על רצונות הגוף והשפעתו רק אז מתחילה הנשמה לנצנץ, ומתחיל להרגיש את הטעם של קיום המצוות ושאיפה לטהרה.

הרי שאין שני כוחות אלו שווים באדם, ואין כולם שווים ופתוחים לגילוי כוח הנשמה כמו ששווה הגוף בגילוי כוחותיו, וגם אין זה באופן קבוע נמשך אלא תמיד נתון למצב של חולשה ומיעוט שצריך התחדשות תדיר.

וזאת משום שכך ראתה חכמתו יתברך לברא את האדם באופנים הללו דווקא, לצורך השגת תכליתו ומילוי תפקידו לשמו נברא ובא לעולם.

'הנגלה' הוא המצב המצוי של האדם

באותה מידה ממש ובאותו עניין ממש הוא עניינה של תורה. יש בתורה אופן המיועד ומכוון לאותו מצב שהוא רגיל אצל האדם ושווה אצל כולם בכל מקום. חלק זה מובן ונתפס לפי מושגי אותו אופן של העולם הרגיל, ובאותו אופן שבתורה נלמד ומושג גם את מה שצריך לצורך ההנהגה באותו עולם.

'הנגלה' ו'הנסתר' הוא בהנהגת האדם עצמו

מצינו בחז"ל (חגיגה יד ע"ב) ד' חלקים יש בתורה, פרד"ס. והיינו שאותה התורה ניתנה מסיני, להבנה בארבעה פנים. בפן של הפשט וכן ברמז, בדרוש, וסוד. ייתכן שד' אנשים לומדים אותו המקרא מתוך ספר אחד ובזמן אחד וקוראים כאחת - וכל אחד ואחד רואה כאן עניין אחר, הכלול באותו פסוק ואף המתפרש בו לפי המלים והמשפטים המבטאים את העניין.

בכללות - הדבר המחלק בין הפשט לשאר האופנים הוא שהפשט הוא גלוי ומובן לכל אחד ואחד לפי שכלו והעמקתו בכתוב, הוא מובן לפי האמור והנראה בכתוב עצמו. וכן הדרש והרמז יש בהם צד מגולה ומובן יותר מהמוסתר והמוצנע, הכתוב הנלמד על פי הרמז והדרוש אופני לימודיהם הוא גלוי ומובן, אם כי יש בו הסתר יותר מהפשט אשר הוא מובן וגלוי לכל, והם פחות.

אך הסוד הוא נסתר, מוסתר מהכלל, ניתן רק לצנועים ואין יד הכול שולטת בה. ואין גלוי ומובן מהאמור בכתוב את הסוד הכלול בו, רק למקבלי היסודות והדרכים להסתכלות איך ובאיזה אופן נכללו הם וענפיהם ותוצאותיהם באמור בכתובים הם אשר ידעו חלק זה שבתורה, הם קיבלו את המפתח לפתוח ולהבין את המוסתר והנעלם בדברים.

הנסתר והנגלה אינם עניין של יכולת ההבנה

אמנם צריך להבין שאין זה משום שהפשטו של מקרא פשוט יותר ומובן יותר לאדם לכן הוא גלוי יותר, ושאר הדרכים שאין מובנים מפשטות הכתובים והאמור בחז"ל לכן נשארים מכוסים ומוסתרים.

לא משום הכי הוא הדבר. שהרי כשם שהבורא יתברך נותן התורה, נתן אותה באופן שיובן הפשט לכל הרוצה לבוא וליטול, כך היה אפשר לתת את התורה באופן שגם שאר הדרכים יובנו על ידי כל אחד ואחד הלומדה, שהרי התורה ניתנה לאדם, שבא משה והורידה לארץ. אם כן מדוע ניתן באופן שהפשט מובן לכל אחד ושאר הדרכים לא? אם לא רצו שיתגלו לא יינתנו כלל?

טעות היא לחשוב שהנגלה והנסתר הם עניין של השגה וידיעה שכלית.

וכמו שהעולם הטבע והגוף אין צריך למעשה מיוחד מבחוץ, כדי שיונהג ויפעל כפי טבעו וחוקו, האדם ירגיש וינהג כך מעצמו. עולם כמנהגו נוהג.

כן הוא גם התורה המכוונת לאותו מצב של העולם, עולם הפשוט המובן והגלוי השווה לכל, כך גם התורה המכוונת לאותו עולם, עולם הפשוט המובן והגלוי השווה לכל, כן גם התורה המובנת בפשט גלוי לא לא מאמץ מיוחד אלא נתפסת לכלל בכל מקום.

'הנסתר' מכוון לחיים פנימיים של האדם

אך בהשתנות האדם - ביציאתו מעולם הפשט הגלוי והשווה לכל, ובהיכנסו לעולם המוסתר והנעלם שאין יד כולם שווה בו מעצמם. הוא נכנס למצב שמונהג על ידי הנשמה והשפעות שלה, אותם השפעת אשר אין נראים ואין גלויים לא לעצמו מעצמם וכל שכן לאחרים.

זהו עולם מוצנע ממצב רגיל, ממילא מעין רגילה שאינה מתבוננת מחוץ למהלך הרגיל והטבעי של העולם. אך כאשר מתחיל לחיות בכוח השפעת המוסתר שבו, מתחיל לחלחל בו כוח ה"טהורה היא" להיות מרוחק טהור וזך מהערפול והכהות שמביא העולם הזה על האדם. כמו שאמרו שמשביעים את האדם, הוי יודע שהקדוש ברוך הוא טהור ומשרתו טהורים, ונשמה שנתן בך טהורה, היא שפירושו שגם אתה ממשרתי הקדוש ברוך הוא, לזה אתה צריך לשאוף ולהגיע.

הרי אז בהיכנסו לחיות בעולם המוצנע והנעלם, הרי אז גם תורתו היא התורה המוצנעת והנעלמות מעין רגילה, שאין יד הכול שווה בו, שאין מגלים אותה אלא לצנועים. שאין מתגלית אלא לצנועין.

לפי מצבו והרגלו - מדרגת חייו ומהותו זקוק הוא לתורה זו המותאמת לו, שהיא תיתן לו את החיזוק והחיות ותשפיע עליו תוספת הרגשות קדושה ואור ה'טהורה שנתת בי' שהיא טהורה ומרוחקת מכל מסגרת וענייני עולם הזה, גם התורה שלו צריכה להיות כביכול יותר טהורה מרוחקת ומשוללת ממסגרת וענייני עולם הזה וחומריותו היא השפעת הקדושה המוסתרת בתוככי התורה ללא הבנה איך מתקשרת היא לאותה פרשה שעוסקים בה.

שם קניית 'הודך והדרך'

היא התורה הנקראת 'הודך' שהמלאכים אמרו כלפי הקדוש ברוך הוא 'אשר תנה הודך על השמים', 'הודך' זהו ההוד של הקדוש ברוך הוא הטמון ומוצנע בתורה, ועל זה השיב להם משה רבינו שהיא מותאמת לאלו שהם צד נגלה של בשר ודם עם כל צרכי הגוף אכילה ושתייה, ויחד עם זה יש להם צד פנימי של נשמה. כמו שאמרו חז"ל

(שבת ס"ג ע"א) על מקרא 'הודך והדרך' שהוא בדברי תורה. והנה מצינו אצל רבי שמעון בר יוחאי לאחר שהיה במערה נאמר עליו בפיוט 'שם קניית הודך והדרך'. הביאור בזה כפי שמצינו שבעת שיצאו רבי שמעון בר יוחאי עם בנו רבי אלעזר, ראו אנשים שחורשים וזורעים אמר עליהם 'מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה' נתנו בהם עיניהם, יצאה בת קול ואמרה 'להחריב את עולמי באתם, שובו למערתכם' וכו' עד שיצאו וראו את אותו אחד שרץ בערב שבת עם שני בדי בשמים וכו'. מה היה הטענה שלהם בהתחלה ומה נשתנה בסוף. הנראה הוא שרבי שמעון בר יוחאי ובנו הגיעו במערה להתפשטות הגשמיות, וממילא המבט שלהם היה מתוך המצב הרגיל של חיי 'הנשמה' - 'הנסתר' ולא ראו מקום לחיים של 'נגלה' כלל, כמו הטענה של המלאכים, זהו שם 'קניית הודך והדרך', אלא שבסופו של דבר כאשר ראו את היהודי שמחבב את המצוות בזה שקנה שני בדים של בשמים לכבוד שבת, התעוררו לראות את הדרגה של 'הנגלה' של קדושת חיי המעשה.

עניינו של רשב"י 'עיילא למעלה בלא בר'

והנה מצינו בגמ' (סוכה מ"ה) שאמר רבי שמעון בר יוחאי על עצמו 'ראיתי בני עליה והם מועטין, אם שניים הם אני ובני הם' המובן בזה שיש בתוך המהלך של האנשים 'בני עליה' כאלו שהופכים את המבט של 'הנשמה' שהיא חלק עילאה של האדם למבט הרגיל שלהם, זהו המשמעות של 'עליה' ועל זה אמר שהוא ובנו זכו לכך. כמו שמצינו בגמרא שם שיש יחידים ש'עיילא למעלה בלא בר' היינו שעולים עם המבט של הנשמה לבד.

ובאמת מצאנו ברבי עקיבא שהיה רבו של רשב"י וכאשר סרקו אותו במסרקות של ברזל אמר 'כל ימי הייתי מתפלל מתי יבוא לידי ואקיימנו' פירוש הדברים, שרבי עקיבא היה כל ימיו שואף למדרגה היפרדות מהצד הטבעי והרגיל של הגוף, אל המצב המיוחד של חיי הנשמה, חיי הנסתר. וכידוע רשב"י אמר על עצמו (גיטין ס"ז) "מידותי תרומות מתרומת מידותיו של רבי עקיבא' שרשב"י זכה לאותה מדרגה של היפרדות משטף העולם הזה 'שם קניית הודך והדרך'.

וכיוון שזה היה עניינו של רשב"י ממילא הוא האיר את אותו חלק של התורה, שהוא אופן וצורה של חיים פנימיים ונסתרים.

נמצא בכל זה ש'הנגלה' ו'הנסתר' אינו מערכת שונה של מושגים, אלא הם צורת חיי האדם עצמו. ולכן קבעו בזה מדרגות ללמוד תורת הנסתר, לאחר שמילא כריסו בש"ס, והגיע לגיל ארבעים שנה, היות שאין זה עניין של מערכת מושגים אלא צורת ואופן חיים, שיוצא מתוך המבט הרגיל אל המבט הפנימי של הנשמה המאירה.

הארה מוסרית

עומק דבר ולקח טוב במהות הפרשייה

מאוצר שיחותיו של המשגיח הגה"צ רבי משה אהרן ברוורמן שליט"א

עניני השעה
גליון מס' 46

"עבודת התקופה"

שיחה מהגאון רבי משה אהרן ברוורמן שליט"א

(נאמר בקיץ תשס"א לאחר חורף של פיגועים קשים שגרמו פחד לצאת לרחובות, והדברים הולמים ממש את תקופתנו)

כאשר באים לסכם לעצמנו את המצב שהתהווה במחצית שנה זו, אפשר לסכם זאת ולומר שאנו נמצאים וחיים בתקופה שבה הזדעזעו והתעררו כל מציאות חיינו, חל שינוי בסדרי ויסודות העולם הזה אשר בו אנו נתונים. שלווה הנפש והרגשת הבטחון הרגיל בחייו של האדם אינו כמו שהיה מקודם, כאשר מתלווה הרגשת סכנה מן הבלתי צפוי וממקום בלתי צפוי חס ושלום. ובעיקר כאשר צריך לצאת ולנסוע ממקום למקום לכל מתלווה מחשבות של חשש סכנה חס ושלום ומורגש יותר ויותר הצורך לסייעתא דשמיא ולשמירה על האדם ובני ביתו שיעברו את הכול בשלום.

מצב זה הוא היפך הרגלו וטבעו של האדם שרואה את עצמו וסדרי העולם הזה כמציאות בטוחה קבועה וקיימת בלא שהתעורר אצלו שום חשש כלפי המשך קיומם הסדיר והרצוף.

ההרגשה שמפסידה את השגת הבורא יתברך

ואמנם מצב זה הרגיל והטבעי של האדם ושל סדרי העולם הקיימים, משפיע מאד על הלך מחשבתו של האדם והוא אחת הסיבות העיקריות למבואר בחובת הלבבות ולמה שאנו יודעים ומרגישים שכל המעשים של האדם הדחף העיקרי לעשייתם נובע מכך שהמעשים האלו טובים עבורו. ואין הכוונה למעשים של חולין ושל דברי רשות בלבד, אלא באף במעשים של חובת האדם בעולמו, מצוות לימוד התורה ותפילה ועשיית חסד והטבה בין אדם לחבירו, אף הם עיקר עשייתם הוא מתוך הבנה והרגשה שבכך מטיב עם עצמו, ולא משום עשיית רצונו יתברך וגילוי כבודו יתברך שמו. ובזה מגדיל את הרגשת ה'אני' של עצמו, שהאדם מרגיש את עצמו כמציאות קיימת ובטוחה מצד עצמו ואנוכיותו.

והאדם זקוק לעבודה עצמית גדולה כדי לא לתת לכוח זה לשלוט בו, משום שכוח זה של האנוכיות שהאדם מהווה מחיצה לשייכות בינו לבין קונו, וצריך לעורר ולהזכיר לעצמו שהכול נתון לו ממנו יתברך שמו בלבד, שהכול קיים ממנו ומהשפעתו ומציאותו יתברך בלבד.

וכלשונו של מרן ה'חזון איש' זיע"א (אגרות ח"ב ב) "הרי מציאות הבורא יתברך מתמדת בכל מציאות הנבראים וזה סוד העולם הנעלם מאלה הנרדפים בזרם החיים הגשמיים" הנה לנו שתוצאה מזרם החיים הגשמיים יש מה שמשכיח ומעלים מן האדם את המבט על החיים שהם מציאותו יתברך שמו בלבד. סדר החיים הקבועים והרגילים הם סיבה שהאדם מרגיש את עצמו כמציאות שיש לה קיום עצמי ולעצמו ולפי הרגשה זו נשים ונפעלים כל פעולתו ומעשיו.

שבירת ה"אני"

אך במצב שבו אנו נתונים שהאדם רואה את כל הסובב אותו שהוא אינו קבוע ואינו בטוח, הרי זה מחליש את תחושת הקיום העצמי והבטוח שהוא נחלת כולנו, וזוהי הכנה והכשרה להתחיל ולהרגיש מציאותו יתברך שמו, באשר בזה נחלש במקצת השפעת "זרם החיים הגשמיים" שמכוחו נעלם "סוד העולם שמציאת השם יתברך מתמדת בכל מציאות הנבראים".

ואין הדברים האלו אמורים לעניין האמונה שבלב בלבד, לא למדרגות האמונה בלבד, אלא אף כלפי העניינים שבעולם המעשה, וכמו שהוזכר לעניין קיום המצוות שיהיו נעשים לא מצד האנוכיות שבו אלא מצד עשיית רצונו יתברך בלבד משום ריבוי כבודו יתברך שהוא תכלית הכול. וכן נוגע הדבר בעניין המידות של האדם אף הם תלויים ותולדות מבטו של האדם, מאיזה מבט רואה את עצמו ואת אשר לו, ואיך מסתכל על הסובבים אותו ואת כל אשר להם. אם הוא חי בהרגשת הידיעה ש"מציאות הבורא יתברך מתמדת בכל מציאות הנבראים" הרי מכיר וברור לו שמה שיש לו אינו שלו, ואין בזה סיבה להרגשת

גבהות עצמית, ואין מתעורר אצלו הרגשת שלטון ועליונות על הסובבים אותו.

בזה מתמעטת הסיבה לקפידה ותרעומת שמתעורר אצל האדם על חברו כאשר נדמה לו שחברו פגע בו בכבודו, או שנכנס לתחומו ולרשותו, אשר קפידה זו היא שורש פורה ראש ולענה של שנאה מחלוקת ולכישלונות חמורים ביותר בבין אדם לחברו. כאשר עיקר הסיבה לאלו היא הרגשת המעלה והשלטון העצמי וכאשר הוא חי במבט שהו אינו בעל כוח של עצמו ואינו ברשות עצמו בוודאי שהרגשת הקפידה נחלשת ונעלמות, ואיתם ועמהם ניצול מכל התולדות שמתפתחות ובאות על ידם.

וכן על עניין 'קנאת איש מרעהו' כאשר מבין ויודע שהכול נתון לחברו אך ורק ממנו יתברך שמו לבדו, לא נוצרת הרגשה כאילו חברו נטל ומחסר ממנו, אותה הרגשה שמביאה לידי קנאה וצרות עין חס ושלום. הוא מה שאמרנו לא על עניין האמונה וחובות הלבבות מדובר, אלא שמזה תוצאות חיים של מעשים ופעולות בבין אדם למקום ובין אדם לחברו. כי בזה תלוי באיזה עולם הוא חי, באיזה עולם הוא מרגיש שהוא חי, אם בעולם שלו, שהכול שיש לו הוא שלו, או שהוא חי בעולמו של הקדוש ברוך הוא שהוא הנותן והמשפיע והמקיים "חיינו המסורים בידך, נשמותינו הפקודות לך".

לא לאבד את הקניינים הרוחניים

והנה בוודאי שאין אנו יודעים סדרי הנהגת שמים שלזה זקוקים לנבואה ורוח הקודש, אך אפשר וחייבים להתבונן וללמוד מהנהגת שמים עד כמה שידינו מגעת והשגתינו משגת ואם אנו רואים שבניגוד למה שהיה בשנים האחרונות שבאופן כללי אפשר היה להרגיש שלווה נפש והרגשת בטחון בחיי האדם, הרי עכשיו כל זה נתערער, בוודאי שמחויבי הזמן והתקופה היא ההתבוננות בעניין זה להשקיע כוח ומחשבה לעורר שייכות לאותה הכרה והבנה, שאין לאדם עצמו כוח קיום עצמי, ורק "מציאות הבורא יתברך שמו מתמדת בכל מציאות הנבראים" וכל

מעשיו ברוחניות ובגשמיות בגוף ובנפש יהיו לא מכוח רצונות והרגשות עצמיות ואנוכיות, לחפש דרכים למעט בשלטון אותם הרגשים של הרגשות ה"אני", ולהתקרב לכך שמעשיו יהיו מצד עשיית רצונו יתברך וגילוי כבוד יתברך בלבד, עד שכל מעשה ומעשה יוסיף ויחזק בעצמיותו שייכותו וכניעתו לבוראו ולהנהגתו בלבד.

הווי מקדים בשלום כל אדם

אכן מצינו בחז"ל **פעולה מעשית** שיש בה כדי להחליש כוח העצמיות והרגשת ה"אני" ששולטת באדם. הוא מה ששינוי במסכת "אבות" (פ"ד ט"ז) רבי מתיא בן חרש אומר, הווי מקדים בשלום כל אדם, והווי זנב לאריות ואל תהיה ראש לשועלים".

הודגש במשנה להיות "מקדים" בשלום כל אדם. וההבנה בזה היא שאין עניין אמירת שלום הנהגת דרך ארץ, או הנהגה חיצונית בלבד, אלא עניינו שיש בזה ביטוי להכרה במציאות של חברו ובערכו, וכל מה שאותה אמירה היא יותר באופן של סבר פנים יפות והארת פניו יש בזה יותר ביטוי להכרה בערכו ובכבודו של חברו.

ואמרו בגמרא (בברכות ו) "אם נתן לו שלום ולא החזיר לו שלום נקרא גזול" שנאמר "ואתם בערתם הכרם, גזילת העני בידכם" (ישעי' ג') פירש רש"י "גזילת העני שאין לו כלום לגזול ממנו אלא שלא להשיב על שלומו" הרי שקראו על חסרון נתינת שלום לחבירו כאילו ממעטו ומחסרו וגוזלו, וזה הוא יותר מגזול ממון, שמראה שאין רואה בו כלל מציאות ונוטל את חשיבותו ומציאותו.

וכשמקדים לו שלום, הרי לא זו בלבד שמלמד על ערכו וחשיבותו אצלו, ואף כלפי אחרים שרואים זאת, אלא מלמד שאין הוא בלבד מציאות בעל כוח ושלטון עצמי, הלא מבטא הכרה במציאות מעלת וחשיבות חברו, ובזה מחליש וממעט אצל עצמו הרגשת ה'אני' שבו.

שיחה מראש ישיבות אורחות תורה הגר"ש שטינמן שליט"א

כל מה שקורה בעולם שיך ונוגע אלינו

פתיחת זמן קיץ ברשת ישיבות אורחות תורה תש"פ

היהודים נוטלים חלק בראש

כל העולם סובל בימים אלו מבעיות בריאות חמורות, ובכל זאת מורגשת תופעה משונה שמתוך שבעים אומות העולם, נטלו חלק בראש, שומרי התורה שבעם היהודי בכל מקומות מושבותיהם שנראה שנפגעו יותר מהשאר. וזה צריך לגרום לנו לחשוב למה זה, הלא דבר הוא, [ואע"פ שמנסים לומר שזה משום שאנחנו מתקבלים יחד הרבה יותר, אבל הרי רואים שגם האחרים התקבלו בכל מיני מקומות ולא היו לזה תוצאות כל כך קשות].

התשובה היא שאכן התכלית של כל זה היא רק בשבילנו, כי רק אנחנו המובחרים שבבריאה, ועלינו יש תביעות ומאתנו מצפים, וכמו שהמגיפה לא עוברת על הבהמות וחיות השדה, כי אין עליהם שום תביעה וטענה, ואם יש לאדם שתי בנים אחד מוכשר מאוד והשני לא, בודאי עיקר הטענות והתביעות יהיו תמיד אל המוכשר שממנו מצפים שיהיה מצוין יותר שיתעלה ויצמח למה שיכול להגיע.

הכל בדרך הטבע כדי להשאיר בחירה

אמנם ה' עושה שיהיה בדרך הטבע כדי שיחשבו שזה סתם טבע ומנהגו של עולם ולכן זה עובר גם על הגוים, דאילו היה בא רק על שומרי התורה לא היה בחירה, וכמו שאדם שנוסע בשבת אם היה מתהפך מיד עם הרכב שלו לא היה בחירה, אלא העולם כמנהגו נוהג, אבל מי שמתבונן רואה שהכל מכוון בעיקר אלינו, שנתחזק יותר בבין אדם למקום ובבין אדם לחבירו, והרי נגזר כעת להיות מבודדים איש מרעהו, עד כדי שהפריע אפילו לקיום מצוות שבציבור, ויתכן משום שצריך יותר חיזוק בזה, אם יודע שחבירו מתקשה בלימודו, שיגש אליו וילמד איתו את התוס' ויסביר לו את הרשב"א, ויאיר פנים לשני ויסייע לו בין ברוחניות ובין בגשמיות.

ובאמת זה גמרא מפורשת ביבמות (דף ס"ג א') א"ר אלעזר בר רבינא אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל שנאמר (צפני' ג') הכרתי גוים נשמו פינותם החרבתי חוצותם וגו' וכתוב אמרתי אך תראי אותי תקחי מוסר, ומפרש רש"י (בגמ' ובבבא שם) שהביא פורענות על האומות בשביל ישראל כדי ליראם שיחזרו בתשובה.

כל המלחמות קשורות ליהודים

ובכל הדורות, כשהיו מלחמות בין העמים זה היה קשור ליהודים, אע"פ שעם ישראל הוא הקטן ביותר מכל העמים. וכן מצינו ביונה הנביא שהיה בתוך הספינה מלאה עם גוים, וה' הטיל רוח סערה גדולה, והגוים זעקו איש אל אלוהיו, ומביא שם רש"י מה שכתוב בפרקי דרבי אליעזר (פ"ט) שהיו שם גוים מכל שבעים האומות, וכל אחד התפלל לעבודה זרה שלו, ובכל זאת כשבאו אל יונה הנביא, אמר להם בוודאות שהכל בגללו, שאוני והטילוני אל הים וישתוק הים מעליכם, כי יודע אני כי בשלי הסער הגדול הזה עליכם, ולא חשב שאולי זה מפני העבירות של הגוים, אלא בשלי הסער הגדול הזה.

יהודים יודעים תמיד שהכל לטובתם, וכמו שכתוב במשלי (ג') כי את אשר יאהב ה' יוכיח, ולכן חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, ומבואר בברכות (דף ס' ע"ב) דהיינו בשמחה ובלבב שלם.

הרבה הרבה צער יש בזמנים אלו, הרבה אנשים יקרים וחשובים שנסתלקו, והרבה שנעשו חולים, אבל אנחנו בוטחים בה' שהכל לטובה, ליסר אותנו ולזרז אותנו.

לאהוב את ה' בכל מצב

ומובא (במעשי למלך על הח"ח עה"ת פ' עקב) שהחפץ חיים כשאמר שיר השירים, התבונן בפסוק (ה' ז') מצאוני השומרים הסובבים בעיר הכוני פצעוני וגו' אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני, מסביר החפץ חיים היהודי סובל תמיד מהלומות, ואפילו מטעם השומרים על הסדר כביכול, חוטף הוא מכות ופצעים, ותמיד כל היום שמו מנואץ חירופים וגידופים על כל צעד ושעל, ואעפ"כ אינו זז מאהבתו את הבורא ומברך על הרעה כשם שמברך על הטובה.

וזה מה שאומר שלמה המלך החכם מכל אדם בשם כנסת ישראל, מצאוני השומרים הסובבים בעיר, הכוני, פצעוני, נשאו את רידי מעלי שומרי החומות וגו' ובכל זאת כשתמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני, אני ממשיך לאהוב אותו בכל לבבי ונפשי, חולת אהבה אני לבוראי, ולא נגרע מאהבתי אפילו כחוט השערה.

שיר חדש – מדריגה רוחנית חדשה וגבוהה

בן והנה כתוב בתהלים (קמ"ט) [ומתפללים את זה בפסוקי דזמרה] שירו לה' שיר חדש תהלתו בקהל חסידים, וצריך להבין מה הענין בשיר חדש ומה לא טוב בשיר ישן, וכנראה דשיר חדש היינו בהתלהבות ושמחה מחודשת במבט חדש ובהרגשה חדשה על חסדי ה', וכמו שמשמע מהמשך הפסוקים ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם.

ובתהלים (פרק מ') אומר דוד המלך ויעלני מבור שאון, מטיט הוין, ויקם על סלע רגלי, כונן אשרי, ויתן בפי שיר חדש תהלה לאלוקינו וגו' שואל המדרש וכי כל השירות ישנות הם, כלומר למה צריך שיר חדש, ופירשו חז"ל [במדרש תהלים ובילקוט] שדוד המלך אמר שירה חדשה על כך שלא רק שה' העלה אותו מהבור אלא שגם העלה אותו למרום, דהיינו שבתחילה נסתלקה הימנו רוח הקודש ואחרי שהעלה אותו ה' מן הבור ביקש דוד המלך אם כבר העליתי תן לי רוח הקודש, והחזיר לו הקב"ה את רוח הקודש, שנאמר בתהלים (נ"א) השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני, לכך נאמר ויתן בפי שיר חדש, ומבואר דעל ידי שנחה עליו רוח הקודש יכל לשיר שיר חדש, שבשביל לשיר שיר חדש צריך להרגיש שהתעלה ונמצא במדריגה רוחנית גבוהה יותר.

ושירה חדשה מעידה על מדריגה רוחנית גבוהה [וכן מזכירים בשחרית לפני שמו"ע שירה חדשה שבחו גאולים, וגם בהגדה של פסח (תחילה מודים על שהוציאנו ממצרים וכו') ומשעבוד לכאולה ונאמר לפניו שירה חדשה, ובהמשך ההגדה] בברכה המסיימת את סיפור יציאת מצרים, מבקשים ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו, דהיינו שלא מתפללים רק שתחי' לנו גאולה, אלא שעי"ז נזכה לומר שיר חדש, והיינו משום שזה רק כאשר מתעלים למדריגה גבוהה יותר.

כל הנמצאים אתנו צריכים להודות לה' השם נפשנו בחיים ולא נתן למוט רגלנו, וזה צריך לחייב אותנו לשאוף לבקש מדריגה רוחנית גבוהה יותר, ללמוד ביתר התמדה גם כשיש קשיים ויש מעלה מיוחדת לתורה מתוך הדחק, ועל הפסוק בקהלת אף חכמתי עמדה לי דרשו חז"ל תורה שלמדתי באף היא שעמדה לי (קה"ר ב' ט').

איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק, ויעזור ה' שנזכה שיתקיימו דברי המשנה (אבות פ"ד מ"ט) כל המקיים את התורה מעוני (כלומר מתוך קושי) סופה לקיימה מעושר, ונקוה שבקרוב נוכל לחזור וללמוד בשימוש חכמים בדיבוק חברים ובפלפול התלמידים בדרך המסורה בישיבות [ובכוללים], שיהיה יותר אפשרויות לעבוד את ה', אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי.

* השיחה נמסרה בסיום שיעורי הפתיחה בישיבות אורחות תורה, תורה כתפארתה, רינה של תורה, נר זרח.

שיחת רבינו ראש הישיבה הגר"ד דיסקין שליט"א בפתיחת זמן קיץ בישיבה"ק ארחות תורה דרך הסלפון

נאמר כמה מילים מה שקשור גם למסכת נדרים שלומדים עכשיו וגם למצב שאנחנו נמצאים בו, כתוב וידבר משה אל ראשי המטות לאמר זה הדבר אשר צוה ה' איש כי ידור נדר לה' או ישבע שבועה לאסור איסור על נפשו לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה.

יש מאמר נפלא במשנת רבי אהרן על קדושת הדיבור, רבי אהרן אומר שמהלכות הפלאה יש ללמוד את גודל ענין הדיבור וכמה זהירות צריך להרבות בענין הדיבור, ביסוד הדברים הוא אומר כתוב אדם לעמל יולד הגמרא אומרת לעמל פה, עמל פה הכונה עמל התורה כי בעצם המציאות של האדם זה הדיבור בזה מונח כל המהות של האדם, האדם נקרא מדבר בעל חי חסר לו את כח הדיבור, וזה המהות של האדם כח הדיבור, ויהי האדם לנפש חיה אומר התרגום לרוח ממללא יוצא שהמהות של האדם זה הדיבור, התורה זה דבר שנמצא בדיבור של האדם שם נמצא התורה ולכן נקראת גם תורה שבעל פה.

כתוב שאדם צריך ללמוד בעריכת שפתיים כי חיים הם למוצאיהם הגמרא דורשת אל תיקרי למוצאיהם אלא למוציאיהם שהעיקר זה הדיבור וכן נקראים עשרת הדברות, הדיבור זה המהות וזה הפנימיות של האדם כשמוציא את זה בפה, כל זמן שנמצא בפנים זה דברים שבלב אינם דברים, וכשהוא מוציא את זה זה המהות של האדם, אותו הדבר בצד השני בחטא הוא אומר ג"כ החטא שאדם חוטא בפה שלו זה חטא של הדיבור הוא עולה על כולנה, שיתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ כי הדיבור זהו עיקרו ועצמותו של האדם את כל העצמות שלו את כל הפנימיות שלו הוא שם בחטא לכן הכי גרוע זה חטא הדיבור, ממילא הוא אומר שבהלכות הפלאה רואים שכוח האדם בדיבור זה לא רק בדברי תורה אלא גם בדבר הרשות, לאדם יש כח עצום בדיבור שהוא יכול להחיל קדושה ואיסורים, כיון שהקב"ה נתן לאדם רוח ממללא כוח בדיבור של תורה, אז הכוח של דיבור הוא כ"כ חזק שהוא בעצם מקדש את הדיבור של האדם, שאדם יכול להחיל איסורים ודינים בדיבור שלו וכן כדי להתיר נדר מתירין בפה וצריך דוקא חכם שיתיר, ומדוע דוקא חכם, אלא כיון שזה קשור לתורה אז חכם מובהק [שבקי בהלכות נדרים] יכול גם להתיר, וזה הפשוט שכל הכוח הדיבור שיש לבן אדם זה מכוח התורה.

הכלל היוצא מזה שהכח הדיבור זה דבר יקר מאד שהקב"ה נתן לאדם בעצם המציאות שלו שהוא יכול לקדש את זה בתורה, ועד כדי כך חשוב כח הדיבור של האדם שהוא יכול גם בדברי הרשות לאסור ולהחיל דברים, עוד כתב שם שיש להתבונן למנוע מדברים בטלים וכ"ש מריבוי דברים בטלים אף שיהיו נקיים מדברים אסורים, שאחרי שלמדנו שכוח הדיבור זה נכס שיש לאדם אוצר של כוח הדיבור, שזהו מכוח התורה וניתן לו כלים עצומים לאסור לחדש ולייצר דברים, והוא לוקח את הכוח הזה ומשתמש בו לדברים בטלים הרי זה כמו שאחד מקבל מתנה מהמלך והוא מגוללו באשפה זה זלזול בכבוד המלך, אדם לוקח את הכח הדיבור הנפלא הזה שיש לו שאפשר על ידו אף לאסור דברים, ואם עושה נדר בפיו ואח"כ מישהו עובר על הנדר מקבל מלקות, זאת אומרת שהכח הדיבור שבא מכוח התורה הוא כוח עצום ואדם לוקח את הדיבור הזה לאשפה דהיינו דברים בטלים. עכ"ל.

אמרנו פעם בדרך זה כתוב בגמרא בעבודה זרה כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין לו גחלי רתמים, מה המידה כנגד מידה שמאכילין אותו גחלי רתמים, עפ"י ההסבר הוא פשוט. שאדם שפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה הוא משחית את כוח הדיבור שלו, ידוע שהירושלמי אומר שבעצם היה צריך להיות שני פיות פה אחד לדברי תורה ואחד לדברי חול דהיינו שדברי חול עושה הדיבור לחולין, [ואומר הירושלמי שאם בפה אחד אינו יכול להתקיים אז אם היה לו שנים ק"ו], אבל מיסוד הדברים הפה הוא דבר קדוש, א"כ נמצא שכל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה בזה הוא משחית את כוח הדיבור שלו, לכך מאכילין אותו גחלי רתמים, לא כתוב שמאכילין אותו מרורות, כשאתה מאכיל בן אדם מרור האכלת אותו דבר לא טוב אבל זה לא משחית את הכוח אכילה שלו, פה כתוב מאכילין אותו גחלי רתמים נהיה לו כוונות בפה שהוא כבר לא יכול לאכול הוא מאבד את הטעם של האכילה, זה המידה כנגד מידה אם באמצע דברי תורה עוסק בדברים בטלים בדברי שיחה הרי הוא פוגם בקדושת הפה שלו ועי"ז הוא מקלקל את כוח הדיבור את כוח המדבר שלו, ממילא המידה כנגד מידה זה גחלי רתמים שנכוה בפיו דהיינו שהוא מאבד את כח האכילה שבפיו, כשם שקלקל את הכוח שיש בכוח הדיבור, וזה מה שנוגע לפרשת נדרים שלומדים בפרשת נדרים.

ומה שנוגע למצבינו עתה, ידוע שהגאון כותב באגרת הגר"א עיקר הגדר בבדידות שלא תצא ח"ו מפתח ביתך חוצה, ואף בביהכ"נ תקצר מאד ותצא ויותר טוב להתפלל בבית כי בביהכ"נ א"א להינצל מקנאה ומלשמוע דברים בטלים ולשון הרע ונענשים ע"ז, אומר הגאון שיש מעלה גדולה בהתבודדות שאדם באותו זמן אז הוא ניצל מדברים בטלים ומלשון הרע, ואומר שכשאדם נמצא בציבור אפילו בביהכ"נ קשה לו להינצל מזה, ובתחילת האגרת הוא כותב ולכן אני מזהירך שתרגיל בכל היותר לישיב יחידי כי חטא הלשון על כולו.

אנחנו רוצים לומר בזה שאף שבדאי אנחנו מצפים ומייחלים בכל רגע ורגע שנוכל כבר לחזור לבית המדרש, אבל אפשר לנצל את הימים האלה שאנחנו מחוץ לביהמ"ד לקנות את הקנינים האלה דהיינו לקנות את הקנין של קדושת הדיבור, כתוב סייג לחכמה שתיקה סייג זה גדר, אדם רוצה שהחכמה שלו לא תברח אז שתיקה כשאדם מדבר החכמה שלו בורחת החוצה, ממילא זה הזדמנות לקנות את המעלה הגדולה של לקדש את הפה בדברי תורה, כשאדם נמצא בבית אז כשמדברים בטלפון עם חברותא בלימוד מבחינה מסויימת הוא נמצא עם החברותא ולא עם אף בן אדם אחר, ויש לו את ההזדמנויות קצת להתבונן קצת לקדש את הדיבור שלו שאז בעז"ה כשנחזור בקרוב לישיבה לביהמ"ד אז יהיה לנו איזה קנינים למעלותא מהמצב הזה לשמור מאד על הדיבור, זה המפתח לעלות בתורה וזה התכלית של האדם כמה שיותר לדבר בתורה לדבר בלימוד לקדש את הפה בתורה תפילה ומוסר כל מה שרק אפשר, הקב"ה יעזור שבאמת יהיה מזה תועלת גדולה ונזכה ללמוד כמה שאפשר להיות מוסיף והולך בעריכת שפתיים, בעז"ה נזכה בקרוב, לשוב אל ביהמ"ד.

רשימות תלמידים

משיעורי מרן הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת בית יהודה

פרשת אמור תש"פ

ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם וגו' [כ"א, א']

עיי' בפירוש רש"י, וזה לשונו – 'אמור' ו'אמרת', להזהיר גדולים על הקטנים, עכ"ל.

ובגמ' יבמות דף קי"ד ע"א קאמר עלה, מאי לאו דאמר להו 'לא תיטמו' [ושמעת מינה קטן אוכל בבילות בית דין מצווין להפרישו]. ודחי הגמ', לא, דלא ליטמו להו בידים, ע"כ. וכן הוא ברמב"ם פ"ג מאכל הי"ב – כהן קטן, הרי הגדולים מזהירים שלא יטמאוהו, ע"כ.

והקשה אאמו"ר הגאון זצ"ל, דהא מבואר ברמב"ם (שם ה"ה) דהמטמא את הכהן, והיה הכהן שוגג, וזה שטימא מזיד, הרי זה שטימא לוקה. ואם כן למה צריך לדרשא מיוחדת ד'אמור' 'ואמרת' להזהיר את הגדולים שלא יטמאו את הכהן הקטן בידים, תיפוק ליה דעוברין בכך על עצם הלאו דטומאת כהנים, וכמבואר בדברי הרמב"ם הנ"ל.

ונראה לתרץ קושייתו, דהנה בסנהדרין דף נ"ה ע"ב מבואר, דביאת קטן על הערה חשיבא 'תקלה', משום דמזיד הוא, ורק דרחמנא הוא דחס עילויה. ואם כן יש לומר, דאיצטריך קרא ד'אמור' 'ואמרת' באופן שהכהן הקטן שנטמא הוא 'מזיד', דבכהאי גוונא אין הגדול המטמא עובר בלאו דטומאת כהנים, ואינו לוקה על כך, וכמבואר ברמב"ם שם, ומכל מקום הוזהרת תורה שלא יטמאנו. (וגם בלאו הכי יש לומר, דהא דקטן לא חשיב 'מזיד', היינו דלא חשיבא דעתו לשוויי ליה דין מזיד, אבל היכא דהדין תלוי במציאות של הזדון, שפיר מהניא גם ידיעתו של הקטן לשוויי מזיד במציאות).

אולם אאמו"ר הגאון זצ"ל אמר, דהא דאמרינן בגמ' ביבמות שם דמקרא ד'אמור' 'ואמרת' שמעיעין שלא יטמאו הגדולים את הקטנים בידים, היינו שלא יתנו להם דבר המטמאם, וכלשון הרמב"ם בפירושו כאן 'שלא נסייע בטומאת הקטנים בידים'. ויש להוסיף, דהגמ' שם מדמה איסור זה ד'לא ליטמא להו בידים', להאיסור ד'לא ליספו להו שרצים בידים', והתם בודאי הכוונה שלא יתנו להם שרצים לאוכלם, ואם כן הכא נמי הכוונה שלא יתנו להם דבר המטמאם.

וראינו ב'מנחת חינוך' סוף מצוה רס"ג שמקשה את קושיית אאמו"ר הגאון זצ"ל, וכתב שם לתרץ, דדוקא המטמא את הגדול, דהוא בן מצוה, חייב, אבל המטמא את הקטן, שאינו בר מצוות, אינו חייב מטעם זה, ולכך צריך קרא ד'אמור' 'ואמרת' דמכל מקום מזהיר הגדול שלא יטמא את הקטן. ולפי דבריו צריך לומר, דהאיסור על הישראל לטמא את הכהן אינו מחמת עצם הטומאה של הכהן, אלא מחמת איסור הטומאה של הכהן הוא, ולכן שייך איסור זה רק בכהן שהוא גדול ומצווה על איסור הטומאה, ולא בכהן קטן שאינו מצווה על כך. ויש להביא ראיה ליסוד זה, מהא דמבואר בגמ' ביבמות שם דטומאת כהנים היא מכלל המצוות היתירות שריבה בהן הכתוב את הכהנים, ואם נאמר דהאיסור על הישראל לטמא את הכהן הוא מחמת עצם הטומאה של הכהן, והכהן עצמו אינו אלא החפצא שמוזהרין עליו שלא לטמאו, הרי אין זו מצוה מיוחדת על הכהנים כלל, שהרי גם ישראלים מצווין על כך, ועל כרחך דהאיסור לטמא הוא מחמת איסור הטומאה של הכהן, ועל כן שפיר הוי איסור זה בכלל המצוות היתירות שנתרבו בהן הכהנים. [והוסיפו, שכן מוכח בדברי התוס' ביבמות דף ה' ע"א (ד"ה ואכתי), ובב"מ דף ל' ע"א (ד"ה הא), שנקטו בפשיטות דהלאו דטומאת כהנים הוי לאו שאינו שווה בכל, ע"ש].

אמנם כבר העיר ה'מנחת חינוך' עצמו על עיקר תירוצו, דבגמ' בסנהדרין הנ"ל מבואר, דמעשה איסור של קטן חשיב מעשה איסור גמור, ורק דאינו נענש על כך, משום דחס רחמנא עילויה, ואם כן הדין נותן שגם המטמא כהן קטן ילקה על הלאו דטומאת כהנים, אמנם להאמור, אדרבה, על פי גמ' זו יש ליישב עיקר הקושיא, דכיון דמבואר שם דרק אינו נענש על זה, אבל חשיב שעבר על העבירה בזדון, שפיר משכחת לה שלא יהא הגדול המטמא עובר בלאו דטומאת כהנים, והיינו באופן שהיה הקטן מזיד, וכמו שנתבאר לעיל.

לא יקרתו קרחה בראשם וגו' [כ"א, ה']

עיי' בפירוש רש"י, וזה לשונו – 'לא יקרתו קרחה', על מת. והלא אף ישראל הוזהרו על כך, אלא לפי שנאמר בישראל 'בין עיניכם' (דברים י"ד), יכול לא יהא חייב על כל הראש, תלמוד לומר 'בראשם', וילמדו ישראל מהכהנים בגזירה שוה וכו', מה כאן כל הראש, אף כאן כל הראש וכו', ומה להלן על מת, אף כאן על מת, עכ"ל.

והנה בפשוטו היה נראה דשני לאוין חלוקים הם, אחד לישראל, ואחד לכהנים, ורק דילפינן דיני לאוין אלו מהדדי. וכן משמע קצת מלשון רש"י כאן ובקידושין דף ל"ו ע"א. אולם בספר המצוות להרמב"ם לא תעשה ק"ע כתב להדיא, דנכפלו לאוין אלו – ד'לא יקרתו קרחה בראשם' ו'פאת זקנם לא יגלחו' ו'בשרם לא ישרטו שרטת' – בכהנים, להשלים הדין לבד. וכתב שם, דאילו היו לאוין מיוחדים בכהנים, היה הכהן חייב על כל מעשה מהם שתי מלקיות, מצד שהוא ישראל, ומצד שהוא כהן, ואין הענין כן, אבל מלקות אחד לבד כשאר ישראל, ע"ש.

והנה בגמ' יבמות דף ה' ע"א מבואר, דאף דשמעינן מקרא ד'ראשו' דהעשה דיגלוח מצורע דוחה ללאו ד'לא תקיפו', מכל מקום לא שמעינן מינה דדחי נמי ללאו ד'פאת זקנם לא יגלחו' האמור בכהנים, דשאני כהנים הואיל וריבה בהן הכתוב מצוות יתירות. ופירש רש"י שם, וזה לשונו – דשאני 'לאוי כהנים' דחמירי שריבה בהן הכתוב מצוות רבות, עכ"ל. ואשר לכאורה מבואר מזה, דלאוין אלו חמירי משום דהוו לאוין המיוחדים בכהנים, ודלא כדברי הרמב"ם הנ"ל.

וכן נראה מדברי התוס' ביבמות שם (ד"ה ואכתי), ובגזיר דף מ"א ע"ב (ד"ה ואי כתב), שכתבו דאיכא בהשחתת זקן הכהנים עשה ד'קדושים תהיו', ולכאורה פשוט דהעשה ד'קדושים תהיו' נאמר רק על הלאוין המיוחדים בכהנים, ועל כרחך דסבירא להו דהלאו ד'פאת זקנם לא יגלחו' הוי לאו מיוחד בכהנים, ודלא כדברי הרמב"ם הנ"ל.

וצריך לומר, דאף דלאו אחד הוא בין לישראל ובין לכהנים, ואין הכהן לוקה על זה אלא מלקות אחד, וכמו שכתב הרמב"ם שם, מכל מקום כיון דנאמרו בזה שתי אזהרות חלוקות, אחת בישראל, ואחת בכהנים, מהניא האזהרה האמורה בכהנים לשווייה 'לאו של כהנים', והוי בכלל העשה ד'קדושים תהיו' האמור על לאוי הכהנים, ויתכן דגם נוהג בו הדין ד'אם לא רצה דפנו' (יבמות דף פ"ח ע"ב).

ועיי' בדברי הרמב"ם להלן בלאו ד'טריפה' (לא תעשה קפ"א) שכתב, וכבר נכפלה האזהרה במצוה זו עם מצוה שלפניה בכהנים גם כן, והוא אמרו בכהנים 'בבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה', והנה נכפלה האזהרה בהם, בעבור שהתורה ציוותה אותם לאכול חטאת העוף, והיא מליקה, והמליקה בלא ספק בחולין אינה שחיטה, אבל בבילה, והיה עולה במחשבתנו שיהיה מותר להם גם כן ואפילו בחולין אכילת המלוקה, והוא הדין לכל שחיטה נפסדת, ולכן ביאר שהם נשארים בכלל ישראל באזהרה מאכול בבילה וטריפה, ע"ש. ולהאמור יש חילוק בין כפילות הלאוין דקרחה והשחתת זקן וטריפה בכהנים, לבין כפילות הלאוין דבבילה וטריפה בהם, דבלאוין דבבילה וטריפה הוה סלקא דעתך שאינם נוהגים בכהנים כלל, ואיצטריך קרא לאשמועינן שנוהגים אף בכהנים, מה שאין כן בלאוין דקרחה והשחתת זקן וטריפה הוה פשיטא דנוהגות אף בכהנים, ורק שחילקה התורה אזהרת הכהנים מאזהרת ישראל, ועל כן גבי קרחה והשחתת זקן וטריפה הוה להו האזהרה ד'ישראל והאזהרה דכהנים שתי אזהרות חלוקות, מה שאין כן גבי בבילה וטריפה הוה להו הכהנים בכלל האזהרה ד'ישראל, וקרא ד'בבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה' האמור בכהנים, אינו אלא גילוי שהכהנים 'נשארים בכלל ישראל באזהרה מאכול בבילה וטריפה', כלשון הרמב"ם שם.

ולפי דברינו יתכן לחדש, שאם התירו בכהנים משום 'לא תשחית את פאת זקנך' או משום 'לא תשימו קרחה בין עיניכם' האמור בישראל, לא ילקו על כך, שהרי

אזהרתם אינה מהך קרא. שוב ראיתי ב'מנחת חינוך' ריש מצוה תס"ח שמצדד לומר שאם היה להיפך, שהתרו בישראל משום 'לא יקרחו קרחה בראשם' האמור בכהנים, ילקה על כך, כיון דחד לאו הוא, ולפי מה שנתבאר דהאזהרה האמורה בכהנים היא אזהרה מיוחדת לכהנים, ומהניא לשוויה 'לאו של כהנים' דחמירא מלאוין של ישראל, לכאורה הדין בותן שלא ילקה ישראל משום התראה זו, ורק באופן שהתרו בכהן משום הלאו האמור בישראל, בזה נסתפקנו, אי היא התראה, משום דגם הכהנים הוו בכלל ישראל, או דילמא כיון דהוזהרו באזהרה נפרדת, תו לא הוו בכלל האזהרה דישאל, וכנ"ל.

וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל [כ"א, כ"ד]

ופירש רש"י, וזה לשונו – וידבר משה, המצוה הזאת, אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל, להזהיר בית דין על הכהנים, עכ"ל.

והנה במדות פ"ה מ"ג תנן, לשכת הגזית, שם היתה סנהדרין של ישראל יושבת ודנה את הכהנים. ומי שנמצא בו פסול, היה לובש שחורים ומתעטף שחורים, ויצא והלך לו. ושלא נמצא בו פסול, היה לובש לבנים ומתעטף לבנים, ונכנס ומשמש עם אחיו הכהנים. וברמב"ם פ"ו מביאת המקדש ה"א כתב, וזה לשונו – בית דין הגדול היו יושבין בלשכת הגזית, ועיקר מעשיהם התדיר שהן יושבין ודנין את הכהונה ובודקין את הכהנים ביוחסין ובמומין וכו', עכ"ל. וצ"ב בזה, דהא לכאורה בדיקת הכהנים ביוחסין ובמומין אינה אלא הוראת איסור והיתר בעלמא, ולמה צריכין לזה בית דין הגדול שבלשכת הגזית.

ואמר אאמו"ר הגאון זצ"ל, דמקור הך דינא הוא במאי דכתיב כאן 'ואל כל בני ישראל' - להזהיר בית דין על הכהנים. והיינו דמלבד האזהרה האמורה לעיל על הכהנים עצמם 'כל איש אשר בו מום מזרע אהרן הכהן לא יגש להקריב וגו'', עוד נאמר בקרא ד'ואל כל בני ישראל' הלכה מיוחדת על בית דין להזהירם על הכהנים. והוסיף דיש לבאר הך ילפותא על פי מה שסיד בחדושי מרן רי"ז הלוי פ"ה מסנהדרין ה"א, דבדבר השייך לכל ישראל, הבית דין של ע"א הם הבעלים על זה, ולהכי אין מעמידין כהן גדול אלא בית דין של אחד ושבעים, דהם הבעלים על זה להעמיד ולמנות כהן גדול, ובהם הדבר תלוי, ע"ש. וזהו דילפינן מקרא ד'ואל כל בני ישראל' להזהיר בית דין על הכהנים, ד'כל בני ישראל' היינו הבית דין של ע"א, שהם הממונים על הדברים השייכים לכל ישראל. ואם כן הרי מבואר בהך קרא, דבית דין של ע"א, דהיינו בית דין הגדול שהיו יושבין בלשכת הגזית, מצווין למנוע את הכהנים שהם בעלי מומים מלשמש עם אחיהם הכהנים, ומכאן דין זה היו יושבין ובודקין את הכהנים במומין. וזהו לשון המשנה – לשכת הגזית, שם היתה 'סנהדרין של ישראל' יושבת ודנה את הכהנים, ע"כ. והיינו דהא דבעינן שהסנהדרין שבלשכת הגזית יבדקו את הכהנים במומין, אינו משום דענין זה טעון בית דין של שבעים ואחד, ושיחול תורת 'בית דין של שבעים ואחד' על זה, אלא משום דהוא דבר השייך לכל ישראל, והבית דין של ע"א שבלשכת הגזית הם הבעלים על זה, ולהכי קרי להו התנא הכא 'סנהדרין של ישראל'. ואמר אאמו"ר הגאון זצ"ל שא"א הגרי"ז זצ"ל שיבא את הדברים הנ"ל [אלא שנתקשה אאמו"ר הגאון זצ"ל בלשון המשנה והרמב"ם הנ"ל דהסנהדרין 'דנין' את הכהונה, דהרי אין זה אלא 'בירור', ואין כאן שום 'מעשה בית דין', אלא שהם בודקין. ואמר, דצריך לומר ד'דנין' הוא לשון בעלמא, או דשייך הלשון 'דנין' על שצריך להחליט על פי בדיקתן, ומכל מקום הוא לא בתורת דיינין, אלא בתורת דעת דכל ישראל].

ועל דרך זה אמרתי לפרש הכתוב בפרשת תמידין 'ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו' וגו' (במדבר כ"ח), ופירש רש"י שם, וזה לשונו – 'ואמרת להם', אזהרה לבית דין, עכ"ל. דאף דהציווי הוא על כל ישראל, מכל מקום הוזהרו בית דין על כך, משום שהם הממונים על הדברים השייכים לכל ישראל (ולפי זה מה שכתב רש"י 'בית דין' הכוונה לבית דין של ע"א). והראו מה שכתב בספר החינוך מצוה ת"א, וזה לשונו – שנצטוו ישראל שיקריבו על ידי משרתי השם יתברך, שהם הכהנים, שני כבשים וכו', ומכל מקום עיקר האזהרה לבית דין וכו', כי עליהם מוטלת מלאכת הציבור, וכמו שדרשו זכרונם לברכה 'ואמרת אליהם', אזהרה לבית דין, עכ"ל. [ועיין לשון התוספתא מנחות פ"ז ה"א – אימתי בזמן שהיו בית דין אנוסין וכו', ולשון רש"י בפסחים דף ל"ו ע"א ד"ה ציבור שאני – מנחת העומר קרבן ציבור היא, וכל עסקין שלה נעשין על פי בית דין, קצירתה והיבהוב שלה ולתיתה, הכל בבית דין, ובזריזין הוא, עכ"ל].

נבילה וטרפה לא יאכל לטמאה בה [כ"ב, ח']

עיין בפירוש רש"י, דלענין הטומאה הזהיר כאן, שאם אכל נבלת עוף טהור, שאין לה טומאת מגע ומשא, אלא טומאת אכילה בבית הבליעה, אסור לאכול בקדשים, עכ"ל.

אולם בספר המצוות להרמב"ם גבי לאו ד'בשר בשדה טריפה לא תאכלו' (לא תעשה קפ"א) כתב, וזה לשונו – וכבר נכפלה האזהרה במצוה זו עם מצוה שלפניה בכהנים גם כן, והוא אמרו בכהנים 'נבילה וטרפה לא יאכל לטמאה בה', והנה נכפלה האזהרה בהם, בעבור שהתורה ציוותה אותם לאכול חטאת העוף, והיא מליקה, והמליקה בלא ספק בחולין אינה שחיטה, אבל נבילה, והיה עולה במחשבתינו שיהיה מותר להם גם כן ואפילו בחולין אכילת המלוקה, והוא הדין לכל שחיטה נפסדת, ולכן ביאר שהם נשאים בכלל ישראל באזהרה מאכול נבילה וטרפה, ע"ש. [ועיין בהקדמת הרמב"ם לסדר טהרות שכתב בענין טומאת נבלת העוף הטהור, וזה לשונו – והנכון לדעת, שהיא אב של תורה, ואף על פי שלא הובאה בפירוש, וראיה לזה שהוא חייב עליה כרת על ביאת מקדש, והסמיכו זאת לאומרו יתעלה 'נבילה וטרפה לא יאכל לטמאה בה', עכ"ל. והיינו דפשטיה דקרא קאי על איסור אכילת נבילה וטרפה בכהנים, ומה שלמדו מזה דין טומאת נבלת העוף הטהור אינו אלא אסמכתא בעלמא].

והנה לפי פירוש רש"י מתפרש הכתוב 'לטמאה בה' כפשוטו, דהיינו טומאת הגוף, והוי הך קרא מענין הפרשה כאן, דמיירי באיסור אכילת קדשים בטומאת הגוף, אולם לפי פירוש הרמב"ם דהך קרא מיירי באיסור אכילת נבילה וטרפה בכהנים, צריך לפרש הכתוב 'לטמאה בה' על טומאת הנפש, כמו 'ונטמתם במ' האמור בפרשת שמיני לענין איסור אכילת שרצים, דקאי על טומאת הנפש (כמבואר בדברי הרמב"ם ב'שער הגמול').

והנה בגמ' מנחות דף מ"ה ע"א איתא, 'וכל נבילה וטרפה מן העוף ומן הבהמה לא יאכלו הכהנים' (יחזקאל מ"ד), כהנים הוא דלא יאכלו, הא ישראל אכלי וכו'. רבינא אמר, כהנים איצטריך ליה, סלקא דעתך אמינא הואיל ואישתרי מליקה גביהו, תשתרי נמי נבילה וטרפה, קא משמע לן, ע"כ. ומדלא פריך הגמ' הכי על הכתוב כאן לגבי כהנים 'נבילה וטרפה לא יאכל', דמשמע דכהן הוא דלא יאכל, הא ישראל אכלי, לכאורה מבואר כפירוש רש"י דהך קרא לא מיירי באיסור אכילת נבילה וטרפה בכהנים, אלא מיירי באיסור אכילת קדשים בטומאת הגוף. והראוני שבחידושים המיוחסים להרשב"א במנחות שם מבואר כמו שכתבנו.

וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה כי יום כיפורים הוא לכפר עליכם וגו' [כ"ג, כ"ח]

עיין בפירוש הרמב"ם שכתב, וזה לשונו – והנה לא הזכיר 'בעצם היום הזה' בשבת, ולא במועדים, רק בחג השבועות וביום הכיפורים וכו', והנראה בטעם הדבר וכו', וכן ביום הכיפורים, מפני שאמר 'ועניתם את נפשותיכם והקרבתם אשה להשם', ובפרשת אחרי מות תלה עוד הכפרה בקרבנות ובשעיר המשתלח, מפני כן הוצרך לומר, וכל מלאכה לא תעשו בגוף היום הזה, כי יום כיפורים הוא בגופו לכפר עליכם, מלבד כפרת הקרבנות, ע"כ. וכן הוא לשון רש"י בשבועות דף ב' ע"א (ד"ה שעיר הנעשה בחוץ) – ויום הכיפורים הוא עצמו מועיל עם הקרבנות, שנאמר 'כי יום כיפורים הוא', ע"כ.

וזה מתאים עם מה שהיה אאמו"ר הגאון זצ"ל אומר, דאף לרבנן דסבירא להו דיום הכיפורים אינו מכפר אלא על השבים, ופליגי אדרבי דאמר דבין עשה תשובה ובין לא עשה תשובה יום הכיפורים מכפר (כמבואר בשבועות דף י"ג ע"א), מכל מקום גם לדידהו עיצומו של יום הכיפורים מכפר, ורק דסבירא להו שאינו מכפר אלא לשבים, וכלשון הרמב"ם בפ"א מתשובה ה"ג – ועצמו של יום הכיפורים מכפר לשבים, שנאמר 'כי ביום הזה יכפר עליכם'.

והנה רש"י והרמב"ם הנ"ל למדו כן מהכתוב כאן 'כי יום כיפורים הוא', אולם הרמב"ם הביא על זה קרא ד'כי ביום הזה יכפר עליכם', וכן הוא בתורת כהנים פרשת אחרי (פרשת ה' פ"ח ה"א) – ומניין שאף על פי שאין קרבנות, ואין שעיר, היום מכפר, תלמוד לומר 'כי ביום הזה יכפר', ע"כ. ולכאורה צ"ב כיצד גלמד מהך קרא ד'עצמו של יום מכפר', ואמרו לי בשם אאמו"ר הגאון זצ"ל שביאר, ד'ביום הזה' מתפרש על ידי היום הזה, כלומר, שה'יום' הוא הדבר שעל ידו נפעלת הכפרה, ומצינו הרבה כיצא בזה. והוא נקרא בלשון הראשונים 'בי"ת הכלי' [עיין בפירוש הרמב"ם בפרשת קורה על הפסוק 'בקודש הקדשים תאכלנו', ובחדושי הריטב"א נדה דף כ' סוף ע"א].

יסודות בדרכי 'עיונה של תורה'

מדברי הגאון הגדול רבי דוד פיינשטיין שליט"א

מלוקט מתוך הקונטרסים 'נר ישראל' ו'הנחמדים מזהב', הספדים על אביו מרנא הגר"מ זצוק"ל, שהשבוע יום א' ט"ז אייר יחול יום השנה הי"ז לפטירתו, זיע"א.

לבקש דרכי אבות

איתא ברמח"ל בדרך עץ החיים המודפס בסוף ספר מסילת ישרים שעל האדם לבקש בלבבו מה עשו הראשונים אבות העולם שכך חשק ה' בהם וכו' ויעלה בשכלו מה טוב לו לאדם כל ימי חייו לעשות כן גם הוא וטוב לו. צריך להתבונן במה זכה הגר"ח והזיידע שכל כלל ישראל משתוקק וצמא לכל מילה שיצאה מפיהם. במה זכה אבא שהשם "ר' מיכל" מעורר מיד מושג של "הבנה ולומדות" של "אמתה של תורה".

כתוב בשיר השירים פרק ג' פ"ט "רפידתו זהב" ובמדרש רבה פרשה ג' כ' ע"ז אלו ד"ת שנא' נחמדים מזהב ומפז. וכן בפרק ה' כ' בפסוק "ראשו כתם פז" ובמדרש שם פרק ה' ראשו זו התורה שנא' ה' קנני ראשית דרכו וכו' כתם פז אלו ד"ת שנא' הנחמדים מזהב ומפז. רב. ולהלן שם בפסוק "ידיו גלילי זהב" ובמדרש גלילי זהב אלו ד"ת שנאמר הנחמדים מזהב ומפז. ובקהלת פרק ב' כנסתי לי כסף וזהב אלו ד"ת שנא' הנחמדים מזהב. הרי מבואר כאן כמה מקומות שהתורה מכונה בשם זהב. זהב אינו דבר שמוציאים בחוץ, הזהב נמצא בפנים באדמה, יש מכרות של זהב, ישנם על הזהב הרבה כסויים וצריך לכרות ולכרות עד שמגיעים לזהב, צריך לדעת איך לכרות, צריך להבין מה זה זהב ומה זה גוש אדמה.

איתא בגמ' ב"מ י"ז ע"א, דר' יוחנן אמר חידוש וא"ל ר' חייא בר אבא ולא משנתנינו היא זו [הרי זו מפורש במשנה ומה החידוש] א"ל אי לאו דדלאי לך חספא לא משכחת מרגניתא תותה. וכן יש במכות י"א ע"ב. הפשט בזה שד"ת הם כמו "מרגניתא" רק שיש מעליהם חספא, המרגניתא מונחת בתוך החספא וכן הוא הדרך בהשגת המרגניתא שצריך לחפור ולחפור עד שמגיעים למרגניתא, מורידים את ה"חספא" ומגלים את המרגניתא וזהו שאמר לו ר' יוחנן אי לאו דדלאי לך חספא לא משכחת מרגניתא אם לא הייתי מוריד החספא לא הייתי מוצא את המרגניתא. צריך לדעת היאך להוציא את המרגניתא, צריך להיות מומחה היאך להרים את החספא.

דרכם של אבותינו הגר"ח והגר"י - גופי תורה

הסבים הגדולים והאבא זצ"ל ידעו היאך להוריד את החספא ולהוציא את המרגניתא, לשמור עליה שלא תישבר בשעת ההוצאה, שתשאר שלימה. נקיה מבלי תערובות של החספא. שתשאר שלימה כמו שהיא, לא הוסיפו עליה, שמרו עליה כמו שהיא. אבא הגדיר את זה, כאשר הגר"ח למד תורה, הוא למד

זו, ע"כ צריך לזקק את הזהב...

זיקוק אחר זיקוק

איתא בגמ' ביומא מ"ד ע"ב א"ר חסדא שבעה זהבים הן וכו' זהב, וזהב טוב, זהב סגור בשעה שנפתח כל החנויות נסגרות. וברש"י שאין מכר לזהב אחר מפני זה ע"כ. היינו שזה זהב הכי טוב. ובגמ' מנחות כ"ט ע"א על הפסוק בדברי הימים ב' פרק ד' "והפרח והנרות והמלקחים זהב מכלות זהב" מאי מכלות זהב אמר רב אמי שכילתו לכל זהב סגור של שלמה דא"ר יהודה אמר רב עשר מנורות עשה שלמה וכל אחת ואחת הביא לה אלף ככר זהב והכניסוהו אלף פעמים לכור והעמידוהו על ככר אינו והכתיב וכו' אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה וברש"י אלמא עשיר היה ואת אמרת כליתו. זהב סגור קאמרינן, ע"כ. דהיינו דהמנורות נעשו מזהב סגור כל אחת מאלף ככר, והיו מכניסים את הזהב לכור עד שנעשה ככר. צריך להתבונן, הרי מדברים פה על זהב סגור שכל החנויות נסגרות מחמתו ומ"מ היו מכניסים זה לכור ומאלף ככר נעשה ככר. ורואים מזה שאם צריכים למנורה של הבהמה"ק מנורה זהב טהור צריך להכניס אלף ככרות ולזקק אלף פעמים בכור וישאר רק ככר אחד, כזה זיקוק צריך... וזהו מש"כ

בהקדמה של חידושי רבינו חיים הלוי "ברוב חכמתו ועצם תבונתו וכו' בירר וצירף וליבן וזיקק תמיד דבריו בירור אחר בירור וצירוף אחר צירוף, ויבא את דבריו בכור מאה פעמים פעם אחר פעם ביגיעה עצומה והעמקה נפלאה לקרב ולרחק להוסיף ולגרוע, וכו' ויברור תמיד סלת מסולת" ע"כ. וכשעושים זיקוק כזה אז זוכים ל"ככר כזה" "תורה כזו" אז זוכים ש"כולם לאורו יהלכו" וכולם "מבאר חכמתו ישאבון" אז זוכים בזה שהסבים הגדולים זכו.

ראוי להזכיר כאן את הסיפור ששמע אבא זצ"ל מבעל המעשה בעצמו שהגר"ח הכתיב לו במוצש"ק בימות החורף 16 עמודים של תורה ואח"כ עיין בזה הגר"ח וקרא את הכל במאמרו איך וויל נישט פאלטשע תורה. והכתיב לו שוב שמונה שורות. וכי מש"כ ר' חיים בתחילה לא היה זהב סגור מחשבות "זהב" של ר' חיים, רק שזו הדרך, גם זהב סגור עדיין צריך זיקוק ומאלף ככר נעשה ככר, מ – 16 עמודים שמונה שורות.

ובמק"א הזכרנו ד' הרבינו יונה באבות מ"ז על המשנה מרבה תורה מרבה חיים וכו' הרבינו יונה דאגת התורה אף כי היא דאגה גדולה למבין כאשר יחשוב בהלכה עד יאמר דבר דבור על אופניו עד שמדרך הטבע צריך דאגה זו להזיק לו אלא שיראת ה' תוסיף ימים. הזכרנו גם את מה שאמר הזיידע שמחזיק שטיקל תורה בראשו חצי שנה. גם אצל אבא הגדול זצ"ל ראינו הנהגתו לפי הדרך הזו בענין הלימוד והכתיבה, העבודה איך לומר את הפשט בדיוקו ובהכתיבה שיהיה הכל מוסבר ומובלט בדיוק.

משקל הסברה

עוד דבר יש בזהב שהזהב נשקל במאזניים מדוייקות מאד מאחר שכל כל שהוא ערכו רב מאד, אצל האבא ראינו איך שהיה שוקל את הסברות כשהיו אומרים לפניו חידושים לפעמים היה אומר "תכתוב את זה", לפעמים היה אומר "נו" לפעמים היה הביטוי "נו, זה לא היה מליצות זה הכל היה משקל של סברות.

איתא ברבנו יונה באבות פרק א' משנה ט"ז, "וזה הדבר הוא משל מענין הסברה שאין לאדם לעשותה מאומד, אלא על דרך העיקר ושירד לסוף הדעת וא"ז בכל הסברות שיש שהיא לפניו והחכם אע"פ שסברתו נוטה לזה הצד מבין הוא מכיר כי חכם אחר יוכל לומר דרך אחרת אלא שזה נראית לעיניו יותר ויש סברא שהחכם מחדש אותה כי יודע כי היא מוכרחת על פי סברא הנכונה ואין אליה פנים אחרות ולא יהיה חכם שיחלוק עליה והמבין יבין", ע"כ. מבואר כאן ברבנו יונה שצריך לדעת בסברא אם רק שאפשר לומר אותה או שהיא מוכרחת, כך שקלו אצל אבא את הסברות.

בנפש החיים שער ד' פכ"ח מביא דברי הזוהר אוריתא אית לי גופא. וכו', טפשינ דעלמא לא מסתכלי אלא בההוא לבושא וכו', אנון דידעינ יתיר, לא מסתכלן בלבושא אלא בגופא, דאיהו תחות ההוא לבושא, חכימין עבדי דמלכא עלאה, אנון דקימו בטורא דסיני, לא איסתכלי אלא בנשמתא, דאיהי עקרא דכלה אוריתא ממש, ולעלמא דאתי זמין לאיסתכלא בנשמתא דנשמתא דאורייתא, ע"כ. ואף שצריך לדעת ללמוד פשט בדברי הזוהר אבל הרי כתוב כאן הענין דללמוד רק הלבוש זהו שייך לטפשינ דעלמא אלא צריך להסתכל "תחת הלבוש" וכל מי שיותר במעלה נכנס יותר לפניו של תורה.

סוד תורה – פנימיות התורה

קרובים אנו לל"ג בעומר ביום זה יש מזמרים הזמר בר יוחאי נמשחת אשריך ושם כתוב" בר יוחאי ולשדה תפוחים עלית ללקוט בו מרקחים סוד תורה כציצים ופרחים נעשה אדם נאמר בעבורך גדלותו של רשב"י מצוינת בזה שזכה ל"סוד תורה" וכפי

המשמעות שם נראה דהכונה דזוהי הסיבה ל"נעשה אדם נאמר בעבורך".

הזוהר שייך לרשב"י וכמדו' שאבא אמר על איזה מאמר שכ' על ספר הזוהר [היה זה על המאמר שיש בזוהר שבספר הזוהר יפקון מגלותא או על מאמר כע"ז] שהכונה על כל פנימיות של תורה, ולא דוקא הזוהר דזהו ענין הזוהר הפנימיות של תורה והכונה לכל פנימיות ועמקות של תורה.

אבא מביא בשם הגר"א שמי שלומד פשוטו של דברים בילדותו בצעירותו זוכה לסודות התורה בזקנותו ויבין שהפשט מכוון להנסתר, ע"כ. אם נכנס ל"פנים של תורה" בדרך פשט יזכה בזקנותו לה"פנים" של תורה בדרך "סוד" ויראה שהם מכוונים זה לזה.

ראיתי ספר ש"ל מחדש בשם אוצר המדרשים ושם מובא עה"פ בויקרא פ"ד פס' י"ג "ואם כל עדת ישראל ישגו" וכו' מדברי הזוהר, או לעולם כשיסתלק ממנו רבי שמעון, שמבועי החכמה יסתמו מהעולם ויבקשו בני אדם דבר חכמה ולא ימצא מי שיאמר, וטועין כל העולם בתורה מפני שלא נמצא ביניהם מי שמוערר את החכמה. על אותה זמן נאמר "ואם כל עדת ישראל ישגו" ישגו בתורה ולא ידעו דרכיה. מדוע מפני "ונעלם דבר מעיני הקהל" ולא ימצא מי שידע לגלות עמק התורה ודרכיה. וי לאותם דורות שיהיו אז בעולם, ע"כ. הצער שהוא או לעולם בפטירת רבי שמעון בר יוחאי הוא שלא ימצא מי שיגלה עמקי התורה ודרכיה. בזוהר כתוב כאן "ביטוי" על דורות כאלו שלא נמצא מי שיוודע עמקי התורה ודרכיה בלשון "וי לאותן דורות".

ובתוספתא בסוטה פט"ו איתא משמת ר' יהושע בטלו אנשי עצה ופסקה ומחשבה מישראל. ואולי הביאור בזה דהנה על המשנה פ"ו באבות ונהנין ממנו עצה ותושיה מסביר ר' חיים וואלאז"נר ומביא אבא את זה כמה פעמים דעצה הכונה לעמקות של תורה כמו שכתוב (משלי כ') "מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונות ידלנה". אולי זה גם הביאור כאן בטלו אנשי עצה מישראל שבטלה עמקות של תורה.

דקדוק בסברא

עולמו של אבא היה עולם של איכות, עולם של עמקות, עולם של הבנה, של בהירות, של דקות, של סברא ישרה, של "דקדוק בסברא", עולם שבו מעיינים ומהפכים בכל סברא כיצד עליה להאמר – כך או כך, וכמו שאמר אבא בשם הסבא שהוא אמר "שטיקעל תורה", ובסיומו אמר – "מען דארף זאגן אנדערש", והשינוי בין האופן הראשון ל"אנדערש" היה בכל שהוא... ישנם אנשים שאינם מחזיקים במדרגות האלו, וישנם אנשים שההבדל הדק בסברא אם הפשט הוא כך או כך, הוא כל המהות שלהם... רבי חיים בריסקער ישב והכתיב שש עשרה עמודים של חידושים, אבא שמע זאת בבריסק מהכותב בעצמו, שש עשרה עמודים של חידושים של רבי חיים... בסיימו לכתוב, קרע רבי חיים את שש עשרה העמודים, וכתב מתוכם שמונה שורות, ואמר – איך וויל נישט קיין פאלשע תורה"... עולם אחר הוא, עולם של דקדוק בסברא, עולם של הבנה ועמקות, עולם אחר...

באבות פ"ב מ"ז תנן, מרבה תורה מרבה חיים. ופירש רבנו יונה שם: דאגת התורה, אף כי היא דאגה גדולה למבין, כאשר יחשב בהלכה עד יאמר דבר דבור על אופניו, אין יכולת לדאגה ההיא לעשות לו רע, אף על פי שאמרו חכמי הטבע – "היגון חלי הלב, והדאגה היא כלות הלב", אך דואג בתורה אורך ימים ושנות חיים יוסיפו לו. ע"כ. רבנו יונה אומר, שמצד הטבע היתה הדאגה הזו לומר דבר דבור על אופניו צריכה לקצר ימים. וסגולת התורה היא שלמרות דאגה זו – "מרבה תורה מרבה חיים". "דאגה גדולה למבין, כאשר יחשב בהלכה עד יאמר דבר דבור על אופניו, דאגה

להגיד בדיוק מה שצריך... בחיידר שלנו, של רבי חיים ושל הסבא, ואפשר גם להוסיף בחיידר של אבא, לימדו כיצד אומרים דברים "בדיוק", דאגה היתה להם לומר "דבר דבור על אופניו" * בתוך עולם התורה ישנו עולם שבו מחדשים איזה סברא, ולמחרת כבר מדפיסים זאת בספר, הסבא אמר שהוא מחזיק בראשו "שטיקעל תורה" חצי שנה... כמו שכתב רבנו יונה בפרושו לאבות פ"א מ"א: האדם המורה יש לו לישא וליתן בדבר, ולהחמיץ המחשבה ולהשהותה, שעל ידי חימוץ והמתנה מוסיף סברא על סברתו ופלפול על פלפול עד שידן דין אמת לאמתו, כי במחשבה השניה יראה לומר מה שלא ראה בראשונה ע"ש.

יגיעת המחשבה

אנו מכירים גאוניס, מתמידים, שקיעות בלימוד, בחיידר שלנו דברו על מושג אחר "יגיעת המחשבה", וזה היה אבא תובע כל ימיו לא להסיח דעת מלימוד, לא להרפות מהיגיעה, מההיפוך בסברא עוד ועוד. סיפר על ר' חיים שישב על כורסא, כסבורים היו שהוא נח, ולבסוף ראו שהוא נוטף זיעה ממאמץ המחשבה, וסיפר ת"ח אחד ששאל את אבא: האם יש לנו "שייכות" לזה, השיב גם אצלי קורה שהראש כואב ממאמץ... אחר כך הראה לי תלמיד מה שרשום אצלו דברי חיזוק שאמר אבא בא' השיעורים, אבא מתאר שם את הסדרים בישיבת מיר, סדרים ארוכים של חמש שעות, אחר ג' סדרים – מספר שם אבא – היה נשכב על המיטה וכמה שעות היה מתבונן במחשבתו במה שלמד, חוזר ומהפך בעניינים, היה עמל על רשב"א עד שנרדם, ואמר: מזה נתעליתי שנרדמתי עם הרשב"א. וגם אני שמעתי מפיו כדברים האלו שנהיה למדן מהרשב"א*.

אמר בשם הסבא מקלס: כתיב "ברוב שרעפי בקרבי תנחומיך ישעשעו נפשי": אימת ישעשעו את נפשי? כשהוא ברוב שרעפי, שלימוד התורה הוא בדרך של "רוב שרעפי", ריבוי המחשבה.

יושבות על מלאת

בשיר השירים כתוב – פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר... מה דודך מדוד שככה השבעתי... דודי צח ואדם דגול מרבבה... אחרי זה כתוב: "עיניו כיונים על אפיקי מים רוחצות בחלב יושבות על מלאת".

ופירש רש"י – כל זה לשון נוי, לא בולטות יותר מדאי, ולא שוקעות, אלא יושבות על מלאת גומא שלהם. ובהמשך מפרש רש"י דקרא מיירי בתלמידי חכמים שהקדוש ברוך הוא נותנם "עינים להאיר לעולם"... "רוחצות בחלב" היינו שהם מצחצחים עצמן בחלב של תורה ומלבנים סתריה וסתומותיה... "יושבות על מלאת" היינו שהם מושבים דברים על אופניהם... זה נכנס טוב לגומא, בדיוק...

יש תורה כזו, ויש תורה כזו, יש כאלו שזוכים לצחצוחה של תורה, את העדינות של הסברות, את הדקות...

"משמת רבי יוחנן בן זכאי בטל זיו החכמה" (סוטה מ"ט א), יש אנשים שיש להם חכמה, ויש שיש להם "זיו החכמה"... האבא זכה לצחצוח של חלב תורה, את הדקות של הדקות, קטורת של כל השנה היתה דקה, וקטורת של יום הכיפורים היתה דקה מן הדקה...

"מלבנים סתריה וסתומותיה", עם הכח הזה זכה לבאר כל חמירא, לבאר כל רש"י וכל תוספות, עם הצחצוח בחלב של תורה...

והיה מניח האבן בגומא בדיוק, "לא בולטות יותר מדאי, ולא שוקעות"... לא תורה של גג על גג, לא לבושים אלא גופים – כמו שהאבא הזכיר פעם.

אבא אמר פעם למישהו – אני לא אומר חידושים, אני אומר פשט... וכך זה היה – לא בולטות ולא שוקעות, אלא בדיוק "יושבות על מלאת"...

שנאת השטחיות, מארי תחומין

עיקר גדול של אבא, שונא של שטחיות היה, והיה תובע ומדבר מזה בכל הזדמנות, כשראה ששואלים על ר' חיים, היה זה בנפשו, התלונן שזו משטחיות, חסר הרצון להעמיק, ולהבדיל בין קודש לחול גם שראה מאמר חילוני, של התרסה, של ליצנות התרעם על השטחיות, שמזה נובע חוסר ההבנה והקושיות כביכול. דעתו היתה שכל הכפירה והחטא הכל תוצאה של שטחיות*.

באיכה רבה פ"ב סימן י"ג איתא, אם יאמר לך אדם יש חכמה בגויים – תאמן, הדא הוא דכתיב "והאבדתי חכמים מאדום ותבונה מהר עשו" (עובדיה א, ח), יש תורה בגויים – אל תאמן, דכתיב "מלכה ושריה בגויים אין תורה" (איכה ב, ט). לביאור הענין נקדים מעשה,

גוי אחד שאל את רבי חיים שאלה, ורבי חיים ענה לו תירוץ על שאלתו. ושאלו את רבי חיים אם זו היא התשובה האמיתית לשאלת הגוי, ורבי חיים ענה שאין זו התשובה האמיתית לשאלתו. חזרו ושאלו את רבי חיים, מדוע לא השיב לגוי את התשובה האמיתית, אמר רבי חיים – כתוב מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל, לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום וגו' (תהלים קמז, יט-כ), גוי אינו יכול להבין את התשובה האמיתית ע"כ. תורה אינה "שכל אנושי", הגויים אינם יכולים להבין את שכל התורה, "ומשפטים בל ידעום"... אבא הגדיר את חכמת הגויים בלשון הזוהר "מארי תחומין", הכוונה היא שהגויים אינם יכולים לרדת לפנימיות של הדברים, אינם יודעים "גופו של דבר" אלא מגיעים למסקנותיהם על דרך ההכרח, על סמך ניסויים, מתוך שניסו בכה ובכה, הגיעו למסקנא שזה מרפא וזה אדרבה גורם חולי, היסודות שלהם אינם אלא רק ע"י הוכחות חיצוניות, כך נבנה היסוד הראשון, ועל סמך עוד הוכחות חיצוניות בונים עוד יסוד... אולם את הנשמה של הדברים אינם מסוגלים להבין.

היינו שאמרו "מארי תחומין" פי' הם בעלי גבולות, יודעים הם תחומי הדברים אבל לא גופם של דברים, חכמת התורה אינה כן, אין היא צריכה נסוים, חכמת התורה תופסת את הנקודה הפנימית של הענין, וחכמי ישראל שהיו בקיאים בתורת הרפואה ובכל החכמות ידעו גופם של דברים ולא הוצרכו לנסוים, יהודי שמתייגע בתורה זוכה להשיג את שכל התורה, וכמו שמסופר על רבי חיים בריסקער, שבויוכו עם גאון אחד, והוזכר שיש כזה תוס', אמר ר' חיים בהחלטיות "אין כזה תוס'", והפטיר ואמר לא שיודע אני שאין תוספות מתוך ידיעה, אלא מתוך הבנה... חכמת התורה היא שכל מיוחד של פנימיות, מסופר על ר' חיים שבכה כשהראו לו "תוספות" שלא כדבריו ואמר – איני בוכה על

חונכנו להיות יגיעים יגיעת התורה יגיעה אחר יגיעה לחדור לעומק הבנת דברי הרשב"א ועי' לזכות להבין צורתא דשמעתתא*.

* אבא היה מסביר שכל החטא של פרעה – (פרעה זה יצה"ר כמבואר ברמב"ם) – כל מה שהקשה את לבו ע"י שגם החרטומים עשו כן בלהטיהם כנראה מן הפסוקים, בא מהסתכלות שטחית דבחיצוניות היה נראה דמיון, ואילו היה מעיין בעומק היה רואה החילוק ביניהם, שאין ביניהם דמיון אמיתי כלל.

* במשנה באבות פ"א מט"ז תנן אל תרבה לעשר אומדות ומפרש רבינו יונה שזה משל על ענין הסברא שאין לאדם לעשותה באומד אלא ע"ד העיקר ושירד לסוף הדעת וכו'.

* ראו להעתיק לשונו של אבא מהסכמה להוצאת חידושי הרשב"א "זהנה הרשב"א אביהן ורבן של ישראל, ולמותר לתאר יקרת ערך ספרי רבנו הרשב"א, ואנחנו

שנעלמו ממני דברי התוספות, כי אם על שאין לי את שכל התורה של ה"תוספות"...

פנימיות הדברים

בפסחים צ"ד ב' תנו רבנן – חכמי ישראל אומרים, ביום חמה מהלכת למטה מן הרקיע, ובליילה למעלה מן הרקיע. וחכמי אומות העולם אומרים, ביום חמה מהלכת למטה מן הרקיע, ובליילה למטה מן הקרקע. א"ר – ונראין דבריהן מדבריהן, שביום מעינות צוננן ובליילה רותחין. ובגליון הש"ס מציין ל"שיטה מקובצת" כתובות י"ג ב' בשם רבנו תם – דאף על גב דנצחו חכמי אומות העולם לחכמי ישראל, היינו נצחון בטענות, אבל האמת היא כחכמי ישראל. ע"כ. ולכאורה אין מובן, למה נצחו חכמי אומות העולם בטענות, הרי האמת היא כחכמי ישראל, ועל כרחך שטענות חכמי האומות אינם טענות נכונות, ואם כן למה לא יכלו חכמי ישראל להוכיח להם שהאמת היא כדבריהם.

התשובה היא שישנה הבנה דקה יותר, שהיא ההבנה הפנימית של הענין, ואותה אין חכמי האומות מסוגלים להבין, וכמו שאמר רבי חיים: "ומשפטים בל ידעום"... ולכן "חכמה בגוים – תאמן, תורה בגוים – אל תאמן".**

וכן ראיתי מובא מדודי רבי דוד שליט"א בשם הזיידע, על הפסוק "וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך" (קהלת ב, ג), דלכאורה אין מובן מה החידוש בזה שחכמה עדיפה מסכלות, הרי מילתא דפשיטא היא. וביאר הסבא, שאין הכוונה לחכמה וסכלות הפשוטים, אלא שהחכמות ומדעי העולם הנלמדים מחכמת התורה, יש להם יתרון על פני החכמות והמדעים שאינם באים מכח התורה – "כיתרון האור מן החושך", הידיעה הברורה והאמיתית גם בשאר החכמות אינה יכולה לבא לאדם אלא דרך התורה, ואלה שלומדים את החכמות שלא על ידי התורה אין להם ידיעה ברורה ואמיתית בהם, ולחשך נדמה. ולפי זה ביאר הסבא את המשך הכתוב: "החכם עיניו בראשו והכסיל בחשך הולך", החכם שעיניו בראשו אינו צריך לעשות נסיונות בשביל להבין את הענין, שהרי רואה הוא בעיניו שכן הוא, אבל הכסיל דומה לאדם שנמצא בחדר חשוך ומגשש למצא את הפתח, שאף אם ימצא לבסוף את הפתח, הרי זה לא מתוך ידיעת הפתח אלא על דרך מקרה שניסה בכה ובכה עד שמצא דרך יציאה, - וגם אחר שמצא הפתח עדיין אינו יודע ומכירו, ואם בא ליכנס ולצאת, שוב הוא צריך למוצאו דרך "גישוש", - וזהו משל לידיעת אנשי החכמות והמדעים שהם מגששים כעור באפילה, ומגיעים לידיעה רק לאחר מחקרים ונסיונות רבים, ועל דרך מקרה מצליחים הם להגיע לידיעותיהם, מה שאין כן החכם בחכמת התורה "עיניו בראשו" ורואה ברור תיכף ומיד.

ומביא הזיידע מה דאיתא במדרש (ב"ר פ"כ סימן ד') אי' שפילוסופוס אחד ביקש לידע לכמה הנחש מוליד, נתן בחבית ועקב אחריהם עד שנודע לו שהוא מוליד לשבע שנים, ואי' שם שר' יהושע למד כן מן המקרא, הטיח הפילוסופוס ראשו בכותל, אמר כל מה שעמלתי שבע שנים בא זה והושיטו לי זה בקנה אחד.

הפילוסופוס אינו יודע גופם של דברים, אינו יודע בפנימיות הדברים סוד עיבורו של נחש, וגם אחרי הנסיון אינו יודע, אלא שכן עולה לו מן הנסיון, לעומת זאת העוסק בתורה אינו צריך את הנסיון משום שרואה ויודע את סוד העיבור בעצמו כשם

שהרואה את הדלת אינו צריך לגשש אחריה, הרי יודעו ורואהו, בתורה כתוב גופו של דבר.

איני כדאי למדוד, אבל יודע אני שהאבא היה לו את שורש הדברים, היה לו יד ושם בהשגת הפנימיות, בידיעת גופם של דברים.

יש דברים שהשטחיות מורה ענין אחד, ואילו מי שהוא רואה את הפנים רואה את ההיפך, לדוגמא ה"ציונות", הרבה גדולים תמכו ב"ציונות", דימו שזו טובת כלל ישראל, אבל ר' חיים שראה בכל דבר את הפנים, את שורש הדבר, ראה שהמטרה אינה אלא עקירת התורה. שמענו מאבא שהזיידע אמר "דער טאטע האט גיזען 60 יאר צוריק וואס וועט זיין היינט, איך זע היינט, אנדרע זען היינט אויך נישט" – אבא ראה לפני שישים שנה מה שיהיה היום, אני רואה היום, אחרים גם היום אינם רואים.

"דעת בעלי בתים היפך דעת תורה" (סמ"ע חו"מ סימן ג' סק"א) הסביר אבא, אינו במכוון, כלומר משום שאינם מתחשבים עם רצון התורה, אלא משום שאינם רואים גופם של דברים, אינם רואים את ה"פנים", ובראייה שטחית כך הם פני הדברים.

הזיידע אמר לאבא בתחילת בואו של אבא ללמוד לפניו, שר' חיים למד "פשט", תמה אבא והרי ר' חיים הופך עולמות, הופך את הפשט הפשוט, ואמר לו הזיידע כיון ש"הופכים" את הפשט נדמה שר' חיים מהפך את הפשט ע"כ. האמת מי ששכלו זך רואה לאחר לימוד ויגיעה שר' חיים לומד "פשט", ר"ח ראה מיד את הפשט "הפנימי" הן בתורה הן בכל עניני העולם. מה שהשטחיות מורה שהוא חידוש, זה הוא ה"פשט", פשטן של דברים, למי ששכלו ישר ובהיר, למי שלא נתעקם, למי שרואה נכוחה.

שטחיות - בזיון התורה

כבר דיברנו קודם שאבא היה מעורר שהלימוד צריך להיות יותר בעיון ובעמקות, אבא לא סבל את הלימוד מקופאי, הלימוד החיצוני והשטחי היה מהדברים השנואים עליו, אבא אהב את הלימוד בהבנה, הוא רצה להכנס לתוכם של הענינים, הוא היה אומר שכאשר אין מתעמקים בהבנה ולומדים שלא בעיון הרי זה בזיון התורה, כמו שכתוב ב"חובות הלבבות" (שער חשבון הנפש פ"ג, חשבון החמישי): שיחשב עם נפשו בהתאחרו מהבין ספר תורת האלוקים, ומנוחת נפשו מבלתי עמוד על עניניו, ואיננו עושה כן בספר שיגיעו ממלך, אם הוא מספק בהבנתו מפני הדמות הכתיבה או המלות, או לעומק עניניו ודקותם והתערבותו וצחות דבריו, אבל היה נותן כל לבו ושכלו בו לעמוד על עניניו, והיה מצטער צער גדול, עד שיבין כוונתו בו. וכשהוא עושה זה לעמוד על ספר אדם חלש ובן תמותה כמוהו. כמה הוא חייב לעשות מכפלי זה עד שיבין ספר אלוקיו אשר הוא חיו, כמו שנאמר "כי הוא חייך ואורך ימך" (דברים ל, כ). והיאך התרת לעצמך, אחי, להתעלם ממנו, ולהסתפק לך ממנו מה שהוא קרוב מעיניו ונגלה מפשוטו, ותקל בזולתו. הלא תראה חסרונך ופחיתותך בדבר הזה, הלא זה דומה למעשה מי שנאמר בו "ולא להי כספא ודהבא נחשא פרזלא אעא ואבנא די לא חזין ולא שמעין ולא ידעין שבחת ולא לקא די נשמתיך בידה וכל ארחתיך לה לא הדרת (דניאל ה, כג). ע"כ.

בדקות שבידידה לנהר זה צניעות ואילו בעליה לא צנוע הוא כי אם כאילו כופר בבריתו של א"א.

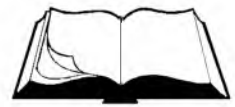
** אבא היה אומר מדרש ששמע מחו"ז הגאון ר' ישראל חיים קפלן זצ"ל שאילו היו גויים יודעים גופה של תורה היו ממיתים עצמם עליה (אולי הכונה ויק"ד פ"ג סימן ז') והביאור בזה כמו שמתבאר כאן שגויים אינם שייכים לגופה של תורה.

* אבא נתן דוגמא לדבר: בגמ' בשבת מ"א איתא היורד לנהר ומכסה ערותו כאילו כופר בבריתו של א"א, והעולה צריך לכסות משום צניעות, האם היינו משיגים החילוק הדק בין ירידה לעליה מן הקצה אל הקצה, רק שכל התורה תופס ומחלק

מִי יֵרֵם הָיִים

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

א"ר תש"פ

שאלות המצוות

גליון 390

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

שאלות המצוות

להוסיף בקשות ב"שמע קולנו" או בסוף

◀ **שאלה:** הרוצה להוסיף בקשות פרטיות בשו"ע, האם להוסיפם בברכת "שמע קולנו" שהיא ברכה כוללת, ואפשר לשאול שם על צרכיו (ע"י שו"ע ס' ק"יט סעיף א'), או להוסיף בסוף שמו"ע לאחר "אלוקי נצור" לפני "יהיו לרצון"?
תשובה: טוב יותר לקבוע תפילות על כל צרכיו לאחר שסיים תפילת שמו"ע מלקובעם בברכת "שומע תפילה" כדי שכאשר יצטרך לענות על קדיש או קדושה יוכל לענות אחר אמירת "יהיו לרצון" לכו"ע (משנ"ב סו"ס קכ"ב בשם ה"חיי אדם" כלל כ"ד מ"ט).

ברכת כהנים שלא כסדר

◀ **שאלה:** בברכת כהנים טעה הש"ץ ואמר פסוק ג': "ישא ד'... שלום" והעירו לו וחזר ואמר פסוק ב': "יאר ד' פניו אליך ויחונך" האם יצא יד"ח או צריך לחזור פעם נוספת על הפסוק השלישי: "ישא ד'..."?

תשובה: בכל אופן שטעו, בין אם הכהנים החסירו תיבה אחת בברכתם לא יצאו ידי חובתם ("ערוך השולחן" ס' קכ"ח סעיף ג'), ובין אם התבלבל הש"ץ ואמר "יאר ד' פניו אליך וישם לך שלום", והכהנים טעו אחריו, בכל מקרה לא יצאו, ויחזרו לומר כהוגן. וגם אם אמר פסוק "ישא" ואח"כ פסוק "יאר" לא יצאו, שהסדר מעכב (שו"ת "הלכות קטנות" ח"ב סי' ש"ו, ועי' "פסקי תשובות" שם אות ס"ג).

אכל פחות מכזית לחם

◀ **שאלה:** נטל ידיו ע"מ לאכול יותר מכביצה לחם, וכשסיים סעודתו התברר לו שאכל פחות מכזית לחם, איזו ברכה אחרונה צריך לברך, וכן חולה שיכול לאכול בשפע את כל המאכלים אבל מהפת יכול לאכול רק פחות מכזית, האם יברך על שאר המאכלים?
תשובה: מכיון שאכל פחות מכזית לחם אין זו קביעות סעודה וצריך לברך ברכה אחרונה על שאר המאכלים (שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ד תשי"א). וכמו כן אם ידוע מראש שבדעתו לאכול פחות מכזית צריך לברך על שאר המאכלים, כי אין הפת פוטרתם ("אגרות משה" שם וב"שולחן הטהור" או"ח סי' קע"ז סעיף א').

ברכת קברי ישראל בשבת

◀ **שאלה:** הרואה בשבת בית קברות, האם צריך לברך עליו, או שמא זה כמו צידוק הדין שאין אומרים בשבת?
תשובה: איתא בשו"ע (סי' רכ"ד סעיף י"ב), הרואה קברי ישראל אומר: "ברוך אתה... מלך העולם אשר יצר אתכם בדין...". עיי"ש. ומובא בשם "יחזון איש" שיכול לברך ברכה זו גם בשבת, כיון שאין זה צידוק הדין אלא ברכת הראייה (ספר "אמרי יוסף" סוף נזיקין).

אינו יודע מי הוא המלך

◀ **שאלה:** ראה כמה אנשים הולכים ואחד מהם הוא המלך, ואינו יודע איזה מהם (ולפעמים בכוונה עושים כן), האם אפשר לברך "אשר נתן מכונו לבשר ודם", דסו"ס רואה את המלך, או שרק אם יודע מי מהם המלך יכול לברך?

תשובה: מבואר בגמרא (ברכות נ"ח). שרב ששת היה סומא ובכל זאת בירך כשהמלך עבר לידו, ע"י שם. הרי מבואר שאפילו אם לא רואים כלל אפשר לברך עליו, ומה"ט כתב בשו"ת "שבט הלוי" (ח"א תשי"ה), כשמלכת אנגליה עברה דרך שכונת היהודים, כדאי להמשיך עם שמירת עיניים ואפשר לברך מבלי להסתכל עליה כלל, ע"י שם. והטעם שהברכה היא "שנתן מכונו", והרי מסביב מורגש הכבוד, ולפ"ז גם בנד"ד כיון שסו"ס יש מצב והמולה של מלך, יכול לברך.

וכעין זה מצאנו שפליגי הפוסקים אם לברך ברכת "שעשה ים הגדול" על הים התיכון שנמצא לחוף ארץ ישראל או על יד האוקיינוס, ולכן מספק מברכים ברכת "עושה מעשה בראשית" (ע"י משנ"ב סי' רכ"ב ס"ק ב'). אולם העומד במדינת גיברלטר ורואה משם את שני הימים שנפגשים ביחד יכול לברך, הגם שהוא לא יודע על איזה הוא מברך (הגר"ח קניבסקי שליט"א, ועי"ע ספר "עצי אלמוגים" סי' קס"ד). ויש להעיר מהא דכתב ה"ביאור הלכה" (סי' ר"ח סעיף א' ד"ה כגון)

לע"נ

מרן רבינו שמריהו יוסף נסים קרליץ זצוקללה"ה
 נלב"ע כ"ג בתשרי תש"פ

לע"נ

נשמה טהורה הנערה רחל ע"ה

בת יבדלחט"א הרב יהודה אריה הלוי דינר

נלב"ע כ"ה מרחשון תש"פ

לע"נ

הרה"ח נתן ב"ר משה עקשטיין ז"ל

נלב"ע י' באייר תשע"ט

לע"נ

מדיני "מוריד הטל" - "ותן ברכה"

מתי מתחילים

◀ מפסיקים להזכיר 'גשם' ביום א' של פסח, ונוהגין בארץ ישראל לומר "מוריד הטל" במקום "משיב הרוח ומוריד הגשם" ובחו"ל בני אשכנז לא מזכירין טל, וממשיכים מיד "אתה רב להושיע, מכלכל חיים".

טעה ואמר "מוריד הגשם"

◀ אם טעה ואמר "מוריד הגשם", אם נזכר לפני שסיים ברכת "מחיה המתים", חוזר לתחילת הברכה, ואם נזכר לאחר שסיים הברכה, אפילו עדיין לא התחיל ברכת "אתה קדוש" (ובשאר מקומות עדיין יכול להשלים שם כמו בתוך הברכה), בזה מכריע המשנ"ב שיחזור לתחילת שמו"ע, מכיוון שג' ברכות ראשונות נחשבים כברכה אחת, (שו"ע סי' קי"ד ס"ד, וב"ביאור הלכה" ד"ה ואם). ואם אמר רק "ברוך אתה ד' " יאמר "למדני חק"ך ויחזור ל"אתה גבור" (משנ"ב סי' קי"ד). ויש סוברים שאפילו נזכר באמצע הברכה חוזר לראש התפילה ("ביאור הלכה" בשם הגר"א).

חזר בו תוכ"ד

◀ אמר "מוריד הגשם", ותוכ"ד חזר ואמר "מוריד הטל" יש סוברים שיצא, וכעין שמצינו בכל מקום שמהני חזרה תוכ"ד (הגר"ש אלישיב זצ"ל), ויש סוברים שלא יצא, ועדיין צריך לחזור לראש הברכה, דהוי כאילו הזכיר שניהם (הגר"ש אונגרברג זצ"ל, שו"ת "שבט הלוי" ח"ו תשי"ז). ולא דמי לדברי "ביאור הלכה" סי' קי"ז ס"ג בשם "חיי אדם", דשאלה שאני עיי"ש).

מסופק מה אמר

◀ אם מסתפק איזה נוסח אמר "מוריד הטל" או "מוריד הגשם", אם הוא תוך ל' יום, חזקה שאמר "מוריד הגשם" וצריך לחזור ולהתפלל. וכן אם נזכר לאחר שעבר זמן אותה תפילה, צריך להתפלל בתפילה הבאה תפילת תשלומין. ואם הסתפק לאחר שעבר ל' יום או לאחר שאמר תשעים פעם "מחיה מתים" אתה רב להושיע מוריד הטל", חזקה עליו שכבר התרגל לנוסח החדש, ואין צריך לחזור.

מסופק אם הורגל

◀ ואם גם לאחר ל' יום או לאחר שאמר תשעים פעם עדיין מרגיש שלא התרגל לגמרי, אמרינן בזה ספק ברכות להקל, ולא יחזור, אך אם אפשר לו יתפלל בתורת נדבה ויתנה (שו"ת "רב פעלים" או"ח ח"ב תשי"ז).

אמירת "ותן ברכה" בשבת

◀ מותר גם בשבת להרגיל עצמו ע"י אמירת תשעים פעמים "ותן ברכה", דהרי מלמד עצמו איך להתפלל, ואין בזה איסור הכנה (הגר"ש אונגרברג זצ"ל והגר"נ קרליץ שליט"א).

שאפילו מי שרואה את כל נהר הירדן לא יכול לברך אם אינו יודע בדיוק היכן עברו בני ישראל את הירדן, ע"י שם, הרי משמע שלא מספיק אם לא יודע בבירור. וי"ל משום ששם נוסח הברכה הוא: "ברוך... שעשה נסים לאבותינו במקום הזה", ולכן צריך לדעת בדיוק היכן הוא "המקום הזה", אבל בסתם ברכת השבח כמו ברכה על מלך או "מעשה בראשית", מספיק שרואה את המקום באופן כללי.

שכחה להדליק נרות שבת לפני הברכה

◀ **שאלה:** ברכה על נרות השבת וכשפתחה עיניה ששכחה להדליק את הנרות (לפי מנהג אשכנז), והנר עדיין בידה, האם יכולה להדליק או שמא כבר קיבלה שבת ע"י הברכה?

תשובה: מכיון שבשעת הברכה עדיין הנר היה בידה, אכן סהדי שהיא לא מקבלת שבת, ויכולה להדליק את הנרות.

כוס של כסף או של זכוכית לקידוש

◀ **שאלה:** כתוב בגמרא (ברכות נ"א.) עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה, ואחד מהם "ונותן עיניו בו", האם הכוונה שמסתכל על היין או על הכוס מבחוץ, והנה בשו"ע (סי' קפ"ג סעיף ב') כתב "ונותן בו עיניו שלא יסיח דעתו", עכ"ל, א"כ לכאורה אין הבדל אם מסתכל על הכוס או על היין, העיקר הוא שלא יסתכל בחוץ, מה הדין?

תשובה: מצאנו בזה מחלוקת הפוסקים, הרמ"א כתב (שם) שאין לוקחים לכוס של ברכה כוס שפיו צר כיון שצריך ליתן בו עיניו ולא יכול לראות את היין כשפיו צר. אולם הט"ז (סי' ד') והמג"א (סי' ז') היקשו שכוונת הגמרא היא שלא יסיח דעתו ממנה, ומספיק שמסתכל בחוץ. וכתב המשנ"ב שאין להקפיד בזה אם אינו יכול להשיג בקל כלי אחר, ע"י שם.

והנה היעב"ץ (הגהות לסידור "שערי שמים" עמ' רצ"ב) היה בוחר כוס של זכוכית, והטעם שיכול להסתכל על היין שהוא אדום, כמבואר במשלי (כ"ג, ל"א): "אל תרא יין כי יתאדם כי יתן בכוס עינו..."

וכ"כ בשו"ע (סי' תע"ב ב') שיסדר שולחנו בכלים נאים, וכתוב ב"ניירות שמשוין" (שם) שכלי זכוכית עדיף, עפ"י המדרש באסתר רבה (פ"ב ה"י) והשקות בכלי זהב, ר' פנחס בשם ר' יצחק אמר וכו', אלו כוסות של זכוכית שהם יפין ויקירין ככלי זהב.

וכן הסטייפלער זצ"ל הקפיד בליל הסדר שיהא כוס של זכוכית (ולא גביע של כסף שהיה מקדש בו בשבת וביו"ט), ("ארחות רבינו" ח"ב עמ' ס').

טלטול "קלף זוכה"

◀ **שאלה:** לפעמים ילד מקבל חבילת קלפים או תמונות בחברת תהילים או לימוד בשבת, ובתוך החבילה מקבל "קלף זוכה" המזכה אותו לקבל חבילה נוספת בחינם, האם מותר לטלטל קלף זה, דלכאורה זה כמו שטר חוב וצ"ק שהם מוקצה?

תשובה: אם היה כתוב בו סכום כסף, היה זה נחשב כשטר חוב והוא מוקצה, אבל אם זה פתק שכתוב עליו רק שם המוצר בלי מחיר, מותר (הגר"ש אויערבך זצ"ל, מובא בשש"כ פרק כ"ט סעיף כ"ה שנחשב רק כסימנא בעלמא, עפ"י משנ"ב סי' ש"ז ס"ק נ').

וכמו כן אם שילם מבעוד יום בעד הסעודות שהוא עתיד לאכול בשבת במסעדה, מותר לקבל פתקים שנתן המוכר כדי לדעת איזה מאכלים לתת לו, ובלבד שלא יזכיר בו שום מחיר (שם).

ועדיף לעשות פתקים עם צבע שונה לכל מוצר ולא יצטרך לקרוא בהם כלל (שם).

אפה פיצה חלבית בתבנית בשרית

◀ **שאלה:** אפה פיצה חלבית בתבנית בשרית שאינה ב'ן יומיו, אבל היה דבוק בה שומן בשרי מאתמול, מה הדין?

תשובה: אם התבנית הייתה נקיה ואינה ב'ן יומיו, היה מותר לאכול את הפיצה, ואת התבנית היה צריך להגעיל (כיון שהיא לא ב'ן יומיו) מספיק הגעלה ולא ליבון, אבל היות שהיה דבוק בה שומן, הרי זה כמו שאפה בשר וחלב ביחד, ואסור לאכול את הפיצה והתבנית צריכה ליבון חמור עד שיצא ניצוצות (ובין כך התבנית תתקלקל, ולכן אפשר כבר לזרוקה).

טבילת כלי באתר בנייה

◀ **שאלה:** באתר בנייה יש בור ענק שנחפר לצורך בניית בנין, בינתיים ירד גשם חזק והבור התמלא מי גשמים, האם אפשר לטבול שם כלים היות שיש שם מים יותר מארבעים סאה?

תשובה: יש חשש שהמים נזולים למטה, ויש בזה פסול "זוחלין", שהוא פסול מן התורה, ועוד, שמא לפני ירידת הגשם היה שם שלושה לוגין של מים שאובים (כגון מישחו שזרק לשם מי שופכין וכדומה), וכל מי הגשמים נפסלו (כמבואר בשו"ע יו"ד סי' ר"א סעיף כ"א), ולכן למעשה אסור לטבול שם שום דבר.

אמירת "הריני כפרת משכבו"

◀ **שאלה:** כתב בשו"ע (יו"ד סי' ר"מ סעיף ט'), שמכבד אביו במוות כשמיכירו אומר "הריני כפרת משכבו", ומפרש רש"י (קידושין ל"א: ד"ה הריני) עלי יבוא כלי רע הראוי לבוא על נפשו, ע"י שם. וקשה, מה"ש שכן יקבל על עצמו את כל העונשים של אביו, ובפרט אם אביו היה בעל עבירה אפילו בשוגג, ועוד, הרי קי"ל כיבוד אב משל אב, ולמה צריך לקבל עונשים?

תשובה: הכוונה היא שהבן מקבל על עצמו לסלק את כל העונשים של אביו, דהיינו שילמד משניות או שאר מצוות לעילוי נשמתו (ספר "מעבר יבוק").

צורת הפרשת חלה ותרומות ומעשרות

◀ **שאלה:** כשמפרישים חלה על בצק (או חלה או מצות) האם צריך להצמיד את החלה לטבל בשעת ההפרשה או מספיק שעומד סמוך לו ומחזיקו בידו?

תשובה: יש דין שצריך להפריש לכתחילה "מן המוקף", לכן:

א. אם הבצק או המצות מונחים באופן פתוח על השולחן, מספיק בזה שמחזיק בידו, וזה נחשב מן המוקף.

ב. אם הבצק, החלות או המצות מונחים בתוך קערה או בתוך קופסא, צריך שהחלה תיגע בכלי של הבצק, או שיתן את החלה בתוך כלי או שקית, והכלי יגע בכלי (שו"ע יו"ד סי' שכ"ה סעיף ב', והגר"א שם סי' ח', ובמשנ"ב סי' תנ"ז ס"ק ז', ובשעה"צ סי' י"ג, וב"חזון איש" טבול יום סי' י' ס"ק ה', ו"ביאורים ומוספים" שם 14 בשם הגר"א"ל שטיינמן זצ"ל).

ג. כל זה לכתחילה, אבל בדיעבד אפילו מונח בבית אחר והפריש מזה על זה מהני כיון שיש בו כבר שיעור חלה (ע"י רמב"ם תרומות פרק ג' הל' י"ח, ושעה"צ שם סי' י"ג).

הפרשת תרומות ומעשרות

◀ כמו כן כשמפרישים תרומות או הפירות מונחים בתוך כלי לכתחילה יש להצמיד את התרומות לכלי של הפירות או שיתן את התרומות בתוך כלי ויגע הכלי בכלי ("דרך אמונה" הל' תרומות פרק ג' סי' קנ"ח).

מצא בארנק 500 שקלים

◀ **שאלה:** חזר מהחנות ומצא בארנק 500 שקלים, ואינו יודע האם קיבל זאת בטעות כעודף או שהכסף היה שם קודם, בעל החנות לא יכול לבדוק ואומר לו שאם זה ממנו, הוא אינו מוחל לו, האם חייב לשלם לו?

תשובה: יש כאן רק טענת שמא מכיון שאין לבעל החנות שום ידיעה על חיוב ממנו, וספק אם נתחייב כלל בכסף, ואפילו בידי שמים לא חייב לתת לו (ע"י שו"ע חו"מ סי' ע"ה סעיף י"ח).

מבצע "פינוי בינוי"

◀ **שאלה:** רוב הדיירים בבנין ישן מעוניינים לעשות שיפוץ דרך שיקום שכונת במבצע של "פינוי בינוי" (שבו הורסים את הבנין, וכל דייר מקבל דירה חדשה ומרוחבת יותר, וכנגד זה המשפצים זכאים לבנות קומה נוספת, וזהו שכרם), האם אפשר לחייב את שאר הדיירים (שלא מסכימים) לשיפוץ בע"כ?

תשובה: כל אחד הוא בעלים על ממונו, ואי אפשר להכריח בן אדם שישבור את דירתו ויבנה אותה מחדש, וכל זמן שאין הסכמה מכל השכנים אי אפשר לעשות זאת.

פטור תשלום לועד הבית

◀ **שאלה:** יש בניינים שמי שאחראי על ועד הבית לא משלם את התשלום הקבוע, שזה בגודל תשלום על כל הטרחה, האם האחראי יכול להחליט בעצמו שהתשלום הקבוע לועד הבית יהיה שטר עבודתו וטרחתו?

תשובה: אפילו שיש הרבה בניינים שנוהגים לוותר לאחראי על התשלום, בכל זאת בלי לבקש רשות מכל השכנים אסור לקחת מעצמו, היות שאין בזה שום מנהג קבוע.

שוכר שיצא מדירה מחמת גשם

◀ **שאלה:** שוכר דירה ובאמצע החורף היה גשם חזק והיה מוכרח לצאת ולשכור דירה אחרת למשך שבועיים, האם חייב לשלם שכירות על שבועיים אלו, ומה הדין לגבי התשלום על דירה שעבר אליה?

תשובה:

א. אותם שבועיים שהיה מוכרח להיות מחוץ לדירה משום שלא היה ראוי לגור שם, בודאי לא חייב לשלם את דמי השכירות עליהם, ואם כבר שילם, צריך המשכיר להחזיר את דמי השכירות עבור ימים אלו (שו"ע חו"מ סי' ש"ב סעיף י"ז), ואפילו אם זה קרה בכל העיר והוא מכת מדינה, חייב להחזיר לו את הכסף (רמ"א שם).

ב. אם הוסיף כסף עבור שכירות הדירה השניה, בזה אי אפשר לחייב את המשכיר כיון שהוא לא חייב להשכיר לו במקום אחר.

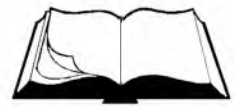
הגיעה לגן והיה סגור

◀ **שאלה:** הגיעה בבוקר לגן עם הילד והגן היה סגור כי הגננת איחרה, ומכיון שלא היתה יכולה להמתין לה, מסרה את הילד לשכנה שתישמור עליו בבוקר עבור תשלום. האם יכולה להוריד תשלום זה מהתשלום לגננת בסוף החודש?

תשובה: היות שהיתה משועבדת להיות בזמן ולא היתה יכולה לקחת תשלום אחר לשמור על חשבונה, היא צריכה לשלם (ע"י שו"ע חו"מ סי' ש"ג סעיף ה'). ויש לדון אם אחריה עד רבע שעה האם נחשב כמקובל ואז אי אפשר לחייבה.

מִי יֵרֵם הָיִים

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 391

שאלות המצוות בימי מגיפת הקורונה (א)

אייר תש"פ

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

קריאת התורה, מ"מ אם בשעת אמירת תחנון ספר התורה עדיין לא הגיע והוא נמצא במקום אחר, אין לעשות נפילת אפיים.
ג. מי שיש לו ספר תורה בביתו, אפילו שהוא מתפלל ביחיד, נופל על אפיו (משנ"ב שם ס"ק י"א).
ד. ויש סוברים שאם יש שם שאר ספרים, גם יש ליפול על פניו (משנ"ב שם בשם אחרונים, וכן נהג בעל "הקהילות יעקב" זצ"ל למעשה "ארחות רבינו" ח"ב עמ' ס"ז), ואפילו אם יש רק חומשים וסידורים אפשר לעשות נפילת אפיים (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

תחנון כשאחד המתפללים אבל בתוך השבעה

שאלה: אחד המתפללים במנין מרפסות הוא אבל (תוך השבעה), והכלל הוא שבבית אבל לא אומרים תחנון (כמבואר בשו"ע ס' קל"א סעיף ד'), האם נחשב שכל המנין נמצא בבית האבל ולא יאמרו תחנון? תשובה: כתב המשנ"ב (שם ס"ק כ') שכל זה דוקא בבית האבל, אבל אם האבל הולך לבית הכנסת או בבית אחר, אין הציבור נגזרים אחריו ואומרים תחנון, ע"י שם. ולפי"ז בנד"ד אפילו כולם במנין אחד בכל זאת כל אחד ואחד מתפלל בביתו ואין זה נחשב בית האבל. אולם באופן שהאבל יורד לפני התיבה בבית הכנסת, דעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל ("ביאורים ומוספים" שם אות צ"ו, ובספר "פני ברוך" פרק י' ס"ק ל"ט), שהציבור נגזרים אחריו ולא אומרים, ע"י שם. וכמו כן, אם האבל הוא הש"ץ אפילו אם כל אחד עומד במרפסת ביתו לא יאמרו תחנון.

קריאת התורה באדם אחד

שאלה: בחצר למטה עומד רק הבעל קורא עם ספר התורה, אין ינהג עם העליות למטה?
תשובה:

א. ביום חול הוא יעלה את שלושת העליות וכל פעם יאמר ברכו עם שתי הברכות (שו"ע או"ח ס' קמ"ג סעיף ה'), וע"י משנ"ב ס"ק ל"ג שכתב שלפי הרמ"א אין בזה נפק"מ כ"כ, ע"י שם, אולם בנד"ד הר"ז נוגע כיון שהבעל קורא נמצא למטה לבדו).
ב. בשבת קודש שיש שבע עליות, הבעל קורא יעלה את כל העליות, כנ"ל, ואחר עלייה שביעית שהוא גומר את הפרשה אינו חוזר על המפטיר אלא עושה מיד הגבהה וגלילה וקורא את ההפטרה עם הברכות שלפניה ולאחריה, ואח"כ אומר חצי קדיש (שו"ע ס' רפ"ב סעיף ה', ומשנ"ב ס"ק כ"ט).
ג. בשבת ראש חודש, ביו"ט וחוה"מ פסח שקוראים בשני ספרי תורה, אסור לאדם אחד לעלות בשני ספרי תורה, ולכן חייב להשתמש רק בספר אחד ולגוללו למקום השני ("ביאור הלכה" ס' רפ"ב סעיף ה' ד"ה אם לא, ושו"ע ס' קמ"ד סעיף ד').
ד. בשבת ר"ח או ביו"ט, היות שקריאת המפטיר אינו חוזר על הקריאה הקודמת (כמו בכל שבת) אלא קוראים במקום אחר, יש לעולה לעשות שש עליות בפרשת השבוע, והעלייה השביעית יעלה לקריאת ראש חודש, וכמו"ש לעיל (בסעיף ב'), וכן בקריאה ביו"ט, יעלה ארבע עליות בקריאה ראשונה ויגלול את ספר התורה ויעלה בעצמו בקריאת הקרבנות בעלייה חמישית (שהרי מעיקר הדין קי"ל שמפטיר מן המנין, ורק נוהגים לחלק, וכל זה רק כשיש עולה אחר למפטיר, ע"י משנ"ב ס' רפ"ב ס"ק כ"א).

ציבור שאין להם ספר תורה

שאלה: ציבור שאין להם ספר תורה, האם יש ענין לקרוא מתוך חומש?

תשובה: לכתחילה נכון לקרוא בחומשין בלא ברכה, שלא תשתכן תורת קריאה (ואפילו ביו"ט יש לעשות כן, שאין זה משום דין השלמת פרשיות כמו שניים מקרא, רק לזכור תקנת הקריאה) ולא יקרא לעולים, אלא הש"ץ יקרא את הכל בקול רם לפניו (משנ"ב ס' קמ"ג ס"ק ט').

וכמו כן לענין הפטרה, אפילו אם יש להם נביא במקום שאין להם ספר תורה לא תקנו שם קריאת הנביא עם הברכות, אבל בלי ברכות יש לקרוא (משנ"ב רפ"ד ס"ק ג').

לע"נ

מרחן רבינו שמריהו יוסף נסים קרליץ זצוקללה"ה
נלב"ע כ"ג בתשרי תש"פ

*****

לע"נ

נשמה טהורה הנערה רחל ע"ה
בת יבדלחט"א הרב יהודה אריה הלוי דינר
נלב"ע כ"ה מרחשון תש"פ

*****

המחלה קורונה = 455 | קורונה = 367
"מלא כל הארץ כבודו" = 455 | "ה' ימלוך לעולם ועד" = 367
*****

שאלות המצוות במנינים המתקיימים במרפסות

צירוף בין בתים

שאלה: האם ראיה מצטרפת רק מהחצר לבית, או אפילו משני בתים נפרדים מצטרפים אם רואים זה את זה?
תשובה: אפילו בשני בתים ממש מצטרפים אם רואים זה את זה (משנ"ב ס' נ"ה ס"ק נ"ז), ובמקום הדחק אפשר להקל (שם) והמצב הנוכחי בודאי נחשב לדחק, ואפשר לכתחילה להתפלל כן, ובפרט אם אחד עומד בחצר והשאר במרפסות יש להקל יותר (משנ"ב שם ס"ק נ"ב, וע"ע "ערוך השולחן" סעיף כ').

ולכן למעשה אפשר באופן זה לצרף בין ל'קדיש' ובין ל'קדושה' בין לחזרת הש"ץ ובין לקריאת התורה, והאופן המהודר ביותר שהש"ץ או בעל קורא וספר התורה, יעמדו במקום שרואים עשרה אנשים, כגון בחצר (כמובן רק אחד מהם ולא שניים, משום זהירות מהמחלה), ואם אין כזאת אפשרות, אפשר להקל גם כשלא רואים עשרה, אלא אחד רואה את השני, והשני את השלישי וכו'.

להסתכל על כולם

שאלה: כשהש"ץ עומד למטה, ורואה שכולם מתפללים במרפסות, האם גם הם צריכים להסתכל עליו, או בזה שהוא רואה אותם נחשב צירוף למנין?

תשובה: אם הוא רואה אותם, אפילו אם הם מסתכלים לכיוון אחר (כגון למזרח) יש כאן צירוף למנין, כמבואר בשו"ע (סי' נ"ה סעיף י"ד) שאחד העומד מחוץ לבית הכנסת ומסתכל לכיוונם, אפילו אם הם לא מסתכלים עליו נחשב לצירוף למנין (כמבואר שם).

שביל המפסיק

שאלה: שביל הרבים המפסיק בין הבנינים, האם זה מפסיק לצירוף המנין?

תשובה: אלו שיש להם מנינים במרפסות או בחלונות למעלה, אין השביל מפסיק כלל היות שרשות הרבים הוא רק עד עשרה טפחים ולא יותר (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

וכמו כן אם הש"ץ עומד למטה בשביל או ברשה"ר הרי כאילו כולם ביחד למטה, היות שרואים אותו (ע"י שו"ע ס' נ"ה סעיף י"ד), וכולם מצטרפים יחד.

ולמעשה, אפילו מי שגר בקומת קרקע ושביל מפסיק מקילים, שנחשב צירוף למנין, ודוקא לענין זימון מבואר בשו"ע (ס' קצ"ה) שאין זה צירוף, אבל לענין תפילה יש צירוף (ע"י "שערי תשובה" ס' נ"ה ס"ק ט"ו, וע"ע סידור "בית יעקב" להגר"י עמדין זצ"ל ה"ל הנהגת הסעודה עמ' קי"ט אות ח' שגם בזימון יש ספק שמא רשה"ר לא מפסיק).

תחנון ונפילת אפיים בלי ספר תורה

שאלה: המתפללים במרפסות בגול המצב, ואין להם ספר תורה, האם צריכים לומר תחנון ונפילת אפיים?
תשובה:

א. אומרים תחנון אפילו כשאין ספר תורה, אבל לא עושים נפילת אפיים (עם הראש) אלא אומרים אותו בישיבה רגילה.
ב. ואפילו אם יש ספר תורה במקום אחר שמביאים אותו לצורך

השלמת הפרשיות

◀ **שאלה:** במנין שלא היה להם ספר תורה במשך כמה שבתות, ובפרשת תזריע-מצורע השיגו ספר תורה, האם יש להשלים את הפרשיות שלא קראו?

תשובה: כתב הרמ"א (סי' קל"ה סעיף ב') אם בטלו שבת אחת קריאת הפרשה בציבור, בשבת הבאה קוראים אותה ביחד עם הפרשה השייכת לאותה השבת, ע"י שם.

וכתב המשנ"ב (סי' ו') אם ביטלו כמה שבתות, דעת מהר"ם מינץ והגר"א שיש להשלים רק את השבת הקודמת (דומיא דתשלומין שהוא רק בתפילה הסמוכה לה, **שעה"צ** סי' ק"ח), ודעת ה"אליה רבה" שצריך להשלים את כל הפרשיות. ומביא עוד פלוגתא באופן שיש פרשיות מחוברות, וצריכים לקרוא שלוש פרשיות, ונוטה שאפילו שלוש פרשיות צריך לקרוא (**משנ"ב** סי' ז').

לפי"ז, לכתחילה יש להשלים את כולן, ויקראו צו, שמיני, תזריע ומצורע. אבל אם קשה לבעל קורא לקרוא, יש להקל עליו, כיון שאין זה ביהכ"נ קבוע אלא כל אחד מתפלל במרפסת שלו, ונפגשו לכאן, ושמא אין בזה אותה תקנה שצריך להשלים את הפרשיות.

השלמת הפרשיות בימי חול

◀ **שאלה:** בשבוע שיש שתי פרשיות, אם לא קרא בשבת, האם אפשר להשלים גם בשני וחמישי (כדי להקל שלא יהיו בשבוע הבא ארבע או שש פרשיות בשבת בבוקר)?

תשובה: אפשר להשלים פרשיות רק בשבת ולא באמצע השבוע (**משנ"ב** סי' קל"ה סעיף ה').

ויש בזה כמה טעמים:

א. בחול יש ביטול מלאכה לעם (**משנ"ב** שם), (והעירו שלפי טעם זה עכשיו הוא בין הזמנים והם מעדיפים ביום חול, ואדרבה, אם יקראו בשבת, יהיו ארבע פרשיות וזו טרחה יתירה).

ב. ב"דגול מרבה" (שם) כתוב עוד טעם, שלא יחשבו שהפרשה שייכת להיום, ולא ידעו שאין זו קריאה אלא תשלומין, ע"י שם (וצ"ב שהרי יקראו גם פרשה שעברה וגם בפרשת היום עד שני).

ג. ב"ערוך השולחן" (שם סעיף ו') כתב, הטעם משום שבאמצע השבוע לא תיקנו שבעה קרואים, ולקראו בג' קרואים לא תהיה כתקנת חכמים, ע"י שם.

ד. ועוד, הקריאות של שני וחמישי הם סוג של תקנה אחרת, ולא שם הקריאה של שבת (**הגר"ח קניבסקי שליט"א**).

ברכת "מגן אבות" בליל שבת

◀ **שאלה:** המתפללים במנין במרפסות האם בליל שבת יאמרו ברכת "מגן אבות"?

תשובה: כתוב בשו"ע (או"ח סי' רס"ח סעיף י') שאין אומרים ברכה מעין שבע בבית חתנים ואבלים, ע"י שם. והיינו רק בבית הכנסת קבוע תיקנו לומר כן משום המאחרים לבוא, ע"י שם.

ומה"ט כשנוסעים לחופש ועושים שם מנין לא מברכים ברכת "מגן אבות" אף **שהמשנ"ב** (סי' ק"ד) כתב שכאשר יש קביעות לזמן ויש ספר תורה כגון בירידים, היו מברכים "מגן אבות", משום דשם היה בגדר קביעות לאותם הימים, משא"כ בנד"ד שאנו מחכים בכל עת ובכל שעה לחזור לבית הכנסת, עדיין אין זה נחשב לקביעות ונוהגים לא לברך ברכת "מגן אבות" (ולא דמי למש"כ בשו"ת "מנחת יצחק" ח"י תש"י כ"א שאם כל הציבור יוצאים לרחובות של עיר מברכים משום ששם יצאו מדעת וכאילו זה המשך של בית הכנסת).

אמירת "אנעים זמירות" בלי ספר תורה

◀ **שאלה:** במנין שאין בו ספר תורה, האם אפשר לומר "אנעים זמירות" כאשר אין פתיחת ארון הקודש?

תשובה: גם בלי ספר תורה אפשר לומר "אנעים זמירות". פתיחת הארון זו רק מעלה יתירה.

אמירת "ותערב לפניך עתירתנו"

◀ **שאלה:** במוסף של יו"ט בחזרת הש"ץ מוסיפים בברכת "רצה" אמירת "ותערב לפניך עתירתנו", מה הדין במנין שאין שם כהן (כפי שמצוי במנינים שבמרפסות), האם יש לומר את הפיוט?

תשובה: המנהג לומר "ותערב" הוא דוקא במקום שעושים ברכת כהנים (**משנ"ב** סי' קכ"ח סי' קע"ג בשם תשובת המהר"ם מלובלין).

קריאת שיר השירים בשביעי של פסח

◀ **שאלה:** בשבת חוה"מ פסח לא היתה מגילת שיר השירים על קלף, היות שהיתה תפוסה במקומות אחרים. האם בשביעי של פסח (שאז קל להשיג את המגילה על קלף) אפשר לקרוא את שיר השירים מקלף ולברך עליה?

תשובה: שיר השירים בעצם קשור לחג הפסח ולא דוקא לשבת (וכעין מגילת רות שקוראים בשבועות אפילו באמצע השבוע), רק לכתחילה תקנו לאומרה בשבת ביחד עם הפיוטים שאומרים עליו (**ע"י משנ"ב** סי' ת"צ סי' ק"ח) ולכן אם לא קראו בשבת אפשר לקרוא בשביעי של פסח עם ברכותיה (שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ד תש"י צ"ט אות ב', **הגר"ח קניבסקי שליט"א**).

ברכות השחר לאחר התפילה כדי שיענו אמן

◀ **שאלה:** המקפיד כל בוקר לפני התפילה לברך את הברכות ליד אחרים כדי שיענו עליהן אמן, (ע"י משנ"ב, סי' קס"ז סי' ק"ב, ש"ע"י שעונים אמן הברכה חשובה יותר, וע"י "כף החיים" סי' קכ"ד סי' ק"א) בשם הזוהר הקדוש, ועכשיו עקב המצב אין מי שישמע ויענה אמן אלא רק לאחר התפילה, האם עדיף לחכות ולומר את הברכות לאחר התפילה כדי שמישהו יענה אמן, או לומר ביחידות לפני התפילה?

תשובה: אין ראוי לאחר את הברכות, ועדיף לאומרן מיד לפני התפילה כסדר שתיקנו (**הגר"ח קניבסקי שליט"א**).

שאלות הנוגעות למתפללים ביחידות

שחרית ותיקין – מנחה בתפילין

◀ **שאלה:** מי שמתפלל ביחידות (בגלל המצב הנוכחי) האם יש לו עצה שיחשב כתפילה בציבור?

תשובה:

א. מי שמתפלל שחרית בזמן ותיקין יכול להתפלל ביחיד אף אין לו מנין ("ביאור הלכה" סי' נ"ח סעיף א' ד"ה ומצוה), ואפילו מי שלא רגיל בכך רק רוצה להתפלל ותיקין פעם אחת, גם יכול לעשות כן כן (**הגר"ח קניבסקי שליט"א**, וע"י "קובץ תשובות" ח"א תש"ט"ו). ולכן אפילו אם יש לו מנין במרפסות בשעה מאוחרת אם מעוניין יכול להתפלל כותיקין ביחידות.

ב. בתפילת מנחה אם לובש תפילין נחשב כתפילה בציבור (עפ"י מג"א סי' ס"ו סי' ק"ב, וכן מובא בשם **הגר"ח קניבסקי שליט"א**).

אמירת הלל בשחרית

◀ **שאלה:** המתפלל שחרית בראש חודש (או חוה"מ) בזמן ותיקין ביחידות נחשב לו כמתפלל במנין, מתי יאמר הלל, האם מיד לאחר שחרית או שימתין למנינים הנערכים במרפסות בשעה מאוחרת יותר כדי להצטרף למנין (כמבואר ברמ"א, סי' תכ"ב ב', שלכתחילה כשקוראים חצי הלל יש לקרוא במנין, אם אפשר, משום ספק על הברכה)?

תשובה: מעיקר הדין קי"ל כרמ"א (סי' תכ"ב ב') שמברכים גם על חצי הלל, והיות שקריאת הלל שייך לשחרית, יש לקרוא הלל מיד (**הגר"ח קניבסקי שליט"א**).

ויש להוסיף שמבואר ב"ביאור הלכה" (שם ד"ה וקורין) שלכתחילה אין לאכול לפני אמירת הלל, ע"י שם, הרי מבואר שזה ממש כמו חלק משחרית, ולכן יש לאומרו מיד (וע"י שו"ת "שבט הלוי" חלק י"א תש"י צ"ד סי' ק"ג, לענין תפילת שחרית בבית הכנסת ואח"כ ללכת לומר הלל בכותל המערבי, ומסיים שלהלכה לכתחילה אין לשנות ושחרית והלל יהיו סמוכים בכל זאת יש סמוכים אם רוצה לאומרו במקום המקדש, ע"י שם).

מתי הציבור מקבל שבת

◀ **שאלה:** מבואר בשו"ע (סי' רס"ג סעיף י"ב) קהל שקיבלו שבת אסור ליחיד באותה עיר לעשות מלאכה כיון שזה נחשב קבלת שבת לכולם, ע"י שם. האם כשאין מנינים בבית הכנסת ורוב הציבור מתפללים בבית (כמו בחו"ל), האם עדיין משועבד לקבלת שבת של הקהל?

תשובה: אפילו באלו המקומות שאין מנינים בכלל (כגון בחו"ל שכולם מתפללים ביחידות) בכל זאת מודפס שם עפ"י הרבנים זמן קבוע שצריכים לקבל שבת, וזה נחשב זמן קבוע ע"י הציבור, וכולם משועבדים לאותו הזמן.

"יקום פורקן" ביחידות

◀ **שאלה:** האם אומרים "יקום פורקן" ביחיד? **תשובה:** בסידור מודפס שאין לומר "יקום פורקן" השני ביחיד, וכן שאין אומרים "מי שבירך" בגלל שאלו תפילות על הציבור, והרי הוא מתפלל ביחיד.

אולם **משנ"ב** (סי' ק"א סי' ק"ט) מבואר שהטעם ב"יקום פורקן" משום שהיא תפילה בארמית, ולא מתפללים ארמית ביחיד (וכעין המבואר **במשנ"ב**, סי' תקפ"א סי' ד', לענין סליחות בחודש אלול, ע"י שם), ולכן אין לומר גם את ה"יקום פורקן" הראשון. (וע"י שו"ת "הר צבי", או"ח ח"א סי' ס"ב, שהעיר למה מודפס בסידור שיחיד אומר "יקום פורקן" הראשון, וי"ל שהם סמכו על ספר "שער אפרים", שער י' סעיף כ"ו, שכתב שגם ביחיד אומר את הראשון, וע"י שו"ת "רבבות אפרים" ח"א תש"י רט"ז, בשם בעל "מנחת יצחק" צ"ל כי "יקום פורקן" אינה תפילה אלא רק ברכה, ע"י שם).

אמירת "יזכור" ביחיד

◀ **שאלה:** המתפללים בביתם בלא מנין, האם אפשר לומר תפילת "יזכור" ביחיד או שצריך רק במנין?

תשובה: תפילת "יזכור" אפשר לומר גם ביחיד כי אין זה דבר שבקדושה, רק מתפלל על זכות הנפטרים, וגם לא צריך לזה ספר תורה (בעל "שבט הלוי" צ"ל, **הגר"ח קרליץ** צ"ל).

ארחות חיים

דרכי הצדיקים נקרא ארחות - דהיינו תורה ומצוות ומידות (ביאור הגר"א משלי"ב)

ויותר מכך, הרי במדרש (ויק"ר כא, ז) כתוב שאם אהרון ירצה להיכנס במשך השנה לתוך הקודש אם הוא יעשה כסדר יום הכיפורים הוא יוכל להיכנס לקודש הקודשים, נו, עם כזה היתר צריך אזהרה שלא ירגיל עצמו.

אלא אמר הגר"מ חדש, הרגל הוא הופך לשלטון בכל דבר, לכל דבר מתרגלים, ואז זה הופך למצות אנשים מלומדה, וכשמתרגלים מאבדים את כל הטעם הטוב.

הנה לנו דוגמא, 'ברכת החמה' אחת לעשרים ושמונה שנה מגיעה, ברכה כמו ברכת 'שהכל', ומה לא עושים בשביל כך... 'שהכל'... ו'אשר יצר'... כמה פעמים ביום אנו אומרים את זה ובכלל אנחנו לא שמים לב, זה מלומדה, ההרגל מוריד לנו את כל הרגש.

אנו מוצאים את זה גם בבית המקדש, הפסוק אומר (יחזקאל מו, ט) שהבא דרך שער צפון יוצא דרך דרום והבא דרך שער דרום יוצא בצפון, (וכך בבית הכנסת צריך שיהיה ב' פתחים שמאחד נכנס ומאחד יוצא) וזאת בכדי שאם יראה אדם כל הזמן את אותו פתח יתרגל ולא ירגיש במורא, (כך ידוע שמרן שר התורה שליט"א כשבנו לו דרך מיוחדת לבית הכנסת לדרמן, דאג לכך מרן שיהיו ב' פתחים. ועיין בסידור מרן הגר"ח עמ' 32 בהלכות) וכך גם כותב החסיד יעב"ץ (בפירושו לאבות פרק א משנה ד על הפסוק הזה) 'הקפיד ה' שלא יראה ב' פעמים ונבזה בעיניו כמו בשער ביתו, וקירות הבית כקירותיו'.

האויב הכי גדול לאדם הוא ההרגל, ההרגל הופך למלומדה ומאבד את כל הרגש, וכך מפסידים את הכל.

אמר המשגיח הגר"מ דווקא בגלל שתמיד הקב"ה נראה שם בעמוד ענן, ודווקא בגלל שאהרון יכול להיכנס שם, כל זמן שיעשה כסדר היום, דווקא זה סיבה לאזהרה, יש כאן סיבה שתביא להרגל אתה יכול להפסיד ולאבד את הכל, אתה צריך אזהרה ואל יבא בכל עת אל הקודש, ולא ימות - כי בענן אראה על הכפורת' תזהר שלא תתרגל, תזהר שלא תאבד את הרגש. (מובא בספר לתתך עליון)

על נדב ואביהו כתוב 'ויחזו את האלוק' ויאכלו וישתו' ובתרגום כתוב והו חזו בקורבני הון כאילו אכלו וכאילו שתו, ואע"פ שהוא דבר טוב, אך הדימיון לאכילה ושתיה משמע שהיה פה משהו שמיעט בכבוד השכינה, הם הגיעו לדרגות הכי גבוהות אך נתחייבו מיתה כי אדם שמתרגל מאבד את כל הרגש של הקדושה.

ידוע איך שהאר"י ז"ל היה רועד וזוחל לציונו של רבי שמעון בר יוחאי, ואנחנו - הולכים ובאים בלי שום פחד - איבדנו את כל הרגש...

אבא ע"ה סיפר לי פעם, על סבא ע"ה שהיה אחד מהמקורבים לגאון ר' חיים עוזר גרוזינסקי זצ"ל, (הם היו שלשה מקורבים וסייעו בידו בעבודת הכלל, היו עימו גם ר' זלמן סורוצקין ור' מאיר קרליץ), אחד הפעמים שאבא בא עם סבא ראה אותו רועד כשהוא נכנס לר' חיים עוזר...

מרן הרב מבריסק זצ"ל סיפר על הגאון ר' ברוך בער זצ"ל איך שהיה מפחד להכנס לביתו של רבו ר' חיים, וכשר' חיים

ששפך חמתו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות

הגזירה המרחפת עלינו היא גזירה נוראה, כולנו צריכים נחמה, אבל מה, מה ינחם אותנו, איך בכל זאת נוכל להרגיע את עצמנו.

הראני מאן דהו את דברי הכלי יקר בפרשת כי תצא 'קצת דברי נחמה' עה"פ (כג, ו) 'ויהפוך ה' אלוקיך לך את הקללה לברכה', אומרת הגמ' (סנהדרין קה, ב) ויהפוך ה' אלוקיך את הקללה שרק אחת מהקלות, וזוהי קללת בלעם על בתי הכנסיות, זוהי קללה שנהפכה לברכה, ותמה ע"כ הכלי יקר איך יתכן שקללה כזו תהפך לברכה מה שייד שזה עצמו יהיה ברכה, וכי סגירת בתי הכנסת יכולה להיות ברכה?

אלא מבאר הכלי יקר ע"ד שאמרו בגמ' (קידושין לא, ב) על הכתוב 'מזמור לאסף' - קינה לאסף מבעי, דהרי קאי אחורבן ביהמ"ק, אלא ששפך חמתו בעצים ובאבנים ולא שפך חמתו בברש ודם, כך גם קללת בלעם שלא יהיה להם בתי כנסיות ובתי מדרשות לטובתם הוא, כי מי שיש לו משכון ליתן אותו בחוב לא גובים ממנו נפשות, וזה מש"כ ויהפוך ה' אלוקיך לך את הקללה לברכה, כי נוסח הקללה עצמה שהיא לא יהיה להם בתי כנסיות, נתהפכה לברכה כי ע"י שלא יהיה בתי כנסיות ינצלו הנפשות. מקצת נחמה.

אך אומר לכם אחי, מאנה להנחם, הזוהי נחמה!! - נתאר לעצמנו אדם מליונר שהיה ברשותו מאה מליון דולר והוא הפסיד תשעים מליון דולר, הוא בוכה ומצטער ובאים לנחמו, תראה אומנם הפסדת תשעים מליון אבל עשר מליון לפחות נשאר לך... לא הפסדת הכל...

או דוגמא קשה מכך, בשואה אמא לעשרה ילדים איבדה חמש מתוכם ובאים לנחם אותה, תראי נשאר לך חמש אחרים תתנחמי בנותרים -הזוהי נחמה!! אכן ישנם את הרגעים שיכלו להיות רעים יותר על הבני אדם והקב"ה שפך חמתו על עצים ואבנים אבל זה מראה שישנה מידת הדין מתנוחה עלינו, זה מראה שהיה צריך להיות כזו גזירה נוראה...

ויותר מכך הרי גם כששפך ה' חמתו על בית המקדש עדיין אין לנו חיים, ירחם על ציון כי היא בית חיינו' הבית חיינו איננו, וכמו שאמר הגר"א שהדור שאחר החורבן הוא כמת בפני החי. ועל הדור שלו אמר שהם רקב עצמות, ומה אנחנו... וזה בלי בית המקדש. אז מה עכשיו שזה גם בלי בית המדרש, ודאי זוהי גזירה הרבה יותר נוראה שלא היתה כמותה מימות עולם, שכן זה מקיף את כל העולם כולו.

שלא תהיה מצות אנשים מלומדה

אך מלבד זו שאין זו נחמה, אף אסור לנו להתנחם, ונקדים, בפרשה שלנו (אחרי טז, ב) 'ואל יבא בכל עת אל הקדש וכו' ולא ימות כי בענן אראה על הכפורת' וברש"י כותב 'כי בענן אראה' כי תמיד אני נראה שם עם עמוד ענני, ולפי שגלוי שכניתי שם, יזהר שלא ירגיל לבא.

שאל ע"ז המשגיח הגר"מ חדש זצ"ל וכי בגלל שהקב"ה נמצא שם תמיד צריך אהרון להיזהר שלא להיכנס שם תמיד.

לשמוע ליצה"ר, את זה באתי להפקיע ממך, רציתי להחזיר אותך לרגש הראשון, אנוס אין עליו תביעה אבל הרגש חייב להיות אצלך שזה יהרג ואל יעבור.

ולעניינו, כרגע כשאנו מדברים על סגירת בתי הכנסיות ובתי המדרשות, אומנם הכל ממשיך להיות כרגיל שומעים שיעורים דרך הטלפון, שומעים שיחות וועדים דרך הטלפון, לומדים בחברותא דרך הטלפון, (והר"ר יעקב דאג שלא סתם לשמוע דרך הטלפון אלא גם שיוכלו להשתתף ולשאול תוכ"ד) יש כזו הרגשה נעימה נמצאים בישיבה אבל בבית, אוכלים את האוכל של אמא, יש לי את המיטה שלי - זה כבר לא נורא, מרגישים טוב במצב שלנו.

זה נורא ואיום, אם זוהי ההרגשה זה פשוט מפחיד, אסור לנו להתנחם, ומרן שה"ת שליט"א אמר שאין לנו גזירה נוראה מזו שנסגרו לנו בתי כנסיות ובתי המדרשות, אל לנו לאבד את הרגש.

גרשוני מהסתפח בנחלת ה'

מבט נפלא שמעתי מחתנא דבי נשיאה הגר"ז ברלין שליט"א, הגמ' בברכות (נז,א) אומרת הנכנס לאגם בחלום נעשה ראש ישיבה, ליער נעשה לראש בני כלה, וברש"י מסביר, אגם - שיש בו קנים גדולים וקטנים סמוכים זה לזה, סימן לראש ישיבה שהקטנים והגדולים מתקבצים יחד ובאים לשמוע דרשה מפיו, ויער - אילנות גדולים ואינם סמוכים זה לזה וכו' והם תלמידים שמחזירים על שמועתם או תלמידים שלא יבינו בדברי הרב כדי הצורך והוא מחזר אחרי הרב ומסביר להם, זה ראש בני כלה.

אבל כאן בגמ' כתוב דבר נוסף, ראש ישיבה זה אחד כמו אגם, אגם זה משפחה אחת, הגדולים עם הקטנים כולם סמוכים זה לזה, זה ישיבה, והחולם ע"ז הוא ראש הישיבה.

אלו הם דברי חז"ל, אינם מליצות, זוהי המציאות, ישיבה זה משפחה, ישיבה זה חיבור מיוחד, משפחת ארחות תורה זה המקום שבו מתקבצים יחד כל בני המשפחה עם הריתחא דאורייתא והמיוחדות של ארחות תורה, עם המיוחדות של הבית מדרש, וכל אחד עם המיוחדות שלו, אסור לנו להפסיק לרגע את ההשתוקקות לחזור למשפחה שלנו, את הרצון להגיע אל האגם בבית מדרש שלנו כולנו יחד.

חז"ל דורשים על הפסוק ושננתם לבניך אלו התלמידים, וקשה שא"כ שיהיה כתוב ושננתם לתלמידך, והיה אומר רה"י הגר"י סרנא זצ"ל שבא ללמדנו שרש שאינו אבא אינו רב, ותלמיד שאינו בן אינו תלמיד, ולהאמור יש פה ענין נוסף שיחס הרב והתלמיד עם קשר משפחתי כמו בן ואבא שמחברים יחד, וע"ז אחז"ל כאילו ילדו.

וזה מה שנאמר 'כי גרשוני מהסתפח בנחלת ה'" לא הכוונה להפסיק ללמוד אפשר להמשיך ללמוד אבל את החיבור הזה, את הקשר הזה עם בית ה', את זה איבדנו (עפ"י המצודות).

הדוד ר' אליה משקובסקי היה אומר על התורה כתוב כי הם חיינו התורה היא החיים (ומכש"כ בפרשה ושמרתם את חקתי ואת משפטי וכו' וחי בהם (יה, ה)) על בית המקדש אנו מתפללים רחם על ציון כי היא בית חיינו, הבית המקדש זה בית של תורה, וכשהחיים אינם בבית זה אומר שיש גלות, התורה היא החיים והישיבה היא בית חיינו, כעת שאין אנו בתוך הבית חיינו אנו נמצאים בגלות.

וזה כוונת הגמ' במכות (י, א) תלמיד שגלה מגלים רבו עמו, שנאמר "ונס אל אחת מן הערים האלה וחי", אם אין את

היה רואה אותו ואומר לו להכנס היה ר' ברוך בער נכנס בפחד וחלחלה ומקבל את כל מה שר' חיים אומר בלי לשאול שום שאלה (ולכן ר' ברוך בער מאוד מקצר בדברים ששמע מר' חיים והוא רק מסביר אותם להבנתו). [היה פעם שר' חיים סבל יסורים קשים ובא ר' ברוך בער ואמר אני רוצה לסבול במקום הרביה, ור' חיים אמר לו שאסור לומר כך, ר' ברוך בער לא שאל שאלות ויצא, ובחוץ התחיל לחשוב עד שהגיע לגמרא שאבדתו ואבדת רבו אבדתו קודמת] אסור לתת להרגל להפוך לשגרה שמאבדת את כל הרגש.

אל לנו ליתן לשגרה לנחם אותנו

כך זה ההרגל כשהוא הופך את הטוב לשיגרה, אך זה גם להפך, לפעמים מתוך ההרגל לא מגיעים לטוב.

וסיפר לי הרה"ג ר' גרשון קליבנסקי זצ"ל ששמע פעם אחת מחכם אחד, משל לאב ובנו שהלכו בדרך רחוקה ובאמצע הדרך נכנסו אל תוך יער עבות ולא מצאו דרך מוצא, עברו ימים וכבר הצידה שהכינו מראש אזלה, לא נשאר להם מה לאכול, הילד התחיל לבכות 'אבא אני רעב' 'אבא אני צריך אוכל', חיפש האב ומצא דבר מאכל מעצי היער ונתן לבנו, לא עבר זמן רב והתחיל הילד לבכות, אך לא מרעב, הפעם הוא בוכה משום שהדבר גורם לו לכאב בטן, וכך חוזר ונשנה הילד רעב והאבא קוטף מעצי היער וכואב לילד הבטן וכו' וכו', לאחר כמה חודשים התרגל הילד, הוא בא לאבא בשמחה 'אבא, אתה יודע, כבר לא כואב לי הבטן' התחיל האבא לבכות, 'מה? למה? - סוף כל סוף אני אוכל ולא כואב לי הבטן...' א"ל האב, בני, כל זמן שכואב לך הבטן אני יודע שאתה זוכר שאתה לא במקום שלך ואתה מחפש איך לצאת מפה, אתה יודע שאתה חייב לצאת מפה, אם לא ימשיכו לך הכאבי בטן כל החיים... אתה תחפש את הדרך בלי להתיאש ובסוף תמצא. כעת שכבר התרגלת, וכבר לא כואב לך הבטן, אתה כבר משלים עם המצב - זה גרוע מכל, עכשיו אתה כבר לא תטרח לחפש את הדרך לצאת מפה ותמשיך לבלות כל חיך ביער, וחבל.

המתמיד הגדול של מיר הגאון ר' חיים שמואלביץ זצ"ל לא עזב את הבית מדרש בכל מחיר, פעם אחת נחלה והגיע לחוס גבוה מאוד עד שנאלץ לשכב במיטה, אחרי שבוע שכבר הרגיש יותר טוב חזר מיד לבית המדרש ופגש בו המשגיח ר' ירוחם, 'חיים מה יהיה איתך - שבוע שאתה כבר לא נמצא בבימ"ד, אתה תהיה עם הארץ בסוף' ר' חיים נבהל והתחיל להתנצל ולהסביר שהיה לו חוס גבוה ובלית ברירה נפל למשכב, אך ר' ירוחם בשלו, ור' חיים מנסה שוב להסביר את מצבו, ור' ירוחם ממשיך לגעור בו.

לאחר מעשה הסביר לו ר' ירוחם, אצל בני גד ובני ראובן כתוב שאחרי שמשו רבינו הוכיח אותם אומרים בני גד ובני ראובן למשה רבינו שהם מבטיחים שהם יצאו חלוצים לפני העם למלחמה ולא ישובו עד אחרי החלוקה וכו', שאל ר' ירוחם אם בני גד מוכנים לעשות את זה למה הם לא אמרו למשה מיד שזה היה כוונתם מראש ולהבטיח שהם יצאו ראשונים למלחמה, אלא את זה משה רבינו בא להפקיע מהם, משה רבינו בא להוציא מהם מחשבה אחרת, משה רבינו רצה שיהיה ברור להם שאין דרך אחרת מלבד זה.

אמר לו ר' ירוחם, דע לך, עד היום המושג להיות במטה או בחדר באמצע הסדר היה מופקע אצלך, זה היה יהרג ואל יעבור, כעת, עבר שבוע וראית שלא קרה לך שום דבר, נכון אתה היית אנוס ובלית ברירה וכו' אבל זה כבר לא מופקע אצלך, אתה פתאום רואה שלא מתים מזה, זה כבר לא יהרג ואל יעבור, ומי יודע אם כעת לא תמצא עוד סיבות

החיבור אין חיים, אם הרב לא מתקרב אליו, אם הבית מדרש לא ממשיך להיות צמוד אליו בגלות, חסר את, וחי בהם.

כי הם חיינו - בעולם הזה

על ציון נאמר אין לה דורש, מכלל דבעי דרישה, כדי לזכות צריך לדרוש, לצעוק אל ה', להראות לו שאנו רוצים, אנחנו חיים, אבל להרגיש שחסר לנו בחיים, אנו רוצים לחזור כבר לבית חיינו, אם לא נצעק אל ה', מי יודע כמה זמן עוד נמשיך בגלות.

הרה"ג ר' אפרים ברודיאנסקי היה עילוי עצום עם המון אהבת תורה, כבר מגיל אחת עשרה הוא עזב את הבית והלך ללמוד במרחקים, באותם ימים לא היו עדיין כמו היום אכסניות בתוך הישיבות, לא היה מקום לאכול ולישון בתוך הישיבה, כולם היו מתארחים אצל בעלי בתים ושם היו אוכלים וישנים, ר' אפרים זכה לבעל בית טוב שדאג לו לאכול ולמקום לישון כמו שצריך... ביום מן הימים ר' אפרים פתאום עזב את אותו בעה"ב, כולם התפללו, היה לך כ"כ טוב שם למה עשית את הצעד הזה לא חבל, אמר להם ר' אפרים לאותו בעל בית הגיע קרוב משפחה סטודנט, וראיתי איך שהוא חגג סביבו כל הזמן הבנתי מה ההשקפת עולם שלו, אם הוא כל הזמן מסביב הסטודנט זה אומר שבשבילו העוה"ז זה הסטודנט, כל מה שהוא צריך אותי זה רק כי הוא דואג לעולם הבא שלו, ואני ההיכי תמצא לזה, אוי לי אם אני ידבק בכזו השקפת עולם, אצלי התורה זה העולם הזה, העולם הזה שלי זה תורה... את זה אנו צריכים להרגיש וממילא נבין מה חסר לנו, וכך נדרוש את זה מהקב"ה ונראה לו עד כמה שאנחנו כבר לא יכולים.

אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו!?

ומה עלינו לעשות - חז"ל נותנים לנו עצה, אנו נמצאים כעת בבית וקשה, לומדים לבד, כל היום נמצאים בלי קול התורה שאנו רגילים...

חז"ל אומרים 'כל המקבל עליו עול תורה מעבירים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ' - צריכים אנו לקבל על עצמנו עול תורה, (כזו גזירה נוראה על עולם הישיבות בכל העולם כולו לא היתה מעולם, זו גזירה נוראה, ודאי חסר לנו בעול תורה).

ומהו העול תורה?

בחז"ל בכמה מקומות (בילקו"ש ובמד"ר ועיין ילקו"ש שלהי איוב תתקכ"ח) מובא עה"פ "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו" א"ר בנימין בן לוי אם ילך אדם יגיע בתורה וישב לו אני מראה מעשיו לבריות.

וכי מה אכפת לאדם ללמוד לבד, מה זה משנה אם הרבים ידעו או לא, ובשביל מה בכלל הקב"ה צריך להודיעו לרבים?

הפשט בזה, אדם לפעמים יושב ולומד לבד, הוא מרגיש שחסר לו, חסר לו את הבית מדרש, חסר לו את הריתחא דאורייתא, אין לו את החברותא, אין לו את האוירה של הבית מדרש, הוא מרגיש שקשה לו ללמוד כך, הוא חושב שהלימוד לבד הוא פחות בערך. והרי אומרים חז"ל אפילו אחד שעוסק בתורה שכינה כנגדו (אבות ג, ב ובתפא"י יכין) בא הקב"ה ואומר אני מודיע אותך לרבים - את הצער שלך, אני מודיע את הקושי שלך ואת הערך של הלומד בעמל, ה- לפום צערא אגרא - השכר והסייעתא דשמיא שלך הרבה יותר, כמה שהקושי הוא יותר גדול כך השכר הוא עצום ולפי מה שתזכה ידעו כולם את העמל שנמצא מאחוריו.

המשגיח הגר"ש וולבה זצ"ל היה אומר שעיקר השטייגען שלו בחיים היה כשהוא היה לבד בזמן המלחמה בשבדיה זמן רב, וכך גם מספרים על מיר שעיקר השטייגען של הישיבה היה כשהם היו בשנחאי וזו היתה התקופה הכי יפה של מיר, דווקא בזמן הקושי והבדידות, דווקא בזמן צער זה הזמן שהם גדלו - את זה הקב"ה מודיע לרבים - את השוי והערך של השעות הקשות שהיית לבד.

תמיד מספרים לנו על כל מיני גדולי ישראל שצמחו מכלום, כאלו שהיה להם ראש קשה, ולא היו הכי מוצלחים ובכ"ז בסוף הם גדלו (מספרים את זה על מרן הרב שך, על מרן הרב וואזנר, על הגר"ח קמיל זצ"ל) פעם שאלתי את מרן ראש הישיבה האם זה נכון מה שמספרים לבחורים שלא העיקר זה הכשרון אלא ההתמדה, האם מרן ראש הישיבה מכיר אחד כזה שהיה קשה בלימוד ובזכות ההתמדה שלו הצליח? - הרים מרן רה"י את עיניו במבט חודר ואמר לי 'הנצי"ב מוואלוז'ין טוב לך', והסביר לי מרן - ראש הישיבה הכי גדול, ר"מ, ורב, חיבר ספרים בכל מקצועות התורה מרומי שדה על השי"ס, עמק דבר על התורה, משיב דבר על תשובות בהלכה, והחיבור הכי חשוב עמק שאלה על שאלות דרב אחאי, כל התורה כולה...

כשהנצי"ב היה בחור בערך בגיל שבע עשרה הוא היה מהמתמידים הגדולים אך הוא לא היה כשרוני, הוא לא ידע להבין סימן אחד בקצוה"ח מה שילדים כבר ידעו ללמוד... כשר' איצ'לה היה רואה אותו פותח קצוה"ח היה אומר לו זה לא בשבילך, זה היה יכול לשבור אותו, אך הוא לא הפסיק ללמוד, הוא המשיך בהתמדה גדולה, (ולימים ר' איצ'לה לקח אותו לחתן בזכות ההתמדה שלו) והנה מה שיצא מההתמדה...

[מספרים שפעם באו הגבאים של וואלוז'ין ואמרו לר' איצ'לה שהוא פגע בהם בכך שהוא לקח את הנצי"ב לחתן ולא לקח את הכשרוניים שבחבורה והמפורסמים, במוצאי יום כיפור לקח ר' איצ'לה את הגבאים בזמן שכולם רעבים ומחכים לאכול, עברו בקושי עשר דקות מצאת הצום, ור' איצ'לה לוקח אותם לביתו של הנצי"ב ולמולם הם רואים את הנצי"ב כבר יושב ולומד כאילו הוא אחרי שינה וסעודה דשנה זוהי ההתמדה שלו...

גם ר' איצ'לה עצמו לא ידע להעריך רוב גדלו, עד שלאחר שנים ראה ששלח לו מכתב אחד מגדולי הדור (הרד"ל) ובו הוא כתב לו תוארים רבים שמתוך כך הוא הבין את האוצר שיש בו ועוצם גודלו ותפארתו, ואז הוא נתמנה להיות הראש ישיבה של וואלוז'ין ולימד את גדולי ראשי הישיבות דאז ר' חיים, ר' שמעון ועוד, כל גדולי עולם למדו בוואלוז'ין 'אני מודיע אותו לרבים'.

יכול כמוני - אפילו הקטן שבישראל

נקודה נוספת, ידוע - במעשה קטן אפשר לגדול ומאידך אדם גדול יכול לאבד הכל במעשה הכי קטן. אדם הראשון עם כל הגדלות שלו במעשה אחד הפסיד הכל, משה רבינו בגלל שהכה את הסלע במי מריבה בגלל זה הוא לא נכנס לארץ ישראל ובגלל זה לא נבנה בית המקדש ועד עכשיו אנחנו בגלות... אם לא זה היתה הגאולה השלימה כבר מזמן. על חזקיהו כתוב שבגלל שהוא לא אמר שירה הוא לא נהיה משיח וכהנה רבות.

לעומת זאת, הגמ' בשבת (לג, ב) מספרת על רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו שהיו במערה שנים עשרה שנה עד שיצאה בת קול ואמרה שמת הקיסר ואז הם יצאו, וכשיצאו הבחינו באנשים העוסקים בצרכיהם ושקועים

יתבא דעתיהו.

וכבר אמר מרן ראש הישיבה זיע"א (כך מביא הגרמ"י שניידר) שכשיהודי אחד מתחזק הוא יכול להציל חמישים איש, וכשזה ציבור שלם הם יכולים להציל אלפים.

כולנו רוצים כבר לחזור לימים כתיקנם, כולם רוצים לחזור לישיבה ולשבת אחים גם יחד, כולם רוצים לחזור להיות יחד בחבורה עם רבותינו, עם היחודיות של הישיבה, עם חיזוק קטן של כל אחד מאיתנו נוכל לחזור לקדמותנו, וככל שהקושי הוא יותר גדול כך השכר הוא עצום יותר, וככה החיזוק הוא יותר גדול, כמה שבחור לא מוותר לעצמו סדרים תפילות שיעורים שיחות, כך נזכה.

נדע, (כך הראני הרה"ג ר' שמריהו רוט) הגמ' בברכות אומרת כל הקובע מקום לתפילתו אלוקי אברהם בעזרו, ובשעת פטירתו מה הבריות אומרות עליו הי עניו הי חסיד מתלמידיו של אברהם אבינו, אברהם היה קובע מקום לתפילתו שנאמר וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם וכו', ומה השייכות בכלל בין קביעות מקום לענוה?

מבאר הצ"ח דבר נורא, ברגע שאדם קובע מקום, הרי כשהוא עמד שם בפעם הראשונה המקום קיבל קדושה, ממילא כשהוא קובע מקום הוא בא כבר למקום קדוש ואז התפילה מקבלת משנה תוקף, אבל בעל גאווה לא קובע מקום כי הוא לא מחפש מקום שכבר קדוש הוא חושב שהתפילה שלו מיד תתקבל גם בלי הוספות, הקובע מקום הוא עניו, וכ"ש במקום רינה שם תהא תפילה כך שהקדושה הנוראה הנמצאת שם עולה לפסגות.

(מספרים על הראש ישיבה של פינסק - הרב ויינטרוב, שכשהוא הגיע פעם לוילנא ועמד להתפלל במקום מסוים אמר שהוא מרגיש קדושה מיוחדת, אחד מזקני המקום שמע זאת א"ל אכן, כאן עמד הגר"א פעם אחת והתפלל.

כעין זה מספרים שמרן החזו"א הלך פעם ובאמצע הדרך אמר לבחור שהלך לצידו 'כאן עמדו לפני זמן קצר בחורים ודיברו בלימוד', וביררו וכך הוה, קדושה זה דבר שנשאר ומתקיים).

בואו ונעתיר לפני שוכן מרומים שנזכה לחזור לקדושה הגדולה שלנו, לחזור לבית חיינו שזהו הבית מדרש, שנזכה לקבוע מקום לתפילה ולתורה גם יחד, (אך אל לנו לשכוח שכעת גם בבית צריך שיהיה לכל אחד את הקביעות מקום לתורה ותפילה), ונזכה להוסיף כמה שיותר קדושה ועי"ז נוריד מהטומאה, ואז יעזור ה' ויוציא ממסגר נפשי אבל בשביל מה - להודות את שמך, ולא סתם לבזבז את הזמן ולטייל... ואז נזכה באמת ואשירה לה' כי גמל עלי.

בעולם הזה, אמרו "עוזבים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה" מיד כל מי שצדה עיניהם אותו היה נשרף, יצאה בת קול ואמרה להחריב את עולמי באתם חזרו למערכתכם, חזרו, לאחר י"ב חודש אמרו משפט הרשעים בגיהנום י"ב חודש, יצאו, ר' שמעון כבר הבין שזהו קיום העולם, אך ר' אלעזר עדיין לא יכל שאת - אלא כל מקום שר' אלעזר שרף ר' שמעון ריפא, והנה עובר לו אדם בריצה ובידו ב' אגודות של הדסים א"ל למה אתה רץ, א"ל לכבוד שבת, ולמה ב' אגודות - אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור, 'יתבא דעתיהו' ר' אלעזר נרגע. מה קרה פה, למה הוא נרגע הרי בסך הכל ראה יהודי א' שעושה חביבות של מצוה - זה אפילו לא חיוב, אמר מרן רה"י זוהי חביבות של מצוה, זה מעשה קטן שהופך עולם 'כל העולם כדאי הוא לו' יתבא דעתיהו.

וזה שייך בכל אדם, הרי הפסוק אומר קדושים תהיו, ודרשו חז"ל, יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני קדושת גדולה מקדושתכם, (תלמידי סלבודקא היו אומרים מה שאתה חושב שיוכל להיות - כמוני - את זה תעשה - וזה יתכן, אלא שתמיד קדושתו תהיה יותר) נו, יכול כמוני למי זה נאמר לגדולי ישראל! - זה נאמר לכל אדם מישראל! גם ליהודי הכי פשוט, גם אותו אחד שכמעט לא רואים אותו גם לו נאמר 'קדושים תהיו' ועוד יש הוי"א שממש כמו הקב"ה.

המשגיח ר' מאיר חדש היה אומר 'מי גילה רז זה למסילת ישרים', המסילת ישרים מביא שיש סולם שאיתו מגיעים לשלמות תורה מביאה לידי זהירות, זהירות לזריזות וכו', ועם זה הוא בנה את החיבור שלו.

ומי גילה לו זאת - הגמ', הגמרא בע"ז (כג, ב) אומרת 'ונשמרתם מכל דבר רע' - מכאן שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה, מכאן אמר ר' פנחס בן יאיר, תורה מביאה לידי זהירות זהירות לזריזות וכו'.

ומיהו האדם הזה שנאמר בשבילו ונשמרתם שלא יהרהר, ודאי שזה הולך גם על האדם הכי פשוט, ולאדם הזה יש סולם, ואם הסולם הזה גם בשבילו זה אומר שזה סולם פשוט, וכמובן שהכל מתחיל בתורה - אבל זה לכל אדם 'קדושים תהיו' כל אחד יכול להעפיל אל ההר.

החיזוק שלנו יוסיף קדושה וכך ננצל מכל צרה

וכמובן שאין יהודי פשוט, כל אחד הוא משהו גדול, וכעת בעת צרה נזכיר לעצמנו את דברי המסילת ישרים (פ"ט) ואל יאמר האדם מי אני ומה אני, וכי אני ראוי לבקש על ירושלים, האם בתפילתי יתקבצו הגלויות ויחזרו ישראל למקומם, הרי זהו מה שאחז"ל - לפיכך נברא האדם יחיד, האדם צריך להרגיש שכל העולם עומד בזכותו וכל העולם יכול להשתנות בזכותו, במעשה קטן שלו הוא יכול להציל עולם, הנה אותו יהודי שרץ עם ב' אגודות הדסים לכבוד שבת מה הוא עשה בסה"כ... ובזכותו ר' אלעזר בר"ש הבין,

לע"נ
הרה"ג ר' יעקב
בן הרה"ג ר' שכנא קולדצקי זצ"ל
גלב"ע ד' אייר תש"פ
תנצב"ה

לרפ"ש
הרה"ג ר' חיים אברהם יצחק
בן מלכה
בתוך שאר חולי ישראל

ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגליין במי"ל: 4166058@gmail.com

שואלין ודורשין

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

גיליון 118, פרשת אמור תש"פ

עיקר עבודתנו - חיזוק בהנהגת כבוד זה בזה

חברו ראוי לגדולת וכבוד התורה.
ודאי אין לנו מושג בגדלותם הנשגבה של תלמידי רבי עקיבא עד שבפסיתרתם "נעשה העולם שמם" מתורה (יבמות שם) ובוודאי שחטאם היה דק מן הדק שקשה היה להבחין בזה, ורק מפני שהקב"ה "מדקדק עם סביביו כחוט השערה" (בבא קמא נ א) נענשו בעונש הנורא. אך מכל מקום חז"ל כתבו לנו את חטאם וציצו עלינו להתאבל על כך לדורי דורות, בכדי שנעשה תשובה

שינוי הלשון בין הגמרא למדרש, מעורר תמיהה, שהרי לכאורה 'לא נהגו כבוד' ומה שהיתה 'עניניהם צרה בתורה זה לזה' אלו שתי סיבות שונות.
אכן ההתבוננות מגלה שהכל נובע משורש אחד, שכל אחד רצה לזכות בכל הגדולה לעצמו, ומחמת שהיתה "עניניהם צרה בתורה זה לזה" לכן גם לא נהגו כבוד זה בזה, שהרי אם החבר ראוי לכבוד, הרי שהתורה לא נמצאת רק אצלו, אך אם יזלזלו זה בזה הרי שאין

בשנה זו כאשר מתקבלות בשורות על אסונות רבים בכל העולם, ניתן להתחבר מעט יותר לתחושה שהיתה בהסתלקותם של עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא בפרק אחד. כמה כאב וזעזוע כשמומעים על עוד יהודי שנפטר במגפה ר"ל, ובחסידי שמים אין זה במומדים של רבבות, אך כאשר השמועות הרעות תוכפות בזו אחר זו, ועד שלא מתאוששים ומנחמים שוב באה בשורה קשה אחרת, ניתן להתבונן בקל וחומר בצער הנורא שהיה באותם ימים במגפה בה נספו עשרים וארבע אלף גדולי תורה תלמידי רבי עקיבא בתקופה כה קצרה. אף שם המוות היה בדומה לאופן פעולת הנגיף בתקופתנו, כמובא (יבמות סב, א) כל תלמידי רבי עקיבא מתו במיתה רעה, אמר רב נחמן: אסכרה, מיתה חנק שמתחילה בגרון וממשיכה לאברים פנימיים.

הלכות האבלות שנהגים בימים אלו אין תכליתן להצטער גרידא, אלא לעורר שימת הלב לעונש הנורא, ומתוך כך להתבונן על מה ולמה באה עליהם צרה זו ולהתעורר בתשובה בפרט באותם חטאים. כמבואר ברמב"ם (אבל יב, ג) "כל מי שאינו מתאבל כמו שציוו חכמים הרי זה אכזרי, אלא יפחד וידאג ויפשפש במעשיו ויחזור בתשובה". וכבר כתב המשנה ברורה בהלכות יום כיפור (תרפא, ב) "איתא בזהר כל מי שמצטער על מיתת בני אהרן או מוריד דמעות עליהם מוחלין לו עוונותיו ובניו אינם מתים בחייו". הבטחה נפלאה של הזהר הקדוש, אך מוסיף "והעיקר בזה שעל ידי זה יתן לב לשוב מעבירות שבידו, אם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו אזובי הקיר". המטרה אינה הדמעות והצער, אלא ההתעוררות לתשובה.

דברים מפורשים כתב הסבא מקלם (פנקס הקבלות עמ' מו) "הנה אנחנו רואים כי ההמון האומרים קינות ובוכים שם, אך על מה הם בוכים, על הצרות שסבלו אז ועל הריגת עשרה הרוגי מלכות. והרי זה דומה למי שבוכה כששומע המשל וזה מעשה נשים. אמנם יש להתבונן למה בא עליהם הצרות האלה. ידענו כי הכל יש לה סיבה. והנה הודיעונו חז"ל כי הסיבה היא שנאת חנם". ואמנם כבר לימדנונו חז"ל (יבמות שם) כי הסיבה למגפה הנוראה מפני שלא נהגו כבוד זה בזה. במדרש (קהלת יא, יא) מתואר היאך קם רבי עקיבא מאבלו הגדול אחר חורבן 'אם הישיבות' בראשותו וצערו הגדול עם פטירת כל תלמידיו הגדולים, אך לא נפל ליבו אלא המשיך במשנה מרץ להקים את ישיבתו מעפר והעמיד חמישה תלמידים שמהם יצאה תורה לכל ישראל. "אמר להם הראשונים לא מתו אלא מפני שהיתה עניניהם צרה בתורה זה לזה. אתם לא תהיו כן. מיד עמדו ומילאו כל ארץ ישראל תורה".

הלכה למעשה

משולחן ראש בית ההוראה

במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

תזמורת בסיום בספירת העומר

שאלה האם ניתן לערוך סעודת סיום מסכת עם תזמורת בספירת העומר (נשאל ע"י אינד בני הישיבות לקראת מעמד הסיומים במעלה החמישה).

תשובה מותר, ואע"פ שלא רגילים בכלי זמר בסיום מסכת כיון שזהו לכבוד התורה אין הגבלות.

שכח לספור אך הזכיר ל"ג בעומר

שאלה מי ששכח לספור בל"ג בעומר, אך במהלך היום הזכיר כמה פעמים בפיו שהיום הוא ל"ג בעומר, כגון 'היום אין אומרים תחנון מחמת שהוא ל"ג בעומר' וכו'. האם יכול להמשיך ולספור בברכה.

תשובה בימים הבאים יספור בלא ברכה, כיון שלא אמר זאת בכוונה לספור, אלא כאמירה בעלמא. כמבואר בכנסת הגדולה בשם שו"ת מהר"ש הלוי. ושונה דין זה ממקרה ששאלו חברו כמה היום בעומר שפסק השולחן ערוך (תפס"ד) שלא יאמר היום כך וכך ימים בעומר, אלא "יאמר לו אתמול היה כך וכך שאם יאמר לו אינו יכול לחזור ולמנות בברכה", מפני שלא היתה כוונתו לומר מנין היום בעומר, אלא רק לומר שהוא יום טוב ואין בזה מעשה ספירה כלל. והוא כשומע קול תקיעה וסבר שהוא קול נביחה בעלמא שלא יצא אף למאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה.

ומהמבואר בדבר אברהם (א, ד) שספירת העומר

נדר להגיע למירון ונאנס לבוא

שאלה מי שלא נפקד בילדים שנים רבות ובעת תפילה בציון הרשב"י במירון קיבל על עצמו שבאם יפקד יערוך חלאק'ה לבנו בל"ג בעומר במירון בהודאה קבל עם ועדה. כעת בנו נעשה בן שלש ונמנע מלקיים את נדרו, עקב הגבלות הנגיף.

תשובה לכאורה הטוב ביותר שיישאל על נדרו, שיתחרט על מה שנדר מעיקרא, ויאמר 'מחמת שאין אפשרות להגיע השנה לציון בל"ג בעומר, הנני מתחרט על שנדרתי מעיקרא וכל מה שנדרתי היה בטעות. ואילו הייתי יודע שאתחרט לא הייתי נודר כלל'. אך לא יאמר 'אילו ידעתי שיבוא הנגיף והשלכותיו החמורות לא הייתי נודר' משום שהוא בכלל 'פתח' לנדר ואינו מתחרט על עצם הנדר ואין פותחין בנולד (פציאות שנוצרה לאחר קבלת הנדר) כמבואר בשו"ע (יורה דעה רכז, ג ובש"ד שם).

אכן מאחר שצריך להתחרט באמת ובלב שלם "יזהר הנודר שלא יאמר שמתחרט מעיקרו אלא אם כן ברור לו שהיה רוצה שלא נדר מעולם, שאם לא כן אין ההתרה התרה והוא באיסור נדר כל ימיו" (שם ז) וכיון שהנודר סבור שנפקד בכך בזכות נדרו, מסתבר שאינו מתחרט באמת. וצריך לפעול בנפשו להתחרט מהנדר באמת, שהרי החרטה אינה פוגמת כלל בסגולה, וברור שהישועה אינה בזכות נדר שעבר באיסור אף לא באונס. ואם יודע שאינו מתחרט באמת יסמוך על כך שהוא אנוס מלקיים נדרו ואנוס וחמא פטריה.

«» שו"ת הלכה למעשה

אינה דיבור בעלמא אלא צריך 'מעשה' ספירה, נראה שאין לומר שאמירה זו היא כעין התקוע לשיר שלמאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה יצא, כיון שלא התכוון באמירתו לספור ושוב חסר במעשה הספירה ולא יצא ידי חובתו.

שימוש בנייר סופג בשבת

שאלה האם מותר לנגב ידיים בשבת בנייר סופג, כאשר לאחר שהנייר כבר נספג במים, כשמושיך ומנגב לכאורה חוזר וסוחט את הרטיבות שבנייר.

תשובה אף אם נמצאות חוזר הנייר ונסחט, כיון שתיכף הם חוזרים ונבלעים בנייר אין בזה איסור סוחט. והוא כעין שהתיר מרן הגר"ש ללכת עם גרביים ביום כיפור על רצפה רטובה משום שאין כל תועלת בסחיטה זו מאחר והמים חוזרים ונבלעים בגרם, ויש להוכיח כן מהאיסור לחוף שערו בשבת בנדר וחול מפני שמושיך את השיער (שבת נ, א), שלכאורה אף בלי נתר וחול יאסור שהרי עצם החפיפה סוחטת את השיער, אלא כיון שבזמן החפיפה המים חוזרים מיד ונבלעים בשערותיו אין כל חשיבות לסחיטה זו (אחרות שבת יג הערה פה).

נפילת אפיים בלא ספר תורה

שאלה האם נופלים אפיים בתחנון כאשר ספר התורה של מניין המתקיים בחצר הבניין מונח בבית בקומת הכניסה בסמוך ממש למקום התפילה.

תשובה אם רואה את הארון בו מונח ספר התורה מהמקום בו מתפלל, עושים נפילת אפיים, כמבואר במשנה ברורה (קלא, יג), ומספיק שאחד מבני המניין יראה את הארון ממקום מושבו, וכל שאר המתפללים נגזרים אחריו ונחשבים שהוא מניין שיש בו ספר תורה ונופלים אפיים.

ברור הדבר שכל תפילה נידונה בפני עצמה לעניין זה, ואף אם בשחרית הביאו ספר תורה כבר בתחילת התפילה - יעשו נפילת אפיים, ובמנחה כיון שהס"ת איננו - יאמרו תחנון בלא נפילת אפיים.

הנ"ל - בירושלים

שאלה כשמתפללים במקום בלא ספר תורה בירושלים רבתי, האם נופלים אפיים.

תשובה מנהג ירושלים לומר תחנון אף בלא ספר תורה (לח א"י - צום גדליה), וכתב האגרות משה (ד יורה דעה קכט, ב) "שאין בזה שינוי מנהג כי ירושלים הוא מקום קדוש ומיוחד לתפילה שגם בלא ספר תורה, שייך לנפול אפיים כמו במקום שיש ספר תורה". ושמעתי ממרן הגר"ש כי לעניין זה כל מה שבתוך התחום נידון כמנהג ירושלים לזה, ולא דווקא ירושלים שבין החומות.

(שם) בתוך דבריו "יש אפשרות לכאור הדברים בלשון נקיה ומכובדת כראוי... ומאד מאד צריך התגברות בשעת השגה (כשמישיג על הנהגת הזולת) שלא ליהנות ממה שאין צריך ליהנות". ויש לעשות הכנה ומחשבה רבה קודם שמעירים, איך לעשות זאת בצורה עניינית ולא אישית, ובדרך שתוביל לתוצאה טובה ולא חלילה לערעור האווירה הטובה בין בני הבית, בלא תועלת.

זאת ועוד יש לזכור באבלות ספירת העומר, כאשר מבחינים ביד ה' התקיפה על חוסר הנהגת הכבוד בין איש לרעהו, כי "מידה טובה מרובה ממידת פורענות פי חמש מאות" (תוספתא סוטה ד, א) ואם על "שלא נהגו כבוד זה בזה" נענשו בעונש כה גדול, כמה גדול השכר על הנהגת כבוד. ואדרבה אם ישנם אנשים שמתוך הקרבה אליהם נוצרה תחושה שמקשה על הענקת מילה טובה, הרי "לפום צערא אגרא" (אבות ה, כב) ובוודאי שהמתחזק בזה שכרו יהא רב ועצום מאוד.

מי שמשרה סביבו אווירה טובה בראיית הטוב אצל זולתו, מלבד השכר השמימי מרוויח על ידי כך מבט אחר על עצמו, וכפי ששמעתי ממר"ר המשגיח הגה"צ ר"ש זולבה בשם רבו המשגיח רבי ירחם ממיר שאדם הרגיל לראות את זולתו כמבט שלילי ואינו מוצא את מעלותיו, גם את מעלותיו שלו לא יראה אף כי רבות הנה, וחלילה מי שלא זוכה להכיר במעלותיו, אינו מכיר את כלי העבודה שקיבל על מנת להתרומם ולעבוד את ה'. אך מי שמכיר במעלותיו של זולתו, מרוויח שיגלה גם את המעלות הרבות הנמצאות בקרבו, ועל ידי כך יוכל למצוא את הדרך המיוחדת עבורו לעבוד את ה' יתברך ולמלא אחר עורו בעולם.

והנה בעת הזו שמתפללים בחצרות הבתים, מתאחדים כל עמך בית ישראל במנייני התפילות בלא שימת דגש על הבדל בין חוגים, קהילות ומנהגים שונים. וייתכן שדבר זה בא לתקן מה שלא נהגו כבוד זה בזה והרגשת הזלזול המתגנבת ללב כלפי הנהגות ודרכים שונות ולכן דווקא בעת הזו מכירים ומכבדים יותר את עובדי ה' בדרכים השונות.

כך הוא המושא ומתן בין המלאכים הנאמר בקדושת מוסף "משרתי שואלים זה לזה איה מקום כבודו". מתעניינים היכן יותר כבודו יתברך, האם בעבודת ה' בדרך זו או בדרך אחרת, אך "לעומתם ברוך יאמרו ברוך כבוד ה' ממקומו", כלומר כבוד ה' שווה בשתי הדרכים.

תקוותנו כי החיזוק בעת הזו בהנהגת כבוד זה בזה, יעורר רחמי שמים להסיר מעלינו הנגיף המשחית, ובקרוב ממש נשב בדיבור חברים בבתי כנסיות ובתי מדרשות להגדיל תורה ולהאדירה.

בעיקר בריבוי עין טובה על הצלחת הזולת ובהימנעות מעין צרה בהצלחתו, ולנהוג כבוד זה בזה.

בספר שלום יהודה מהגאון רבי אליעזר פלצינסקי זצ"ל מובאת חלופת מכתבים נפלאה בינו לבין מרן החזון איש בנבכי הסוגיות בעירובין. בתוך הדברים (כה) מוכיחו החזון איש שהתבטא על אחד מגדולי האחרונים שטעה. "ואם חובת הלב אין בידנו, אך בלשונו בידנו להזיהר". כלומר אף אם בלב קשה להימנע מלחשוב שטעה וייתכן שזהו בגדר 'אונס רחמנא פטריה', אך מחובתנו לשמור על הלשון ולהזיהר מביטויים של חוסר כבוד. ממילא עיקר עבודת האבלות בימים הללו, בריבוי כבוד הזולת.

ואמנם יש שיחשוב בלבו שכל עוד לא זכה לחוש שמחה בלבו עם חברו, כיון שאינו רוצה להיות 'אחד בפה ואחד בלב' לא יראה כלפי חוץ שמחה ופרגון לזולתו, ולא יקדם את פניו בשמחה ויאמר שהוא שמח לפגשו בשעה שלא חפץ בביקורו כלל וכלל, אך התבוננות מעמיקה מגלה שגם זהו מתחבולות היצר הרע הדואג בכל דרך להכשיל את האדם, וגם מתוך הלבנות והידיעות בתורה הקיימות בקרבו, מפנה אותם לאפיקים השליליים.

ושמעתי ממרן הגר"ש אלישיב שמה שאמר רש"י בשבת השבטים (בראשית לו, ה) "ולא יכלו דברו לשלום - מתוך גנותם למדנו שבחם, שלא דברו אחת בפה ואחת בלב", היה זה משום שסברו שבדין הם שונאים אותו משום שהוא 'רודף' ומצוה להורגו, ולכן לא רצו להראות לו חיבה כלפי חוץ. אך אצל אדם שהשנאה לחברו היא באיסור אם לא יכול להכניס אהבה בלבו, לכל הפחות במעשים ובדיבור עליו לעשות כדרך האוהבים.

זאת ועוד מבואר בספר החינוך (מצוה ח) שבכל הרגשות "האדם נפעל כפי פעולותיו". ולכן רשע שיעשה פעולות טובות, ישפיעו עליו שייחפך בפנימיותו לצדיק העושה מעשים טובים, ולהיפך מעשים רעים פועלים להפוך את הפנימיות של צדיק ולהפכו לרשע. וממילא כאשר יראה כלפי חוץ כבוד ואהבה לחברו, יתדור הדבר לליבו פנימה וישפיע אהבת הזולת בשלמות.

הקרוב קרוב קודם

ע"פ הכלל "קרוב קרוב קודם" (קדושין כא, א), החיוב בכבוד הזולת גובר כאשר מדובר בבני הבית הקרובים. אך כל הקרוב מחברו חרב מחברו ולכן דווקא בזה נכשלים יותר. במיוחד עלולים להיכשל בחוסר הנהגת כבוד כשמתעורר צורך להעיר על התנהגות לא רצויה, אך גם בשעה זו יש להזיהר ביותר, כגון לא לחזור כמה פעמים על הביקורת וכמו שכתב החזו"א

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה
0722-133-466

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:
Beithorah@gmail.com

מסביב לשולחן

עורך – הרב שלמה רוזנשטיין

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מהפרשה בעיון בהלכה באגדה ובסוסר

משולחן גבוה

הרב מאיר שולביץ

עיקרי הענין

חילול ה'.

א[מקור העניין ותיקון לעון החמור דחילול ה'. בפרשתנו פ' אמור (כב, לב) ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ילקח מקדשכם: (לג) המוציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני ילקח: וזהו העון החמור ביותר, וראה בירושלמי (נדרים יב ב) א"ר יודה בר פזי חילול השם קשה מכולן, הדא הוא דכתיב ואתם בית ישראל כה אמר ה' אלקי ישראל איש גילוליו לכו עבדו ואת שם קדשי לא תחללו וגו'.

חומר חילול ה'. כתב הרמב"ם. (תשובה פרק א ד) במה דברים אמורים בשלא חילל את השם בשעה שעבר, אבל המחלל את השם, אף על פי שעשה תשובה והגיע יום הכפורים והוא עומד בתשובתו, ובאו עליו יסורין אינו מתכפר לו כפרה גמורה עד שימות. וכתב הרבינו בחיי ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל. חלול ה' הוא עון חמור ביותר, ומצינו שויתר הקדוש ברוך הוא על עבודה זרה ולא ויתר על חלול ה', והוא שאמר הנביא: (יחזקאל כ, לט) "ואתם בית ישראל איש את גלוליו לכו עבדו ואת שם קדשי לא תחללו עוד", ואמרו רז"ל (יומא פו א) על עון זה שאין כח ביום הכפורים לכפר ולא בתשובה לתלות ולא ביסורין למרק, אלא כלן תולין ומיתה ממרקת. ואמנם מצינו תקנה לעון חלול השם כשיקדש את השם כנגד מה שחלל, ולכן סמך לו: "ונקדשתי", וכן אמר הכתוב: (משלי טז, ו) "בחסד ואמת יכופר עון", כלומר עון הרשע והשקר שהם הפך חסד ואמת, כענין החולי שאינו מתרפא אלא בהפכו.

טעם החומר. כתב הנפש החיים (שער ג פרק ח) והוא ענין חלול השם הנאמר בכל מקום, כעין שפירש בזהר מחלליה וגו', שהוא ענין לשון חלל ופניית מקום, כן הענין כאן, שמראה חס ושלום כאילו המקום שעומד בו הוא חלול פנוי ממנו

יתברך, ואינו חושש מלעבור מצוותיו יתברך...

ב[גדרי הדברים. כתב החפץ חיים בספר המצוות הקצר, (שלא לעשות שום דבר שיהיה ממנו חילול השם, קנה). מצות לא תעשה שלא לעשות שום דבר שימשך ממנו חלול השם. שנאמר (ויקרא כב, לב): "ולא תחללו את שם קדשי". ועון זה נחלק לשלשה חלקים: א) שכל מי שיבקש ממנו שיעבור על אחת ממצוות ה' בעת צרת שמד, והיה האנס מתכוין להעבירו על הדת - בין מצוות קלות, בין מצוות חמורות; או מי שיבקש ממנו לעבור על עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, אפילו בצנעא ושלא בשעת השמד, והאנס מתכוין להנאתו - אפילו הכי, מחוייב הוא להפקיר עצמו להריגה, ולא יעבור. ואם עבר ולא נהרג, הרי זה חילל את השם, ועבר על לאו זה. ואם היה העובר במקום שיש עשרה מישראל, הרי זה חלל את השם ברבים, וחטאו גדול מאד. ב) כשיעשה אדם עבירה, שאין לו הנאה מאותה עבירה ולא תאוה, רק להכעיס, למרוד ולפרוק עול מלכות שמים, הרי זה חילל את השם. ג) אם אדם חשוב עושה פעולה, ונראה בעיני ההמון שהיא עבירה, אף על פי שהמעשה מותר, הנה הוא חילל את השם. ועון חילול השם חמור מאד - שאין כח בתשובה ויום הכפורים לכפר, אלא הן תולין ומיתה מכפרת. ונוהג בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ובנקבות:

ג[מפרסמים את הרשעים מפני שכבודם הוא חילול ה'. כתב הרבינו יונה (משלי כד כח), ואם הוא רשע ואין בני אדם מכירין בו, והוא מחזיק כאיש צדיק ביניהם, אין לוחשין על מעשיו באזני הצנועים בלבד, אבל [מצוה] לפרסמו עד אשר רוע פעולותיו יודעו לרבים, כי יש נזקים גדולים בכבוד הרשעים, כי ידיחו רבים מדרך טובה וישפילו כבוד הצדיקים ויקרבו החטאים, אף כי יש חילול ה' בכבודם, כי מקצת בני אדם מכירים במעשיהם, ואומרים כי אין שפלות לאיש בעבירות, ולא נגרע מערכו במעשיו

מדין שר התורה

רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א

אמירת שמע בשעת חילול ה'

והמה בוכים פתח אהל מועד (במדבר כה ו). כתב התרגום יונתן: "ואינו בכין וקריין שמע", למה אמרו אז שמע? תשובה: בשביל חילול ה'. (שאלת רב)

תפילה ביחידות במקום חילול ה'

שאלה: רב או מו"צ שנאנס וקם מאוחר מאד, האם יתפלל בשטיבלאך מאוחר, או שיחוש לחילול השם שיראו שגם החשובים מתפללים בכאלו מנינים, ויתפלל ביחידות? תשובה: כפי הבנתו. (שאלת רב)

איסור הנחת תרומה במקום בהמה וחיה. משום חילול ה'

{הרמב"ם בהל' תרומות פ"ב ה"ז כתב אין ישראל חייבין להטפל בתרומה ולהביאה מן הגורן לעיר ומן המדבר לישוב, אלא כהנים יוצאין לגרנות וישראל נותנים להם חלקן שם, ואם לא יצאו ה"ז מפריש ומניחה בגורן, ואם היתה חיה או בהמה אוכלתה שם ואינה משתמרת שם מהם התקינו חכמים שיטפל בה ויביאנה לעיר ויטול שכר הבאתה מכהן, שאם הפרישה והניחה לבהמה ולחיה ה"ז חילול השם, עכ"ל}.

מבואר שאין בזה איסור דאורייתא משום משמרת, דמשמרת אינו אלא לומר שלא יפסיד בידים וגרמא אינו אלא איסור דרבנן, כדמשמע בבכורות ל"ג ב'. וי"ל דאיסורו ג"כ משום חילול ה' כמש"כ רבנו כאן (והוא מתוספתא סוף תרומות). ומ"ש בחולין קל"ד ב' משום הפסד תרומה הכונה ג"כ משום חילול ה' שמבזה ומפסיד התרומה.

ובירו' דמאי פ"א ה"ב אי' דהטעם משום השבת אבדה, וכבר כ' מרן בחזו"א שאין זה ממש השבת אבדה דהוי ממון שאין לו תובעין אלא כעין השבת אבדה, ולכן במתנ"ע לא חייבוהו משום השבת אבדה, ורק בתרומה שיש בה קדושה והוי חילול ה' כמש"כ רבנו כאן עשו אותו כהשבת אבדה. מיהו איצטריך גם לטעם דהשבת אבדה, דנ"מ אם דמי הטיחא יהיו יותר מדמי התרומה פטור משום השבת אבדה, ואף על גב דיש בזה חילול ה', י"ל שיקברנה שלא תתבזה, אבל במקום שיש גם השבת אבדה לא התירו לו שיקברנה, אלא חייב להביאה לעיר רק יטול דמי ההבאה מהכהן.

(דרך אמונה הל' תרומות פ"ב ה"ז)

גדר תלמיד חכם לענין דין חילול השם

{כתב השו"ת הלכות בסי' ב' דין ח', דאם לא נזהר והיפך חלוק, אם ת"ח הוא צריך לפושטו וללבושו כדרכו} שאלה: מהו שיעור ת"ח לענין זה [והאם מש"כ הפוסקים שהיום אין לנו דין ת"ח, נאמר גם לגבי זה].

תשובה: כל בן תורה. והוסיף רבינו, דכיון שזה ענין של חילול ה' ממילא לא בעינן לזה שיהא לו דין ת"ח, אלא כל שמחזיקין אותו לת"ח הרי הוא בכלל זה, והיינו כל בן תורה. (דעת נוטה ח"א)

הגאון הגדול רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א
ראש ישיבת רשב"י

חילול השם במעשה שעושה בינו לבין עצמו

כתב הרמב"ם בפ"ה מהל' יסודי התורה ה"י, כל העובר מדעתו בלא אונס על אחת מכל מצות האמורות בתורה בשאט נפש להכעיס הרי זה מחלל את השם, ולפיכך נאמר בשבועת שקר וחללת את שם אלקיך אני ה', ואם עבר בעשרה מישראל הר"ז חילל את השם ברבים, וכן כל הפורש מעבירה או עשה מצוה לא מפני דבר בעולם, לא כחד ולא יראה ולא לבקש כבוד אלא מפני הבורא ברוך הוא, כמניעת יוסף הצדיק עצמו מאשת רבו הרי זה מקדש את השם, עכ"ל.

ודברי הרמב"ם צע"ג דמאי מייתי הרמב"ם ראי' משבועת שקר לכל העובר מדעתו בלא אונס שיחשב מחלל את השם, והרי בשבועת שקר נאמר בקרא (ויקרא י"ט י"ב) ולא תשבועו בשמי לשקר וחללת את שם ה' אלקיך אני ה', ועיי"ש ברש"י שהכתוב ולא תשבועו בשמי בא ללמד על האיסור לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא, שאינו דוקא בשם המיוחד אלא גם בכל הכנויים נאמר לא תשבועו בשמי לשקר, ולפ"ז בודאי שהנשבע בשם השם לשקר הרי זה מחלל את השם, אבל מנלן להוכיח מזה שבכל עבירה שאדם עובר בשאט נפש הרי זה מחלל את השם, וצע"ג.

ואשר יראה בזה, דהרמב"ם אינו מביא ראי' לדבריו על עצם ההלכה שכל העובר מדעתו על אחת ממצות האמורות בתורה הרי זה מחלל את השם, דזה דבר פשוט אצלו וא"צ ראי', וכמו שכתב בסוף דבריו שהמונע עצמו מעבירה או עשה מצוה הרי זה מקדש את השם ולא הביא שום ראי' לזה. ורק דהרמב"ם מביא ראי' שענין חילול השם אינו תלוי בכך שמחלל את השם בפני אדם, אלא אע"פ שאין מכיר בזה שום אדם ואפילו בינו לבין עצמו הרי זה מחלל את השם.

וזהו שהביא ראי' משבועת שקר שאמרו ע"ז בספרא בפרשת ויקרא (סי' שע"ה) עה"פ ונשבע על שקר, אי מה אלו ואלו מיוחדים דברים שאפשר לדעתם כגון המערב מים ביין, מי גלוביא בשמן וכו', ת"ל על שקר על כל דבר שיש שקר, וכתב הרמב"ם דלכך נאמר שם אני ה', אני הוא המבחין ויודע שאתה מחלל את שמי כעין שאמו בב"מ ס"א באני ה' אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים אני ה' שהבחנתי במצרים, אני ה' המבחין, וכן אמרו בזקן ויראת מאלוקיך אני ה', דבר המסור ללב נאמר בו ויראת, והמכוון באני ה' המבחין ויודע, ועל זה הביא הרמב"ם ראי' ששייך חילול ה' אפילו בינו לבין עצמו ודו"ק.

ומקור דברי הרמב"ם שכל העובר מדעתו בלא אונס על אחת מכל מצות האמורות בתורה בשאט נפש להכעיס הוי מחלל את השם, נראה דהוא מקרא דעמוס ב' ז' (והוא בהפטרת פרשת מקץ), השואפים על עפר ארץ בראש דלים, ודרך ענווים יטו, ואיש ואביו ילכו אל הנערה למען חלל את שם קדשי, וכנראה שהרמב"ם למד השואפים על עפר ארץ, שזהו בשאט נפש וכמע"כ רש"י שם שזהו שואפים ומחשבתם, בראש דלים הוא איך יגזלו אותם ויטלו את שלהם, וע"ז נאמר למען חלל את שם קדשי.

ואפשר עוד שהרמב"ם למד זאת ממה שאמרו בסוטה י' ע"ב ושם ל"ו ע"ב, יוסף שקדש שם שמים בסתר, וכמו שהביא הרמב"ם בהמשך דבריו בהלכות יסוה"ת שם, הרי ששייך קידוש שם שמים בסתר, ולפ"ז לצד ההיפוך ח"ו הוי חילול השם ופשוט, ועיין במתניי אבות פ"ד מ"ד כל המחלל שם שמים בסתר וכו', ופרש"י שעובר עבירה בסתר וכו', והוא כמו שנתבאר.

הרעים, ואין כח בחטאים להשפיל בני אדם, והוא ששינונו: מפרסמים את החנפים מפני חילול ה'.

ד] מותר לעבור על ג' עבירות חמורות מפני חילול ה'. מטין משמיה דהחזו"א שאמר (ראה בספר פאר הדור ח"ג עמוד קפה), שהנה מצינו בסנהדרין דף קז שביקש דוד לעבוד ע"ז לבל יתחלל שם שמים כאשר יהרגו בנו אבשלום [ופירש רש"י שיהיו מתרעמין על מדותיו של הקב"ה האיך חסיד שכמותו נענש כ"כ שהרגו בנו], הרי דמותר אפילו לעבוד ע"ז כדי שלא יהא חילול ה', עוד מצינו כן לענין גילוי עריות שמסרה אסתר עצמה לאחשוורש כדי להציל את כלל ישראל, והגם דבגילוי עריות בקום ועשה הדין דיהרג ואל יעבור, מ"מ אם כל ישראל יהרגו הוה חילול ה', שאומתו ובניו של הקב"ה נהרגו כולם, ומותר לעבור בגילוי עריות למנוע חילול ה'. עוד מצינו כיו"ב לענין שפיכות דמים ביבמות עט. שהרגו ישראל לבני שאול הגם דלא היו חייבים מיתה, משום דמוטב תיעקר אות אחת בתורה ולא יתחלל שם שמים בפרהסיא, וא"כ כ"ש שאין להתיר שום איסור שבתורה משום פקו"נ במקום שיהא ע"ז חילול ה'. (עי' עוד ביש"ש ב"ק פ"ח סנ"ט במה ששאל רצה להרוג את עצמו, ואיך היה מותר לו לעשות כן, ותיירץ "אפשר דמשום כבוד כבוד מלך משיח ה' שאין ראוי שימות ביד הערלים ויעשו בו מיתה עינוי ובזיון, והוא חלול ה' בדת אומותינו". הרי שהיה מותר לעבור על איסור שפיכת דם של עצמו משום חילול ה').

ה] על חילול ה' יהרג ואל יעבור. ראה מש"כ חזו"א בתשובות וכתבים (סי' מח): בכלל צריך זהירות יתירה בהיתר פקו"נ, ואם באנו להפריז על המדה יפחתו כל החנוניות בשבת בטענת הפסד כל הפרנסה ויבואו לפיקוח נפש, ובכלל אם הנדון לביטול שבת הוה כחילול ה', ובחילול ה' יש דין יהרג ואל יעבור, וגם זה צריך שיקול הדעת.

ו] גזל גוי אסור. הגוזל את הגוי חייב להחזיר לגוי, חמור גזל הגוי מגזל ישראל מפני חילול השם. (תוספתא בבא קמא פרק י')

ז] לעבור על דרבנן כדי להמנע מחילול ה'.. יש לעיין האם מותר לעבור על איסור דרבנן כדי למנוע חילול ה' כגון שנוצר מצב שיש לאנשים סיבה טובה לחשוד בת"ח שעבר עבירה או עשה מעשה מסויים שיש בו משום חילול ה', ואם יטלטל מוקצה או איסור דרבנן אחר יכול לחסוך את החילול ה'. ויסוד השאילה דק"ל דאיסור דרבנן מותר במקום כבוד הבריות, ולכאורה לא תהיה כהנת כפונדקית, אם לכבוד בשר ודם מותר לעבור איסור דרבנן כ"ש על כבוד שמים ולמנוע ההיפך. מצד שני קשה לחדש דבר כזה בלי מקור.

ח] חידוש המשך חכמה שבתפילת נעילה אפשר לכפר אף על חילול ה'. כתב המשך חכמה

חילול השם

אחרי הציווי למשה 'אמר אל הכהנים בני אהרן' 'לנפש לא יטמא בעמיו' על שמירת קדושת שבט הכהונה ולפני פרשת המועדות 'מקראי קודש' מצווה אותנו הקב"ה 'ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל'.

רש"י מפרש שנכתב כאן איסור של 'חילול השם' לעבור במזיד על מצוות ד' וחיוב של 'קידוש השם' 'מסור עצמך וקדש שמי' יכול ביחיד תלמוד לומר בתוך בני ישראל'.

הגמ' בברכות לומדת מהפסוק: 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' שכל דבר שבקדושה לא יהיה בפתות מעשרה. הגמ' לומדת את זה מהפסוק בקורח: 'הבדלו מתוך העדה הזאת' 'מה להלן עשרה אף כאן עשרה'.

ה'בעל הטורים' מביא: 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' וסמך ליה מועדי. שבמועדים העדה מתקבצים להתפלל ולהלל לקב"ה שברוב עם הדרת מלך. ללמדנו שהתקבצות של עדת ישראל במועדות בבתי הכנסת ברוב עם היא 'ונקדשתי בתוך בני ישראל'.

פרשת המועדות הסמוכה מתחילה בפסוק: 'מועדי ד' אשר תקראו אותם מקראי קדש'. בבאור התואר 'מקראי קדש' כותב הרמב"ן: 'מקראי קדש שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מצוה היא על ישראל להיקבץ בבית האלוקים ביום מועד לקדש היום בפרהסיה בתפילה לקל בכסות נקיה'.

סמיכות הפרשיות של 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' לפרשת 'מקראי קדש' באה ללמדנו שההתאספות וההתכנסות בימים טובים בבתי כנסיות היא לקיים 'ונקדשתי בתוך בני ישראל'. התפילה בעשרה בבית הכנסת היא לעשות קידוש השם.

הנצי"ב ב'העמק דבר' כותב: 'משום הכי כתיב במועד ונקדשתי בתוך בני ישראל בעשרה יאמרו דבר שבקדושה. ובאמת בהיותנו בארץ ישראל אף על גב שהיו יכולים להתפלל בכל יום, מכל מקום באשר היו מפורדים בעבודת הארץ לא היו יכולים לומר דבר שבקדושה. מה שאין כן במועדים מתקבצים לירושלים'.

בפרשת 'וזאת הברכה אשר בך משה' אחרי פסוק אחד של הברכה לאשר 'ולאשר אמר'. מברך משה: 'ברזל ונחשת מנעליך' מפרש רש"י: 'עכשיו הוא מדבר כנגד כל ישראל' כאן בפסוק הזה מתחילה ברכה כללית לכל ישראל.

הנצי"ב ב'העמק דבר' מפרש ברכה כללית זו: 'ברזל ונחשת מנעליך': 'הוא מקום שנקבצים יחד לתפילה בבית הכנסת ואותו מקום מנעיל אותם להיותם באגודה אחת על זה אמר שאותו המנעל הוא חזק ומועיל כברזל ונחשת'.

בימים אלו בהם לדאבון לב אבדנו לפי שעה מעלת 'בית הכנסת' ראוי שנתבונן במעלת בית הכנסת וקדושתו לדעת מה אבדנו כדי שנתחזק בתפילה ובבקשה לקבל בחזרה במהרה מעלה חשובה ויקרה זו.

מוסיף שם וכותב: 'זה ענין של שני משלים הללו מבואר על פי המקרא וכי תבואו מלחמה בארצכם... והרעותם וביארנו שם בשם הרמב"ם ורמב"ן בספר המצוות שהוא מצווה להתעוררות בתפילה. ופירשנו שם על פי הספרי דמירי בשני אופנים. אחד בעת שהולכים ומביאים מלחמה על אומה וארץ אחרת, ושני בעת שבאים במצור מחמת איזה אומה שבאה עליהם'.

ונהנה באופן ראשון נדרש שיהא חרב ישראל חזק מצור ובאופן השני נדרש שיהא החומה לבריחי נחשת להגן עליהם. על זה בא המקרא דמנעלי ישראל המה ברזל ונחשת כמו שאמר ישעיהו הנביא 'בזעק קבוציך' היינו הקיבוץ שבאים לזעקה ותפילה הוא המציל וקל כביר לא ימאס'.

עוד מביא שם הנצי"ב לפרש המשך הפסוק: 'וכימך דבאך'. שגם 'ברזל ונחשת מנעליך' וגם 'כימך דבאך' הם 'קיבוץ לתפילה עוד בשני עיתים'. אחד נלמד מברזל ונחשת, בעת רעה וכמו שמועיל לצרת מלחמה כך מועיל לכל צרה שלא תבוא. והשני זה הוא שינוי העיתים היינו ימים המתהפכים לדעה ח"ו. הקיבוץ לתפילה בבית הכנסת מועיל גם לשני סוגי המלחמות וגם לשני סוגי צרות ח"ו.

בד בבד עם ההתבוננות בזכויות שאנחנו יכולים לקבל ממעלת התפילה בבית הכנסת ניתן אל ליבנו את ציווי התורה המתחיל 'ולא תחללו את שם קדשי' להיזהר ולהישמר ח"ו מהפך 'ונקדשתי' כמו שמביא הנצי"ב: 'זההיר כאן שלא יחולל שם שמים בשמחת המועד כמו באומות העולם בימי חגיהם מרבים הוללות רעה ולא כן ישראל עם השם'. כמו שמביאה הגמ' בקידושין 'סקבא דשתא דיגלה'. כמו שהוסיפו שם התוס': 'ויש אומרים לכך נהגו להתענות לאחר פסח ולאחר סוכות'.

'אין הטוב ניכר אלא בהעדרו'. ב"ה זוכים להתפלל בעיבור אבל חסר לנו הקידוש השם של 'ונקדשתי' של מעלת התפילה בבית הכנסת. נתחזק בתפילה ובקשה לקב"ה שיסיר מעלינו מגפה ופגע רע וישלח רפואה שלמה לכל חולי עמך ישראל ותחזינה עינינו בגאולה השלימה בבניין בית המקדש במהרה בימינו אמן.

(הפטרות פרשת וילך): לא כן חלול השם אשר אינו מכון כלל אצל העושה, רק תלוי בפעולת הדבר אצל זולתו. 'ואין מקיפין בחלול השם' - אחד שוגג ואחד מזיד [פרק קמא דקדושין (מ, א)]. כי כאשר נהרג האדם בשוגג, מצוה ביד גואל הדם להרגו, דהא האיש נרצח. כן הדבר בחלול השם שכבוד הש"ת נקלה אצל ההמון. ויש שני אנשים עברו עבירה אחת, זה נתפייס עם קונו וזה לא נתפייס, כי זה עבר ולא ראו אנשים אשר פעל אצלם חלול השם, ומזה נסבה חלול השם. וכו'. והנה על הכל יש שופטים, (קהלת ה, ז) "וגבוה מעל גבוה (שומר, וגבוהים עליהם)", ומימינים ומשמאילים, ופעמים מטים לכף זכות מחמת איזה זכות. אבל בעון מרד הנוגע בכבוד המלך, אז כולם מחייבים, כי מי יוכל למחול על כבוד המלך, בלעדי המלך בעצמו יוכל למחול אחרי הבכי והרחמים. ולכן אמר "שובה ישראל עד ה' אלהיך" - פירוש שעד ה' בעצמו יגיע התשובה, כי מי יוכל למחול חוץ ממנו - "כי כשלת בעונך, כי היה לך העדר הצלחה, כי מלבד מכוון חטאך היה חלול השם גדול מאוד, ורק ה' ברחמיו רב חסד ומרבה לסלוח. וכו' כי אין יום הכיפורים מכפר [סוף יומא (פו, א)]. ורק בעת החתימה, שהש"ת דן יחיד, אז הוא שעת הכושר שהש"ת יסלח מרוב טובו אחרי גודל הבכי והחרטה, כי אם הוא ימחול על חלול כבודו, מי יאמר אליו?! לכן בנעילה סדרו הפסוקים (יחזקאל יח, לא - לג) "למה תמותו וכו' כי לא אחפוץ במות המת... והשיבו וחיו" וכיוצא בזה, כי הכל על עון חלול השם יתברך. וכו' עיי"ש, והוא תיקון נורא.

איסור חילול השם בראי ההלכה והמנהג**חומרת העבירה**

נאמר בתורה על איסור חילול השם, דהיינו שעושה פעולה שעל ידי כך הוא עושה שם ה' כחולין ולומדים זאת מ"לא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל" (ויקרא כ"ב ל"ב). וכפי שכתוב בס' כד הקמח (ערך חילול השם) "חילול השם הוא מלשון חול, כי המחלל את ה' בדיבורו או במעשהו הוא סיבה שהבריות השומעים או הרואים יהרהרו אחריו לעשות למעלה מן הקודש חול", וכך משמע מלשון רש"י בגמ' יומא פ"ו ע"א "חוטא ומחטיא אחרים", דהיינו שאחרים לומדים ממנו לחטוא ולחלל שמו של הקב"ה (עי' תפארת ישראל מסכת אבות פ"ד משנה ד').

זטא המרגלים

בס' עלינו לשבח פרשת שלח מובא דחטא המרגלים לא נסלח לעם ישראל, הוא חמור אפוא יותר מחטא העגל, ולכאורה מצד הסברא היה מקום לומר שחטא המרגלים קל יותר שהרי אין בו סרך עבודה זרה כי אם לשון הרע וכפיות זוהב אבל לא אמירת "אלה אלהיך ישראל" שבחטא העגל והנה אף שניסו לחזור בתשובה ואמרו "חטאנו לה" לא נתקבלה תשובתם ומתו במדבר, וצריך לתת טעם בדבר, הספורנו עמד על כך ברי בתחילת פרשת שלח וכותב שחומרתו של חטא המרגלים היה בגין חילול השם שהיה כרוך בו וז"ל "וכאשר זכירו ישראל חטאתם על שלא בטחו בישועתו יתעלה ונצחוננו אחר שעשה צמחם להפליא שבו בתשובה וכו' והתפללו, אלא שלא קיבל ה' יתברך תפילתם, מפני חילול ה' שעשו שאינו מתכפר אלא במיתה (כמובא ביומא פ"ו), היוצא בחטא העגל לא ביזו ולא חיללו את השם יתברך, אבל בחטא המרגלים פרקו גול שהביאו שכביכול אין בכוחו של הקב"ה להעניק להם נצחון ולכן לא נסלח להם. [לכאורה יש להעיר הרי גם אמירת "אלה אלוהיך ישראל" זהו גם חילול השם במדרגה גבוהה שמכחישים את כל מציאות ה' יתברך, אולם יש לציין בדברי יחזקאל כ' ל"ט מוצאים אנו שווייתר הקב"ה על חטא העם בעבודה זרה לא ויתר על חילול השם עיי"ש].

זטא זמרי בן סלוא

מוצאים אנו בחומרת העוון של חילול ה' מחטאו של זמרי בן סלוא אשר חילל את שם ה' בפרהסיא ומיד בא פנחס והרגו ברומח ולא המתין במעשהו לפסוק זדין ע"י משה, ומזה לומדים בגמ' סנהדרין פ"ב ע"א "כל מקום שיש חילול ה' אין חולקין כבוד לרב" אף שמדובר על משה רבינו אין לחלוק לו כבוד כאשר שנו מצב של חילול ה'.

זאם ללכת למגרש הכדורגל עם כיפה?

בס' עלינו לשבח בפרשת פקודי מובא שהגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א שאל מאדם שהתקרב ליהדות והחל לחבוש כיפה ולקיים מצוות, אבל בדבר אחד לא היה מסוגל להתגבר על יצרו והיה לו חשק לראות משחקי כדורגל, מרוב חשקו הלך לשם גם בשב"ק רח"ל. והשאלה היתה האם כדאי שילך למגרש בשבת בלי כיפה שאם ילך כשהוא חבוש כיפה יגרם בכך חילול השם אשר יראו שיהודי אינו מסוגל להתגבר על יצרו ובא לצפות במשחקים בשבת, אז החטא יהיה יותר גדול מאשר עצם ההליכה למגרש המשחקים. ואז הפנה זרב שליט"א את השאלה למרן הגר"ש אלישיב זצ"ל ותשובתו היתה שילך למשחק עם כובע "קסקט" [זאת אומרת שיהיה חילול השם גדול כשהוא ילך בלי כיפה מאשר שילך עם כיפה].

מובא בשו"ע או"ח סימן נ"ג בין התנאים הנצרכים לאדם כדי שיהא ראוי והגון להיות שליח ציבור שלא יצא עליו שם רע בילדותו ואפילו שחזר בתשובה אין יכול להיות ש"ץ, אולם בכנסת הגדולה וביד אהרן (שם) מביא פוסקים שחולקים על השו"ע וסוברים שבעל תשובה ששב בתשובה על חטאו אין לו שום מניעה להיות שליח ציבור. וכ"כ בשו"ת הרא"ם ח"א סימן פ"ח, ומציין דברי הגמ' ברכות ל"ד ע"ב "במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים עומדין". בשו"ת מהר"ש לנדיאו (החדשות) סימן כ"א כתב להסביר דברי השו"ע דהיות שמי שיש בידו חילול השם אין כח התשובה לתלות ולא ביום הכיפורים לכפר ולא ביסורין למרק אלא כולן תולין ומיתה

ממרקת (כמובא לעיל). ובגמ' יומא פ"ו מבואר שחילול השם הוא כל שחבריו בושין משמועתו, ופירש רש"י "שבושים מחמת שם רע היוצא עליו", ומבואר שמי שיצא עליו שם רע יש בו משום חילול השם ואין לו כפרה עד שימות, וא"כ אדם כזה שמתביישין חבריו מחטא זה שחטא בילדותו אינו נקרא בעל תשובה שדברו בו חכמים ואמרו מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, שהרי אין כח בתשובה לכפר על חטאו עד שימות, ולכן מי שעבד עבודה זרה וכן מי שהמיר דתו שאין לך חילול השם גדול מזה לא נשלמה כפרת חטאו ואין ראוי שירד לפני התיבה.

גזל עכו"ם

מובא בגמ' ב"ק ק"ג ע"א דברי רבי שמעון שגזל עכו"ם אסור, בתוספתא ב"ק פרק י' מובא שגזל הגוי חמור מגזל ישראל מפני חילול השם. שמלבד איסור גזל שהוא אסור מן התורה הרי הוא עובר על לאו של חילול השם. יש שכתבו שגזל הגוי אסור מן התורה ועיקר איסורו משום חילול השם וכ"כ התוס' ב"ק ק"ג ע"ב ובשטמ"ק (שם) בשם הרא"ש ורבינו בחיי ויקרא כ"ה ג', אולם מדברי רש"י סנהדרין נ"ז ע"א ד"ה ישראל משמע שאף להאומרים גזל נכרי אמר אין איסורו אלא מדרבנן משום חילול השם. (עי' שו"ת חכם

מזל טוב לבית לסופרנו הנכבד הרה"ג רבי אליקום דבורקס שליט"א מו"צ

בד"צ "שארי תורה"

לרגל הכנסת בני יניק וחכים לעול תורה ומצוות

ישעיהו אריה לייב נ"י

מאחלים מערכת "מסביב לשולחן"

הודעה משמחת

בסיעתא דשמיא, ולבקשת ציבור הקוראים,
אנו מתחילים אי"ה מסגרת נוספת של הפצת
העלון במייל,
המעונינים להצטרף ישלחו בקשה
למייל: MISAVIV1000@GMEIL.COM

הופיע ויצא לאור

"מסביב לשולחן"

על חמישה חומשי תורה בעימוד חדש ומאיר עיניים
50 נושאים על פרשיות התורה

להשיג: ספרי הישיבה

הנושאים הבאים

בהר-בחוקותי- אונאת דברים, ולא תונו
איש את עמיתו (כה יצ), ב"מ נח ב.
במדבר- עניני כבוד התורה, עניני דיומא,
חג מתן תורה.

ה' מכוון ירושלים

אוצר מפרשי התורה

אוצר כל הפירושים והביאורים על התורה
בעריכה תמציתית וייחודית
להשיג בחנויות הספרים

אשת חיל

מדרשים, נכתב,
ראשונים, אחרונים, חסידות

הפרשה המחנכת

אמור 19

חינוך והגות על פי משנתו של הרש"ד הירש

עורך הרב שלמה רזנשטיין

ניצול כל יום, שעה ודקה למען מטרות שהציב אדם לעצמו, הן קריטריות למימוש שאיפותיו עלי אדמות. מי שאינו מנהל את זמנו, משחית את ימיו ומי שהוא בעלים על זמנו ושולט עליו הרי הוא מנצל היטב את ימיו ויכול להגיע להישגים נפלאים וכבירים.

שמעתי מאחד מגודלי ישראל שהיה אומר – שהדבר שהוא אהב יותר מכל זה 'שעון ומפתח', וביאר שכאשר הוא מצויד בשעון ובמפתח אפשר להינעל בחדר ללא הפרעה, לעסוק בתורה ולמדוד את הזמן כדי לדעת כמה ילמד בעיון, בהלכה, ולנהל את סדר לימודו כפי שהוא מתכנן.

'צא והלחם בעמלק, מחר אנוכי ניצב על ראש הגבעה' – ביאור חסידי מפורסם מבאר 'צא והלחם בעמלק מחר...' על כל אחד להילחם בעמלק – הוא היצר הרע – אשר אומר לו 'מחר'. מחר תתחיל ללמוד, מחר תתחיל להתפלל בכוונה וכדו'.

גם זה היבט של ניהול זמן, הדחייה של משימות שהחלטת לבצע וקיבלת על עצמך לעשות. לא מחר אלא עכשיו, אין סיבה לדחות למחר את אשר תוכל לעשות עכשיו.

בימים אלו – אנו בעיצומה של תקופה שיש בה משום תחושה של איבוד מימד הזמן, יומא דפגרא עורבבו בימי שיגרה ויחד עמם ימי מועד וחג. חזרה לשיגרה היא קודם כל ניהול זמן, ללא ניהול זמן ישנה סכנה של איבוד זמן איכותי וטוב והשחתתו.

ניהול זמן קריטי למנהל, אולם בעת הזאת, הוא קריטי לכל אב ואם המנהלים משפחה ושואפים להחזיר בתחילה את עצמם אך גם את משפחתם וילדיהם לשיגרה, עם או בלי בתי ספר, כשההורים מלמדים את ילדיהם (אוי, כמה שזה נפלא) או כששומעים את השיעורים של בית הספר או הישיבה באמצעות הטלפון.

תתחילו לנהל את הזמן, לקבוע מסמרות מה עושים בכל עת ובכל שעה. מה אנחנו עושים, מה עושים ילדינו, כיצד מתנהל סדר היום בצורה מיטבית תוך מימוש משימות, מטרות, יעדים, גם לימודיים, רוחניים, וגם שאינם כאלה, והצבת מדדים ובדיקה שאכן הדברים מתבצעים על פי תכנית זו.

לנהל את הזמן, זה להיות 'בעל הבית' על עצמך, כשאתה מסייע לילדיך לנהל את הזמן, אתה מחנך אותם לניצול מירבי של כל האפשרויות העומדות בפניהם, כאשר הילדים רואים אותך מנהל את זמנך, פרודוקטיבי, עומד

ניהול זמן – הכרחי בתקופה זו. התכלית – להיות מוכנים וראויים לקבלת התורה

סדנאות וקורסים לניהול, מקדישים לפחות פרק אחד משמעותי בקורס, לנושא קריטי ומהותי בהצלחתו של מנהל – ניהול זמן. מנהל טוב חייב לדעת כיצד לנהל את הזמן העומד לרשותו במהלך היום ולנצלו בתורה מיטבית על מנת להצליח להגיע את המערכת שאותה הוא מנהל.

אכן, מנהל שאינו יודע לנהל את זמנו ואת הזמן של העסק או של המנגנון שהוא עומד בראשו, ניצב בפני כישלון צפוי, או חוסר יעילות משמעותי שלו ושל עובדיו. אולם למען האמת, משימה זו של ניהול זמן אינה אמורה להיות נחלת מנהלים בלבד וכל אדם צריך ללמוד את הפרק החשוב של ניהול הזמן.

את משמעות חשיבותו של הזמן, מלמדת אותנו התורה פעמים רבות, אך בפרשת אמור אנו נתקלים במושגי הזמן בהיבטים שונים, החל ממצוות שונות סביב הקורבנות, באיזה מועד יש להקריב את הקרבן, עד מתי הוא נאכל, גילו של הקרבן, מספר הימים מאז לידתו, מיום השמיני והלאה יירצה, בקרבנות יולדת התאריך המדויק מאז הלידה שבה עליה להקריב את קרבנה. ובכל הקרבנות, כמה ימים הוא נאכל וממתי הוא הופך לנותר.

בהמשך הפרשה אנו לומדים על היבט שונה לגמרי של משמעות הזמן – מועדי ישראל לאורך השנה, כולם קצובים בימים, מתי הם חלים ומה נעשה בכל אחד מימים אלו.

המושג – מועד, משמעותו זמן, והתורה מלמד אותנו להתייחס לזמן בכל נושא וכמעט בכל המצוות, יום ולילה, שעות התפילה, שחר ובין הערביים, וכך מצוות רבות ואולי אף ברובן של המצוות ישנו היבט של זמן ומועד, הן מבחינת מועדו בימות השנה, ולאחר מכן, היקף זמן מצוותו – יום או לילה, יום או יומיים או חודש, ועד לשעות ספציפיות, בוקר צהריים וערב.

בפרטי המצוות אנו מוצאים משמעויות דקות יותר של זמן, כדי אכילת פרס במצוות אכילה, ודקדוקי זמן לפרטי פרטים של שעות ודקות שעליהם יש להקפיד כדי לקיים כראוי את המצווה.

תהיה מנהל, אתה בעל הבית!

אדם שאינו בעלים מוחלט על הזמן ואינו שולט עליו, מאבד את ימיו לריק.

חוגגים ביום של לפני מתן תורה והתורה ניתנה ביום החמישים ואחד!

למדנו מכאן אמת נשגבה, חג מתן תורה אינו מתייחס לעובדה של נתינת התורה, אלא הוא חוגג את הכנת עצמינו להיות ראויים לקבלת התורה, היום האחרון להגבלה ולפרישה, לספירה ולהכנה, להתקדשות ולהטהרות. להיות מוכנים בלב ונפש לקבלת התורה – הוא יום החג הגדול שאותו אנו חוגגים – יום החמישים לספירת העומר.

ועל כן מובן מדוע נקרא חג זה שבועות, ולא על שם מצוות כלשהן התלויות בעיצומו של יום – ככל החגים האחרים. כי הוא נקרא על שם הספירה, ספירת השבועות שהכנינו את עם ישראל לקראתו.

חג זה אינו תלוי הבאת הביכורים, גם כאשר עם ישראל יגלה מארצו וממקדש ד', עדיין יחוג חג זה – שמהותו סיום ספירת העומר, סיום ההכנה הנדרשת לקבלת התורה להיות ראויים ומוכנים לה לתורת ד'.

שהרי גם במועד נתינתה בסיני, הרי עשרת הדיברות אינם כל התורה כולה, ואין המצוות שבעשרת הדיברות חשובות יותר מאחרות שלא נימנו בין עשרה אלו, אלא שהם היו ראשית דברי ד' אל עמו ואת התורה למדו בכל שהותם במדבר סיני במשך ארבעים שנה. וחכמי ישראל ביארו ומבארים את דברי התורה מצוותיה והנהגותיה ואת הגדרים והסייגים לה עד עצם היום הזה.

אלא שיום זה – כאמור – התייחס להכנה הגדולה של ספירת העומר והיותו של עם ישראל מוכנים בדרגתם לקבלת התורה.

להיות ראוי לתורה!!

זו השמחה הגדולה, זו ההכשרה העצמית הגבוהה ביותר לבן אנוש עלי אדמות.

הפרשה המהוננת

להשיג: רוזנשטיין עלי הכהן 34 ירושלים 02-5813830

ביעדים ובהישגים בכל תחום, הרי שהם לומדים כיצד האדם יכול לממש את שאיפותיו ולהתקדם עוד ועוד בדרך שהציב לעצמו.

ומעבר לחובה האישית שעל כל אחד מוטל לעשות הכל כדי לממש את תפקידו בעולם, ולממש את ייעודו, הרי שיש בניהול הזמן היבט מיוחד נוסף של סיפוק אישי נפלא.

כאשר האדם שולט על הזמן, מנצל היטב את הזמן, הוא לומד את אט כמה אפשר להספיק וכמה אפשר להתקדם – כאשר הזמן אינו מושחת לבטלה, האדם לומד את ערך עצמו ואת היכולות המדהימות שטבע בו הקב"ה – ללמוד, לעשות, לפעול, להתקדם.

חייו של האדם המנהל את זמנו – הופכים להיות משמעותיים יותר.

להיות בן חורין – זו רק ההתחלה

בעיצומם של ימי ספירת העומר אנו קוראים בפרשת אמור את הציווי על קרבנות העומר ממחרת השבת, ומצוות ספירת העומר חמישים יום, שלאחריהם הקרבת מנחת ביכורים, ובעצם היום הזה מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכה לא תעשו – הלא הוא חג הביכורים, חג מתן תורה.

למחרת היום שבו הפכו ישראל לבני חורין, הם מתחילים שוב הכל מההתחלה. החירות האישית מהעבדות של מצרים, אינה תכלית, היא תחילתו של תהליך.

זו מצוות ספירת העומר והמסר שהיא טומנת בחובה עבור העם היוצא ממצרים, משתחרר מכבלי עבדות וחש כביכול לאחר ההמתנה הגדולה לנס היציאה, המכות וכל תהליך קשיות ליבו של פרעה, הנה מגיע היום שבו בצקם אינו מספיק להחמיץ והם מגורשים ממצרים.

יום נכסף זה היה עבורם יום מאושר שהיווה את פסגת צפייתם מזה מאתיים ועשר שנות עבדות. בעיניהם הייתה זו תכלית של שחרור מכבלי העבדות ויציאה לחופשי.

ובכן..... לא! זו רק ההתחלה. רגע היציאה ממצרים הוא תחילתה של ספירה שאחריתה ותכליתה מגיע לאחר חמישים ימים. זו נקודת התחלה ופתיחה לספירה ובמשך שבע פעמים, יזכרכו ויטהרו על מנת להגיע לפסגה הנדרשת.

שבע יפול צדיק וקם, וכך נצטוו ישראל במחזוריות של שבע שבועות שבכל אחד מהם שבעה ימים, הם סופרים ומונים לזיכוכ הפנימי ולהכנה הגדולה לקראת היום הגדול והנשגב – תכלית הכל.

יום מתן תורה.

חוגגים את היום ה-5!!

אולם, התכלית היא לא רק קבלת התורה ממש בפועל, חז"ל מלמדים אותנו כי בחישוב ימות עולם על פי הגמרא במסכת שבת (פו) התורה ניתנה ביום החמישים ואחד, וכבר העיר ותמה על כך בעל מגן אברהם (או"ח תצ"ד). ונמצא איפוא כי שיום החמישים אינו זיכרון ליום מתן תורה כי אם ליום שלפני מתן תורה.

לא יום ההתגלות שבסיני, אלא יום הסיום של הספירה – הוא זה שנתעלה למדרגת החג. והיינו, שאת חג השבועות אנו

נשיח בחוקיר

סיפורי הוד

אחר מטתו של מרן פוסק הדור
רבי נסים קרליץ זללה"ה

גליון מס' 221 – אמור

פקוח נפש לחומרא

אנו מביאים שוב את העובדה שהובאה כאן בשבוע שעבר עם תוספת מעניינת

בו' אב תשנ"ז לקה רבינו בליבו ובנס גדול מאד ניצל (כלשונו של רבינו). כשהיה אז מאושפז בבית החולים במחלקת טיפול נמרץ, הוא נזקק למעקב רפואי צמוד. כל שעתיים נעשו בדיקות דם ונמדדו מדדים רפואיים. בערב שבת סמוך לכניסת השבת נכדו שם לב שזמן הבדיקות אמור להיות כרבע שעה אחרי השקיעה, ולכן שאל את רבינו האם הוא יכול לבקש מהצוות הרפואי להקדים את הבדיקות שניתן לעשות לפני השקיעה. ורבינו סירב. אך לאחר שהנכד הפעיר הסכים. כשחזר הנכד מלבקש מהצוות הרפואי, אמר לו רבינו, "יותר אל תגיד להם". והסביר, "באותה מידה שיש להיזהר בחלכות שבת, יש להיזהר בפיקוח נפש. והרי הסדר שלהם חשוב מאוד, עקב היותם מטפלים בחולים שיש בהם סכנה. ואני חושב שאם תבקש מהם לשנות את הסדר, זה עלול לבלבל אותם". (מנכדו הר"ר הלל קרליץ שליט"א)

ביום ראשון הגיע רופא שומר מצוות ושאל את רבינו על כל מיני פעולות כיצד ניתן למעט בהם בחילול שבת. אמר לו רבינו, "פה במחלקה הכל פיקוח נפש". והוסיף ואמר, "בשהותי כאן, השתדלתי מאד שלא ילמדו ממני להקל בפיקוח נפש. והיה דבר אחד שהרשתי לעצמי וגם מזה התחרטתי; בערב שבת הסכמתי שיקדימו לעשות את המלאכות שיכולים לעשות קודם. אך בשבת בבוקר פתאום היה חסר להם איזה תרופה עבורי וחילפשו אחריה זמן רב תוך כדי חילול שבת, ותליתי את זה במה שבערב שבת הסכמתי שיקדימו את המלאכות..."

מדוע לא למדה בתו הצדקת הרבנית רזנברג ע"ה בסמינר?

בנערותה לא למדה בסמינר, מלבד השתתפותה בשיעורי 'יהדות' שמסר הרב וולף זצ"ל שעליהם לא וויתרה. רבינו ביקש ממנה שלא תלמד בסמינר היות שהיו צריכים את עזרתה הקבועה לסבתה אם רבינו. בימי השבעה התבטא רבינו ואמר בהתפעלות, "האמת שזה דבר לא מובן, איך יכולתי לבקש ממנה לוותר על דבר כזה. וכי דבר פשוט הוא לבקש מנערה כה צעירה לוותר ולהפסיד חיי סמינר"? "אלא", אמר רבינו, "הפשט הוא, שהכרתי אותה וראיתי שהיא תבין שזה התפקיד שלה ושזה הדבר הנכון והטוב עבורה, וידעתי שתעשה זאת בלב שלם".

***

ספר התורה שרבינו התחיל בכתיבתו - יוכנס אי"ה לעילוי נשמתו הטהורה...

לפני מספר שנים עלה בליבו של איש החסד והמעש ממקורבי רבינו הר"ר מנחם וינברג שליט"א לכתוב ספר תורה. (לאחר שכבר זכה להכניס ב' ס"ת לבית מדרשו של רבינו, לאחר המקרה המזעזע של ספרי התורה – ניסן תשס"ג). הוא סיפר על כך לרבינו, שעודדו והדריכו בהוראות מפורטות. (בין היתר הורה לו שיכתוב על קלף המעובד בעבודת יד). סח הר"ר מנחם: באותה ההזדמנות שאלתי את רבינו, מה אומר לאנשים שיתמחו, למה אני צריך לכתוב עוד ס"ת?! השיב לו רבינו, "יש אנשים שאוספים מכוניות, ואתה אוסף ספרי תורה!" ר' מנחם ביקש מרבינו לכתוב את האות הראשונה בספר התורה, ואכן רבינו הסכים וכתב את האות הראשונה. וברכו בחמימות שיצליח לגמור את הספר.

באותה הזדמנות שאלו רבינו "...ולעילוי נשמת מי אתה כותב את הספר?" וכשהר"ר מנחם השיב שעדיין אין לו תכנית, רבינו הרים את מבטו, חיך חיוך מסתורי ושתק... בסופו של דבר כתיבת הספר נעצרה עקב סיבות שונות. ובימים אלו ממשיכה כתיבתו של ספר התורה והיא תוכנס לע"נ רבינו זללה"ה אי"ה לקראת הייארצ'יט הראשון. ומי יודע, אולי זהו פשרו של החיוך המסתורי...?

אגב, כשהר"ר מנחם כתב בזמנו את ספר התורה לאחר המקרה המזעזע של שריפת ספרי התורה, היה זה רק השלמה לספר שנכתב על ידי הציבור מכסף ה'כופר נפש' שנאספו בני הקהילה. הוא שאל את רבינו האם המצווה נקראת על שמו? והשיב לו רבינו, "'אין המצווה נקראת על שם גומרה". וכמו משה רבינו שלקח את עצמות יוסף" (סוטה י"ד ע"א)..

הגליון מוקדש להצלת
התורם החפץ בעילום שמו
וכל בני ביתו

גליון רמ"ב, פ' אמור
ט"ו אייר ה'תש"פ,
רמת השרון

רבי יעקב אדלשטיין זוקללה"ה

מסיחותיו של מו"ר הגאון הגדול

פת יחת זמן קיץ

שיחה שנאמרה בשנת תשנ"ה. הודפס
בקובץ תבונות, מדור 'שירת יעקב'.

ממשפחה טובה, צריך להתחשב עם זה. מה אומר לו השופט? אדרבה, אם אתה ממשפחה טובה אתה יותר מושחת, יש לך ממי ללמוד מידות טובות, והלכת ללמוד מחברים רעים מידות רעות, צריך להחמיר בעונש הזה. אבל הוא, לא היה לו ממי ללמוד, אז הפשע יותר קטן. והוא מסביר עם זה, הדובנער, את הפסוק וזכרתי את בריתי יעקב שכתוב באמצע התוכחה (ויקרא כו מב). בתוכחה שבפרשת בחוקותי בסוף כתוב וזכרתי ברית ראשונים וכו' אבל באמצע כתוב וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור. המגיד שואל קושיא, הרי אח"כ יש עוד קללות. אז הוא אומר, זה גם קללה, אני יזכור איזה צדיקים היו האבות שלהם, אברהם יצחק ויעקב, נזכור להם מאיזה אבות יצא עם ישראל, אז צריך להחמיר יותר בעונש, לכן זה גם כן קללה. שיתחשבו בזה, שיש להם הורים צדיקים, ההתחשבות הזאת היא לרעתם. זה חלק מהעונש. כך אומר המגיד מדובנא (באוהל יעקב שם) על הפסוק וזכרתי את בריתי יעקב.

ר' יעקב גיימן (ראה דרכי מוסר פ' אמור שם) מביא משל. אנשי צבא מקפידים על כל דבר. אז אם המפקד עושה מסדר בוקר ורואה חייל אחד שהוא לבש את הבגדים הפוך, סוגר את הכפתורים כמו סולם, הוא לא מסודר, נותן לו עונש. מעניש אותו, למה אתה מפוזר, צריך ללכת בסדר. אבל אם אחד ברח לגמרי, הוא ברח עם המדים של הצבא, ובאו וסיפרו למפקד שהחייל הזה ברח, ובנוסף לזה תבעו אותו גם שהוא לבוש את המדים של הצבא ומחלל את הכבוד של הצבא שהכפתורים לא היו מסודרים בסדר; קם ליה בדרכה מיניה. המפקד מעניש אותו על העריקות, על הכפתורים הוא כבר לא מסתכל. מתי כן מסתכלים על הכפתורים? כשהחייל הוא בסדר, מסודר, וממושמש, הכל בסדר. ככה זה אצל עם ישראל. אמנם קם ליה בדרכה מיניה אין; הגאון מוילנא אמר, כשאדם ברח לגמרי מהיהדות - יש סיפור ידוע על המשומר, שראה שמומר אחד שותה בלי ברכה, אז הגר"א אמר לו: אני מוחה, אסור לשתות מים בלי ברכה. אז המומר התחיל לצחוק ממנו: אני משומד, אני כבר עובד עבודה זרה, אני משתחוה לצלם, לצלבים. אז הגר"א מוילנא אמר לו, אתה טועה, יהיה לך גיהנום מיוחד גם על זה. היהודי לא הופך להיות גוי. יענישו אותך עונשים גם על זה וגם על זה. על הכל תתן חשבון. מספרים שהמומר חזר בתשובה אחר כך. הגר"א התחיל לתאר לו את הגיהנום ואת הדין וחשבון שיש, אז הוא חזר בתשובה. מקודם היה מיואש, חשב שהוא עשה את הצעד וכבר עבר לצד השני. אבל

אלי' לופיאן^א שאמר שהעונש של תשלומי כפל זה המינימום שבמינימום שניתן להעניש גנב על מעשה גניבה. אפילו אם הגניבה היתה הכי קלה שבעולם, הגנב היה רעב וכבר שלושה ימים לא אכל, וממש יש לו תאבון, והוא גנב כבר לחם, וממי הוא גנב אותו? ממיליונר כמו רוטשילד, שאצלו לחם זה לא משמעותי בכלל - אבל הוא לקח בלי רשות, אז אפילו אם הנגזל לא הפסיד כמעט כלום, אין לו ערך לדבר הזה, והגנב הוא אדם שהיו לו סיבות שהיה קשה לו מאוד להתגבר על היצר שלו, ובכל זאת לא מספיק להחזיר את הקרן וחייב גם את הכפל, זה המינימום. עכשיו אם הגנב לא היה כל כך רעב, ולא יומיים - רק יום אחד הוא לא אכל, יותר קל להתגבר על היצר, אז הוא פטור? ודאי הוא חייב עונש יותר גדול, אבל זה כבר מסור לדיני שמים. בדיני שמים מענישים על ההפרשים בין המינימום לבין המצב, זה כל אחד לפי מה שהוא. עד כדי כך, שבדיני שמים, הגזול, אם הנגזל הוא עני, אז הוא חייב עונש מיתה, הורגים אותו ממש. אין בתורה בדיני אדם משפט מוות על גניבה על גזילה, כי אם בתורה יהיה זה צריך להיות שווה לכל יהודי. כי בדיני התורה אין הבדל בין תנאים מקילים לתנאים מחמירים. אין שום הבדלים. אבל בדיני שמים יש חישובים על כל מקרה ומקרה לחוד. כל הגזול את העני חייב מיתה בדיני שמים.

אצל הגויים זה לא ככה. אצלם אין תורה, אז אצלם מחייבים עונשים לפי סברות. גויים כולל גם את השופטים, אפי' הם נולדו לאבא ואמא יהודים, אבל הם דנים לפי חוקי מדינת ישראל שהם ממש כמו חוקי הגויים. לכן מקובל אצלם שהשופט אומר כאן יש נסיבות מחמירות ואחמיר עליו, וכאן יש נסיבות מקילות אז אני יקל עליו, אני אטיל עליו קנס קצת יותר או קטן, יותר ימי מאסר, פחות ימי מאסר, כי זה מנהג הגויים. אבל גם אצל הגויים יש לפעמים דברים שבהגיון. אצל עם ישראל זה לא תופס בכלל. אצל עם ישראל זה בזיון התורה, זה חילול השם שפוסקים כמו הגויים.

היה נהוג אצל הגויים שלגנבים נותנים מלקות. אז אם הגנב הוא אדם שגדל בבית של גנבים, ויש גנב אחר שגדל בבית של אנשים מנומסים ואין שם גניבה בכלל, אז השופט שדן לפי ראות עיניו נתן יותר מלקות לגנב שגדל בבית אריסטוקרטי. הילד צועק געוואלד, אתה לא מתחשב, אבי כל כך מכובד וכ"כ וכ"כ, אני

אתמול קראו פרשת קדושים, היום פרשת אמור. קדושים תהיו, זה נאמר על כל כלל ישראל, שזה עם מקודש יותר מכל אומות העולם. לכן הקדושה של עם ישראל מחייבת יותר מהשבוע מצוות של בני נח, ולכן פרשת קדושים משופעת בהרבה לאווין, לפעמים בפסוק אחד יש ארבעה חמישה לאווין. ורואים בפרשת אמור, שבתוך עם ישראל גופא, ישנה עוד דרגה יותר עליונה, דרגה של 'אמור אל הכהנים'. לכהנים יש מצוות יתירות, עוד יותר מצוות. אבל יש כאן בפרשה עוד חידוש גדול: כמובן אם הוא אדם קדוש, נדרשים ממנו יותר חיובים. כמו שהבדלה לא חייבת בשום מצוה, כך במין אדם גופא האדם כשהוא יותר רוחני שייך לחייב אותו יותר דברים שהם מבטאים יותר את הקירבה לקב"ה. אבל כאן יש עוד חידוש, כתוב "ובת איש כהן כי תחל לזנות את אביה היא מחללת באש תשרף". מה כתוב פה? אותה עבירה היא גם שייכת לכל בת ישראל, מדובר פה באשת איש, לרבי שמעון בארוסה, לרבנן בנשואה, ואשת איש חייבת מיתת בית דין גם כל בת ישראל; כל בת ישראל המיתה היא בחנק, ובת כהן העונש הוא שריפה, שזה הרבה יותר חמור. לכאורה, אם העבירה קיימת, כל אחת מישראל יש לה העבירה הזאת, אז היא עשתה עבירה גדולה מאוד, למה בכת כהן התורה החמירה בעונש? רואים אנחנו שאפילו בעבירה שנוהגת גם בכהנים גם בישראלים, אבל בגלל שהיא בת כהן, לכן העונש יותר חמור. מענישים על אותו דבר עונש יותר חמור. וככה הסברה היא.

יש משל שנמצא במדרש, הדובנער מגיד מביא את זה ג"כ. אם תפסו אדם בגניבה, כמשפט התורה יש כפל, אין יותר מזה. שמעתי מפי ר'

^א וראה עוד מ"ש רבינו בספר 'חיי יעקב' עמ' פ"ד.

החשבון הזה שהאדם שהוא חייל מסודר אז אצלו מענישים גם כן יותר, זה בדיוק מה שאנחנו לומדים.

בן תורה הוא בבחינת כהן. (כתוב (ש"ב ח יח) "ובני דוד כהנים היו" - לומדים, תלמידי חכמים. בני הישיבות, לומדי התורה, הם נמצאים בדרגה עליונה יותר. אם הם בדרגה עליונה יותר, אז המעשים שלהם צריכים להיות גם כן מדויקים יותר, לדקדק יותר כחוט השערה, על כל מה שהוא מתנהג, בין הבריות, בין אדם למקום, בין אדם לחברו.

בפרשת קדושים ישנם כמה פסוקים רצופים זה לזה. הספורנו אומר שהפסוקים האלה יש להם קשר. כתוב באותם הפסוקים את חוקותי תשמרו, והחוקים הם להקיף את כל שטחי החיים, שאדם מישראל צריך שתהיה לו קירבת אלוקים, שניכר בכל המעשים שהוא מתנהג לפי דרך טבע האדם. בהמתק לא תרביע כלאים, שדך לא תזרע כלאים, כשלוש בגד יש חוקים של שטטנז, לקיים מצוות שטטנז, בכל דבר, להזכיר לו שהוא לא בעל הבית על עצמו, לא על ההתנהגות בלבד ולא על השדה ולא על הבהמות ועל הבעלי חיים, כל דבר שקשור עם האדם יש חוקים על כל דבר. אחר כך באות מצוות בנוסח אחר. את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו ואח"כ והדרת פני זקן. כאן באה התורה להודיע שיש לכבד - לתת חשיבות ולנהוג קדושה בשלושה דברים הוא אומר: בדברים של ימים המקודשים, מקומות המקודשים, ואישים המקודשים. ככה אומר הספורנו. את שבתותי תשמרו, את מקדשי תיראו, והדרת פני זקן - תלמידי חכמים.

חשבתי, זה בדיוק ממש. בספר יצירה כתוב, שהקב"ה יצר את העולם הזה, העולם הגשמי, מה הדברים שמורכב העולם הזה הגשמי? הדברים שהגשמיים מחדשת מה שברונויות אין את הדברים האלו. לפני בריאת העולם, מלוא כל הארץ כבודו (לא היה ארץ בכלל). כבוד ה' מלא את כל העולם. וברא הקב"ה שלושה דברים, ככה כתוב בספר יצירה: עולם, שנה נפש. עולם - דבר שתופס שטח. כי דבר רוחני הוא למעלה מן המקום. אין מקום. שנה - מושג של זמן. רוחניות זה למעלה מן הזמן. מליון שנים, ודקה אחת, זה אותו נצח. לא שייך הגבול הזה של סדרי זמן, שמצטרף זמן, יום, שעה, חודש, שנה, כל הסיבוב הזה. נפש - נפשות בני אדם. בסוף כל הנפשות מתפצלים משורש אחד. כשהנפשות נפרדות, שבעים, ששים רבוא וכו', זה הבריאה של העולם הזה. זה בדיוק אומר הספורנו.

ובכל אחד משלושת הדברים, יש חלק מקודש יותר. ימים - במושג של זמן יש זמני קודש. את שבתותי תשמרו, שבתות זה לשון רבים, זה

כולל ימי שבת שזה היום של מקראי קודש. עכשיו אנחנו נמצאים בספירה בין קדושת פסח לקדושת עצרת. אחרי פסח, שהימים מקודשים, שבעה ימים אכלו מצה, המצה זה כמו אוכלי המן, ומן זה אוכל שמשנה רבנו ניוון ממנו ארבעים יום וארבעים לילה. מצה זה אוכל רוחני יותר. שבעה ימים, כדי שיתעכל החמץ לגמרי וישאר רק אוכל המצה. זה הבסיס לקראת קבלת התורה, לספירה, לימים, להתחלה, להמשך - לשבועות. ימים מקודשים. בימים מקודשים יש עניין שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול, חוץ מהעשה והלא תעשה זה גם עניין של ימים מקודשים, לשמור את קדושת השבת.

את מקדשי תיראו, זה המקומות המקודשים, אומר הספורנו, זה המקומות שמיוחדים לתורה, לתפילה ולעבודה. לתורה זה הישיבות, כוללים. תפילה - בית הכנסת. עבודה - זה הר הבית, [אסור להיכנס עכשיו בטומאה], מקום עבודת הקרבנות. מקומות המקודשים. כך בקיצור כ"כ כותב הספורנו.

מפני שיבה תקום והדרת פני זקן, זקנים זה תלמידי חכמים, זקני העיר זה תמיד ראשי בית דין, לומדי התורה, זה האישים המקודשים. והדרת פני זקן. ואם והדרת פני זקן שאחרים צריכים, על אחת כמה וכמה שלומד התורה בעצמו צריך להדר שהוא יהיה מהודר, שהרי הוא שייך לאישים המקודשים יותר. אז צריך שהאיש הזה יהיה כשר למהדרין, שיהיה מהודר.

ועוד נקודה, שלא כל בני האדם שווים בכוחות הנפש שלהם. אין שני בני אדם שווים אפילו בהרכב של הנפשיות שלו, בהרכב של התכונות הנפשיות, וגם בכשרונות, אחד מוכשר לזכור יותר, אחד מוכשר להעמיק יותר, אחד מוכשר לתפוס יותר מהר. ויש עניין של מידות, אחד מוכשר יותר להתנהג בענווה, ואחד מוכשר יותר להתנהג בזריות, ואחד יש לו מידת העצלות, הוא צריך להילחם נגד העצלות, וכל אחד ברא לו הקב"ה בדיוק במשקל ומידה, כדי שהוא יכול עם הכוחות שיש לו, עם התנאים שהוא נמצא, עם המשפחה שנמצא בתוכה, ועם האשה שהוא חי עם האשה הזאת, ועם כל התנאים שבסביבה, להתגבר על הקשיים ולעמוד בנסיון, ולהיות שקול ומדוד לשפר את המידות, ולהצליח בלימוד התורה. אבל אם יש אדם שהוא 'שלוש עלי נפשי', יש לו כשרונות טובים מאוד - נו, אז אני כבר מרוצה, אבל הוא לא מנצל אותם כמו שצריך, הוא הרבה יותר גרוע מאדם שיש לו כשרונות קשים אבל הוא עובד, מנצל אותם, במלוא הניצול, אז הוא הרבה יותר מצליח. חוץ מזה שיש לו יותר סיעתא דשמיא כי הוא עובד, ומי שעמל זוכה לס"ד, גם למעשה הוא צועד צעד אחר צעד.

אמרו על זה משל, לשני אנשים בעלי עגלה, (פעם כלי התחבורה היו סוסים), ואחד יש לו סוס גיבור חרוץ, סוס טוב מאוד, ואחד יש לו סוס חלש, חולני. העגלון בעל הסוס הטוב אומר,

אה! איזה סוס טוב יש לי, לכל מקום שתצא אני יכול להגיע מהר, אני יכול לעשות פרנסה. והסוס השני חלש. אבל בעל הסוס הטוב הוא איש עצלן. ובעל הסוס החלש הוא איש לא עצלן. אז זה שיש לו סוס חלש, קם בבוקר, מאכיל אותו, והוא נותן לו לשתות, הוא יוצא בבוקר לעבודה, מחפש מי שיש לו סחורה, מרויח כסף מהסוס החלש יותר. לא מרויח הרבה, אבל כל יום הוא מרויח. נותן לסוס לנח קצת, עוד פעם נוסע עם הסוס. השני שיש לו סוס זריז, אבל הוא עצלן, הוא אוהב לישון עד עשר בבוקר, אח"כ הולך לטייל, אח"כ יוצא עם הסוס הגיבור הזה. מי צריך אותו כבר, כ"כ מאוחר כבר, מי סופר אותו? עוד מעט לילה כבר, לא כדאי להתחיל. אז זה שיש לו סוס טוב, שיכול לתת פרנסה, להתעשר ממש, אבל הוא לא מנצל את הסוס הטוב. ובסופו של דבר עוברת שנה ובעל הסוס החלש צובר פרוטה לפרוטה. ככה זה בענייני ממונ, וככה זה ברוחניות. הגוף של האדם זה סוס. מכשירים. גם המוח זה סוס: כלים לעשות את מה שה' רוצה. אם הוא מנצל את הסוס שלו, אדם ובהמה - הוא מנצל את הכוחות שלו אז הוא מגיע. מה שיש לו, הוא מנצל. אבל אדם שיש לו כישורים יש לו כוחות והוא לא מנצל אותם, עוברת שנה שנתיים, הוא מתבגר והולך, והוא מפסיד כל פעם. לפחות שיתעורר מתי שיכול להתעורר, להציל כמה שאפשר להציל. זהו העניין שכל אדם לפי הכוחות שיש לו, אם הוא לא מנצל אותם, הוא מפסיד הרבה יותר מאשר האדם שיש לו כוחות חלשים - בדיוק כמו המשל הזה.

נוכיר עוד כמה נקודות חשובות, עכשיו שמתחיל זמן חדש של קיץ. קיץ מצד אחד יש לו קשיים, כי החום מפריע, אבל ב"ה פה יש כבר המזגנים, אז אם כן הסוס טוב, הסוס כבר יכול לעבוד, יש מזג אויר טוב, יש גמרות. יש גמרות עם אותיות קטנות ויש עם אותיות גדולות. כל אחד מחזיק ש"ס וילנא. כשאנחנו למדנו היה בקושי, היינו צריכים לחפש בהשאלה, אבא רצה שנלמוד בש"ס וילנא כדי שנוכל להסתכל לפעמים ברבינו חננאל, או ברש"ש. אז איפה היה אפשר להשיג? היה אחד בנימיני, היה לו ש"ס. לא היו ש"ס, היו רק גמרות קטנות. בכל הישיבות למדו בהם. בזמן שאני למדתי בישיבה, יבמות קידושין וכו', ועד הישיבות לא הדפיס גמרות גדולות, רק קטנות, בלי רש"ש, בלי רא"ש. היו עומדים בתור אני מזמין אצלך את הגמרא עם רא"ש, אני מזמין שני, ואחר כך צריך ללמוד את הרא"ש. עכשיו ברוך השם בכל גמרא יש רא"ש ר"ן, אז הנוחיות היא כל כך גדולה ואפשר כל כך הרבה יותר להספיק להגיע יותר מהר, אז מה - צריך להיות ער, צריך להשקיע עמל, כשיש עמל ברוך השם יש סיעתא דשמיא. ברוך השם זה ראינו כאן בבית המדרש, מיום שהכולל עומד, שהעמל הוא נתן את הפירות. יהי רצון שכל הנוכחים כאן וכל עם ישראל יצליחו בעמל התורה, והתורה הזאת תהיה גם מליץ טוב בעדנו, אמן ואמן.

² ראה 'גאון יעקב' על התורה ח"ב עמ' נ"ג בהרחבה.

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה

פרשת אמור תש"פ • גליון שצ"ז

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

איסור חדש

וְלֶחֶם וְקָלִי וְכֶרֶמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הִבִּיאֲכֶם אֶת
קֶרְבֶּן אֱלֹקֵיכֶם וְגו' (כ"ג י"ד)

הנה איתא בגמרא קידושין (ל"ח א') דכשעם ישראל באו לארץ
ישראל, לא אכלו מצה בליל ט"ו מפאת איסור חדש.

ובתוספות (שם ד"ה אקורב) הביאו קושיות הירושלמי (חלה פ"ב)
דאמאי לא נימא דהיה מותר לאכול המצה, דיבא עשה דבערב תאכלו
מצות וידחה לא תעשה דחדש.

ותירץ בירושלמי דעשה דמצה לא דחי, דאין עשה דקודם הדבור
דוחה לא תעשה דאחר הדבור.

ובתוספות תירצו דגזירה כזית ראשון אטו כזית שני.

א. מן התורה היה מותר

הנה שמעיין להאי תירוץ, דרק מדרבנן אסרינן אטו כזית שני, ואף
מבטלין המצוה לגמרי מחמת האי גזירה, שהרי משום הכי כשבאו
לארץ ישראל לא אכלו מצה של חדש, אמנם מן התורה אוכל כזית
מצומצם של מצה של חדש [ואשל כלאי הכרם] מדין עשה דוחה לא תעשה.

ב. היה לו מצה אחרת

הנה כל זה כשאין לו מצה אחרת, אבל ביש לו אחרת, גם
מדאורייתא לא אמרינן עשה דוחה לא תעשה, דהרי אפשר לקיים
שניהם, ואף כשנמצא האחרת במקום רחוק, חייב לילך לשם כדי
לאכול לכשירה.

ג. אינו יכול לקיים שניהם מדרבנן

אלא יש לדון מהו בכגון שנמצא מצה הכשירה מחוץ לתחום, למאן
דאמר דתחומין רק מדרבנן. ועיין לקמן. [א"ה. לכאורה כל זה אינו נפקא מינה,
דהרי בלאו הכי מדרבנן לא אמרינן עשה דוחה לא תעשה מחמת הגזירה אטו כזית שני.
אמנם בשאגת אריה (סי' צ"ו צ"ז) נקט דאמרינן עשה דוחה לא תעשה בחדש. עיין שם].

אינו יכול מדרבנן

הנה בפשוטו בנמצא מצה הכשירה מחוץ לתחום, למאן דאמר
דתחומין רק מדרבנן, כיון שבמציאות אינו יכול לילך, לא חשיב אפשר
לקיים שניהם, אע"ג דתחומין רק מדרבנן.

א. אזלינן בתר הדאורייתא

אמנם מדברי הגרע"א (גליון או"ח סי' תמ"ו על מג"א סק"ב) מבואר לא
כך, דהרי דן הגרע"א בחמץ שלא ביטלו ומצאו ביום טוב, דאסור
לשורפו ביום טוב, ולא אמרינן דעשה דתשבינו ידחה הלא תעשה
דמלאכת יום טוב, דהרי מן התורה אפשר לקיים שניהם, דיכול לקיים
העשה דתשבינו על ידי פירור או זורה לרוח, ואע"ג דמדרבנן אסירא
לפרור או לזרות לרוח משום איסור מוקצה, מכל מקום הא מן התורה
שרי. [הלכך לא יוכל גם לשרוף וגם לא לטלטל המוקצה].

ואם כן בנידון דידן נמי יהא כך, ולא יוכל לאכול המצה של חדש
מפאת דמן התורה אפשר לקיים שניהם, דהרי שרי לקחת המצה

הנמצא מחוץ לתחום. וגם המצה הכשירה לא יוכל לאכול מחמת
איסור דרבנן דתחומין. ונמצא שיתבטל מהמצוה דאכילת מצה.

ב. מסברא הא במציאות אינו יכול

אמנם בסברא צריך עיון גדול, דהרי במציאות אינו יכול, ולא דמי
לכל דוכתא דאמרינן דרבנן אינו משפיע על דאורייתא, דהתם בעינן
איסור בעצם, אבל הכא תלוי במציאות. [ועיין בתשובות הגרע"א קמא סי' ה'].
[ומיהו בתוספות בשבת (צ"ה ה' ד"ה ורמינהו) כתבו לחלק לענין איסור או קרבן,
אם הפירות מתבטלים לקרקע, דבדאורייתא מתבטלין ובדרבנן לא].

ג. לאסור מצה הכשירה בקונם

הנה יש לו תקנתא לאסור הכשירה בקונם עד דעת רבים, ואם כן לא
יהא אפשר לקיים שניהם.

וכי תימא הא אסירא למיעבד הכי להביא עצמו לעשה דוחה לא
תעשה כשיש היתר, הרי הכא הא בלאו הכי לא יקיים ההיתר, ואטו
אסור לאסור בקונם שופר בראש השנה שחל להיות בשבת.

אבל לפי זה תיקשי דבגוונא דהגרע"א נמי יש לו תקנתא שיוכל
לשרוף החמץ, דהרי יכול לישבע בכולל שלא לזרות או יעשה קונם.

ואולי לא אמרינן תקנתא לעשות נדרים ושבועות, ועיין בהא
דאמרינן בגמרא מנחות (פ"א א') התורה אמרה טוב אשר לא תדור
משתדור ולא תשלם ואת אמרת ליקום ולינדור בתחילה.

נשתכחו השיעורים

הנה אמרינן ביומא (פ' א') דשיעורים [כגון שיעור כזית] הם הלכה
למשה מסיני, רק אחר כך שכחום, ובית דינו של יעבץ חזרו ויסדום.
[פירש רש"י שיעבץ הוא עתניאל בן קנז שהיה השופט הראשון בימי השופטים].
והיינו לכאורה השכחה היה בימי אבלו של משה, כדאמרינן בגמרא
תמורה (ט"ז א') דאלף ושבע מאות ענינים נשתכחו בימי אבלו של
משה והחזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו. נמצא כשבאו בני ישראל
לארץ ישראל לא ידעו מהו שיעור כזית.

מעתה הקשה הגאון ר' יונתן (בעל התומים, מובא במנחת חינוך מצוה ו')
דבשלמא אם היתה מצה של היתר, היו יכולים לאכול כל כך הרבה
מצה עד שיצאו מכל הספיקות ויהא ודאי כשיעור כזית, אבל במצה
של חדש, היאך מקשה הירושלמי דנימא עשה דוחה לא תעשה
ויאכלו מצה של חדש, הרי לא מצינן למיעבד כן, דאולי אוכלין יותר
מהשיעור או פחות מהשיעור, והרי אם יאכלו יותר מהשיעור, אם כן
יש כאן לאו של חדש לאחר קיום המצוה, ואם יאכלו פחות מהשיעור,
לא קיימו כלל המצוה, ועברו על איסור חדש, שאסור אף בפחות
מכשיעור שהרי חצי שיעור אסור מן התורה.

ובשלמא אם היו יודעים שיעור כזית, שפיר מקשה הירושלמי
שיאכלו כזית בצמצום ונימא עשה דוחה לא תעשה, אבל הרי נשתכחו
השיעורים.

כמה תירוצים

הנה יש לדון ליישוב האי קושיא בכמה אנפי: [א"ה. ראשית נביא כמה תירוצים קצרים, ואחר כך נביא כמה תירוצים שיש לדון בהם טובא].

תירוצ' א' - ספק עשה לדחות לא תעשה

הנה יש לחקור בספק עשה האם דוחה לא תעשה. ובפרי מגדים (תבת גמא פרשת לך לך אות ב') מסתפק בזה.

ואם נימא דדחי אס כן אתי שפיר, דאע"פ דאיכא רק ספק אם בעינן כל השיעור בשביל המצוה דאכילת מצה, מכל מקום הספק עשה דמצה ידחה הלא תעשה דאיסור חדש.

אמנם אסיק בתיבת גמא דאין ספק עשה דוחה לא תעשה, ומוכיח כך מדברי התוספות בשבת (קל"ה א' ד"ה ולא) שהקשו למה לי קרא דמילת טומטום אינה דוחה שבת הא מספק לא ידחה.

תירוצ' ב' - ספק דאורייתא מן התורה לקולא

הנה לדעת הרמב"ם (פ"ט הל' טומאת מת ה"ב, פ"י הל' כלאים הל' כ"ז) דספק דאורייתא מן התורה לקולא, לא קשה, דיאכל השיעור הגדול, וכי תימא דכבר יצא ידי חובתו וקעבר על איסור חדש שלא במקום מצוה, הא מכל מקום ספיקא לקולא. אך לדעת שאר פוסקים דפליגי על הרמב"ם תיקשי.

תירוצ' ג' - מוקמינן על החזקה

הנה אם נימא תרתי מילי, חדא, דמוקמינן אחזקה אף בספיקא דדינא, כדדן הגרע"א (קמא ס"י ל"ז), ושנית, דמוקמינן אחזקה בספק אי עביד מצוה, כדדן בזה נמי הגרע"א (קמא ס"י כ"ה).

אם כן אתי שפיר קושיית התומים, דשרי ליה למיכל שיעור הגדול, דהרי מפאת חזקה קבעינן דטרם יצא מצוות מצה [דצריך השיעור הגדול דכזית] וממילא עשה דוחה לא תעשה.

אך בדין ספיקא דדינא רבו האומרים דלא מוקמינן אחזקה, וכן משמע בתוספות בחולין (פ"ו א' ד"ה מאי), וכמו כן נתבאר בדברינו במקום אחר דדעת קמאי דבספק עשה מצוה לא מוקמינן בחזקת חיוב. אם כן אזדא להאי תירוצא.

תירוצ' ד' - נשתכחו רק שיעורי עונשין

כתב בתשובות דברי חיים (ח"א או"ח ס"י כ"ה) דנשתכח רק שיעורי עונשין ולא שיעורי מצוה. וכך כתב בקהילות יעקב (קדושין ס"י ל"ד). [וביאר שם דשיעורין של המצוות לא נשתכח, דהרי קיימו ישראל כל המצוות וידעו מה הם השיעורין, ורק שכחו השיעורין של העונשין שזה לא היה למעשה. וכן משמע לשון הגמרא ביומא שם].

תירוצ' ה' - המשך המצוה חלק מהמצוה

בקהילות יעקב (שם) דן למה שכתב הנצי"ב בהעמק שאלה (פ' יתרו שאילתא נ"ג) דכל שממשך המצוה הוי בכלל במצוה, אם כן גם המשך הקיום יש לו לדחות הלא תעשה.

ואם כן הכי נמי במצות אכילה, אע"פ שגם כזית חשיב אכילה, מכל מקום כיון שהתורה אמרה אכילה סתם, כל כמה שאוכל לשם האי מצוה, הכל הוא בכלל המצוה, וגם כשאוכלים כמה כזיתים מצה לשם מצות אכילת מצה הכל הוא מעשה מצוה ודחי ללא תעשה. [והרי מצאנו דגם מצוה קיומית כיבום דוחה לא תעשה].

אך כתב דמהא שכתבו תוספות בקידושין (שם) דגזרינן כזית ראשון אטו כזית שני, לכאורה חזינן דלא כן, אלא כזית השני אינו דוחה לאו.

תירוצ' ו' - ראוי לשבעה

כתב בחידושי הר"ם (נ"ד ס"י י"ט) דיהא מותר לאכול יותר מכשיעור, מפאת עשה דוחה לא תעשה, דאם לא כן לא הוה ראוי לשבעה. אך לכאורה סגי לן בהאי כזית שאוכל דיהא ראוי לכל שבעה. ועיין.

תירוצ' ז' - יתרון המצה בטל בהמרור

הנה תירוצ' הגאון מהר"י מהמבורג (מובא במנחת חינוך מצוה ו' אות י"א, ובקונטרס אחרון על השאגת אריה ס"י צ"ז, ובספר יהושע ס"י י"ז) דהרי אוכל המצה ביחד עם המרור, והרי מקשינן בגמרא פסחים (קט"ו א') על הקרא "על מצות ומרורים יאכלוהו" דבאוכל שניהם ביחד יתבטל כל אחד באידיך, ומתריצין דמצוות אין מבטלות זו את זו.

מעתה התיינח לענין שיעור המצוה, אבל לגבי היתרון של המצה

דאינו מצוה, אם כן בטל ברוב מרור וליכא איסור חדש. [ואע"ג דהוה דבר שיש לו מתירין, הכא איירי במין בשאינו מינו].

וכך תירוצ' נמי בחתם סופר (תשובות או"ח ח"א ס"י קפ"א ד"ה בחידושי), ובערבי נחל (דרוש לשה"ג דרשה ג'). והובא (דברי חיים שם) דהגאון רבינו יונתן קלסיה להאי תירוצ'.

ויש לדון בתירוצם בכמה אנפי:

א. האם מרור מבטל ברוב

הנה במנחת חינוך (שם) תמה על זה, דלא מצינו בשום מקום דמרור מבטל ברוב, דדוקא לענין מצוה מבטל, אבל אם אוכל איסור עם דבר הרשות ודאי איסורא איכא אפילו עם דבר מר.

אמנם הרי גם הפסח שהוא מצוה מבטל המצה, כמו שכתב בחתם סופר בתירוצו, דאכיל פסח מצה ומרור ביחד, הלכך נימא דהיתרון מן המצה בטל בהפסח.

ב. עכ"פ האיסור חדש בטל ברוב

הנה לכאורה קשיא לי אהאי תירוצא, דאם באמת איירי כשיש שיעור ביטול מחמת המרור או הפסח, אם כן אמאי לא אכלו המצה מחמת הא דלא אמרינן עשה דוחה לא תעשה, הא מכל מקום האיסור חדש בטל ברוב אף בלא דינא דעשה דוחה לא תעשה, דנהי דמצוות מצה לא בטילה ברוב דמצוות אין מבטלות זו את זו, אך האיסור חדש בטל ברוב.

וכי תימא דלענין שיעור המצוה הא כיון דמצוות אין מבטלות זו את זו, חשיבא המצוה כמאן דאיתא, ואם כן יש כאן איסור חדש, בפשוטו אינו כן, דרק לענין המצוה אמרינן דאין בטילה, אבל לענין העבירה שפיר בטיל, ואם כן תיקשי דברי הגאונים.

ובמקום אחר כתבנו לחקור באופן דמיעוט איסור בטל ברוב היתר, ואיכא נפקא מינה גם לענין מצוה, האם אמרינן דכמו דבטל ברוב לענין האיסור, הכי נמי בטל ברוב לענין המצוה. או דילמא אמרינן דפלגינן למילתא, דרק לגבי האיסור שבה בטל ברוב, אבל גוף הדבר עדיין קיים ולא בטל ברוב לענין קיום המצוה. וכתבנו דנראה כהצד השני, והיינו כהאמור, דאע"פ דגוף הדבר קיים לענין המצוה, מכל מקום בטל לגבי האיסור. עיין מה שכתבנו בזה בגליון האחרון של פרשת תזריע ומצורע.

[הנה בחתם סופר דייק לבאר דלגבי הכזית מצה לא בטל ברוב מפאת דאין מבטלות זו את זו, ומשמע דגם האיסור חדש לא בטל ברוב, אך בפשוטו לענין האיסור שפיר בטל ברוב. ובחתם סופר שם הקדים דעל כרחק אין השיעור יותר משליש בית הבליעה כיון דהמצוה לאכול ביחד בבית אחת פסח מצה ומרור, ולא הבנתי למה הוצרך להקדמה זו].

ג. אין מבטלינן לכתחילה

הנה בספר יהושע (שם) הקשה אהאי תירוצא, דהא אין מבטלינן איסור לכתחילה, ואע"ג דאיסור רק מדרבנן, הא חזינן דהעמידו דבריהם, וכדתנן (ראש השנה ל"ב ב') דאם השופר על האילן ביום טוב אין תוקעין מכיון דמדרבנן איסור להשתמש באילן.

ותירוצ' בספר יהושע דהרי יתכן דאין ביטול איסור מפאת דאכיל כשיעור וממילא עשה דוחה לא תעשה, ואע"ג דיש ספק דילמא איכא יותר מן השיעור וצריך לבטלו, אך הוה רק ספק איסור וספק איסור מבטלינן דספיקא דרבנן לקולא. [ויש לעיין דהוה ספיקא דאורייתא שנתגלגל לדרבנן].

מעתה העירו דאתי שפיר קושיין דידך, דבלא דינא דעשה דוחה לא תעשה, הא יש כאן ודאי איסור חדש, וממילא אי אפשר לבטלו.

ד. שמא ירבה המצה

עוד יש לשאול שמא בשעת האכילה ירבה המצה על המרור והפסח ואז קא עבר על איסור חדש.

ואולי הוה ספק ספיקא, דילמא אכיל כשיעור ודילמא לא ירבה.

ולפי זה אתי שפיר תירוצ' הנ"ל, דכיון דליכא דינא דעשה דוחה לא תעשה, הוה רק חד ספיקא שמא ירבה, ואם כן אתי שפיר דלא אכלו.

ה. כזית אחד ואחר כך שני כזיתים

בספר ערבי נחל (הובא בקונטרס אחרון על השאגת אריה ס"י צ"ו) מתרץ דאכלו כזית אחד מצה בלא מרור, ואחר כך בכדי אכילת פרס אכלו כזית אחד מצה עם שני כזיתים מרור, והשתא ממה נפשך יצאו, דאם השיעור של מצה הוא כזית אחד יצאו באכילה ראשונה וכזית השני יתבטל במרור כיון דאינו של מצוה, ואם השיעור שני כזיתים אם כן ממילא גם השיעור של מרור שתי כזיתים ואין מצוות מבטלות זו את זו.

תירוץ ח' - חצי שיעור

הנה תירץ רבינו יונתן בעל התומים (הובא בקונטרס אחרון על שאגת אריה סי' צ"ו, ועוד עיין בספר יהושע או"ח סי' י"ז) דהרי טעמא דאיסור חצי שיעור משום דחצי לאצטרופי.

מעשה יש לומר שלעולם אכלו כשיעור הקטן, וכי תימא הא דילמא שיעור המצה כשיעור הגדול, ואם כן לא קיימו המצוה דאכילת מצה ועברו על איסור חצי שיעור דאיסור חדש.

אינו כן, דאין בזה איסור חצי שיעור, מכיון דלא חזי לאצטרופי, דהרי אם ישלים לשיעור הגדול, הא יקיים המצוה עשה דמצה, ואם כן יש כאן היתר מפאת עשה דוחה לא תעשה. [והיה להם לתקוני כל מה דאפשר, דאע"פ דאכתי דילמא לא אכלו כשיעור הגדול, מכל מקום איכא צד דשיעורו בכזית וקיימו המצוה דאכילת מצה].

א. עיקר איסור דחצי שיעור

הנה תליא בהנידון אם טעמא דחצי שיעור מפאת דיכול להשלים לאיסור, או דילמא הוה איסור עצמי, וחזי לאצטרופי הוא הוכחה דהחצי שיעור איסור, מדחזינן דעל כזית איכא מלקות אם כן על כרחך דבכל משהו איכא איסורא.

ונפקא מינה האם יהא מותר לאכול חצי שיעור בסוף יום הכיפורים, בענין דליכא שהות לאכול כזית שלם, וכן לעשות מלאכה חצי שיעור בסוף השבת בענין דליכא שהות לגמור המלאכה, לדעת רש"י (שבת ע"ד א') דגם במלאכות שבת אמרינן חצי שיעור.

וכן נפקא מינה בשבועה דאסירא משום חצי שיעור, והחצי הראשון נשרף, האם מותר לאכול חצי השני, דהוה חצי שיעור דלא חזי לאצטרופי. והנה בתשובות הגרע"א (קמא סי' קנ"ד) נקט דבליכא חזי לאצטרופי, יהא מותר, אמנם בערבי נחל (שם) כתב דיש לומר דאיסור חצי שיעור ילפינן מקרא דכל חלב והוי גם בלא חזי לאצטרופי.

ב. באמת חזי לאצטרופי

אמנם בעיקר התירוץ, כבר הקשה על זה בקונטרס אחרון (על השאגת אריה שם) דבאמת חזי לאצטרופי, דיכול להשלים למידי דלאו מצה, כגון שאינו אפי' מבושל, או שאינו לשמה, או שאין מכוין להמצוה, ומה שכתב שם ליישב דלענין חזי לאצטרופי אזלינן בתר מה שלפניו, צריך תלמוד, דהרי גם בליכא קמיה מידי אמרינן חזי לאצטרופי.

תירוץ ט' - ספק איסור חצי שיעור

הנה תירץ בספר יהושע (מהגר"ר יהושע העשיל באב"ד צ"ל, סי' י"ז) דאכלו השיעור הגדול, [וקים לן דספיקם היה אם כזית או כותבת, דהיינו יותר מכזית ופחות מכשני זיתים], והספק הוא דדילמא השיעור רק כזית, ואם כן אכלו יותר מהשיעור ואיכא איסור חצי שיעור, אך הירושלמי אזיל לריש לקיש דאיסור חצי שיעור הוי רק מדרבנן, ונהי דבאיסור דרבנן העמידו דבריהם, אך הכא הוה ליה ספק דילמא אכל כשיעור ואם כן הוה ליה רק ספק איסור דרבנן וספיקא דרבנן לקולא.

א. עבר ואכל כזית שלם

הנה שמעתי מהגאון זכר טוב שליט"א, דחולה שיש בו סכנה, וסגי ליה בחצי כזית איסור, ועבר ואכל כזית שלם, ילקה, דאכיל גם החצי כזית הראשון באיסור, דהיה יכול לאוכלו בתורת חצי שיעור ואכלו בתורת שיעור שלם, ולא אמרינן דהחצי כזית קמא הוי היתירא.

והרי חזינן הכי בחולה שיש בו סכנה ביום הכיפורים שצריך לאכול רק פחות פחות מכשיעור, ומשמע דבאכל שיעור שלם כאחת חייב, אע"ג דעצם האכילה שריא דהרי צריך כל מה שאוכל, מכל מקום חייב מכיון דהיה יכול לאוכלו בתורת פחות מכשיעור. ואם כן הכי נמי בגוונא דיש לו היתר על חצי כזית. ואכתי צריך עיון.

ב. כאכילה של שיעור שלם

לפי זה יש לעיין בדברי הספר יהושע הנ"ל דקאמר דהוה ספיקא דרבנן מכיון דהוה רק חצי שיעור, אך הרי אכיל להאי יתרון דחצי שיעור בהדי אכילה שנדחת משום המצוה, ואם כן האי היתרון הוי סמוכה לאידך אכילה ונימא דחשיב כאכילה של שיעור שלם.

ג. דמי לאכל כזית ומחצה

אמנם באמת לא דמי, דבגוונא דספר יהושע דמי למי שהיה צריך

לאכול משום פיקוח נפש כזית, ואכל כזית ומחצה, דבזה בפשוטו לכולי עלמא ליכא מלקות, דלא הוסיף אלא חצי כזית, והחלק של הפיקוח נפש לא היה יכול לאוכלו בהיתר של חצי שיעור כיון דצריך לשיעור.

תירוץ י' - עשה דוחה גם בשני דברים

בחתם סופר (חיזושים לקידושין ל"ח, שהועתקו מחידושי סוגיות) כתב ליישב, דהנה איתא בסוגיא בזבחים (צ"ז ב') דאם נבלע בשר קודש עם פסולי המוקדשים, אמרינן דעשה דמצות אכילת קדשים דוחה הלא תעשה דאכילת פסולי המוקדשין. [רק אינו דוחה מפאת דפסולי המוקדשין הוה עשה ולא תעשה, או מפאת דאין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש].

חזינן דאע"פ דאכילת האיסור שהוא הבשר שנפסל ואכילת המצוה שהוא הבשר שלא נפסל, המה שני דברים, מכל מקום אמרינן עשה דוחה לא תעשה, חזינן דגם כשהאיסור בדבר אחד והמצוה בדבר אחר, שרינן, מכיון דרק כך יוכל לקיים המצוה עשה. [ומשום הכי נמי שרינן לחצי עבד חצי בן חורין לסמוך על קרבן].

ולפי זה קאמר דניחא קושיית הגאון רבינו יונתן, דגם היתר מן השיעור נדחה, דהרי בלא היתר על המצוה לא נוכל ליתן לו לאכול גם עיקר המצוה. וכך ביאר בקהלות יעקב בפסחים (סי' ל"ב).

א. בבת אחת או בזה אחר זה

אך יש לעיין בדבריו, דלכאורה חילוקא איכא, דבהא דהסוגיא בזבחים הוה בבת אחת, דבשעה שעבר העבירה מקיים המצוה, אע"פ דהוה בשני גופים, אבל הכא הוה בזה אחר זה, דכל מה שעבר את בית והבליעה חשיבא כטאכל כבר, נמצא דהיתר על השיעור לא הוה בעידיניה. [הנה אין לשאול התם דדילמא באכילתו הפסול ירבה על הכשר, דכיון דאיירי התם בנתינת טעם, אם כן אין הכשר יוכל להתבטל ברוב הפסול].

ב. אופן דהוה בבת אחת

יש לדון ליישב, דבאמת הוה בבת אחת, שמכוון שאם אוכל רק כהשיעור, ייצא ידי חובתו בהמצוה מתחילת אכילה ועד סופה, ואם אוכל יותר מהשיעור, מכיון שייצא ידי חובת המצוה רק בחלק מן הנאכל לפי היחס. באופן שאם השיעור כזית ואכיל שני כזיתים מכיון לצאת רק במחצה ואם השיעור שני כזיתים מכיון בכולו. נמצא דהוה בבת אחת, ודמי להגמרא בזבחים דאמרינן עשה דוחה לא תעשה.

ג. כלפי שמיא גליא

אך לבי מפקפק, דלחצד דהשיעור קטן הרי יכול לאכול פחות, נמצא דאפשר לקיים שניהם דיאכל רק כהשיעור, ואע"פ שאינו יודע ואם כן חייב לאכול יותר ואינו יכול בענין אחר, מכל מקום הוה מחמת חסרון ידיעה וכלפי שמיא גליא דעשה שלא כהוגן.

ד. אי אפשר באופן אחר

אלא יש לדון עוד, דמי שיש לפניו מצה של איסור שאסורה בלאו ומצה שספק כרת ספק מותרת, ודאי שרינן ליה לאכול המצה דהלאו, מחמת דינא דעשה דוחה לא תעשה, כיון דהשניה אסירה ליה. ואם כן הכי נמי בנידון דידן דספק מהו השיעור, יש לומר דשרינן ליה להתנות כיון דבאופן אחר אסירה ליה.

אך לא דמי, דעצם התנאי לכיון רק למקצתה הא בהא אפשר לקיים שניהם, אע"פ שמחמת חסרון ידיעה אינו יכול לאכול מקצת. ואפילו אם נימא דביש אנס המונעו מלאכול מקצת רשאי להתנות על יתר מכשיעור, מכל מקום הכא הוי השתא רק חסרון ידיעה. וצריך עיון.

ה. דברי השאגת אריה

כתב בשאגת אריה (סי' צ"ו, צ"ז) בהא דהקשו תוספות (סוכה ל' א' ד"ה משום) למה לי קרא דאינו יוצא ידי חובתו במצה של טבל, תיפוק ליה משום מצוה הבאה בעבירה, ותירץ בשאגת אריה, דעשה דמצה דוחה לא תעשה דטבל למעשר עני ואם כן לא הוה מצוה הבאה בעבירה, וחזר והקשה, הא במצה של טבל לא שייך עשה דוחה לא תעשה, דהרי בעינן יותר מכזית מפאת לכם, דחלק המעשר לא הוה שלו ואם כן כל הכזית לא הוה לכם, אלא כדי לצאת ידי חובתו צריך לאכול קצת יותר מכזית, ועל אותו תוספת שיאכל יותר מכשיעור, איכא עבירה דטבל בלא אכילת מצוה ולא שייך בזה עשה דוחה לא תעשה.

ובזה תמה בקהלות יעקב (שם) הרי התם דמי לגמרא בזבחים דהרי אוכל בבת אחת החלק שיוצא בו והחלק שאינו יוצא בו. והוא באמת תמוה טובא.

ל"ג בעומר

השומר.

"יום נסת יום אשר ברכת"

הנה אמרין בגמרא שבת (ל"ג ב') דרבי שמעון בר יוחאי ברחם רבי אלעזר בנו מפני המלכות שגזרו עליו הריגה. ותחילה הטמינו את עצמם בבית המדרש, אבל אחר כך אמרו נשים דעתן קלות דילמא מצער להו המלכות להודיע באיזה מקום אנחנו מוטמנים ועל ידי קלות דעתן יגלו. ולכן ברחו והטמינו את עצמם במערה שגם נשותיהם לא יידעו מקומם.

א. מותר להציל עצמו

כתב במגן אברהם (או"ח סוף סי' קנ"ו) דשמע מינה מעובדא הנ"ל תרתי, חדא, שמותר לו לברוח להציל עצמו כשיש סכנת נפשות אף על פי שמתוך זה גורם צער לחבירו.

דהרי אע"פ שיצטרו את הנשים לגלות היכן נמצא רבי שמעון בר יוחאי, וכיון שהנשים לא ידעו מקומם יסבלו צער עבורם, אפילו הכי לא היה עליהם לחזור הביתה.

ב. לסבול צער להציל השני

שנית, שאדם מחוייב לסבול צער כדי שלא ייהרג חבירו בחינם, דהרי מדאמר דנשים דעתן קלות ויגלו, משמע שמחמת קלות דעתן יעשו שלא כדין ויגלו, אבל מצד הדין אף דהוי מצער להו היו צריכים לסבול הצער ולא לגלות.

ג. ביד אברהם מבואר לא כך

הנה בגליון יד אברהם (גליון י"ד סי' קנ"ו) איתא דהא דכתב מהריב"ל (ח"ב סי' מ"ו) המובא בש"ך (חו"מ סי' קס"ג סי' י"ח) דאסור לפדות שבו הנמצא בסכנה כאשר יקחו אחר במקומו לסכנה, היינו דוקא לאדם שלישי, אבל השבוי עצמו יכול לפדות את עצמו או לברוח.

ותיקשי על המגן אברהם בדין השני הנ"ל שהוכיח דצריך לסבול צער, דהרי ביד אברהם מבואר דהוא עצמו יכול לברוח להציל עצמו ולא צריך לסבול צער. ואם כן יהא מוכח דפליג המגן אברהם על היד אברהם.

[א"ה. וכי תימא דיש לחלק, דהא דשרי היד אברהם היינו להציל עצמו מסכנת נפשות, משא"כ הא דבמגן אברהם אסור היינו להציל עצמו מצער בלעמא כשאנו סכנה. אך אולי כונת רבינו, דהצער שהיו עושין לאשתו של רבן שמעון בר יוחאי גם היה סכנה. או דילמא כוונת רבינו, דביד אברהם מתבאר דגם בצער הוא עצמו יכול לברוח, דהרי איירי על דברי מהריב"ל דאיירי גם באינו סכנת נפשות].

הוא עצמו יכול לברוח

הנה הבאנו לעיל דברי ה"י אברהם דאע"פ דאסור לפדות שבו הנמצא בסכנה כאשר יקחו אחר במקומו לסכנה, מכל מקום היינו דוקא לאדם שלישי, אבל השבוי עצמו יכול לפדות את עצמו או לברוח. ויש לדון בדבריו בכמה אנפי:

א. יהרגו את השומר

הנה לפי זה אם יש שומר שהוא יהודי, ואם יברח מבית האסורים, יהרגו את השומר משום שנתן לו לברוח, מכל מקום יהא מותר לו עצמו לברוח, אבל לאדם שלישי יהא אסור להברוחו, דמחמת זה יהרגו את

ב. לתת לו עצה

יש לעיין האם מותר לאדם שלישי ליעץ להשבוי לברוח, כאשר זה יגרום שיהרגו את השומר. ומסברא נראה דאסור ליעץ ורק מותר לו לברוח בעצמו.

ג. היאך העגלון לוקח אותו

אם בורח בעצמו על ידי שנכנס לעגלה, אם כן הרי העגלון אסור לו לקחתו.

ויש לומר דכיון דאין העגלון יודע אם כן קיל. אבל אין צריך לזה, דאף אם הוי עבירה בשוגג ואם כן הבורח מכשילו, הרי לפני עוור הותר משום פיקוח נפש, וכמו שמותר לו לברוח בשבת בחילול שבת אף שמכשיל אדם אחר בעבירה.

איזה שירצה יעשה

הנה הגאון חזון יחזקאל זצ"ל קאמר דאם רופא יש לפניו שני מסוכנים ויכול להציל רק אחד מהם, אחד מהם על ידי חילול שבת כגון שיסע לשם במכונית, ואחד מהם בלא חילול שבת כגון שנמצא לידו, איזה שירצה יעשה.

א. להציל עצמו על ידי עבירה

הנה ראייה לזה, כד נימא דלדעת י"ד אברהם מותר לברוח בחילול שבת להציל עצמו, אע"פ שבוה ימות אדם אחר, ואם לא יחלל שבת ינצל החיים של האחר. [כגון השומר].

כמו כן דמי לשנים שהולכים במדבר, אחד כהן ואחד ישראל, ועומדים למות מרעב, אלא לישראל יש מאכל של תרומה, דאמרין חייך קודמין ויאכל הישראל את התרומה דפיקוח נפש דוחה איסור תרומה, אע"פ שבוה שאוכל ימות השני, מכל מקום יש כאן היתר של פיקוח נפש.

והיינו דמותר לאדם להציל חיוו על ידי עשיית עבירה, אע"פ שהיה אפשר במקום זה להציל החיים של אדם אחר בלא עשיית עבירה. והיינו כדינא דהחזון יחזקאל הנ"ל.

ב. חייך קודמין הוה קדימה

אמנם יש לדחות דהנה כשנרופא יש לפניו שני חולים מסוכנים, והחולה המסוכן הרחוק הוא כהן והקרוב ישראל, וצריך לסוע במכונית לרחוק, שפיר יש לומר דיסע דוקא לחולה הכהן אף אם לא נימא כדברי החזון יחזקאל, דהרי איכא דין קדימה לכהן. ואם כן הכי נמי יש לומר דחייך קודמין הוה קדימה.

ג. אינו חובה של קדימה

אע"פ שקדימה דחייך קודמין לא דמי כל כך לקדימה דכהן, דהנה בהך דשומר דשרינן ליה לברוח לדעת יד אברהם, מכל מקום מסתברא דמותר לו גם לא לברוח בשביל שלא יהרגו השומר, דאינו חובת קדימה אלא הוי רק רשות, ואם כן שפיר יש למילף לדינא דהחזון יחזקאל. אך אכתי לא דמי, דמכל מקום מחמת חייך קודמין יש לו רשות למיעבד האי מעשה, ולא דמי לחזון יחזקאל דשניהם שקולים.

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשון של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

אפשר לקבל הגליון במייל:
L5703949@gmail.com

**חיבורו הגדול של רבינו זצוק"ל
על מסכת מכות
תאיר נרי
יצא לאור עולם**

ניתן להשיג:

בירושלים - משפ' בלעדי, רח' דברי חיים 18 טל' 0527147778 02-5387087
בבני ברק - משפ' מאיר, רחוב אבטליון 12 טל' 0527657191 03-5782362
בבני ברק - משפ' גנחובסקי, רחוב נועם אלימלך 14 טל' 0527639733 03-6199732

וידבר משה

דרשות הגאון ר' משה נתן יונגרייז זצוק"ל

פנינים בענייני פסח שני

עש"ק פ' אמור, י"ב אייר, ערב פסח שני שחל להיות ביום א'

פסח שני - המושך הארת הפסח

[א] **פסח שני** הוא יום נפלא עד מאוד, והוא המושך השפעת אור החירות של יציאת מצרים, וכבר אמרו חז"ל בפרשת בעלותך (זוהר ח"ג קנב, ב) 'וכל אינון ל' יומין, מן יומא דנפקו ישראל מפסח, יתבא מטרוניתא בעטרהא וכל חילהא בחדוה, מאן דבעי למחמי למטרוניתא יכיל למחמי. כרוזא כרין כל מאן דלא יכיל למחמי מטרוניתא ייתי ויחמי עד לא ינעלון תרעיה, אימתי כרוזא כרין בארבעה עשר לירחא תניינא, דהא מתמן עד שבעה יומין תרעין פתיחן, מכאן ולהלאה ינעלון תרעין, ועל דא פסח שני'.

ומתבאר שעניינו של פסח שני הוא שנותנים הזדמנות נוספת לזכות לגילוי שכניה, והכרוז מכרין שכל מי שאינו יכול לראות את גילוי השכינה, יבוא ויראה עד שלא ינעלו השערים. והכרוז של הכרוז הזה הוא ב"ד באייר, שמיום זה ניתנים עוד שבעה ימים שהשערים פתוחים, ואחר אותם שבעת הימים מכאן ואילך ננעלים השערים.

ובפסיקתא דרב כהנא (פסקא ל') איתא, רבנן אמרין כל שאת מוסיף לנו ימים טובים אנו מוסיפין לך קרבנות. א"ר לוי בכל חדש וחודש שבקיין ביקש הקב"ה ליתן לישראל מועד. בניסן נתן להם הפסח, באייר נתן להם פסח קטן, בסיון נתן להם עצרת, בתמוז היה בדעתו ליתן להם מועד גדול, ועשו להם את העגל, ובטל וכו', ומתבאר שהמועד של אייר הוא 'פסח שני', והוא יום נפלא וכו"ל. ונביא כמה הערות ופנינים השייכים לפסח שני.

מדוע ב'כורך' בליל הסדר, אומרים לקיים מה שנאמר ב'פסח שני'

[ב] בפרשת בא (יב, ח) לגבי פסח ראשון, כתיב 'ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו', ואולם בפרשת בעלותך (ט, יא) לגבי פסח שני, כתיב 'על מצות ומרורים יאכלוהו', ויש להתבונן בדברים מאי שנא פסח ראשון שנאמר 'על מרורים', ואילו בפסח שני נאמר 'על מצות ומרורים יאכלוהו'.

ובשו"ת חת"ס (ח"א או"ח סי' ק"מ) כתב שהחילוק מבואר, שהרי בפסח ראשון 'מצה' היא מצווה בפני עצמה, ולפיכך מצווה זו נמנית בפני עצמה, משא"כ מרור שאינו מצווה בפני עצמו אלא הוא הלכה בקרבן פסח שצריך לאכלו עם מרור, לפיכך נאמר 'על מרורים יאכלוהו'. משא"כ בפסח שני שגם המצה אינה מצווה בפני עצמה, שהרי מי שאינו צריך להקריב פסח שני אינו חייב במצה, לפיכך בזה נאמר לגבי שניהם 'על מצות ומרורים יאכלוהו'.

וכתב שם לבאר הא דאיתא בפסחים (קטו, א) 'מאן תנא דשמעת ליה מצוות אין מבטלות זו את זו, הלל היא, דתניא אמרו עליו על הלל שהיה כורכן בבת אחת ואוכלן, שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו', ולכאורה צ"ע למה הביא את הפסוק שנאמר בפסח שני ולא את הפסוק שנאמר בפסח ראשון, וביאר דרבנותא קמ"ל דאפילו ב' טפלים היינו מצה ומרור, אינם מבטלים כזית א' של פסח שהוא עיקר טפי דמ"מ מצוות מיקרי, ומצוות אין מבטלים זה את זה, עיי"ש.

וראיתי בספר שלל רב (פרשת בעלותך) שהביא תירוצו נוסף על קושיא

זו בשם אדמו"ר רבי יהושע מבעלז זצ"ל, שמה שאומרים בהגדה של פסח לקיים מה שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו הכוונה היא בלשון בקשה שכאשר עושים כורך מתפללים ומבקשים שנוכה לקיים מה שנאמר על מצות וגו', ונוכל כבר להקריב קרבן בפסח שני.

והוסיף הגר"י מבעלז שאע"פ שבפסחים (סו, ב) מבואר שרק יחיד נדחה לפסח שני ואין ציבור נדחים, מ"מ איתא בירושלמי (פ"ט ה"א) שלדעת ר"י לעתיד לבוא, אם יבנה המקדש בין פסח ראשון לשני, יעשו פסח שני, ובוזה לא נאמר הכלל שאין ציבור נדחה.

והנה בשו"ת חת"ס (ח"ב יו"ד סי' רל"ג) כתב בתוך דבריו בעניין ספירת העומר 'א' אייר יום ביקור פסח שני, ורבים וטובים תמיהו בדבריו שהרי בפסחים (צו, א) איתא שרק פסח ראשון טעון ביקור אך פסח שני אינו טעון ביקור.

ובספר הנ"ל הביא בשם הגר"י שטרן זצ"ל ליישב ע"פ דברי הירושלמי, דהנה בראשונים מבואר שהטעם שפסח ראשון טעון ביקור ואילו פסח שני אינו טעון ביקור, שהכלל הוא שרק קרבנות ציבור טעונים ביקור אך קרבנות יחיד אינם טעונים ביקור, והא דאע"פ כן פסח ראשון טעון ביקור ביארו הראשונים דהיינו משום שהוא בא בכנופיא, ולהכי אע"פ שהוא קרבן יחיד דינו שטעון ביקור כקרבן ציבור.

ומעתה יש לבאר דמה שאמרו שרק פסח ראשון טעון ביקור ואילו פסח שני אינו טעון ביקור, היינו משום שפסח שני הוא קרבן של יחידים שהרי אין ציבור נדחה לפסח שני, אך למבואר בירושלמי שלעתיד לבוא אם יבנה המקדש בין פסח ראשון לשני גם הציבור יקריבו בפסח שני, א"כ ניחא שכה"ג דינו יהיה כפסח ראשון שטעון ביקור ומיושבים היטב דברי החת"ס, ודו"ק.

האם בפסח שני יש להביא חגיגה כפסח ראשון

[ג] הרמב"ם (פ"י מהל' קרבן פסח ה"ו) כתב וז"ל, מה בין פסח ראשון לפסח שני, הראשון אסור בחמץ בבל יראה ובל ימצא, ואינו נשחט על חמץ, ואין מוציאין ממנו חוץ לחבורה, וטעון הלל באכילתו, ומביאין עמו חגיגה, ואפשר שיבא בטומאה אם נטמא רוב הקהל טומאת מת כמו שביארנו, אבל פסח שני חמץ ומצה עמו בבית, ואינו טעון הלל באכילתו וכו', ואין מביאין עמו חגיגה וכו' ונאכלין צלי בבית אחד על מצה ומרור וכו', ולמה לא ישוה השני לראשון לכל הדברים מאחר שנאמר ככל חקת הפסח יעשו, לפי שפירש בו מקצת חקת הפסח, ללמד שאינו שווה לראשון אלא בדברים שנתפרשו בו וכו', עכ"ל.

והנה במה שכתב הרמב"ם שבפסח שני אין מביאים עמו חגיגה, כתב באבי עזרי תניינא, דלכאורה צ"ע דהא הרמב"ם לעיל (ה"י"ג) פסק שחגיגת י"ד היא רשות, וביארו התוס' בפסחים (ע, א) שכל עיקר מה שמביא חגיגה הוא כדי שיהא הפסח נאכל על השובע ושלל יבא לידי שבירת עצם. וכן פסק (פ"ח ה"ג) 'מצוה מן המובחר לאכול בשר הפסח אכילת שובע, לפיכך אם הקריב שלמי חגיגה בארבעה עשר, אוכל מהן תחילה ואחר כך אוכל בשר הפסח כדי לשובע ממנו וכו', וכן אכילת בשר פסח שני בלילי חמשה עשר לחדש אייר מצות עשה, שנאמר בו על מצות ומרורים יאכלוהו, ומפורש א"כ שחגיגת י"ד

יאכלוהו, לאו הבא מכלל עשה הוא שיש מצווה לאכול רק על מצוות ומורורים ולא עם חמץ, והבין שגם לזה התכוון רש"י שאין בפסח שני איסור חמץ אלא עמו באכילתו.

ובאבי עזרי (חמישיאה, פ"י מקר"פ הט"ו) תמה על דבריו, הלא אינו מחויב כלל לאכול מצה ומרור יחד, שהרי קי"ל דלא כהלל, ולא צריכים לאכול אותם כרוכים, אלא אפילו בזה אחר זה, וא"כ מה שאוכל חמץ ביחד עם הפסח אין כאן ביטול מצות אכילת מצה, שהרי יכול לאכול מצה אח"כ, ומה שלא אכל מצה אח"כ, אינו איסור מחמת שאכל חמץ בשעת אכילת הפסח, אלא מחמת שלא אכל מצה ואינו שייך כלל למה שאכל חמץ עם הפסח, ומה שייך לומר שאסור חמץ עמו באכילתו.

ובהכרח פירש באבי עזרי שכוונת רש"י להיפוך, שאין כלל איסור לאכול חמץ בפסח שני וביאור דברי רש"י 'אלא עמו באכילתו' שבפסח שני רשאי לאכול חמץ אפילו עם הקרבן פסח עצמו.

ואולם קצת צ"ע בפירושו, מלשון רש"י בסוכה (מו, ב) שכתב "פסח שני אינו אסור בחמץ, אלא שטעון מצה למצוה, ואוכל חמץ מיד", ומשמע שמיד אח"כ אוכל חמץ, אבל בעת שאוכל את המצה עבור מצוות הפסח, אסור לו לאכול חמץ. וצ"ע.

טעם שלא הצטוו על פסח שני כבר במתן תורה

[1] **במשך** חכמה (במדבר ט, י) כתב לבאר מדוע לא נאמרה פרשת פסח שני במתן תורה בסני, לפי המבואר בחז"ל בכמה מקומות והאריך בזה בספרו, שלפני מתן תורה אם היו שומרים את צורת שלימותם, לא היו צריכים למקום מוגבל מוקדש לשמו, אשר בו יתאחדו ויתפללו כל כלל ישראל אלא "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך" (שמות כ, כא). אולם אחרי שחטאו בעגל וחזרו לסורם, היו צריכים למשכן ומקדש אשר אליו פונים כל לכבות בני ישראל, אך אין בכוח היחיד לזכות להשאת השכינה.

ואיתא בחז"ל (בספרא ובמכילתא בכמ"ד) "ונכרתה הנפש" - ולא הצבור, שאין צבור נכרתים. וכיון שקודם העגל אחר מתן תורה, היה כל יחיד ראוי למשכן כמו צבור, ממילא גם לא היה דין כרת ביחיד, ורק אחרי העגל שנפסקה המעלה מן היחיד וחזרה אל הצבור בכללם, ולכן שוב שייך ביחיד כרת, והוא הדין נמי קודם חטא העגל היה לכל יחיד דין ציבור והדר דינא שאין ציבור נידחים, רק אחר חטא העגל שבטלה מן היחיד מעלת ציבור אינו מביא בטומאה וצריך לחדש פרשת פסח שני.

ואולם גם עתה אחר חטא העגל שחזרו לזוהמתם עדיין נשאר ש'ציבור' אינו נכרת, והיא מעלה עצומה לציבור שיש לו דינים מיוחדים, וכבר איתא בב"ב (קטו, ב) דגמירי דלא כלה שבט. וכבר הבאנו בכמה מקומות את דברי המשך חכמה (פרשת בשלח) במעלת כוח הציבור שניצול מכל צרה אע"פ שיש בו חטאים ויש עליו קטרוגים, וכדאיתא בירושלמי בפאה (פ"א ה"א) 'דורו של דוד כולם צדיקים היו, וע"י שהיו בהם דלטורין היו נופלים במלחמה וכו', אבל דורו של אחאב, עובדי עבודה זרה היו, וע"י שלא היו בהם דלטורין היו יורדים למלחמה ומנצחים'.

נשים שהזידו בפסח ראשון ועשו פסח שני האם פטורים מקרבן

[2] **במנחת** חינוך (מצוה ש"פ) כתב, נראה פשוט בנשים שהזידו בראשון, מ"מ אם עשו את השני, אף דהוי רק רשות, מ"מ כיון דהתורה נתנה להם רשות, הוי תיקון בשני ונפטרו מכרת, אף בהזידו בראשון כמו אנשים לשיטת הרמב"ם כן נראה פשוט'.

ובספר דבר שמואל כתב לדון בדבריו, דאפשר לומר שמה שפסח שני פוטר מכרת והוא תיקון, זהו דווקא במה שמקיים חובתו, ומשום שעונש

היא רשות ועניינה הוא כדי שיאכל את הפסח על השובע, וכיון שבדין אכילה פסח ראשון ופסח שני שווים, א"כ למה חלוק הוא לענין דין חגיגה.

והעלה באבי עזרי שוודאי דין אחד לפסח ראשון ושני, ובשניהם יש רשות להביא קרבן חגיגה ועניינם שוה, אלא שבפסח ראשון כשמביא חגיגה יש לה 'שם חגיגה', ואם הותיר מהבשר ליום השלישי עובר בלאו מיוחד, וכש"כ הרמב"ם (פ"י ה"ג) 'ואסור להניח מבשר חגיגת ארבעה עשר ליום השלישי, שנאמר ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר, מפי השמועה למדו שזו אזהרה למניח בשר חגיגת ארבעה עשר ליום ששה עשר, שנאמר לבקר עד בוקר של יום השני', והיינו שיש לאו מיוחד בחגיגת י"ד חוץ מן הלאו האמור בשאר כל הקדשים [ע' מנ"ח מ' תפ"ו], וזה קיים רק בפסח ראשון, משא"כ בפסח שני, אף שמביא קרבן רשות, מ"מ אין על זה 'שם חגיגה' אלא הוא שלמים כמו כל השלמים, ובזה אין את הלאו המיוחד של לא ילין, עכ"ל.

ולפ"ז מה שכתב הרמב"ם שבפסח שני אין מביא עמו חגיגה, הכוונה שאין מביא 'חגיגה' ואין לזה דין חגיגה, אבל ודאי יש ענין להביא קרבן אף שלא יהיה לזה שם חגיגה, והוא קרבן בעלמא שמביאו כדי שהפסח יאכל על השובע, וכמו שמפורש בר"מ פ"ח הנ"ל.

במה שצריך 'מיעוט' שאין איסור בל יראה בפסח שני

[3] **בגמרא** בפסחים (צה, א) נאמר מיעוט שאין עוברים בפסח שני על הלאו דבל יראה ובל ימצא, וגם אין עשה ד'תשביתו' שצריך להשבית שאור מביתו, ולכאורה יש לעיין [וכבר עמד בזה באבי עזרי (שם)] למה בעינן 'מיעוט' למעט פסח שני מאיסורים אלו, הלא הלאוין אינם תלויים כלל בקרבן הפסח אלא הם לאוין משום 'חג הפסח', והלא בפסח שני אינו יו"ט, אלא איכא רק חיוב בקרבן פסח, ומהיכי תיתי שיהיה חיוב דבל יראה ובל ימצא ועשה דתשביתו.

ואולם הלאו ד'לא תשחט על החמץ דם זבח', שפיר צריך למעט ולומר שדין זה אינו קיים בפסח שני שהרי זהו דין ב'קרבן פסח', אבל הלאוין דב"י וב"י וכן עשה דתשביתו, אינו תלוי כלל ב'קרבן' אלא בחג הפסח וזה אינו שייך בפסח שני כלל. ובפרט לפי הראשונים שסוברים דלאו דבל יראה הוא רק בשבעת ימים א"כ בהכרח לכאורה שאינו כלל מענינא דקרבן אלא מענינא דחג הפסח ומה שייכותו כלל לגבי פסח שני שהוא רק דין קרבן ואינו דין 'חג' כלל. [ולעיל (אות א) הבאנו מהפסיקתא שפסח שני הוא 'מועד' של אייר, ועי'].

וכתב באבי עזרי שאפשר שלפי שיטת הרמב"ם (פ"ג מחמץ ומצה ה"ח) שיש לאו דבל יראה ובל ימצא כבר בערב פסח משש שעות ולמעלה, א"כ אפשר לומר שגם איסורים אילו הם מדין הקרבן ולהכי אסורים כבר מזמן שחיתת הפסח, ולהכי היה מקום לומר שגם בפסח שני יהיה דין זה, ולזה צריך מיעוט שבפסח שני אין עוברים על כך, וצ"ע.

האם יכול לאכול בפסח שני פסח עם חמץ כאחד

[4] **ברש"י** בפרשת בעלותך (ט, ח) כתב 'פסח שני מצה וחמץ עמו בבית ואין שם יום טוב, ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו'. ובמנחת חינוך (מ' שפ"א) תמה מהיכן לרש"י שיש איסורי חמץ עמו באכילתו, הא פסח שני מצד עצמו אינו אסור כלל בחמץ וכנ"ל (אות ב), וכתב שלא מצא דבר זה בשום מקום, והאריך שאיסור זה אינו מבואר כלל.

ובמשך חכמה (שם, יא) כתב גם כדברי רש"י שיש איסור לאכול פסח שני עם חמץ, ויליף לה ממה שנאמר בפסח שני על מצות ומורורים

שרק פסח ראשון הוא חובה, לכך מיד כשהזידו בראשון כבר נגמרה העבירה, ואיך נוכל לומר שבזה שעושה את השני שאינה אלא רשות תפטר מכרת, הרי סוף סוף לא קיימה את חובת פסחה, וצ"ע.

כרת הוא על מה שלא קיים את חובתו, ולכן באנשים שפסח שני הוא חובה, א"כ לא נשלמה העבירה אא"כ לא הקריב גם את השני, ולכן אם הקריב את השני כיוון שקיים חובת פסחו נפטר מכרת, אבל בנשים כיון

ל"ג בעומר - אמונה ותורה עש"ק אמור ל"ג בעומר תשס"א

הוא זמן המסוגל לביטחון, ולכן עניין זה שייך במיוחד ביום ל"ג בעומר שביום זה התחיל המן לדרת.

ל"ג בעומר - הנהגה מיוחדת עם הבוטחים בה'

[א] בספר דרשות בית ישי (סימן ח') הביא דאיתא בכוונות האר"י כי מל"ג בעומר מתגלה שם אכדט"מ" שענין שם זה הוא שם אלוקים בהתחלפות האותיות על האותיות הקודמות להן בסדר הא"ב, והנה אות א' של שם אלוקים אינה מתחלפת, כי אין אות קודמת לה בא"ב, ואותיות לה"י שבשם אלוקים מתחלפות על אותיות כד"ט, ואילו אות מ' הסופית של שם אלוקים מתחלפת על אות מ' פתוחה, שקודמת לה בסדר א"ב, ונמצא שנשאר אות מ' וכך יצא ומתקבל שם "אכדט"מ".

ואיתא עוד שם בכתבים, שג' האותיות שהתחלפו, היינו אותיות כד"ט והם בגימטריא ל"ג, והוא סוד ל"ג בעומר. וכתב עוד כי השם אכדט"ם בכללותו עולה בגימטריא ע"ד, והוא שם הביטחון כמו שנאמר "בטחו בה' עדי עד", וכתב עוד שכל זה סוד "גלעד" שקרא יעקב בסוף פרשת ויצא 'גל' ו'עד'.

וביאר הבית ישי, דהנה בחת"ס (יור"ד סי' רל"ג) כתב שירידת המן היה ביום ל"ג בעומר. ובפרשת המן (שמות טז, לב) כתיב 'קח צנצנת אחת ותן שמה מלוא העומר מן למשמרת לדורותיכם', ופירש רש"י ז"ל 'בימי ירמיהו כשהיה ירמיהו מוכיחם, למה אין אתם עוסקים בתורה והם אומרים נניח מלאכתנו ונעסוק בתורה, מהיכן נתפרנס, הוציא להם צנצנת המן ואמר להם הודו אתם ראו דבר ה', שמעו לא נאמר אלא ראו, בזה נתפרנסו אבותיכם, הרבה שלוחין יש לו למקום להכין מזון ליראיו'.

ומה מאוד מתאים הדבר שביום זה יום ל"ג בעומר, שהוא יומא דהילולא של רשב"י שהוא הסובר בגמ' בברכות (לה, ב) שצריך ללמוד תורה מתוך בטחון, ודלא ר' ישמעאל שדורש מקרא ד'ואספת דגנך' שהנהג בהם מנהג דרך ארץ, שבאותו היום היה המעשה הזה של צנצנת המן לקבוע לדורות את דרגת הבטחון בה' שהרבה שלוחים למקום להכין מזון ליראיו.

ומעתה מובן מאוד גם לערכנו מה שכתב האר"י ל"ג שביום ל"ג בעומר מתגלה 'שם הביטחון'. ובדבריו שם ביאר עוד ענין בטחון שהוא שייך ל'שלום' ושלזה נתכוון יעקב שבכריתת ברית עם לבן קרא למצבה 'גלעד', שהיתה כוונתו לרמוז ענין הביטחון ולא שם גרידא כמו שקרא לבן יגר סהדותא, ודו"ק.

והנה ביומא (עו, א) איתא, שאלו תלמידיו את רשב"י, מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה, אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שיש לו בן אחד, פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה, עמד ופסק מזונותיו בכל יום, והיה מקביל פני אביו כל יום, אף ישראל מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים, היה דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר, ונמצאו כולן מתים ברעב, נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים'.

ולמדנו א"כ שגם שירידת המן הייתה באופן כזה שיעורר את מידת הבטחון, ובכל יום יצטרכו להקביל את פני אביהם שבשמים, כשכל אחד יודע שבלא התחדשות הנס למחר לא יהיה לו, ונמצא שכולם מתים ברעב. ומבואר היטב מה שנתבאר שזמן תחילת ירידת המן

ביטחון בה' - דרך לזכות בכתרה של תורה

[ב] ובאמת של"ג בעומר מרמז גם למה שמצאנו שבידידת המן זכו ל'דעת', וכמו שכתב הבעל הטורים בפרשת עקב (דברים ח, ג) על הפסוק 'ויאכילך את המן אשר לא ידעת וגו' למען הודיעך', 'מלמד שבאכילת המן ניתן להם דעה (ע' זהר ח"ב סב, א). וכן בעזרא הוא אומר 'ומנך נתת להם להשכילם', וזהו לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן (מכילתא בשלח טז, ד).

והמכוון בזה שמי שמתחזק במידת הביטחון זוכה גם לתורה, שע"י שבוטח בהשם ושם בה' מבטחו, יש לו דעה וראש פנוי ללמוד תורה [ונתבאר העניין עוד בדרושי חנוכה (דרוש ד)], וזהו 'למען הודיעך' שע"י המן זכו לתורה ודעת, וזה מרמז לנו יום ל"ג בעומר יום שהתחיל לדרת בו המן.

ובאמת שגם מה שזכה רשב"י למעלתו הנשגבה, היה ע"י מדת בטחונו, וכמו שאמר הפייט 'במערות צורים שעמדת שם קנית הודך והדרך', היינו שעיקר מעלתו של רשב"י זכה במערה כשהיה בידי הקב"ה 'כגמול עלי אמו'. 'ושם נברא מעין לו וחרוב למאכלו', והוא ממש כאוכלי המן שניזונים באופן לא טבעי, אלא אך ורק מתוך ביטחונם בה' יתברך.

ובשבב שמעתתא (בהקדמה אות ז') כתב, 'גם המן שאכלו במדבר היה לכונה זו, כמ"ש בספר המגיד לב"י, שהמן שאכלו ישראל היה הכרחי לקבל התורה בלי שום בחירה. ובילקוט ראובני פרשת בשלח וז"ל 'פיפיה גי' קצ"ה, הוא שר התורה, הוא המטיר המן לישראל, והם אמרו נפשנו קצ"ה, להודיע שקצו ומאסו במן ובתורה ע"ש. וזה היה להם הכרח לקבל תורה, כי המן בא משר התורה והוא לחם אבירים שמלאכי השרת ניזונים בו. שוב לא היה להם שום נטיה ותאוה חומרית, רק תקוע היה בלבם אהבת התורה והמצוות, וזה נשאר לדורות למשכילים, אשר עליהם נאמר (במדבר יט, יד) אדם כי ימות באהל'.

ומתבאר שכאשר 'קצ"ה' נפשם 'במן' ממילא קצו בתורה, וכפי שנתבאר שהזכיה לדעת ולתורה הוא רק ע"י הבטחון, וכמו שאמרנו חז"ל (הנ"ל) לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, ודו"ק.

ל"ג בעומר - ריבוי תורה בישראל

[ג] והנה מצאנו עוד שבל"ג בעומר באמת חזרה התורה, וכמו שהביא החיד"א בספר מראית עין (ליקוטים תצ"ג) מלשון האר"י ל' בשעה"כ שענינו של יום ל"ג בעומר הוא, מה ששנינו ביבמות (סב, ב) שאחר פטירת תלמידי רבי עקיבא היה העולם שמם, 'עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה'. מעשה זה היה בל"ג עומר. ומבואר א"כ באופן מבהיל סגולת היום, לזכות לכתרה של תורה.

תעִשָּׂה שם נאמר 'שבת' ולא שבת שבתון, וכיאר את הדברים שאותם בני אדם שנוהגים בהנהגתו המיוחדת של רשב"י שלא ימוש ספר התורה הזה מפיק - דברים ככתבן, ומלאכתם נעשית ע"י אחרים, עליהם נאמר: ששת ימים תעִשָּׂה מלאכה, שאצלם כל השבוע שבת, והשבת עצמה היא בבחינת 'שבת שבתון'.

אולם ברוב העולם שנוהגים בהם מנהג דרך ארץ וכדעת רבי ישמעאל ואצלם ששת ימים תעבוד הוא כפשוטו, ועליהם נאמר שבשבת לא תעִשָּׂה כל מלאכה, אצלם השבת היא בבחינת 'שבת' אך אינם זוכים למעלת 'שבת שבתון', והדברים נפלאים, ודו"ק.

ביאת המשיח - היום אם בקולו תשמעו

[ה] **ובסנהדרין** (צה, א) איתא, 'רבי יהושע בן לוי אשכח לאלהיו דהוי קיימי אפיתחא דמערתא דרבי שמעון בן יוחאי, אמר ליה אתינא לעלמא דאתי, אמר ליה אם ירצה אדון הזה, אמר ריב"ל שניים ראיתי, וקול שלשה שמעתי, אמר ליה אימת אתי משיח, אמר ליה זיל שייליה לדידיה, והיכא יתיב אפיתחא דרומי וכו' אזל לגביה, אמר ליה שלום עליך רבי ומורי וכו' אמר ליה לאימת אתי מר, אמר ליה היום, אתא לגבי אליהו וכו' אמר ליה שקורי קא שקר ב', דאמר לי היום אתינא ולא אתא, אמר ליה הכי אמר לך היום אם בקולו תשמעו'.

וכתב המהרש"א (בח"א שם) 'לכאורה שניים ראיתי, על עצמו ועל אליהו שראה אותו, וכן קול שלשה, על עצמו שאמר אימת אתי משיח, ועל אליהו שאמר לכשירצה אדונינו הזה, ועל השכינה, ולא הוזכר כאן מה שמע מקול השכינה, ואפשר שלא חש להזכיר דהיינו שהשכינה מצטערת כביכול על אריכות הגלות כמ"ש בפ"ק דברכות', וכתב המהרש"א שהוא דוחק שאמר על עצמו כן שראה ושמע את עצמו.

וכתב לבאר באופ"א על פי מה שאמרו שהנשמה רואה ואינה נראית, וע"פ מה שאמרו במדרש שאלהיו מעמיד את האבות להתפלל עמו על חורבן בהמ"ק וגלות ישראל, וזהו שאמר על אליהו שהיה בחיים בגוף ונפש שראה אותו שהיה מתפלל על חורבן בהמ"ק וגלות ישראל, וקול ג' שמעתי דהיינו ג' האבות שלא היו נשמותיהם נראים, אבל קולם שמע שהתפללו על חורבן בהמ"ק וגלות ישראל'.

והוסיף עוד 'וכן יש לפרש באידך עובדא דהוה קאי אפתחא דמערתא דרשב"י, דקול שלשה שמע במערתא דרשב"י שהיו ג"כ מתפללים על גלות ישראל, ואפשר שהם רשב"י ובנו ר"א ברבי שמעון ובנו ר' יוסי בן ר"א, והדברים נפלאים, שרשב"י ובנו ובנו עומדים ומתפללים על גאולת ישראל'.

ובעין יעקב (סוטה יג, א) גרס בגמרא א"ר חמא ב"ר חנינא מפני מה נסתתר קברו של משה מעיני בשר ודם, מפני שגלוי וידוע לפני הקב"ה שעתיד ביהמ"ק ליחרב ולהגלות את ישראל מארצם, שמא יבואו לקבורתו של משה באותה שעה, ויעמדו ויבכו ויתחנו למשה ויאמרו לו משה רבינו עמוד בתפלה בעדנו, ועומד משה ומבטל את הגזירה, מפני שחביבים צדיקים במותם יותר מבחייהם וכו' ע"כ. והובא בתורה תמימה (דברים לד, ו), והתקשה בזה מאי שנא קברו של משה שלא התגלה ואילו קברות האבות וחכמי ישראל התגלו, ובאר שמשו רבנו ע"ה היה רגיל בבקשת רחמים.

ועכ"פ למדנו מדברי חז"ל סגולתה המיוחדת של תפילה על קברו של צדיק, עד שהקב"ה מחמת כן הסתיר את קברו של משה, שלא יעמדו על קברו ויתחנו לבטל את הגזירה של חורבן הבית, וכמה יש למי שעולה על קברו של רשב"י, להתפלל ולעורר מידת הרחמים עלינו ועל כל ישראל לזכות, שתתקבל כבר תפילתם על גלות ישראל וגאולתם בקרוב בימינו אמן.

והנה בברכות (לה, ב), ת"ר ואספת דגנך מה תלמוד לומר, לפי שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיק, יכול דברים ככתבן, תלמוד לומר ואספת דגנך, הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי רבי ישמעאל, רשב"י אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וכו' תורה מה תהא עליה, אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתם נעשית על ידי אחרים וכו', אמר אביי הרבה עשו כר"י, ועלתה בידן כרשב"י ולא עלתה בידן'.

ובגמרא בסוכה (מה, ב) איתא, ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי ראיתי בני עלייה והן מועטין אם אלף הן אני ובני מהן אם מאה הם אני ובני מהן אם שנים הן אני ובני הן. ולפ"ז כתב המהרש"א (שם) דודאי יש צדיקים גמורים דמוקיים בהו שמלאכת עצמן נעשית ע"י אחרים, אלא דמעטים המה, כדאמר רשב"י 'ראיתי בני עלייה והן מועטין', וכיון שמועטים הם כ"כ אין לכל אדם לסמוך על זה לומר שאני עושה מלאכה כלל לפי שמלאכתי נעשית ע"י אחרים שצדיק גמור אני דשמא הוא טועה ואינו צדיק גמור, ע"ש בדבריו.

והנה בכתובות (עז, ב) מובא המעשה הנפלא על רבי יהושע בן לוי שביקש ממלאך המוות שיראה לו את מקומו בגן עדן, 'מכריז אליהו קמיה פנו מקום לבר ליואי פנו מקום לבר ליואי, אזל אשכחיה לר' שמעון בן יוחאי וכו', אמר ליה אתה הוא בר ליואי, אמר ליה הן, נראתה קשת בימך, אמר ליה הן, אם כן אי אתה בר ליואי, ולא היא דלא הואי מידי אלא סבר לא אחזיק טיבותא לנפשא'.

וביערות דבש (ח"א דרוש יב) כתב לבאר שוודאי בעלמא דקשוט לא שייך לשנות ולא לומר את האמת, אלא שיש שני מיני קשת, המין הטבעי שהוא עשוי מכמה צבעים, והמין שעשוי רק מצבע תכלת שהוא סימן ואות על הברית ובלא הברית היה העולם נחרב ח"ו, ומה דאמר ריב"ל שנראה בימך היינו שאמר בסתם 'נראה' היינו משום שהקשת הטבעית באמת נראתה, ואמר הכי משום ש'סבר לא אחזיק טיבותא לנפשא', ונראה לבאר לפי"ז לשון השיר לל"ג בעומר 'כל ימיו אשר חי'ה, אות הקשת לא נראה, כי הוא אות עולם ה'יה', קשת טבעית היתה רק קשת של אות לא היתה.

ומתבאר שמעלתו של רשב"י שלא רק שלא נראתה הקשת בימיו, וכדאיתא בירושלמי בברכות (ט, ב) דאמר 'רבי חזקיה בשם רבי ירמיה כל ימיו של רבי שמעון בן יוחאי לא נראתה הקשת בענן', אלא שסבר רשב"י שלא היה שייך שהוא ילווה למי שנראתה הקשת בימיו, ואפשר שגם ענין זה שייך לשלימות הנוראה בלימוד התורה בהנהגה המיוחדת של רשב"י וחבריו, שהרי 'אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי' (ירמ' לג, כב), וכמו שהארץ הנפש החיים (שער ד) מדברי חז"ל בהרבה מקומות שקיום העולם הזה והעולמות כולם תלוי הוא בשיעור לימוד התורה, ומבואר א"כ שודאי לא שייך שתראה הקשת שמופיעה בזמן שמגיע חורבן לעולם בדורו של רשב"י ודו"ק.

'שבת שבתון' - להולכים בדרכו של רשב"י

[ד] והנה בפרשת השבוע (פרשת אמור) כתיב (ויקרא כג, ג) 'ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון וגו', ומבואר שהתורה קוראת לשבת 'שבת שבתון', ובדומה לזה נאמר בשמות (לא, טו, לה, ב). אך מאידך בעשרת הדברות כתיב (שמות כ, ט-י) 'ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך. ויום השביעי שבת לה' אלוקיך לא תעשה כל מלאכה וגו'. וכן במשנה תורה (דברים ה, יד) 'יום השביעי שבת לה' וגו'. ויש להתבונן בדברים מדוע פעמים השבת נזכרת בתורה כ'שבת שבתון', ופעמים כ'שבת' סתם.

וראיתי שהביאו בשם שו"ת מים חיים ליישב, שהוא תלוי בזה, שהיכן שנאמר 'תעִשָּׂה' מלאכה נאמר 'שבת שבתון', ואילו היכן שנאמר

פרדס יצחק

להערות והארות ניתן לפנות למערכת קובץ גליונות.

בין אדם לחבירו, גרמה שנתחללה כבוד התורה, ולא יכלו תלמידים אלו להמשיך את מסורת התורה.⁶

וזה מה שרואים כל כך הרבה פעמים בזוהר הק' ענין אהבת החברים, אנן בחביבותא תליא מילתא, וכל מסירת התורה של רשב"י היתה באופן זה של חבורה, כי זה היה התיקון של רשב"י, להחזיר את התורה לעולם, באופן של עין טובה זה לזה, וכמו שכתב בזוה"ק (ח"ב דף קצ) "כל חבריאי ביומוי דרבי שמעון רחימא דנפשא ורוחא הוו ביניהו, ובגין כך בדרא דרבי שמעון באיתגלייא הוה", וכן בזוה"ק (ח"א דע"ו) "אנן חבריאי דמתעסקין באורייתא ואנן בליבא חד ורעותא חד", וכן מצינו בשעה"כ (ד"א ע"ג) "ומאוד הזהירני מורי ז"ל בענין אהבת החברים שלנו של חבורותינו".⁷

וראה בתענית דף (ז ע"א) "אמר רבי חנינא הרבה למדתי מרבתי, ומחברי יתר מרבתי, ומתלמידי יתר מכולן. ומבואר במדרש בבראשית רבה [פרשה ס"א, ג] שרבי חנינא היה מהתלמידים החדשים של רבי עקיבא, וזה תנו דעתכם שלא תעשו כמעשיהם.

ויש להוסיף מה שמבואר בברכות דף ס"ד, ביבמות דף קכ"ב, ובנזיר דף ס"ו, וכריתות דף כ"ח, "אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים בשלום בעולם".⁸

ושו"ר שזה רבי חנינא בר חנינאי, ויש במדרש (ויקרא כ"א, ט) שרשב"י ורבי חנינא בר חנינאי הלכו ללמוד אצל רבי עקיבא י"ג שנה עיי"ש.

ממילא יש לפרש מה שיש מקומות שנהגו לעשות סעודות, וסיומים בחבורה, לכבוד התורה, כדי לתקן ביום זה של ל"ג בעומר, ביתר שאת וביתר עוז, האהבה בין אדם לחבירו, וגם

היה בל"ג בעומר, וכן כתב בספרו טוב עין [וראה כף החיים סימן תצ"ד ס"ק כ"ו שכן משמע משער הכוונות]

וראה ברמב"ם בהל' סנהדרין (פ"ד ה"א) "משה רבנו סמך וכו' איש מפי איש", וא"כ בל"ג בעומר נמשך הסמיכה משה רבנו [משה, רשב"י וכמ"ש].

6 וכבר עמדו ע"ז שכל הענין של כבוד התורה מובא ברמב"ם בהלכות תלמוד תורה, ומוכח שכבוד התורה זה צורה ודין בהלכות תלמוד תורה ודו"ק.

וראה מגילה דף ג ע"ב שכבוד התורה חמור מתלמוד תורה.

7 וביפה תואר שם כתב "שלכן האחרונים שהועילו זה את זה, מלאו את כל ארץ ישראל בתורה".

8 וכתב בספר תורת שמעון לרבי שמעון מיערסלוב (עמוד נ"ח) בדרך רעיון, למה כתוב תלמידי חכמים ולא חכמים מרבים וכו', אלא דאם הם בעיניהם כחכמים, לא מרבים בשלום, ורק אם הם כתלמידי חכמים, ענווים אז הם מרבים שלום. והן הדברים

ל"ג בעומר

לקראת ל"ג בעומר שנת תשע"ח הבאנו פרדס יצחק חלק א, ועכשיו נביא חלק ב'.

זהירות בכבוד התורה וביתר בל"ג בעומר

כתב התשב"ץ בח"א (ס' קע"ח) על מה דאיתא ביבמות דף ס"ב שתלמידי רע"ק מתו בין פסח לעצרת מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, דשנינו באבות (פ"ב מ"י) "רבי אליעזר אומר יהי כבוד חבירך חביב עליך כשלך", ובפ"ד מ"ד רבי אלעזר בן רבי שמעון [ראה בשנו"ס] אומר יהי כבוד חבירך (וי"ג תלמידך עיין בתוי"ט) חביב עליך כשלך, וכבוד חבירך כמורא רבך, ומורא רבך כמורא שמיי"ם² והם לא נהגו כן, ונענשו לפי שהיו גורמין לתורה שתתחלל על ידן³, שהבריות אומרים אוי לו למי שלמדו תורה.

וגם הביא התשב"ץ מה שכתב במדרש בראשית [ס"א, ג] שנים עשר אלף תלמידים היו לו לר"ע וכו' וכולם מתו מפני שהיתה עיניהם צרה אלו באלו⁴, ובסוף העמיד שבעה תלמידים אחרים, ואמר להם בניי, הראשונים לא מתו אלא מפני שהיתה עיניהם צרה אלו באלו, תנו דעתכם שלא תעשו כמעשיהם.

ולמדנו מדברי רבנו התשב"ץ, ראשונים כמלאכים, יסוד גדול שהעונש שתלמידי רע"ק מתו, והיה העולם שמם בלי תורה, עד שבא רע"ק וסמך חמישה תלמידים אחרים והם העמידו את התורה [והחיד"א בטוב עין סימן י חיד"א בטוב עין סימן י"ח אות פ"ז ועוד ספה"ק דייקו משעה"כ שהסמיכה להמשך התורה היה בל"ג בעומר וראה בפר"ח⁵] כי הפגיעה במידות

1 בקרוב נביא פרדס יצחק מאמר מקיף לזכרו של האדמו"ר מנובומינסק זצ"ל בעל העדת יעקב.

2 וראה דברי רבי עקיבא בפסחים (דף כ"ב ע"ב) שדרש את לרבות תלמידי חכמים ופרש"י בד"ה לרבות, שיהיה מורא רבך כמורא שמיי"ם, וראה בזוה"ק (ח"ג כ"ט) דמבזה ת"ח כאילו כופר בעיקר.

3 וראה בספר זכור למרים (פ"א) בתו"ד "ומצינו לתלמידי רבי עקיבא שהיו גדולים בתורה מאוד אכן מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, נתחלל בזה כבוד שמים ופגעה בהם מידת הדין וכו'".

4 ופירש היפה תואר שם "שהיו שונאים זה לזה, ולא היו רוצים להועיל זה את זה בלימוד".

ובעץ יוסף שם כתב שכולם מתו במלחמת ביתר, אמנם נודע שלא ממקור טהור הוא ואכמ"ל.

5 וראה במראית עין בליקוטים שבסוף הספר סימן ז' אות ח' שהסמיכה

שיושבים בסעודה עם תלמידי חכמים שכתב המהרי"ל שהוא כיושב לפני הא', והרי גדולה לגימיה שמקרב את הלבבות [וראה מ"ש סנהדרין ק"ג ע"ב] וליתן כבוד לתורה וללומדיה (עד שבא ר"ע ודרש את לרבות תלמידי חכמים⁹).

והנה כתב בספר מהרי"ל (ליקוטים עמ' תרכ"ב) "ראיתי מעשה שהיה רץ בנו של שמש העיר בל"ג בעומר עם הבחורין לשמוח עמהן כמנהג ונפל ריב בינו ובין בחור אחר וקרא בחרונו מילת גנאי, ויוודע הדבר למהרי"ל, החרים את בן השמש, ואמר לו איך אתה יכול לקרוא אל הבחורים שלי במילת גנאי, וישב בנידוי עד יום שני של אחר ל"ג בעומר, וביקש מחילה השמש עם בנו, מהמהרי"ל, מן הבחור הוא, ומכל בני הישיבה¹⁰ וכו', לא נשמע שהחרים המהרי"ל קודם לכן או אחר כך שום אדם יותר בעולם עכ"ל המהרי"ל.

ואולי י"ל בדרך הרגש, שמכיון שזה היה בל"ג בעומר, הקפיד המהרי"ל ביותר, על כבוד בין אדם לחבירו, ועל כבוד התורה ולומדיה שנתחלל, ולכן החרים אף שלא נשמע מעולם שהמהרי"ל החרים וכמ"ש¹¹. וראה במהרי"ל נתיב התורה נתיב י"ב (בביאורו בגמ' ביבמות דף ס"ב) בתלמידי רבי עקיבא שמתו עד עצרת כתב **"כי הזמן הזה מפסח ועד עצרת מורה על כבוד התורה** וכו' והם לא נתנו כבוד לתורה לנהוג כבוד בחבריהם, כמו שיש לתורה התעלות וכו' ומתו גם כן שלושים ושלוש ימים כמנין "כבוד" דהוא ל"ב, ובל"ג בעומר שהוא ח"י אייר פסקו, כי חי אייר מס' ארך, וי"ח בחודש דהיינו ארך חי, אריכת ימים שנאמר בתורה אורך ימים בימינה, באותו יום פסקו מלמות וכו' עיי"ש. ולמדנו מדבריו דימי הספירה מורים על כבוד התורה, ולכן צריך משנה זהירות, וביותר ביום ל"ג בעומר **ולכן** הקפיד המהרי"ל כ"כ.

ואולי י"ל בדרך אפשר, מה שהנשים עומדות ומביטות על הריקודים¹², גם הרי יש כאן כבוד התורה ולומדיה וצדיקה, וכדי שהנשים יראו כבוד התורה התיירו¹³.

9 וראה בחתם סופר (בפרשת קדושים) שחידש שואהבת לרעך כמוך נאמר בעיקר על רוחניות, דהרי בגשמיות חיך קודמין לדברי רע"ק, עיי"ש. [ובאגרות משה אה"ע ח"ד סימן כו חולק על החת"ס]

והן הן הדברים שתלמידי חכמים ביותר צריכין בימים אלו להיזהר ואהבת לרעך כמוך ברוחניות.

וראה נדרים מ' בתלמיד ר"ע שלא באו חכמים [וי"ג חבריו] לבקרו, ויצא ר"ע ודרש וכו' עיי"ש.

10 וזה חידוש שהיה צריך **לבקש מחילה מכל בני הישיבה** כיון שביזה בחור אחד.

11 וראה בסוגיא דשבת שם איך שהקפיד רשב"י על זילותא דתורה והעניש ע"ז.

12 מלבד מה שכל בספר בזכר דוד (עמוד רמ"ה) שהנח להן לישראל עיי"ש באריכות, וכן בילקוט מעם לועז (דברים עמוד תרפ"ד) שאין במקומו של רשב"י שטן ופגע רע וכו' עיי"ש.

ומה שהביאו מימרא דרשב"י, "ואמר רשב"י הנח להם לישראל שאין יצה"ר שולט במקומו", לא מצאתי לע"ע מימרא כזו.

13 וכמו ששמעתי שאמר מהאדמו"ר יענקעל'ה מפעשווארסק שאמר שמקדמת דנא [בגלציה] היה המנהג שהנשים נכנסות בשמחת תורה לראות את ההקפות, ואין פוצה פה ואין מצפצף, והכול למען שיחרט

ויש להעיר בדרך רמז שבאידרא בהתחלה כתב, **שהקב"ה חס יותר על כבוד הצדיקים, מאשר על כבוד עצמו, והקב"ה בעי ביקריהון דצדיקייא יתיר מיקרא דיליה, וראה שם שהקב"ה משתבח כל יום ברשב"י עיי"ש¹⁴.**

וזה אולי העסק שעושים שם מאדוננו בר יוחאי, וישראל קדושים שרים פיוטים לכבוד רשב"י, מה שלא מצינו כן בשאר יו"ט וזמני רצון, ששרים לכבוד משהו רק לכבוד הקב"ה, חוץ מפיוטים למשה רעיא מהימנא שיש ששרים בשמחת תורה וכד' (וראה להלן ביאור שייכות משה ורשב"י) וכל השמחה¹⁵ כדי להראות כבוד לצדיקים¹⁶.

ויש להוסיף שהרי קיבלנו מרבנותינו מצוקי ארץ¹⁷ **שבמ"ח יום של הספירה זה הזמן לקנות את המ"ח קנינים שהתורה ניקנית בהם**, כמבואר במסכת אבות (פ"ו משנה ה' ו') ואי אפשר לקנות תורה בלי המ"ח קנינים, וכלשון קדשו של האור החיים הק' בפרשת בחוקותי [אופן ט'] "או ירצה ע"ד אומרם ז"ל במשנת חסידים התורה נקנית במ"ח דברים, כי לא כל הרוצה לקנות תורה ישיג קניינה, אלא באמצעות המ"ח דברים, והוא מה שאמר כאן אם בחוקותי תלכו, אם אתם חפצים להשיג התורה תנאי הוא הדבר, את מצוותי תשמרו ועשיתם אותם שהם אותם המ"ח דברים, כי יש בהם בחי' המניעות וכנגדם אמר תשמרו, ויש בהם בחי' המעשים וכנגדם אמר

בלבבם כבוד התורה ולומדיה.

14 וראה מדרש שוחר טוב פרק י"ט "תני רבי שמעון בן יוחאי כמה גיבורים הן הצדיקים שהן יודעין לפתות את בוראם ויודעין האריך לקלס" וכו' ובמק"א הארכנו בזה.

15 וכשרוקדקין ושמחין לכבוד התורה, ולומדיה, וצדיקה, הרי זוכין בכל למעלות העליונות, וכדבריו הידועים של המשנה ברורה בסימן תרס"ט ס"ק י"א [והוא לשון הביכורי יעקב שם ס"ק ט] "ולכן יש להתאמץ בזה לרקוד ולזמר לכבוד התורה וכו' והעידו על הארץ"ל שאמר שהמעלה העליונה שהשיג באה לו ע"י שהיה משמח בכל עוז בשמחה של מצוה [וכמ"ש בהקדמה לספר החרדים, עיי"ש].

וידוע שהחרדים נתגלה בל"ג בעומר, באתרא קדישא מירון ע"י הארץ"ל.

16 ובדרך צחות יש לומר דלפי"ד המהר"ל שח"י באייר מרמז על אריכת ימים וכו', יש סמך למה שהובא (חיי היהודים באשכנז נדפס בווארשא תר"ס, עמוד 19) שאע"פ שלא חגגו ימי הולדת, אבל לעיתים לא רחוקות, עשו יום משתה למי שמלאו לו ששים שנה (וראה מוע"ק דף כ"ח) **ועפ"י רוב בחרו בל"ג בעומר** שהיה בלא"ה יומא דפגרי.

ואם כנים הדברים, הרי ל"ג בעומר, ארך חי, אריכות ימים, פסקו למות, ואם אינן נביאים וכו'.

17 מהר"מ שיי"ק עמ"ס אבות פ"ו, ושפתי צדיק שבועות (אות י' וכ"ג) בשם בעל החידושי הרי"ם זי"ע, ואוצרות יוסף להגרי"י ענגל (דרוש ח'), ובחכמה ומוסר (ח"א עמ' קכ"ז), ובמשנת רבי אהרן ח"א (עמ' ס"ה) בשם הקדמונים, וכן בספר כל כתבי החפץ חיים בכתבי אבא מרי עובדות מרבנו החפץ חיים זי"ע (עמ' רנ"ה) ואור גדליה ל"ג בעומר (אות ג') **ושוב ראיתי שכבר קדמם רבנו המהר"ל זי"ע בדרוש שנדפס בסוף הספר באר הגולה.**

והשפת אמת בכמה מקומות ראה בפרשת מדבר תרל"ד, תר"מ, ופרשת חוקת תרנ"ד - נ"ט - ס"ג ועוד.

ועשיתם וגו'¹⁸.

ומה"ט יש שפיל טעם המנהג ללמוד פרקי אבות בימי הספירה¹⁹, כדי לתקן ולהתעלות במ"ח קנינים.

וראה במשנת רבי אהרן שם שהביא בשם רבינו הגר"ח זל"ה, שאפשר להשיג בתורה רק לפי ההכנה במעלות שהתורה נקנית בהם.

ור' אהרן זל"ה הוסיף, שהחסרון במעלות שהתורה נקנית בהם הוא לא רק חסרון שלילי, כלומר שלפי מדת החסרון יחסר לו בקנין התורה, אלא שזהו חסרון חיובי ופועל, כלומר גורם לאבד התורה ולחסרה ואפילו מה שהשיג מאבד אם ירד ממעלותיו כמבואר בפסחים [סו ע"ב] כל המתיהר אם חכם הוא חכמתו מסתלקת, עיי"ש דבריו הנפלאים, (ובח"ג עמוד יג-כ"א)²⁰.

וראה לשונו הזהב של רבנו החזו"א בקובץ אגרות (ח"א מכתב ד) **"וכל המוסיף בקנינים שהתורה נקנית בהם, מוסיף ידיעה יותר ברורה, וטועם נעימות הצפונות אשר היו בעילום והסתר טרם עמלו, והן הנה החידושים משמחי נפש ומלהיבי אהבה עילאית, מורם מכל שפלות הגופניים, ומהפכים גשם לנשמת חיים"**.

ונפלא הדבר שביום ל"ג בעומר, הקנין הל"ג [לדעת הרבה מהמפ'] הוא **"אוהב את המישרים"**²¹, ופ' ר"י בן נחמיהש זל"ה (מחכמי ספרד, ומגדולי תלמידי הרא"ש, והובאו דבריו הרבה פעמים במדרש שמואל על אבות) וז"ל **"אוהב את המישרים פ' שיהיה ישר, ישא ויתן בנחת עם הבריות, עד שיאמר עליו אשרי פלוני למד תורה, אשרי אביו שלמדו תורה"** עכ"ל.

ולפי התשב"ץ הדברים נפלאים עד מאוד, דהרי התשב"ץ פ' שלא נהגו כבוד, זה בזה שלמד תורה, וביום ל"ג בעומר היה התיקון אוהב את המישרים, אשרי רבו, אשרי אביו שלמדו תורה²², וכבוד חבריך כשלך, וכבוד חבריך כמורא רבך, ומורא רבך כמורא שמייים, וזה התיקון למה שאמרו, ראו פלוני והחילול התורה שהיה על ידך²³.

18 וראה אור גדליה שם בשם מדרשים, וראה במי שילוח ריש דברים, מח' קרשים דמשכן, ומח' פעמים גר בתורה.

19 וכמוכא באבודרהם שעיקר המנהג של לימוד פרקי אבות הוא בין פסח לשבועות (וכ"כ הגר"ז בסידורו) וראה באלשיך הק' פרשת אמור "הנהיגו קדמונינו להגות בימי הליכון ספר משלי, וספר אבות".

20 וכל קנין, וקנין מהמ"ח קנינים שהתורה נקנית בהם בתורה הוא קנין בפנ"ע וכו' וכו'.

וראה דברי הרוקח (בפרשת ואתחנן) שהמח' ערי מקלט הם כנגד המח' קנינים, שהרי התורה קולטת וכד' הגמ' מכות דף י [ובתנ"ך "א פט"ז מ"ח נביאים למה, ולמה לא מ"ה או נ', אלא הם כנגד מ"ח ערי מקלט] ואכמ"ל. 21 ויש שאמרו שהקנין כל"ג בעומר הוא אוהב את התוכחות, וראה באור גדליה (עמוד ע"ז ע"ב) מה שכתב בעי"ז.

22 וישראל קדושים מזמרים בהאי יומא בר יוחאי **"אשרי יולדתך"**, וכמו שהבאנו ממס' מכות דף י"ז מאן דילידא אימר כר"ש תלמיד.

23 ובדרך רמז י"ל, ל"ג בעומר תוקף של אייר כד' המהר"ל, ואייר מזלו שור, ושור מבואר בפרק שירה (שתיקנו נעים זמירות ישראל דוד המלך

ובמדרש שמואל פירש אוהב את המישרים **"הל"ג אוהב את המישרים כי אינו מחניף לשום אדם** יהיה מי שיהיה רק אוהב את היושר ובו תדבק וכו'" עיי"ש.

וזה מבואר בסוגיא דשבת שרשב"י אמר על הרומאים בלי חנופה, ומסר נפשו על זה.

וגם מי שדרכו ומנהגו ללכת בכל שנה כל"ג בעומר למירון, הרי השנה בעוה"ר יבצר ממנו לעלות לשם, יש לו להתחזק בדברי המאור עיניים בשם הבעש"ט [ליקוטים למס שבת] **"שכשלומד דברי שום תנא וחכם מדברי הקדמונים שהדבר ההוא הוא חיות ומוחין שלו, והאדם הלומד ומדבר דבריו, מדבק ומכניס חיות ומוחין שלו לתוך הדיבורים, נקרא איתדבקות רוחא ברוחא, ולכך מחיה אותו שמכניס החיות בדברים, שלכך אמרו שפתותיו דובבות בקבר"**²⁴, **שאפשר לומר כי זה בחי' השתטחות על קברי הצדיקים וכו'"** עיי"ש דבה"ק

ובליקוטי האריז"ל (ברכות ז ע"א) **"אגרא דבי הילולא מילי"** שעיקר השכר של יום ההילולא הוא **"מילי"** לעסוק בדברי תורה של בעל ההילולא טשו ביה מדרשא [כל' הגמ' בשבת, במעשה דרשב"י].

וביותר שהרי במחשבתו הוא שם, וידוע מה שהביאו [תולדות יעקב יוסף בשם הבעש"ט] ש"במקום שמחשבתו של אדם שם הוא מקומו"²⁵.

והגאון בעל האבני נזר הביא ראיה לדבריו מדברי הגמרא בעירובין דף מ"ט שאפשר לקנות שביתה במחשבה וכמו שהביאו הפוסקים [וראה לשון הרמב"ן שם].

והאדמו"ר מנובומוינסק זצ"ל בעל העדית יעקב הביא סימוכין מדברי הגמרא בכתובות דף ע"ה ע"א **"ולציון יאמר איש איש אשר יולד בה אחד הנוול בה ואחד המצפה לראותה"**. הרי שגם מי שמצפה לראותה נקרא יולד בה²⁶.

ובוודאי שביומא דהילולא דרבי שמעון שהולך אחר הכוונה **כידוע**, ודבר שאינו מתכוון מותר, ועוד הרבה מקומות בש"ס שרבי שמעון הולך אחר הכוונה, וכמו שכבר האריכו בזה [ראה קול שמחה ואבני נזר ועוד].

ע"ה כמ"ש האליהו רבא בשם המב"ט) ששר **"אז ישיר משה ובני ישראל וגו'"**, ושיר מל' ישר כד' השפ"א ור' צדוק בכ"מ, וזה אוהב את המישרים, כל"ג בעומר אפ' להגיע ולנגוע במצב של הא' עשה את האדם ישר, נעשה אדם נאמר בעבורך. [וראה בע"ז דף כ"ד ותשרנה הפרות]

24 וכמבואר ביבמות דף צ"ז **"יהי רצון שיאמרו דבר שמועה מפי בעולם הזה, דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי כל תלמיד חכם שאומרים שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר"**. ופרש"י **"שיהיו שפתי נעות בקבר כאילו אני חי"**. וראה במהרש"א שם **"שאין הדבר רחוק מן השכל שהשפתיים נעות וכו' ובבכורות ל"א ע"ב פרש"י נעות והנאה הוא לו שדומה לחי"**.

25 וכעין יו"ט שני שהדעת קובעת מקומו.

26 וראה עוד בערבי נחל פרשת נח, ובשערי הקדושה חלק א שער א.

פורים ול"ג בעומר באותו היום, פל"ג חי וענין האחדות ועוד

והנה בטור סי' תכ"ח כתב "לעולם ביום שיהיה פורים יהיה ל"ג בעומר וסי' פלג חי", פל' פורים ל"ג ח"י באייר, וכן מובא בשו"ע שם בסעיף א' [ובמחזור ויטרי סי' רס"א הלשון "ושם האחד פל"ג"].

וצריך להבין הקשר בין פורים לל"ג בעומר, דהרי דעת לנבון נקל שאם הטוש"ע כתבו שזה באותו יום, יש לזה שייכות לעיצומו של היום²⁷ וכמו עד"מ שכתבו שיום ראשון של פסח חל באותו יום של תשעה באב, וכתב הרמ"א (בסי' תע"ו סעיף ב) שמתעם זה אוכלים בליל פסח ביצים זכר לאבלות, וכתב במחצית השקל שם, ועוד פוסקים, שא"כ לפי טעם זה דווקא ביום א' דפסח, ולא בסדר דליל שני, דיום קא גרים, וא"כ גם התוכן הפנימי של ל"ג בעומר הוא כיום הפורים²⁸.

ובוא וראה כמה החשיבו רבותינו ענין הסימנים ולא רק בש"ס אשר כבר כתב השלה"ק (תורה שבע"פ אות ס) שהסימנים שמובאים בגמרא יש בהם סודות, אלא גם הסימנים בשו"ע יש ללמוד מהן.

ויש להביא ראיה (אחת מני רבות) ממה שדנים הפוסקים, האם מי שסופר בר"ת יוצא או לא, וכתב בשכנה"ג בסי' תפ"ט דיוצא, ודלא כמי שכתב בזה דלא יוצא, ונשאל הא מנ"ל, וכותב שם השכנה"ג דמי שס"ל דלא יוצא, הוא צריך להביא ראיה, ומ"מ לפוטרו בלי ראיה א"א, וכבר ראינו לדורשי רשומות שדרשו הפסוק בתהילים (פרק סה' פסוק י') "פקדת הארץ ותשוקקה וגו' פלג א' מלא מים" דיום שחל פורים חל בו ל"ג לעומר וכמובא בטוש"ע פל"ג, ומזה הוכיח השכנה"ג דיוצאים בר"ת²⁹.

ולפימ"ש, מובן הרמז שקיבלנו מקדמונינו פל"ג חי, דכשם שבפורים התיקון למפוזר ומפורד בין העמים, היה על ידי כנוס את כל היהודים [והארכנו במאמר בפרשת זכור ובמאמר הפורים] כן הדברים בל"ג בעומר, התיקון ללא נהגו כבוד זה בזה, ולקבל את ההשפעות של קיימו וקיבלו, הוא על ידי אהבת חברים ותלמידים, וכמו שראינו שרבותינו המהרי"ל והתרומת הדשן החתם סופר ושאר צדיקים וכו' שישבו בסעודות ביום זה, גדולה לגימיה שמקרכת את הלבבות.

27 וראה באורחות חיים "ספינקא" סי' תכ"ח סק"ג, שביאר ענין הפל"ג עפ"י קבלה.

ובמנהגי אשכנז יש מקומות שאמרו תחנון במנחה, ולהעיר מדברי הטור שיש מקומות שאומרים תחנון בפורים, פל"ג.

28 ובמאמר חנוכה הארכנו בדברי הגר"א בביאורו על מה שכתוב בשו"ע (סי' תכ"ח ס"א) שלעולם חג השבועות הוא באותו יום של חנוכה. וכתב בביאור הגר"א סק"ב וז"ל "ועוד נתנו סימן יום א' של שבועות הוא יום א' של חנוכה ו"סימן נר מצוה ותורה אור" אם לא בשלמה שאז הוא ביום ב' של שבועות" ויום א' של חנוכה הוא יום פורים" עכ"ל.

ורואים שהגר"א דרש ענין זה שיום חל באותו יום ודו"ק.

29 ויש להאריך ברמז הנ"ל, שדרשו ע"ז במס' תענית דף ח' ע"ב נאמר פקידה בגשמים ופרש"י כלומר על כולן מבקשין רחמים, וישמע חכם ויוסף לקח. [ובדרך רמז י"ל במגיד מישרים שהובא לעיל ומבואר שם דמירון מסוגל להורדת גשמים]. ורמזו נכנס יין [פורים] יצא סוד [ל"ג בעומר]

ומצאנו גם שביום זה הלכו לפרדסים עם התלמידים לשעשע את עצמן בדברי תורה ובמילתא דבדיחותא, ראה בס' אלף כתב (חלק א' עמוד סג') **שמרן הכתב סופר נהג ביום ל"ג בעומר, מאחר תפילת שחרית עד לעיתותי ערב שעשה את היום הזה לשמחה ולשעשועין, והלך עם סיעת מרחמוהי תלמידי חכמים מופלגים וישב בין האילנות ביער לשאוף אויר טוב, ולדבר שם כל היום דברי תורה ופספסין דאורייתא עם מילי דבדיחותא**³⁰.

וראה בספר איומה כנגדלות [לרב יוסף ב"ר יצחק בן הרב החסיד מוה"ר יוסף יעב"ץ הדורש, נדפס בשנת ה' שלז] בהקדמה שכתב שגם בימי קדם היה מנהג זה, וז"ל המקובל ויהיה היום למספר בני ישראל שלושים ושלשה שנת השל"ה, השכמנו קמנו לטייל בפרדסים תחת הציצים שמחים ושרים ושרים בארץ וכו' עכ"ל.

הרי לנו שכבר מקדמת דנא היה המנהג לצאת לשדות ולפרדסים, ולשוש ולשמוח בד"ת וכדו'³¹.

וזה נותן לנו את הכח להתגבר על קליפת עמלק אשר נלחמו בחודש אייר³² [כמבואר בלבוש סי' תרפ"ה, ובבני יששכר מאמרי חודש אייר, וראה סדר עולם רבא פרק ה'] כי הכח של עמלק הוא רק על יחידים, ויזנב **בך** וכידוע, מפוזר ומפורד, אבל כשאנו בחבורה ובאחדות, ובמיוחד באתרא קדישא מירון בתוך רבבות עמך בית ישראל אין לו שום שליטה.

ובשפ"א (שבועות תרנ"ב) כ' "וכך הוא בימי הספירה נעשין בני קהילה אחת, וזוכין אח"כ לתורה בשבועות, כאשר אמר מו"ז ז"ל כי ימי ספירת העומר הוא ע"ש קיבוץ כללות בני", וזה היה מתקיים בהקרבת העומר, וכשהיו בני"ש בשלימות הראוי, אבל עתה שאנו במדרגה פחותה צריכין עכ"פ לקבל זה ההתכללות ע"י התורה כי גם נכלל בפסוק שע"י התורה מורשה קהילות יעקב ועצרת הוא גם כן כנופיא עכ"ל".

ובשם משמאל (ר"ח אייר תרע"ג, ואמור תרע"ב ועוד) הביא בשם האבני נזר שאייר הוא כנגד מזל שור, ושור מורה על חילוק פרטים, וכד' הגמ' בר"ה (כו ע"א) דקאי גילדי גילדי,

30 והראוני למ"ש בשו"ת רבי עזריאל (סימן ל) וביום ל"ג לעומר לא לומ' תחינות הוא מנהג צרפתים שאומרי' שאז פסקו תלמידי ר' עקיבא למות ולכך ראינו בפיימונטו שהיו הגדולים הרבני' עושים סעודות לתלמידיהם ולעוסקים בתורה מפני השמחה שפסקו תלמידי רבי עקיבא למות עיי"ש.

31 וברמז בואו ונצא השדה, ודו"ק. שהאריז"ל הרי גלה הסודות בשדה כידוע, וחששו לטומאה בבית.

32 ויש שהעירו שהרשע הגרמני העמלקי ימח שמו וזכרו, מת ב"ח אייר תש"ה [י"ח אייר גימטריא עמלק] פל"ג, אמנם כמדומה שזה היה ב"ז אייר, ערב ל"ג בעומר.

ביאור בדברי הגר"א

וכוונת הגר"א לד' הגמ' בתענית דף ל ע"ב, וב"ב דף קכ"א ע"א, שיום ט"ו באב נקבע ליו"ט משום שפסקו בו מתי מדבר, ופי' הרשב"ם בב"ב "במדרש איכה כל ערב תשעה באב וכו' בשנה האחרונה וכו' אמרו ביטל הקב"ה אותה גזירה קשה מעלינו ועשו "משתה ושמחה ויום טוב", ובתענית פרש"י בד"ה שכלו, דתניא כל ארבעים שנה וכו' קבעו אותו הדור לאותו היום "יום טוב"³⁸.

והנה הפר"ח הקשה לשמחה מה זו עושה, הרי כל התלמידים מתו ולא היה עוד מי שימות?

ונראה דלדברי הגר"א מיושב קושיית הפר"ח, כי במתי מדבר ג"כ קשה מה עשו יום טוב, הרי מה שלא מתו יותר כי כל אלו שהיו בכלל הגזירה מתו (וראה שם היטיב ברשב"ם ותוס' וי"ל).

אמנם ראה ברמב"ם בפיה"מ [ובמהדורת קאפח] תענית שכתב "ובשנה האחרונה פסק, ונשארו מצפים עד חצי החודש, ואז בטח ליבם והבינו שכבר בא הרצון, ונגמר החרון, ונסתלק מהם, ולכן עשו אותן יום שמחה", הרי דהרמב"ם מפ' שאה"נ לא מתו, כי כבר מתו כולם, אבל השמחה היא שנגמר החרון אף, ובא הרצון³⁹.

וממילא לפי ד' הגר"א מיושב קושיית הפר"ח דגם בל"ג בעומר כיון שנגמר החרון אף לכן זה יום שמחה, ובל' הרשב"ם משתה שמחה ויום טוב, וביותר דבזמן של חרון אף הרי אמרו חז"ל (ב"ק דף ס ע"א) דבזמן שיש חרון אף אינו מבחין בין רשע לצדיק, וממילא כשנסתלקה החרון אף זה יום שמחה⁴⁰.

ובאוצרותיהן של צדיקים על ל"ג בעומר, הביא שהגה"צ ר' מיכאל בער וויסמנדל אחרי השואה האיומה רח"ל, כשחיזק את עם ה' שרידי חרב אודים המוצלים מאש, אמר להם למדנו מרבי עקיבא, שאף שכל עולמו חרב, והיה העולם שמם⁴¹ לא

38 אמנם ראה שם הגדולים ערך רש"י, ומהר"ץ חיות תענית דף ב', והגהות חשק שלמה, שאין זה ברור האם רש"י בתענית הוא רש"י, או תלמיד רש"י.

39 ובעוה"ר בשנה זו היה לנו טעימה רח"ל מה זה מגיפה [וביותר בגולה] והקב"ה יעזרנו במהרה לשמחה של פסקו למות.

40 וראה בספר עיני ישראל להגר"א ווינטרויב עמוד רס"ז ואילך מה שהאריך בדברי הגר"א הנ"ל, ובד' הרשב"ם שם בב"ב ד"ה דאמר, דלכך עשו ימי משתה ושמחה על הדיבור שחזר למשה. וכן לפי השעה"כ הסמך בו ביום.

41 ומוכח שאע"פ שהיה רבי עקיבא בעולם, שהיה דורש תילי תילים וכו', ודורש כל קוצו של יו"ד, ושמו הלך מסוף העולם עד סופו [כמבואר ביבמות דף ט"ז, וראה במצפה איתן שם "שמן הולך מסוף העולם עד סופו" בגימטריא תקס"ד שהם מנין פעמים שהוזכר ר"ע בש"ס] מ"מ כשלא היו לו תלמידים, ולא היה לו למי להניק מ"מ נקרא העולם שמם (תוהו ובוהו כדברי רש"י בבראשית פרק א' פסוק ב', תוהו מלשון תמה ושממו) **דמכיון שלא היה לו למי ללמד תורה, וכשאין למי להניק נפסק השפע.**

ויצוין ששמעתי מאמור"ר זללה"ה בשם הגר"ז ד"ז על מה שאמר רבי עקיבא לרשב"י כשהיה חבוש בבית האסורים (ראה פסחים קי"ב) "יותר ממה שהעגל רוצה לינוק, הפרה רוצה להניק", ולמה נקטו המשל של פרה, ולא של אם ותינוק?

והאדמו"ר מנובומוינסק זצ"ל בעל העדת יעקב כתב לבאר עפ"י דברי הבני יששכר (במאמר חודש אייר) דיש ל"ב תיבות מבראשית עד טוב, וטוב הוא התיבה הל"ג ויחד הם לב טוב שהוא בגימטריא מ"ט, ועד ל"ג בעומר זה לב' ימים, ומל"ג בעומר טוב ימים עיי"ש³⁵.

והנה כשמקדימין בח' לב בלי טוב יש מקום למכשול, וכמו שאירע לתלמידי ר"ע שמתו בין פסח לעצרת בלב' ימים [ואפ' להוסיף את דברי התשב"ץ שהבאנו (לעיל) שכתב שנתחלל התורה על ידם] וצריכים בח' לב טוב לתקן את הלב ולעשותו לב טוב, אבל כשמקדימין טוב אין טוב אלא תורה אז אין מקום למכשול, ולכן כשהטוב קודם ללב, טוב לב משתה בלי ירידה³⁶ [ולקמן הבאנו עוד ביאורים בענין פל"ג³⁷].

השמחה בל"ג בעומר

וכבר האריכו מאוד בדרך הפרד"ס בסיבת השמחה של היום.

בטוש"ע סי' תצ"ג כתבו שמסתפרים מל"ג בעומר והילך "שאומרים שאז פסקו מלמות", ובב"י, ובב"ח כתבו, שהמקור הוא ר"י בן שועיב ועוד. ובמאירי ביבמות דף ס"ב ע"ב כתב "שקבלה בידי הגאונים שביום ל"ג בעומר פסקו למות".

וראה בביאור הגר"א שם בד' הרמ"א שם "ומסתפרין ביום ל"ג ומרבין בו קצת שמחה וז"ל **כמ"ש בסוף תענית שבו פסקו מתי מדבר** עכ"ל [וכ"כ בגר"א בס' קל"א סעיף ו].

33 והמידה של יחידות הרי היא כרוכה במידה של אחדות וכמו שהארכנו בשביעי של פסח ופורים, והדברים משלימים זא"ז.

ויצוין שתלמידי נקראים חברים כדברי הגמרא בב"ב ע"ה ע"א "ואין חברים אלא תלמידי חכמים", וידועים דברי הרמב"ם בפיה"מ דמאי פ"ב מ"ג "וכן יקרא לתלמידי חכמים חברים, כי חברתם זל"ז חברה נאמנה היא" וכו', [ומאידך נקראים תלמידי חכמים גם יחידים כמבואר בתענית דף י' ע"א]

34 וראה באריכות בספר אמונה והשגחה להג"ח פרידלנדר (עמוד פ"ט ואילך) שהביא דברי המדרש [וראה ירושלמי שביעית פ"ט] שרשב"י כשיצא מן המערה ראה השגחה פרטית אף על ציפורים עיי"ש באריכות מה שהביא בשם היערות דבש.

והאריכו בדברי החינוך מצוה קס"ט שלכאורה ל"מ כן, ואכמ"ל.

35 וגם בחת"ס בדרשות (ח"ב עמוד רפ"ב כ') עפ"י דרכו שיש ל"ב ימים וטוב ימים, וכן במי השילוח, וראה גם בגנזי רמח"ל (עמ' שכ"א) כעיי"ז עיי"ש.

36 וכעיי"ז הארכנו בשבת עלייה לתורה, שזה המכוון שלפני שמחת ומשתה הנישואים, מקדימים בעלייה לתורה כדי להקדים הטוב ללב, ועיי"ז יהיה טוב לב משתה תמיד ואכמ"ל.

37 ובדרך צחות שמענו מהגאון רבי ישראל גולדברג בעל כאיל תערוג ובאור פניך שליט"א: דכמו שכתב בעמק ברכה בשם הגר"ז, דבפורים אין המצוה לשמוח בדבר מסוים, אלא שמחה בפנ"ע בלי תנאים [והגרשז"א בהליכות שלמה סוף הלכות פורים ביאר כעיי"ז, ופירש בכך למה אין מערבין שמחה בשמחה לא נאמר בפורים] וא"כ כך השמחה בל"ג בעומר, הוא יום שמחה, בואו ושמחו עמי, בלי פירוט במה לשמוח, וכל אחד שמח לפי דרכו וערכו.

נפל ברוחו⁴², וכדברי הגמ' ביבמות שם לערב אל תנח ידיך, והתחיל שוב לבנות מחדש את התורה והלך ולדרום [הרוצה להחכים וכו'].

וזה השמחה של ל"ג בעומר כד' הפר"ח, נצח ישראל לא ישקר, ובבבלי לא יכבה נרה, כי לא תשכח מפי זרעו.

וכן שמענו משמיה דמהגאון ר' אלעזר שמחה בן הקדוש ר' אלחנן ה"ד וסרמן [ויהיו הדברים לעי"נ] שאמר אחרי השואה, שכתוב שנח יצא מן התיבה, ויחל נח איש האדמה ויטע כרם ופרש"י ויחל עשה עצמו חולין שהיה לו לעסוק תחילה בנטיעה אחרת.

ופי' רא"ש זל"ה, שנח רצה לנטוע כרם כדי להתאבל על החורבן של העולם, ויין למרי נפש, עשרה כוסות בבית האבל וכו', והתביעה על נח היתה, בזמן של חורבן, כשהעולם שמם לא מתאבלים, רק ממשיכים הלאה, וצריך להתחיל מחדש, ולערב אל תנח ידיך.

יציאת רשב"י ובנו מהמערה-חביבות ישראל במצוות-ישב ולא עבר עבירה

ובסוגיא בשבת⁴³ שכשיצאו מהמערה, ראו אנשים שעוסקים בחיי שעה, ואמרו מניחים חיי עולם וכו' יצתה בת קול להחריב עולמי באתם וכו'⁴⁴ וחזרו למערה, ויצאו אחרי י"ב חודש וכו', וראו זקן שרץ בערב שבת כשבידו חבילת הדסים, ואמרו לו הנך למה, אמר להו לכבוד שבת, ושאלו אותו ותיסגי בחדא? אמר להם "אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור", אמר רשב"י לבנו ראה כמה חביבין מצוות על ישראל עכ"ד הגמ'⁴⁵.

ואמר שבאם שהיא מינקת, יכול להיות לפעמים שמניקה עם חשבונות של זמנים, ונוחיות מתי להניק וכדו', אבל הפרה תמיד מניקה בלי חשבונות, וככה הם דרך החכמים המשפיעים.

42 ולא נשאר מתורתם רק מאמר אחד, במנחות דף ס"ח מיהודה בר נחמיה שהשיב לרבי טרפון ועיי"ש בשיטמ"ק. והוא נפטר בתקופה הזאת.

43 כבר רמזו שרשב"י איקרי שבת בספר זוהר הק' [ובטע"מ כ' גימטריא שבת = שמעון בר יוחי 702] ולכן המעשה מובא בשבת פרק במה מדליקין, ובירושלמי מעשה דרשב"י מובא במסכת שביעית פ"ט, שביעית שבת לה'.

ורע"א בגמ' ש' במס' שבת ציין לירושלמי וז"ל "בירושלמי מס' שביעית הוא בענין אחר, ועוד שם ענינים נפלאים מרשב"י" עכ"ל.

ונראה כוונתו למה שמובא שם שהחיה מתים עיי"ש, וראיתי גימטריא נאה, "שמעון ב"ן יוחאי" = גימטריא מחי"ה מתי"ם.

והנה הבאנו לקמן מהסדר הדורות (ערך שמאי) בשם ספר ויקהל משה עמוד מ"ב ונ"ד, וכ"ה בבבלי פ"ה פרשת חוקת, שלעתיד לבוא יהיה הלכה כרבי שמעון.

וא"כ יש פה הרגשה שבהרבה הלכות שבת (שהוא מעין דלעתיד לבוא) הלכה כר"ש.

44 ויל"ע אם היו צריכים לשלם וראה קהלות יעקב ב"ק סימן מ"ה המזיק בדרך סגולי.

45 ובספר כאל תערוג (מועדים עמ' רמב) הביא מהגרא"ל שפירש בעובדא דרשב"י ור"א בנו בשבת ל"ג ב' כשיצאו פעם שני' מהמערה כל היכא דהוה מחי ר"א הוה מסיר ר"ש. מפני שלא סבלו ולא יכלו להבין איך אנשים עוסקין בחיי שעה, עד שראו בע"ש זקן שרץ עם שני הדסים, ושאלו אותו למאי זה, אמר לכבוד שבת ושאלו למה שתיים. והשיב להם

ושמעתי מאמור"ר זללה"ה שביאר במה נתיישבה דעתם כשראו את שני החבילות של ההדסים?

וביאר שבמצוות "זכור" יש לנו את המצוות החיובים של שבת קידוש, סעודה וכדו', ו"בשמור" את השלילה, וכאן בשאלתם להווא סבא טמון הכול "ותיסגי לך בחד", שבוודאי יש מקום להדסים לחלק החיובי של השבת, אבל מה מקום להדסים כנגד החלק השלילי של השבת, שהוא לכאורה רק מניעה שלא לעשות, ואחרי כשגילה דעתו שגם כנגד שמור יש הדסים, גילה בזה דעתו שגם החלק האי עשייה של השבת פועל באופן חיובי, ואדרבה הוא המביא את הברכה למלאכת ימי השבוע, וכד' הזה"ק כל שיתיה יומא מיניה מתברכי, ובזה נחה דעתם, שנמצא שאין כאן בעבודת ימי השבוע, "מניחין חיי עולם".

ונשאר לנו זכר ממעשה זה, כמבואר בשו"ע רס"ג סעיף א' "יש מכוונין לעשות שתי פתילות אחד כנגד זכור, ואחד כנגד שמור", וכ' במשנ"ב ס"ק ה' ויש מכוונין לעשות נר של שעה משני נרות הקלועין יחד, זכר למה שאמרו חז"ל זכור שמור בדיבור אחד נאמרו, ומנהג הגון הוא".

והכוונה בזה הוא שמחברים אנו בקליעה אחת את הזכור והשמור, ולכן בדיבור אחד נאמרו עכ"ד אמור"ר זללה"ה.

וראה שם במהרש"א שכתב "דמטעם זה דאחד נגד זכור, ואחד נגד שמור, נהגו בנר של שבת ליקח שני נירות, וכמו שבנרות זוכין לבנים חכמים כמ"ש, ה"נ בהדסים ע"ש בנים צדיקים שנקראו הדסים.

וראה מגילה דף י"ג "הצדיקים נקראין הדסים"⁴⁶.

ואנא בשיפולא דגלימא קא וכו', הנני לציין שנפלא הדבר, שהן

א' כנגד זכור וא' כנגד שמור. אמר רשב"י לבנו ראה כמה מחבבין ישראל את המצוות ונח דעתם. וצ"ב וכי לא ראה עד אז שישאל מניחים תפלין ולובשים ציצית, וכן מקיימים את כל שאר המצוות.

אלא דבסתם הנחת תפלין, ולבישת ציצית ושאר מצוות אכתי לא נח דעתו, ורק ממה שראה שהסבא ערך מחשבות ביראת ה', לחדש דברים להנות בהם את השי"ת, דהא אין חיוב להביא הדסים לשבת.

ויתכן עוד כי עיקר התפעלותו ה' ממה שלקח א' כנגד זכור וא' כנגד שמור דבזה רואים שעשה את מעשיו עם מחשבה עמוקה **שנחדש דברים אין לכבוד מצוה**, שהוא לא רק סתם מכבד שבת, אלא מחמת המצוה שיש בזה, וכיון שיש ב' מצוות צריך לכבד כל מצוה שבשבת ובזה ראה חיבוב המצוות.

46 ושמעתי להוסיף דבזה מובן מה שנחה דעתו של רשב"י בדאגתו "תורה מה תהא עליה", דראה שיש המשך לתורה, וח"ו התורה לא תשתכח מישראל כי לא תשכח מפי זרעו דכיון דהמצוות חביבות יזכו לבנים, הדסים, ת"ח, ע"י שהתורה חביבה עליהן, והוא להיפך ממה שאין בניהן של ת"ח מצויין להיות ת"ח כד' הגמ' בנדרים דף פ"א שאין מברכין בתורה תחילה, ופי' בר"ן שם שאין אומרים ברכת והערב נא, שאין התורה חשובה בעיניהן עיי"ש, וע"י חביבות המצווה נר מצווה ותורה אור יזכו לבנים ת"ח.

ובס' מזמור לדוד להגר"ד כהן שליט"א מאמר י"ז אות ז' (ל"ג בעומר) האריך לבאר דברי הגמרא, עפ"י מ"ש בספה"ק בני יששכר (חודש אדר מאמר א' אות י') שכל החושים נפגמו בעץ הדעת מלבד חוש הריח ולכן חוש הריח רוחני שהנשמה נהנית מהם, וממילא זה ענין שמריחים הדסים בשבת, ושני הדסים כנגד אהבה ויראה, שהם שלימות התורה והמצוות עיי"ש.

הן דברי רבי שמעון בן יוחאי במס' מכות (פ"ג מ"ט) **"היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כאילו עשה מצווה"**⁴⁷ [וכן הוא במדרש תהילים א' "רבי שמעון בן יוחאי אומר ישב אדם ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כאילו עשה מצווה"]

וזה מה שנתחדש לרשב"י כשיצא מהמקרה, ולדברי **ערוך השולחן זה היה בל"ג בעומר**.

ובוודאי שזה זכות וחיזוק גדול לכנסת ישראל ביום זה, וביותר כשנמצאים באתרא קדישא מירון, אתריה דמר (ראה להלן מהמדרש תנחומא "מירון עירו") אף רבי שמעון לכול וכול הבית אהרן.

וזה עומק הענין מה שרמזו, מירון אותיות רימון, אפילו ריקנין שבר מלאים מצוות כרימון, שבאי העשייה של עבירות שלד' רשב"י הוא כעושה מצווה, יש לכולנו שייכות [וראה בתניא פכ"ז מה שכתב בענין של ישב ולא עבר עייש"ה] ודו"ק.

וראה **בשפת אמת פרשת מקץ (תרל"ה) שכתב דאף דשכר מצווה בהאי עלמא ליכא, אבל ישב אדם ולא עשה "זה השכר יוכל להיות גם בעולם הזה"** עיי"ש שביאר ענין זה⁴⁸. וזה הנחה דעתו של רשב"י.

ושו"ר בנאות דשא (ח"ב עמוד שס"א) שהביא מבעל האבני נזר שפי' כעיי"ז בד' הגמ'.

ויש להוסיף בזה מילין: דהרי ביארו במה שאומרים "נעשה אדם נאמר בעבורך", והרי נמנו וגמרו שטוב לו שלא נברא, כמבואר בעירובין י"ג ע"ב?

ותירצו עפימ"ש בתוס' שם ד"ה נוח, שבצדיק אשריו ואשרי דורו.

ויש להוסיף ע"ז דהרי ידוע פירושו של המהרש"א "נמנו וגמרו" דהכוונה שספרו שס"ה ל"ת ורמ"ח מ"ע, וא"כ עלול יותר לחטוא מאשר לעשות מצות, אבל הרי רשב"י אמר **ישב ולא עבר כאילו עשה מצווה, א"כ לשיטתו, טוב לו שנברא, דהרי יש לו הרבה מצוות בלא עשה עבירה וכו' וא"כ מה יאה ומה נאה לשורר ולזמר "נעשה אדם נאמר בעבורך"**⁴⁹.

47 ויש להעיר שבמשנה במכות (דף כ"ג ע"א) מבואר שהעושה מצוה אחת תינתן לו נפשו [ובערוך לנר שם שגם רבי שמעון ס"ל כן, רמב"ם מוסיף על דברי הקודמין] וזה לימוד זכות, שאפילו ע"י מצוה אחת תינתן לו נפשו, ונפטר מן העונות.

ויש להוסיף מה שמבואר בקידושין דף מ ע"ב "רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר לפי שהעולם נידון אחר רובו, והיחיד נידון אחר רובו, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לפי זכותו וכו'.

48 ושמעתי שהאדמו"ר בעל שפע חיים אמר בכעיי"ז בשם זקינו הגה"ק מטאלשוב שעל זדונות נעשין כזכויות יש שכר בעוה"ז, ובזה פי' מה שאומרים במוצ"ש [ולפי החת"ס זה נתקן על מוצאי יום הקדוש] בזמר של המבדיל "חטאותינו הוא ימחול, זרענו וכספנו ירבה כחול, דהכוונה כשעושים תשובה מאהבה, אז מבקשים זרענו וכספנו ירבה כחול בעוה"ז", וכן ביאר ד' המדרש מאן בעי חיי מי האיש חפץ חיים וכו' שהכוונה מי האיש חפץ חיים בעוה"ז סור מרע ועשה טוב ועשה תשובה מאהבה ועיי"ז יזכה לשכר בעולם הזה.

49 ושמעתי הרגש, ביומא דהילולא דרשב"י, דבמדרש (ב"ר ח, ז) איתא נעשה אדם וכו', שהקב"ה נמלך בנשמתן של צדיקים, אם לברוא את האדם. ובשפת אמת (ראש השנה תרמ"ו ועוד) ביארו דכל מה שברא

והראוני לדברי האור החיים הק' בפרשת כי תשא (ל"א, ט"ז) וז"ל "עוד ירצה לומר כי משונה שמירה זו מכל שאר שמירת המצוות, כי שמירה זו נחשבת בגדר עשייה, והוא אמרו ושמרו וגו' לעשות, הרי שלך לפניך שקורא לשמירה עשייה, ואולי כי הטעם הוא, ע"פ דבריהם ז"ל שאמרו ישב אדם ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצווה, והעמידוה בגמ' בבאה עבירה לידו ולא עבר, וכמו כן ביום המקודש, אין לך באה עבירה של מלאכות כזה, כי בכל עת מזדמנים לפניו מלאכות הרבה מהארבעים ותולדותיהם וכו' ומזדמנים באין מספר, והוא נשמר מהם, לכן נחשב כעושה מצווה" עכ"ל.

וא"כ נפלאים הדברים של אאמו"ר זללה"ה שבזה נחה דעתו של רשב"י לשיטתו שהיו כאילו עושה מצוה, שראה הדס כנגד שמור⁵⁰ ודו"ק.

לימוד רשב"י במערה- הודך והדרך

ויצוין שבספה"ק תניא באיגרת הקודש (אות כ"ה) כ' וז"ל **וגם באמת ע"כ עיקר עסקיהם במערה היה בתורת המשניות ת"ר סדרי שהיה בימיהם עד רבינו הק', דאילו ספר הזוהר והתיקונים היה יכול לגמור בב' וג' חודשים, כי בוודאי לא אמר דבר אחד ב' פעמים עכ"ל**.

וראה דברי הגמרא בשבת (דף ל"ג ע"ב) דכשיצא רשב"י מהמערה אז על כל קושיא של רפב"י הוה מפרק ליה עשרין וארבעה פירוקי, ואילו לפני שנכנס למערה על כל קושיא של רשב"י, רפב"י הוה מפרק ליה י"ב פירוקי.

ויש לרמז בפייט, "שם קנית הודך והדרך", ובמלבי"ם (תהילים ח) כתב הוד זה פנימי, והדר הוא חיצוני, ובזה י"ל, "שם" במערה קנית נגלות התורה, והנסתרות.

ועוד י"ל "הודך והדרך" עפ"י מה שכתב ברוח חיים בפרקי אבות (פ"ד מ"ט) "הנה לאיש אשר לבו שמח בשלימותו, כל תענוגי העולם וכן צערי העולם דומים בעיניו להבל, ועל דרך מליצה אמר "הוד והדר תשוה עליו" היפך אותיות הו"ד הוא דו"ה, וגם הצער מקבל בשמחה, כי בקבלת הצרה מקיים רצון בוראו, וזהו שמחתו" [וממש כדברים האלה כתב בבוצינא דנהורא להרה"ק ר' ברוך ממז'בוז בעמוד קנ"א].

וזה מה שאמר הפייטן "שם במערה קנית הודך והדרך" שגם כשהיה בצער, היה הוד והדר תשוה עליו, בהשתוות [בשמחה וכדברי רשב"י לרפב"י "אשרין שראיתני בכך"] ועיי"ז קנה התורה וכמו שאמר רשב"י בברכות דף ה' (המימרא הראשונה של רשב"י בש"ס) שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל

הקב"ה לכבודו ברא, והמה זוכרין את הבורא ומעידין עליו בכל יום, וכעיי"ז י"ל שרשב"י שגילה את כבוד הבריא והפנימיותה וכו' עליו מה נאה ומה יאה "נעשה אדם נאמר בעבורך".

50 וי"ל בדרך צחות שרשב"י אמר יפה השתיקה בשבת כמבואר בתוס' שבת בשם הירושלמי כי ככשותק ואינו מדבר דברים שאסור לדבר בשבת גם מקבל שכר כאילו לא עבר עבירה, ורשב"י לשיטתו וכו"ל.

ואדמו"ר בעל עדת יעקב מנובומינסק זצ"ל אמר מילה בסלע שתקוּתא בתרין כי בדיבור רק מקבלים שכר על העשה טוב, אבל בשתיקוּתא מקבלים שכר גם על הסור מרע.

וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורין, אלו הן תורה, ארץ ישראל והעולם הבא וכו', ואהב יסורין אוהב דעת וכפ"י הגר"א במשלי (פרק יב' פסוק א').

וזה מה שרשב"י כ"כ הקפיד שלא יצטערו אצלו, וכמ"ש במגן אברהם כי אין רע אצל רשב"י [ובאגרת השל"ה מבואר שכל השנה אין להצטער אצל רבי שמעון] כי רבי שמעון קנה מידת השתוות, ולא היה אצלו רע [וזה מה שמבואר בגמרא בבא מציעא שם, שרק מי שהיה בצער במערה יכול להיקבר אצלו] כי שם קנו מידת הודך והדרך וכנ"ל.

גילוי סודות התורה

וזה לא היו ימים טובים וכו' כיום הכיפורים שבו ניתנה תורה, **שביום זה של ל"ג בעומר נתגלה הסודות של התורה, שזה הרי השמחה של היום**, כמו שביארו [בפרי צדיק ויקרא עניני ל"ג בעומר, ושער יששכר מאמרי חודש אייר מאמר גל עיני אות כ"ג] ועוד ספה"ק שמה שמתענים בז' אדר ובל"ג בעומר שמחים⁵¹ [הרי שקולה מיתת צדיקים כשריפת בית אל' כד' רשב"י במס' ר"ה דף י"ח ע"ב] כי בז' אדר נשתכחה התורה, והוא תענית צדיקים כמבואר בס' תק"פ, ובל"ג בעומר אדרבה נתגלו רזי התורה.

ועוד י"ל עפ"י מ"ש הזוהר הק' [שמות טו] שרשב"י לא גזר מעולם תענית שימלאו משאלותיו אלא היה גוזר והקבה מקיים. ולכן ביומא דהילולא דיליה שמחים ואדרבה באן לקברו ושמה שמחין.

וראה בס' טור ברכת לר' חיים כהן תלמידו של מוהר"ח"ו שאל תתמה איך מאחר זמן משה רבנו ע"ה היה הדבר הזה, למה לא נתגלו, רק הענין כמ"ש על ענין אותיות מנצפ"ך שכחום וחזרו ויסדום, כי לרוב הגלות, או לעצם החורבן, נסתם סודות התורה, ונעלמה מעיני כל חי, אמנם מאז זמן הרשב"י התחילה להתגלות החכמה בהסכמה אל' וכו'⁵², וכמו שהביאו בספה"ק הרמז "גל עיני ואביטה נפלאות בתורתך" שמרמז על ל"ג בעומר.

וראה לשון ק' של החת"ס שם בדרשות עמ' רעט ע"ב "ג' פעמים י"ו הוא ח"ס כימי הספירה, לבד מערב שבועות יום האחרון, וכל י"ו בבחינת ג"ל כי יו"ד וא"ו גימטריא ג"ל עיני ואביטה נפלאות = נו"ן פלאות כידוע, **ולכן ביום ג"ל עושים יום שמחה ודביקות יותר** ומשם נשארים עד שבועות עוד י"ו יום", עכ"ל, וכן כתב בבני יששכר (מאמרי חודש אייר מאמר ל"ג בעומר אות ב') שבו ביום שעלה לשמי מרומים צוה לרבי אבא לכתוב כל הגנזי נסתרות אשר נתגלו להשאר ברכה מהארת אור הגנוז וכו', ויש לכך רמז נעים בדברי נעים זמירות ישראל, גל עיני היינו ביום ל"ג בעומר, ואז אביטה נפלאות מתורתך.

וזה השמחה הגדולה הפורצת מישראל ביום זה, ע"י שנתפשט הקדושה ע"י גולי הנסתרות, והרי "שמחה היא התפשטות

51 ואכן רשב"י ציוה שישמחו ביום זה, וראה בש"ך יור"ד סימן שד"מ סק"ט שאם ציוה האב שלא ינהגו י"ב חודש שומעין לו עיי"ש, ויל"ע אם שייך לנידוד.

52 ויש להעיר, דזה מה שרשב"י הקפיד כל כך, שהפריעו לשמחתו, כי ביום זה גילה סודות מה שנסתם בחורבן.

הקדושה" כל' קדשו של השרף מקאצק (ראה שם משמואל ויקרא תרפ"א ועוד) כי שם ציוה ה' את הברכה חיים כמו שסיים רשב"י, והרי חיים זה הקדושה והשמחה⁵³.

וראה בסידור הגר"ז (שער ל"ג בעומר בד"ה וזהו) בשם כתבי האריז"ל דזהו ענין הילולא דרשב"י בל"ג בעומר, דהנה ניצוץ רשב"י ע"ה היה מבחינת מדריגות דמשה שקיבל בלוחות שניות עיי"ש באריכות דבה"ק.

ויש להוסיף, דלוחות שניות הרי ניתנו ביום הכיפורים ודו"ק. [ולפי דברי הטור ברקת שהבאנו לעיל שההתגלות של הקבלה, היתה בבחי' שכחום וחזרו ויסדום זה ענין לוחות שניות].

ושמעתי ממו"ר הגאון רבי יונתן דויד שליט"א שחמיו בעל הפחד יצחק זצ"ל היה פעם אחת באמצע השנה במירון ורקד שם בחצר והיה בשמחה גדולה עד מאוד⁵⁴ ואמר "יש שמחת תורה בזמן, ויש שמחת תורה בנפש, עכשיו אני מרגיש שמחת תורה בנפש".

וביום ל"ג בעומר, ישראל קדושים מרגישים, וביותר באתרא קדישא מירון, שמחת תורה **בזמן** [קבלת תורת הנסתר] **במקום** וכד' רשב"י בואו לשמוח עמי שמחתי וכד' השעה"כ שהבאנו, **ובנפש** [וברמז נפש ר"ת נר, שמן, פתילה, כמ"ש בספה"ק ראה שפ"א חנוכה תרל"ו והוא מהקדמונים] שמן ששון מחבירך⁵⁵.

גמר כניסת נשמת ישראל בגופם בל"ג בעומר

עוד כתב החתם סופר בתורת משה פרשת תזריע [עמוד ס"ד] על פי מה שאיתא בזה"ק בפרשת תזריע, דמיום המילה מתחיל הנשמה הקדושה לכונוס לתוך גוף הישראלי, ואינה מתיישבת על מקומה הראוי עד אחר ל"ג יום, דבזה יש להבין ענין ל"ג בעומר אחר שנימולו בערב פסח במצריים, לא נתיישב בתוכם רוח"ק עד שמצאה מנוח אחר לב' בעומר, **וביום ל"ג בעומר הוא כמו מ' לילולת שהוא גמר טהרה** עיי"ש דבריו הק'.

וראה באבן עזרא פרשת תזריע (פרק י"ב פסוק ד) "והשם גזר על הזכר שלושים ושלשה יום כמספר הזכר אשר תשלם צורתו בבטן"⁵⁶.

53 וכמו שמרגלאל בפומיה דמו"ר הגר"י דויד שליט"א שכשאומרים על מי שהוא שמח אומרים "ער איז לעבאדיק" דהיינו חיים באופן מופלג.

54 ובחצר שם, כתב הגר"ה דברי תורה שהמה עדיין בכתובים.

55 ובחת"ס דרשות (עמ' נ"ו) כ', שהיו מ"ב' מסעות משביעי של פסח עד שבועות עיי"ש, ולפי"ז ביום ל"ג היו ב"חשמונה", שמן [כן שמעתי בשם הגרי"ח זללה"ה]

וידוע מה שכתב בשם הבעש"ט (דגל מחנה אפרים פרשת מסעי ועוד) שכל יהודי צריך לעבור את המב' מסעות, ועיי"ש שכתב ששמע בשם איש אחד יחיד ומיוחד **שהמ"ב מסעות עוברים בימי הספירה מפסח עד שבועות** עיי"ש.

וראה בדרשות חת"ס (חנוכה) שכל נשיא היה יום טוב אחד וממילא חד מיניהו שהולך לשם וכן להיפך שקול כארבע וי"ב שבטים שיחנכו את המקדש זה ארבעים ושמונה יום, וזה מראש חודש ניסן ארבעים ושמונה יום זה עד י"ח אייר.

56 וראה בגמ' במכות יז: "אמר רבא דילידא אימיה כר"ש תיליד ואי לא לא תיליד", דצורת ולד בכלל ישראל הוא בדוגמת רשב"י.

וארטים לפרשת השבוע

כא א. אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם. פרש"י אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים, בביאור הדבר י"ל דהנה פסק הטור יו"ד שעג דאע"פ שבכל איסור תורה אין ב"ד מצווים להפריש את הקטנים, מ"מ בטומאת כהנים ב"ד מצווים להפריש את הקטנים מלהיטמאות, והביאור בזה כשם שצריך לשמור שתרומה וקדשים לא יטמאו ה"ז צריך לשמור את הקטן, כי הוא כעין תרומה משום שהוא קדוש. 'להורות נתן'.

כא א. לנפש לא יטמא בעמיו. הקשה בהר צבי קושיה עצומה, הנה כאן מבואר בפסוק שכהן גדול אסור לו להיטמא לנפש, וקשה ע"כ הא מצינו שכאשר הוציאו להורג את רבי שמעון בן גמליאל שהיה מעשרה הרוגי מלכות נטל רבי ישמעאל כהן גדול את ראשו וצרח עליו בקול מר כשופר איה הלשון הממהרת להגות באמרי שפר וכו', ואיך בתור כהן גדול טימא עצמו רבי ישמעאל בטומאת מת שלא לצורך? ותירץ ע"כ רבי ישראל יעקב פישר באבן ישראל דקושיה מעיקרא ליתא, דהרי אמרו בכתובות ק: אותו היום שמת רבי יהודה הנשיא בטלה כהונה, והיינו משום נשיאותו. וכך פסק הרמב"ם (אבל ג') נשיא שמת הכל מיטמאים לו אפי' כהנים, והרי רשב"ג היה נשיא והוא מת ובטילה כהונתו של ר"י, לכך נטמא לו ר"י כה"ג.

כא ב. כי אם לשארו הקרוב אליו לאמו ולאביו. האבן עזרא מבאר הטעם שהקדים אמו לאביו, משום שעל פי רוב הזכר חי יותר מנקבה. ולפי"ז קשה ביותר למה להלן בפרשת טומאת כהן גדול בפסוק יא כתוב לאביו ולאמו לא יטמא. למה שם הוקדם האבא לאמא? וי"ל, **אומר האמרי בינה**, הציווי שנצטווה כה"ג לאביו ולאמו נאמר במדבר וס' היו רק אהרן ובניו, לאהרן מתו כבר ההורים, וד"ז נאמר רק לאלעזר שנעשה כה"ג לאחר מות אהרן, ולאעזר לא שייך לומר בתור כהן גדול לאמו ולאביו היינו קודם האמא כי אם האבא חי אז הוא לא כה"ג והאופציה היחידה שהדין הזה יהיה נפק"מ בשבילו זה רק אם האבא ימות קודם האמא, ולכך הוקדם האבא לאמא.

שם: עו"י"ל, אומר רבי אברהם פלאגי, דאיתא בירושלמי הובא ג"כ ברש"י יומא מז. ד"ה לא. שאישה צנועה זוכה לבן כה"ג. והנה כתב רבי חיים ויטאי (הובא בספרו של רבי אברהם פלאגי על התורה פרשת כי תצא) שהטעם שנשים מתות יותר צעירות מזכרים הוא משום שקצוב לאדם מספר מילים שיאמר, וכשנגמר הוא מת, ונשים הרי נטלו ט' קבין של שיחה, ובכתובות עב איתא שמיעוט שיחה באשה הוא מדרכי הצניעות, והאמא של כה"ג זכתה שבנה יהיה כה"ג משום שהיא צנועה והיא ממעטת בשיחה כי זה צניעות ולכן היא לא מתה קודם בעלה.

כא ב. כי אם לשארו הקרוב אליו לאמו ולאביו. האבן עזרא מבאר הטעם שהקדים אמו לאביו, משום שעל פי רוב הזכר חי יותר מנקבה. וקשה, הפסוק מתחיל כי אם לשארו הקרוב אליו, וברש"י אין שארו אלא אשתו, והרי אישה מתה בדרי"כ אחרי ההורים ואי"כ למה הקדימו את אשתו לאביו ואמו? וי"ל ע"פ ע"ז יג דאיתא שם שלכחן מותר לצאת לחו"ל ע"מ לשאת אישה אפילו איש שם טומאת ארץ העמים, ולכך נכתבה האיסור ראשונה, כי לאישה מותר להיטמאות (טומאת ארץ העמים) בעוד הוא צעיר שנושא אישה ובדרך כלל בכזה זמן יש לו הורים. בשם הספר 'כסף נבחר'.

כא ג. ולאחותו הבתולה הקרובה אליו לה יטמא. הגמ' בסוטה ג. מונה שלושה דברים שנחלקו בהם רבי עקיבא ורבי ישמעאל: ולאחותו הבתולה לה יטמא - רשות דברי ר"י, ר"ע אומר חובה. וקינא את אשתו - רשות דברי ר"י, ר"ע אומר חובה. וכו'. והקשו שם בתוס' הרי יש תרי"ג מצוות וכי ר"י פוחת ג' או ר"ע מוסיף ג'? ויש ליישב, אומר רבי דוד אופנהיים, ע"פ המשנה במצות ארבע ציציות מעכבות זו את זו, היינו שארבע ציציות הן מצווה אחת, ורבי ישמעאל אומר ארבעתן ארבע מצוות. וממילא מתיישב החשבון שלפי ר"ע ארבע הציציות זה מצווה אחת לכך הוצרך עוד ג' מצוות לחובה, מאידך לר"י הג' מצוות נמצאות בציצית.

כא ו. קדושים יהיו לאלקיהם ולא יחללו את שם אלקיהם. בירושלמי איתא ששאל אפיקורס אחד הרי

כתוב אלקים **קדושים** הוא, משמע שיש ב' רשויות, והשיבו לו דאדרבה לא כתוב קדושים **הם**, אלא קדושים **הוא**, ופירושו שהקב"ה הוא אלקים של קדושים. אבל כדי שהפירוש הזה יהיה טוב צריך שישאל יהיו קדושים, ואם חלילה הם לא קדושים אז הם מחללים את ה'. וד"ז מרומז בפסוק שלפנינו קדושים יהיו לאלקיהם ועי"ז הם לא יחללו את שמו.

כא ח. וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב קדוש יהיה לך. יש להקשות מדוע נכפלה המילה קדוש פעמיים: ויש ליישב דהנה על המילה וקדשתו פרש"י בעל כרחו שאם לא רצה לגרש להקחו. ועל קדוש יהיה לך פרש"י לפתור ראשון בכל דבר ולברך ראשון בסעודה. והנה בתשובות מהר"ם סימן קז איתא דדווקא בנשואי אישה בעבירה אמרינן וקדשתו **בע"כ**, אבל דבר שהוא משום כבוד יכול למחול על כבודו, ולכן מתחילה אמר הכתוב וקדשתו אפי' בע"כ דהיינו בנוגע לנושא אישה האסורה לו זה בע"כ, אבל לגבי כבוד כתוב קדוש יהיה לך דהיינו מצידך הוא יהיה קדוש, אבל כשמרצונו הוא מוחל על כבודו הוא ראשי, ולכן חילקו הפסוק לבי קדושות כי הקדוש הראשון הוא קדוש שונה מהשני. פני דוד.

וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א סיפר שבבחרותו היה בחור בישיבה שאמר חבורה בה חידש שהקדושה של כהן היא מחמת שהוא עובד בביהמ"ק והרי הוא יכלי שרתי, והוכיח כן מפסוק זה שמבואר שהקדושה שלו היא מחמת שהוא מקריב את לחם אלקיך. ועוד ביסס את חידושו מדברי הרמב"ם ששנה דיני כהנים בהלכות כלי המקדש, ומה ענין כהנים לכלי המקדש, אע"כ דקדושת כהנים היא מחמת שהם כלי המקדש. אמנם סיים רבי"ד, לאחר שיצא רמב"ם פרנקל נפל כל היסוד שלו, משום שבדפוס שלהם הנוסח בהלכות הוא על פי כת"י "הלכות כלי המקדש והעובדים **בו**", וכך שאין פלא מדוע נכנסו דיני כהנים בהלכות אלו.

כב יג. ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבא אל בית אביה. יש להקשות לדעת בית שמאי דס"ל של אי גרש אדם את אשתו ואי"כ מצא בה דבר ערוה, דהיינו רק כשנבעלה לפסול לה רק אז מגרשה (גיטין צ'), אי"כ איך שייך בת כהן גרושה תחזור לבית אביה ותאכל תרומה, הא איתא ביבמות סח. שבת כהן שנבעלה לפסול לה נפסלה מהכהונה, ואם היא גרושה א לבית שמאי בהכרח היא נבעלה לפסול ואי"כ היא נפסלת לכהונה, ואיך שייך גרושה תשוב לבית אביה. וי"ל ע"פ יבמות כ: יבמה שנפלה לפני חייבי לאוין לייבום מתיבמת ומותרת רק בביאה ראשונה כי אתי עשה דייבום ודחי לאו דחייבי לאווין, ולכן אסור לקיימה בביאה שניה, ולפי"ז גם לבית שמאי יאלץ לגרשה אחרי ביאה ראשונה אפי' שלא נבעלה לאיש זה, ואי"כ מותר לבית שמאי מקרה של גרושה בלי שנפסלה לכהונה, ויש להוסיף שד"ז מרומז בפסוק שלנו שכתוב אלמנה וגרושה, והיינו אלמנה מבעלה וגרושה מיבמה, חוזרת לבית אביה. בשם רבי יעקב מאיר בידרמן חתן השפת אמת.

כב כ. כל אשר בו מום לא תקריבו. מפרשת הגמ' לא תקריבו - לא תקדישו. וצ"ב מנל הא, הרי הפסוק רק אומר לא תקריבו: וי"ל כיוון שכתוב כאן (כב יח) דבר אל אהרן ואל כל בני ישראל, בשונה מפרק כא יז, ששם כתוב רק דבר אל אהרן, משום ששם מדובר על הקרבה, ממילא משמע שבפסוק אצלנו (כב יח) מדובר גם על הקדשה, שאל"כ למה הוזכרו כאן גם בני ישראל שאינם שייכים בהקרבה, אלא ש"מ דהאיסור אף לישראל והיינו בהקדשה.

כב כג. ושור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אותו ולנדר לא יצאה. רש"י מבאר נדבה הכוונה לבדק הבית, ונדר הכוונה למזבח. ויש לעיין למה לבדק הבית קרא בשם נדבה, ואילו לקדשי מזבח קרא בשם נדר? וי"ל דהנה אמרו חז"ל (נדרים ט) דקדשי מזבח עדיף להקדישם רק כשמגיע לעזרה כדי שלא יבוא למעול בהם, ולכן אומרים בלשון נדר, הרי עלי, כדי שלא תהיה אפשרות למעול קודם לכן, משא"כ בקדשי בדק הבית שלא עומדים להקרבה וגם לא תמיד מביאים לדי גזבר כגון כשמקדיש קרקע או בית, לכן מקדישים בנדבה ואומרים הרי זו משום שההקדשה אינה עומדת להקרבה וגם אינה צריכה בהכרח מסירה לידי גזבר.

פרשת אמור תש"פ

כג טז. עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום. התפרסם שרבי חיים עוזר פגש את האדמו"ר מאוסטרובצא ומאוד נהנה מהווארט שאמר לו על הגמ' במכות כב: המציינת את טיפשותם של הבבלים שקמים בפני ס"ית ולא מפני גברא רבה שהורידו מארבעים מלקות לשלושים ותשע. והקשה האדמו"ר למה לא מביאים אריה מכאן שכתוב תספרו חמישים יום ובאמת סופרים ארבעים ותשע? ותירץ שגברא רבה הוא מי שמצליח להוריד מכה מיהודי. אמר ע"כ הרב שטיינמן שזה לא שאלה בכלל כי אצלנו כתוב מפורש שבע שבתות תמימות תהינה והיינו 49 ולא חז"ל הם אלו שחידשו ד"ך.

כג כד. זכרון תרועה. הטעם שנכתב כאן **זכרון** תרועה ולא **יום** תרועה כמו בפרשת פנחס: י"ל ע"פ הגמ' ברי"ה כט שיום תרועה הוא יום שתוקעים בו, אבל כשחל בשבת נקראת זכרון תרועה כי לא תוקעים אלא רק מזכירים. והנה כאן בפרשה מדובר ברי"ה הראשון שהיו במדבר שחל אז בשבת, וראיה כי הרי אמרו בשבת פז: שפסח ראשון יום טו' היה ביום חמישי, ואי"כ ג' ש"פ היה בשבת, ולחשבון אי"ת ב"ש ג"ר יוצא שרי"ה באותה שנה יצא בשבת, ולכן נאמר כאן זכרון תרועה. ולפי"ז מובן למה בפסוק לך על חג הסוכות כתוב לחודש השביעי **הזה**, וכן לגבי יו"כ בפסוק כז כתוב **הזה**, ואילו לגבי לולב פסוק לז לא כתוב **הזה**, וי"ל שיו"כ חל בחול והוא כדנינים הנכתבים, וכן לגבי חג הסוכות שחל בשבת ג"כ יש אותם דנינים, אבל לגבי לולב שכשחל בשבת אינו נוטל לא כתוב הזה כי כעת אין עליו דנינים ההם. עונג יו"ט.

כד ה-ו. ולקחת סולת ואפית אותה שתיים עשרה חלות וגו' על השלחן הטהור לפני ה'. בחגיגה כו. למדו מכאן שהיו מגביהים את לחם הפנים לפני עולי רגלים ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום כי עשה נס גדול שהיה הלחם חם במשך כל ימי השבוע. וקשה הרי כתוב שעשרה ניסים נעשו לישראל בביהמ"ק ואי"כ מה הטעם שרואים את החיבה של הקב"ה רק בזה שהלחם חם ורק עי"ז הראו את החיבה: וי"ל ע"פ יומא עז. שאלו תלמידיו את **רשב"י** מפני מה לא ירד המן פעם אחת בשנה אלא בכל יום ויום: ענה להם רשב"י משל למלך שהיה לו בן יחיד ואהוב פסק לו מזונותיו פ"א בשנה ולא קיבל את פני אביו אלא פ"א בשנה, הצטער אביו עי"ז כי רצה מאוד לראותו, עמד ופסק לו מזונותיו כל יום וקיבל פניו מידי יום, כך ישראל מי שיש לו אשה ובנים היה דואג בכל יום ואומר שמה לא ירד המן למחר וכולנו מתים ברעב, ומתוך כך כולם מתפללים ומכוונים ליבם לאביהם שבשמים. עוד תירץ רשב"י שהקב"ה רצה שזה יהיה חם. ותימא עצומה היפלא מה' דבר, האם הקב"ה אינו יכול להוריד פעם בשנה ושישאר חם, וכמו שמצינו בלחם הפנים? אלא י"ל שטעם ראשון עיקר והוא - כי הקב"ה מחבב שישראל יקבלו את פניו כל יום וכנ"ל. והראיה שזה הטעם לא משום שהוא רצה שזה יהיה חם היא מלחם הפנים, ששם זה חם שבוע. וזה מה שהראהו בחום של לחם הפנים שהטעם הוא שהקב"ה מחבב אותנו, כי אם הטעם הוא חום, לחם הפנים יוכיח שהקב"ה יכול לעשות חום גם שבוע, וזה גם כוונת רש"י: שיש עוד טעם והוא - חום. אבל זה לא נכון וראייתו לוחם הפנים. ולכן מגביהים את הלחם לפני עולי רגלים כי זה סימן שהקב"ה מחבב אותנו במה שהוריד מן כל יום, ולא בשביל שיהיה חם.

לג' בעומר

רבי שמעון אומר יכולני לפטור את כל העולם כולו מן הדין. אידך? אומרים הגר"ש קלוגר והבן איש חי, הנה הגמ' בסנהדרין צא. מביאה שכאשר נפרדת הנשמה מהגוף והם באים לדין נשמה אומרת שהגוף חטא, והגוף אומר שנשמה חטאה, כי גוף ללא נשמה כאבן ידמה. בא הקב"ה ומלביש את שניהם ביחד ומענישם. והנה דינא הוא ששניים שעשו בשבת פטורים, אבל כשהו אינו יכול וזה אינו יכול חייבים, **ורבי שמעון מוטר.** ולכן כיוון שלחטאו הגוף לבד אינו יכול, והנשמה לבד אינה יכולה, לפיכך רבי שמעון אומר יכולנו לפטור את כל העולם מן הדין. **עוד יש לבאר.** דהנה ס"ל לרבי שמעון לגבי שבת דדבר שאין מתכווין מותר והי"ה מלאכה שאי"צ לגופה פטור, משום דאזיל בתר מחשבה, והיות וכל העולם יש להם מחשבה טובה לעשות מצוות לכך יכול רבי שמעון לפטור את כולם מהדין, כי הולכים אחרי המחשבה והם רוצים לקיים כל התורה אלא דשאור שבעיסה מעכבתן.

הלכות מענייני הפרשה ומענייני היום

ונקב הספירה הנכונה, יכול לספור אח"כ בברכה כי אין דרך לספור בלשון שאלה. **האומר לחברו** בליל לג בעומר, היום ל"ג בעומר, יכול לספור בברכה כיוון שאין כוונתו לומר את מספר הימים אלא את שם היום. והוסף הרב אלישיב שאם לא חזר וספר שוב אינו יכול להמשיך ולספור את שאר הימים.

לג' בעומר תספורת ותזמורת: הדין שמותר בלג בעומר להסתפר (לאשכנזים) ולשמוע תזמורת, ודין זה נאמר רק מהבוקר. **ולגבי תספורת** לגבי הנוהגים אבילות מפסח ועד ראש חודש סיוון שרי להסתפר מהלילה (בשם רבי חיים קניבסקי והרב אלישיב) ואלו הנוהגים להפסיק האבילות בל"ג יחכו ללג בבוקר, ובמקום הדחק או בשעת הצורך יש שמסכו על המתירים מהלילה. **ולגבי תזמורת** רק במקום שזה לכבוד רשב"י כגון במדורות וכדו' התירו מהלילה. ובשנה זו (קורונה) לצריכים לכך משום רפואת הנפש, שרי כל ימי העומר, כך אמר רבי חיים קניבסקי.

בפרשתנו: ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון כל מלאכה לא תעשו: אסור לקרוא בכיתוב

תיקון טעות: בשבוע שעבר הבאנו כאן בשם החזו"א שעדיף תפילה בציבור בפחות כוונה מאשר ביחיד בכוונה. זה היה טעות והדברים הנכונים הם כדלהלן. החזו"א כתב במכתב בזה"ל: תפלה בכוונה יתירה ביחידות עדיף מפחות כוונה בציבור, אף כשבצבור תהי' כונה מספקת לצאת ידי"ח עכ"ל, וכתב ע"כ רבי חיים קניבסקי בדעת נוטה הלכות תפילה: ומ"מ האידנא אין לנו להורות התר זה להתפלל ביחיד ולעורר הכוונה שילמדו ממנו אחרים, אם לא גדול הדור ומפורסם שכל מעשיו לש"ש. וכן מורה רבי חיים לשואלים.

כו ט' עקידשתו' הדין הוא שצריך להקדים כהן להיות ראשון בדברים שבקדושה, דהיינו לזימון וכדומה. מה הדין להקדים בתור מלאכתו או לרפא וכדו' - דהיינו בדבר הרשות, האם חייב או לא. למעשה זה מחלוקת ראשונים בנדרים סב: ברש"י ברא"ש ובר"ן שם, ולהלכה יש שפסקו לחייב - ר' ניסים קרליץ. ויש שפסקו לפטור - הרב אלישיב. (אשרי האיש א כג כ).

בפרשתנו: וספרתם לכם ממחרת השבת: מהלכות ספירת העומר: אם שאל חברו האם היום כך וכך לעומר

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

פרק כג פסוק י. כי תבואו אל הארץ וקצרתם את קצירה. והבאתם את עומר ראשית קצירכם. לכאורה הפסוק סותר את עצמו בתחילה הפסוק כותב וקצרתם את קצירה היינו קציר של האדמה, ואח"כ קצירכם היינו קציר של האדם, אז של מי הקציר של האדמה או של האדם: וי"ל שהאדם אחרי שגומר לעמול על כל שדותיו נותן קרבן ורק אז מותרת לו הקצירה, ואז כשמותרת לו הקצירה, מוטל עליו להביא לעני ולגר בטרם יטול מהשדה לעצמו, ולמה: **אומר ר"ח מוולאז'ין שאדם לא נברא בשביל עצמו, אדם נברא בשביל לתת לשני וזהו תכלית האדם לעזור לתמוך ולסייע לשני.** ומה שהוא נותן לשני זה שלו ונשאר לו נצנץ וזה לא מחסר ממנו כלום. ומעיי"ז כותב רבי שמעון שקופ בהקדמה לשערי יושר שמגמת חיי האדם לייחד ולעיד את מעשיו לטובת הכלל. וא"כ כשאדם קוצר את קציר האדמה עליו לדעת שמה שישאר לו בסוף פהוא רק מה שהוא נותן לכהן ומה שהוא נותן לזולתו, ולכן כתוב עומר ראשית קצירכם כי קרבן העומר הוא הדבר היחיד שישאר לכם מכל הקצירה. הדבר הרוחני הוא הדבר היחיד שנשאר מכל אירוע הכי מופאר בעולם. הנה בחתונה גם אם תשקיע מיליונים על תזמורת ותפאורה ואוכל, תכנסת אולם ב-2 בלילה תראה כמה עצמות יבשות על הרצפה. ומה נשאר? רק הקידושין חתן וכלה. אדם שנותן ומקדיש משלו לא נשאר לו נצנץ. גם אם קשה לך ולא בא לך מעת לעזור ולסייע, עד לך אדם כי לך נוצרת. וכשאדם יודע שהוא חי בשביל להשני אז זה נהיה חלק ממנו והוא מוצא את הזמנים לדברים שהם תכלית חייו. וכידוע בחז"ל שכלל אדם נגורה טרחה בכמות מסוימת, ואילו הוא יעשה את זה בשביל האחר אזי לא תהיה עליו אותה הטרחה, אבל אילו הוא לא יעשה את אותה הטובה, סופו שהוא ידקק חלילה לבקש לעצמו את העורה הזאת.

וכל אחד יכול לבנות הרבה ולעשות פרויקטים אדירים גם בלי פרוטה אחת, אומרת שהנותן פרוטה לעני זוכה בשש ברכות, ואילו המפייסו דהיינו שאומר לו מילה טובה זוכה באחד עשרה ברכות, ולמה: כי הוא נתן מילה טובה, ומלה טובה זה הרבה יותר מכסף, כי כסף מתכלה אבל מילה טובה נשארת נצנץ, זה מפיח באדם ביטחון ואמון וכח לשנים ארוכות, לכן השכר הוא כמעט פי שניים, ס"ה מה שצריך לעשות זה לומר מילה טובה לשני, ומילה טובה והתייחסות מעודדת יכולה לשנות להפוך עולמות ולהציל דורות שלמים, וכל אדם שמצליח באיזה פרויקט גדול שעושה, זה רק בזכות מילה טובה אי פעם ממישהו, ואמירת מילה טובה היא חובה ולא רק זכות, ודברט בסביבה הקרובה אל האדם כבן הוון, ילדים, הורים, מורים, וחברים, שעניינים נשואות למילה שלך, ולפי מה שתאמר להם ככה הם ייבנו, ויהיה להם עתיד מהיר, ומה שלא נאמר להם עד ידך זה מחסר להם הרבה בניין שלהם ובנפשם. להסבינו יש כ"כ הרבה אנשים שצמאים למילה טובה, לאיזה מחמאה, לאיזה התפעלות ממעשיהם או מדבריהם ובכמה אותיות בכמה מילים אפשר לחרוץ גורלות, לתת אנרגיה ולעשות המון לפנש השני. רבי ישראל שלטנר אומר אחת המידות שהתורה נקנית בהן זה דיבוק חברים, ומבאר רבי ישראל מסלטט שדיבוק חברים הכוונה לפרגן לשני על הסברה שאמר, או על ההארה בסוגיה, ובוודאי מצווה להרבות בזה ולא לנהוג בקמצנות.
בשבוע שעבר הבאנו מהזוהר שאומר שאדם שיכול לומר לשני מילה טובה והוא לא אומר הוא נענש ע"כ. וכתבו רבותינו

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

תחת התמונות, משום גזירה שמא יבוא לקרוא בשטרי הדיוטות דהיינו דברים מסחריים וכדו'. **המנהג** הוא להקל לקרוא בכיתובים שתחת תמונות קודש היינו דברים תורניים כגון ציורים בהגדה והכיתובים שתחתיהם, **כמו"כ** מותר להסתכל בציור או בתמונות בלי כיתוב, (החזו"א עצמו הקפיד לא להסתכל בתמונות). **ולגבי ספרי קומיקס**, אז אם הם דברים חינוכיים כמאמר של יראת שמיים אמונה או הסקה והתמונה מוסיפה בחולשה ומסר של יראת שמים התירו וכנ"ל שהתירו תחת תמונות קודש, **אבל סתם ספרי מתח** של קומיקס לא התירו ולכאורה אסור לקרוא בהם משום שטרי הדיוטות, ומי שזה בשבילו עונג שבת יש שמקילים לקרוא אף כתב שתחת התמונה משום עונג שבת, ומטעם זה יש שהקלו בקריאת חדשות ועיתונים בשבת.

ההלכות מלוקטות מגדולי הפוסקים: הדברים נכתבו להלכה ולא למעשה ואינו אלא לעורר נושאים שכיחים. ולמעשה כ"א ינהג כרבותיו.

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

ספירת העומר, ספירת העומר היא ספירת הימים שבין חג שבועות לחג שמיני עצרת, המסמלת את תחילת חג המצות.

מעצורים ואמר, ואתה האדם הראשון בעולם שאמר לי אתה אדם הגון ועדין.

סיפור נוסף מסופר על הרב שטינמן, היה ילד אחד ממשפחה מכובדת בבני ברק שהתבגר והתחיל לרדת מהדרך, לא עזרו שום תחנונים של הוריו שלפחות לא יעשה ביוניות בתוך העיר, אך הילד היה נחרץ בדעתו עד שיום אחד הוא הודיע שהוא הולך להינשא בימים הקרובים לגויה, ההורים היו שבורים ורצוצים אך שום דבר לא הניא את הילד מלעשות מעשה שהוא כמעט אל חזור. שבוע לפני העזיבה המוחלטת שלו את הבית הוא הסכים להיות בביתו לבקשת הוריו שהתנהגו בחכמה והרעיפו עליו המון האבה למרות הכל. באותה שבת האב ביקש ממנו שהיות והוא נמצא קבוע בשיעור חומש שהרב שטינמן מוסר כל שבת אחרי צהרים, הוא רוצה שהוא יבוא איתו להרב שטינמן, הילד המופקר שעדיין כיבד את אביו בדברים שלא הפריעו לתאוותיו הסכים, הוא לבש כיפה ויצא יחד עם אביו לביתו של הרב שטינמן, הם הגיעו לביתו של הרב שטינמן ויחד עם עוד כמניין אנשים האזינו לשיעור שעסק בענייני הפרשה, לפתע האבא מבחין שבנו סהרורי ומרגע לרגע הוא רואה איך הבן נע באי נוחות על מקומו ולפתע הוא פורץ בבכי עמוק ומבקש מאביו לצאת עמו. יחד הם יוצאים החוצה ושם הבן פורץ בבכי ומבקש את סליחת אביו ומבטחי שהוא חוזר בו לגמרי מכל פשעיו הרבים, ומהיום הוא מתייצב על דרך טוב. האב התרגש והסתער על בנו בחיבוקים ונשיקות והלך מהר עם הבן לבית להודיע לאמא השבורה שהבן חוזר בו מהכל. ושם בבית פותח הבן את פיו ומספר מה גרם לו לחזור בו כ״כ מהר מהקצה אל הקצה, וכך מספר הבן היה זה לפני כעשר שנים נסענו כל הכיתה להיבחן אצל הרב שטינמן והרב שטינמן שאל את כל הילדים שאלה, כשהוא הגיע אלי כרגיל לא ידעתי תשובה, הרב שטינמן ניסה לשאול שאלה יותר קלה ואני ניסיתי להתאמץ ולענות אבל לא הצלחתי, הרב שטינמן שאל שאלה עוד יותר קלה ולא הצלחתי, וכך ארבע שאלות ואני התאמצתי ולא הצלחתי לענות. הרב שטינמן המשיך הלאה אצל שאר הילדים, ולבסוף קמנו כולנו ע״מ לקבל סוכריה מהרב שטינמן והנה הגיע תורי לקבל סוכריה, וכשהגיע תורי הרב שטינמן לוחץ את ידי ואומר לי לך מגיע ארבע סוכריות ולמה כי אתה התאמצת על ארבע שאלות. לא חייבים לדעת אבל התאמצת ועל ההתאמצות הזאת מגיע לך המון. חילך לאוריתא. המילים האלו

חדרו עמוק ללבי, וכעת כשהתישבתי אצל הרב נזכרתי במילים של אז וזה עורר אצלי הרבה רגש איך שגדול הדור חושב עלי ושם לב שהתאמצתי והמילים החמות האלו התעוררו אצלי היום ואני החלטתי שבמקום החדש שרציתי ללכת בוודאי לא יהיו שם כאלו מילים אז אני חוזר חזרה לבית החם שלנו של אבא ואמא.

כולם מכירים את הסיפור הידוע על יהודי מבני ברק שעבד במשחטה גדולה בדרום אמריקה ויום אחד הוא ננעל בסוף היום במפעל הענק בתוך אחד המקררים שאין בידו להיחלץ משם בשום דרך. במקרה היה הקור מינוס מעלות והוא הבין שאם הוא לא יחלץ משם בשעות הקרובות הוא יסיים שם את חייו ללא חצץ, הוא התפעל כמונה מעות ובכה לה' ותוך כדי אמירות ויודיו בנשימותיו האחרונות הדלת נפתחה ושם עומד המנהל. לאחר טיפול רפואי התברר שהמנהל בא לעזוב את המפעל לאחר שנעל הכל בשלט רחוק, וכשיצא, השומר בפתח התעקש שיש איזה אדם שנשאר בפנים, המנהל לא הבין מה הוא שח הרי זה מפעל שבו יש אלפי עובדים והוא בגודל של כמה רחובות, אבל השומר התעקש, נכנסנו לחפש וכך מצאנו אותך, ומהיכן השומר הגוי ידע שנשאר אחד מכמה אלפים בפנים, התשובה שהשוחט הזה הוא היה האדם היחיד שהאיר פנים כל כניסה ויציאה למפעל, ותמיד אמר שלום יפה, והשומר הרגיש מאוד בכניסתו ושם לב שלא קבל שלום בחזור, היהודי הזה בזכות הארת הפנים קיבל את חייו במתנה.

סיפור נוסף מסופר על רבי שמואל מלמד תשב"ר וותיק, יום אחד הוא צועד ברחוב והנה הוא רואה מולו אברך צעיר בשם רבי משה הוא קורא לעברו ואומר לו אתה מכיר אותי? אומר ר' משה כן מי לא מכיר את המלמד המיוחד ר' שמואל, ור' שמואל קורן מאושר ואז הוא אומר לר' משה אני חייב להראות לך משהו, הוא מוציא את הארנק מהכיס מוציא מתוכו פתק ישן ושם יש פתק בכתב יד ילדותי ועליו. הרבי'ה שמואל שואל את ר' משה האם אתה מזהה את הכתב? ור' משה מתבונן ואומר כן זה הכתב שלי, אבל זה מזמן לפני עשרים שנה, ור' שמואל אומר נכון נכון, יום אחד אחיך הצעיר למד אצלי בביתה, הוריד כל היו באותו בוקר בבית ואתה נאלצת לשמש כהורה לילדים שאיחרו באותו היום לחיידך, אז היית חייב לכתוב מכתב לרבי'ה ושם כתבת: לרבי'ה שמואל היקר שהילדים כ״כ אוהבים והוא כ״כ משקיע בהם באהבה. אני קיבלתי את המכתב וכ״כ התרגשתי, שמרתי את זה בארנק וכל פעם שהיה לי קצת קשה או עצוב פתחתי את המכתב וזה נסך בי המון כוחות.

הארות וידיעות חשובות ודברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

ביום זה משום דהוי כבל תוסיף. ויש דעות שבים זה נפטר רבי מאיר בעל הנס, שגדולי הדורות אמרו שאדם הזקוק לישועה יאמר אלקא דמאיר ענני ומועיל לכל צרה ובפרט ביום זה ידליק נר ויתן צדקה לג״נ רבי מאיר ויאמר אלקא דמאיר ענני ועי״כ יצל מכל צרה.

שאלה: מה מיוחד בקבר הרשב״י משאר הקברים **תשובה:** הנה תלמידי הגר״א לא נהגו לעלות על קברים כלל אבל כשהגר״ז חלה הוא שלח חבר תיח׳ להתפלל עליו בציון הרשב״י, ביניהם היו הסטיפלער, הרב שך, הרב שטינמן ולהבדחב״ח רבי חיים קניבסקי ועוד. ואמר הגר״ז למרות שאין דרכינו לפקוד קברים, מ״מ מקובלני מאבי הגר״ח מבריסק שקבר רשב״י שאני, והוא אתרא קדישא ומקום תפילה נשגב. והרב שטינמן כשהיה מגיע לישיבתו שבכרמיאל היה עולה לפקוד את ציונו של רשב״י ולהעתיך שם בתפילה על הכלל והפרט. וכן רבי חיים קניבסקי כשהיה בברית ע״י מירון עלה להעתיך בתפילה בקבר הרשב״י. ופעם אמרתי לו שאני נוסע לשבת למירון הוא אמר לי: מה, יש לך ילד שיש לו חלאקה? והוסיף ואמר להזכיר אותו שם שיתנו לו כללמוד. והנה השנה שאני אפשר להגיע כרגיל לרשב״י ביום ג׳ בעומר, שנאמר בזה ענייני׳׳ נשגבים ע״י האר״י ורח״ו, אז יכול להיות יחד עם הרשב״י ע״י שילמד בתורתו וידליק נר לעי״, ועי״ז זה נחשב שנמצאים ממש עמו, כך אמר הרב אלישיב

שאלה: יש רבים שנשאו ונשאים בימים אלו והחתונות שלהם לא פשוטות, כי יש מעט מאוד מומנים ואין חתונה רגילה, מה אפשר לומר לעודד? **תשובה:** אני הייתי לפני פסח בלתי חתונה ולא היה אחד שלא הזיל דמעה, חתן וכלה שלא התכוונו ויש להם חתונה כמו במחתרת את היום נראה מאוד עצוב, אבל צריך לדעת שלפי רמת החתונה כך החיים שאח״כ. אם עושים חתונות פאר אז זה עלול חליה לציור אח״כ בעיות שלום בית, ובעיות עם הילדים וכל מיני צרות שיש אחרי הנישואים. וכמה שיותר צנוע יש חיים יותר

רואים כמה מילה טובה יכולה להשפיע ולהעמיד אדם על דעתו.

לפני שנים לא רבות היו מדברים בטלפון ציבורי שהיה מותקן בעיקר במכולות השכונתיות. היו שמים אסימון והיו יכולים לדבר כרבע שעה. גון אחד נכנס למכולת עם 20 אסימונים והחל להתקשר 20 שיחות. כל שיחה הוא פתח אני גן מקצועי אני מחפש עבודה אולי אתם צריכים גני. ואז ענו לו בצד השני לא! לא תודה. יש לנו כבר גני. אולי תרצו להחליף אותו, הוא שאל, אך הוא נענה אנחנו מרוצים ממנו מאוד, אנחנו לא מעוניינים להחליף. כך הוא עשה 20 טלפונים בלי להתייחס. הוא היה מצוה באדיבות את שירותיו, אך כולם דחו אותו על סף. כשהוא גמר את כל האסימונים הוא בא לצאת מהמכולת, בעל המכולת שהיה לו לב טוב ולא היה מסוגל לראות את העמל״ן שהיה לגנן, חשב בליבו מסכן הגנן ההוא, אולי אני אציע לו שיטפל בגינה שלנו. וממחשבה למעשה הוא פנה לגנן ואמר לו תשמע! אני עומד כאן בצד ושמעתי שאתה מציע שירותי גננות, אני מעוניין שתבוא לגנן אצלנו בחצר. ענה לו הגנן אין לי רגע מיותר אני עמוס עד למעלה ראש!! אין לי יום פנוי. אמר לו בעל המכולת אבל הרגע שמעתי אותך מחפש עבודה, ענה לו הגנן אני לא מחפש עבודה, כל אלו שהתקשרתי אליהם הם לקוחות שלי, הם אף פעם לא אומרים לי מילה טובה, אני רוצה לוודא שהם מרוצים, לכן אני מתקשר וכך אני שומע מה דעתם עלי ואז אני חש מרוצה. אנחנו צריכים לעשות את כל כדי המשפחה והחברים יידעו שאנחנו מעריכים את מעשיהם, ואם נעשה את החסד הזה, נקבל עי״כ בשמים בכפל כפלים, כי בנן אדם לחבירו משלמים כאן..

ונסיים בסיפור שהיה עם אחד שהיה חולה במצב קשה מאוד בלי שום סכויי החלמה, לימים הבן אדם לפליאת הכל החלים לגמרי מהמחלה והוא ערך סעודת הודיה והזמין לשם את כל מי שהיה קשור בדרך כזו או אחרת להחלמות, בסעודה הוא דיבר ואמר שאין חייו הוא חייב לרופא הגדול שנמצא כאן אתנו, כי בתחילת הדרך הוא היה במצב אנוש והיה מיואש מהחיים וחיכה לגרוע מכל, ואז יום אחד הוא שמע את הרופא אומר ׳הוא וודאי ייצא מזה כי יש לו רצון חזק לחיות׳, ומאותו רגע נהיה לו טעם ורצון לחיות, וכידוע כשיש רצון זה עוזר הרבה להתגבר על מחלות הכי קשות, וזה מה שדחף אותי לאורך כל הדרך. לאחמ״כ הרופא נעמד לדבר ואמר אני זוכר את אותו היום, אבל לא דיברנו כלל על אותו אדם אלא על חולה אחר, והוא פשוט חשב שזה מדובר עליו. רואים כמה כוח יש למילה. חלק ניכר מהדברים נלקטו מ׳מתוק האור׳, פניני פרשת שבוע ודורש טוב.

שאלה: בפרשת השבוע התורה מצווה אותנו ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתו בתוך בני ישראל, היכי דמי בימינו חילול ה' שנגרם בלי ששמים לב? **תשובה:** איך חסר דוגמאות אבל נביא כאן שתי דוגמאות להמחיש עד כמה צריכים להיזהר שלא לגרום חילול ה' אפילו בדברים שאנשים כמעט לא שמים לב לתוצאות מעשיהם. הראשון הוא מה שיספר ר״ש שבדרון. פעם לאחר מאמצים מרובים הוא הצליח לשכנע את אחד הספרים במחנה יהודה שלא יגלה אנשים בתער, ויסגור את המספרה בשבת. לאחר זמן ההוא חזר לסורו. לשאלתו למה? הוא ענה, יום אחד היה לספר ההוא יאראצייט על אביו והוא חיפש מקום להתפלל והגיע לזכרון משה ושם הוא ראה שלט גדול שכתוב בו אסור לדבר בשעת התפילה ונוסף עי״ז מקורות מהשו״ע בחומרת הדבר, וליד השלט הוא רואה יהודי יושב ופורט דולרים ומשוחח על שער הדולר, אמרתי לעצמי עד שאתם מוכיחים אותי על תער ושבת תוכיחו את האנשים שעל ידכם לקיים השו״ע לא לדבר בשעת התפילה. **סיפור נוסף** אחד מרבני בני ברק הצליח להשפיע על יהודי דתי שהתרחק, שיבוא אליו לשבת. הוא רצה שיראה את האווירה של הקדושה בבני ברק ועי״ז ישוב לצור מחצבתו. ואכן הכל היה כשורה, היהודי התעלה בלל דרכי העלייה והתפעל נורא מכל הקדושה שראה משרית לכה דודי והטישים ועד שלוש סעודות, אבל בסוף השבת נוצר אצלו מחסום שגרם להוריד את כל הרגש שלו לחדות, מה קרה? הוא היה בבית הכנסת בסעודה שלישית ושם הוא ראה ילד שמבקש מאביו לקלף לו בוטן, האבא הקליק וזרק את הקליפה על הרצפה, אמר אותו יהודי לעצמו מה!! בבני ברק ככה מזלזלים בכבוד ביהכ״נ, ירדה לו כל ההתלהבות מהקדושה שהוא ראה וכל העצמה שקיבל מהשבת ירדה לטמיון.

שאלה: מה נוהגים בפסח שני? **תשובה:** ביום פסח שני יש להרבות בשמחה, ובמקהלות החסידיים נהגו לאכול מצות וכן נהג גי״כ הסטיפלער, והחז״א אחז שלא יאכלו מצות

וכמובן כמובן שהכל יהיה בהירות הנדרשת ובפיקוח מומחי רפואה ובהסכמת גורמי הרפואה שמטעם המדינה השולטת, ומבקש שכל הדברים ייעשו בתיאום עם שאר גדולי ישראל ובראשם רבי גרשון אדלשטיין.

שאלה: מה המעלה המיוחדת שיש למי שנפטר במגיפה? **תשובה:** כתוב בשבט מוסר שמי שנפטר במגיפה נמחלים לו כל עוונותיו בגלל שהוא חולי קשה ואין עושים לו כבוד במותו וכולם בדלים ממנו ועוד טעמים. עיי' בספר חוט של חסד לבעל השבט מוסר, מטות עמוד קלח.

שאלה: בימים אלו שהשעות שנמצאים בבית הן לא מסודרות כ"כ, על מה כדאי להקפיד בענייני האכילה? **תשובה:** יש להשתדל לא לאכול ארוחת ערב סמוך לשינה אלא ישתדל להרחיק ארוחת ערב כשעתיים מהשינה, ולא יאחר מהשעה תשע בערב, ובלא"ה נוצרות בעיות שונות בתהליך העיכול בקיבה. ומי שבכ"א רעב לפני השינה ובשעות מאוחרות יכול לשתות או לאכול ירקות, אך יזהר מאוד לא לאכול דברים עתירי שומן כי דבר זה מזיק מאוד לעיכול ולמערכות של הגוף.

שאלה: מה הדברים המיוחדים שמעוררים התפעלות בימים אלו? **תשובה:** אין מי שראה את המחזה הזה ולא ירדו לו דמעות, אני מחלון ביתי רואה בחורים צעירים מפלפלים בלימוד בהירות כאילו הם בבית מדרש, זה עם אוזניות זה עם פלאפון, זה פתאום צועק סברא למדנית לטלפון, תמיד היה קשה לי מה טוב יש בזה שהבניינים בבני ברק כ"כ קרובים, אבל

כשתהיו אתם במטבח ותשמעו מעל הראש שלכם בסמיכות גדולה בחור שצועק חידוש של רב ברוך בער (רמז: א. לנדא), או בחור שמתוכח שעה ארוכה בכוונת הרשב"א, או שתראו בחור מסתובב הלוך חזור במזדרון של הבניין עם אוזניות בריכוז נורא והוא לא רואה מה נעשה סביבו, תבינו שאין כמו בני ברק הצפופה והמדבכת.

שאלה: מה יעשה מי שמנצל את הימים הללו ללימוד ולהתעלות רוחנית עד שכמעט לא נותר לו פנאי להתפנות לצרכי ביתו? **תשובה:** אם כשהוא מדבר עם בני הבית וכשהוא פנוי אליהם הוא נותן הרגשה שיש לו את כל הזמן בשבילם ואפי' שזה מעט זמן בשבוע, אבל אז יש לו את כל הזמן ומלואו בלי טלפונים ובלי כלום והוא מרוכז רק לצרכיהם אז ההבנה של בני הבית לצרכי היא הדדית והיא שמחה במעשיו, אבל אם גם כשהוא מתפנה אליהם הוא עושה זאת בקוצר רוח, בחצי אוזן ובדיעבד וכל רגע עונה לטלפונים, אזי הזמן שהוא מקדיש בשביל צרכי האחרים הוא בעיניה כבירחה מנשיאה בעול הבית.

שאלה: איך לעבור את הימים האלו בגיוון וביצירתיות באופן שהילדים לא ירגישו שהם שורפים עוד יום ועוד יום בלי סיפוק? **תשובה:** בשבוע שעבר הבאנו שהדרך הטובה ביותר הוא לייצר סדר יום שבו מעורבים כל בני הבית, ויש להוסיף שהדבר הטוב ביותר הוא להטיל תפקיד על כל אחד מבני הבית שיהיה אחראי על משהו, אחד יהיה אחראי על הקניות ויעשה רשימה מה נגמר ומה צריך, אחד יהיה

שאלה בחושן משפט:

הפעלה והוא השתמש בכלים שלהם ממש, ועוד בעיה שזה היה בתקופה שהיה חסר מלוניות ומי שלא הגיע גם הדביק בשכונת מגוריו וגם מי שלא הגיע הפסיד בגללו מלונית, ואולי חלק מהדברים זה גרמא,

ותן לחכם ויחכם. ויש לדון בזה הרבה בכל דבר האם חייב או לא.

נאמר שמה שנלקח מהמדינה לא צריך להחזיר, אבל כידוע בעלי המלוניות משתתפים קצת, והם נותנים זאת במימוןם רק לחולי קורונה. וגם אחד נתן כל יום משחקים ספרים וממתקים לחולים בלבד, והוא לקח שלא כצדק, הזמר הנערץ ר' מונה שר בזיץ בחינם כי הם חולים, (וגם ר' רולי בא לשיר ולנגן) ובקציצה של תשלום חייבים אף בקול מראה וריח. וכן הזמינו קוסמים ועוד משמחים שהסכימו להגיע רק בשביל החולים והוא לא היה חולה, והתוכניות הביאו אף

יהודי שהיה מאובחן בקורונה היה במלונית עם משפחתו. הוא מאוד רצה להמשיך את ההשות שם ולכן כשבאו בתחילת השבוע לערוך בדיקות הוא דאג שלא יעשו לו בדיקות, הוא כאילו התפלל ואת בניו הוא החביא באחד התוכניות, ולכן לבודקים לא היה את הזמן לחכות לו והם הלכו. בסוף השבוע שוב הגיעו הבודקים ועשו בדיקה למשפחתו וראו שכולם בריאים, כעת יש לו שאלה אולי הם היו בריאים כבר בעת עריכת הבדיקה הקודמת בתחילת השבוע והנה

חידות:

י. איך יתכן שיהיה אסור לשחוט עוף כשר רק בגלל בעיה שקשורה לשחיטת העוף ולא איסור שבת וכדו'?

חידות משמעותיות מילים:

י.א. ה' משמעותיות למילה חלק?

י.ב. ו' משמעותיות למילה רגל?

חידות לשאול את הילדים לכבוד לג בעומר:

י.ג. מה המכנה המשותף בין לג בעומר, ליל ערב פסח, הבדלה, ערב שבת ויו"ט, חנוכה?

י.ד. איזה ישוב האותיות של שמו הן אותן אותיות של אחד משבעת המינים, וקשור ללג בעומר?

ט. איזה שבט קשור ללג בעומר?

ט.ז. איזה תנאים קשורים ומוזכרים בשירי לג בעומר?

י.ז. מה הקשר בין קורונה ללג בעומר?

י.ח. מה הקשר בין שמן ללג בעומר?

חידות פרשת שבוע:

א. איזה מילה יש שש פעמים באותו הפסוק?

ב. איזה פסוק יש בפרשה עשרה פעמים?

ג. איזה שלוש מצוות בפרשה קשורות לעצמות שבורות?

ד. איזה שני דברים בפרשה קשורים ליום השמיני?

ה. היכן יש בפרשה סתירה במספרים של עניין מסויים?

ו. האם לשאול בשלום אנשים זה תמיד טוב?

חידות תורניות:

ז. מתי מותר לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד?

ח. באיזה אופן מותר לשחוט אותו ואת בנו בהפרש של שעה?

ט. שחט אמא ושני בנים, מתי חייב שתיים ומתי חייב אחד?

תשובות: א. כא כ. המילה או. ב. וידבר ה' אל משה לאמר. ג. כא ט. 1. כהן עם עצם שבורה אסור לו לעבוד במקדש. 2. כב כב. בעי"ח עם עצם שבורה לא מקריבים. 3. כד כ. אדם ששבר עצם לחברו חייב לפצותו. ד. שמיני עצרת. וכשר לקרבן ביום השמיני. ה. שבע שבתות חמישים יום. והנה שבע שבתות זה 49 יום. ו. שלומית בת דברי הוזכרה לגנאי כי היתה שואלת לשלום כל אדם רש"י כד יא. ז. בן פקועה. ח. אחד לפני בין השמשות ואחד אחרי. ט. אם שחט קודם האמא חייב שתיים, אם שחט קודם הבנים חייב אחד. עוד תשובה: סבתא ואמא ובן או בן ואמא וסבתא, אם שחט כסדר הזה, חייב שתיים. ואם שחט הסבתא והבן לפני האמא, חייב אחד. י. כשאין לו חול לכסות את הדם. יא. חלק - לא מחוספס. חלק - כשר למהדרין ללא פיקפוק. חלק - חלק את החפץ לשניים. חלק - חלק על דעת חבריו. חלק - חלק לעולם הבא. יב. רגל - חג. ג' רגלים. רגל - שן ורגל. רגל - רכיל. לא רגל על לשונו (תהלים ט"ו). רגל - מבוסס. רגלים לדבר. רגל - לרגל את הארץ. לשון חקירה וחיפוש. רגל - לרגל המצב. בעקבות. יג. בכולם מדליקים אש. יד. מירון, רימון. טו. שמעון כשם רבי שמעון. טז. רבי עקיבא ורבי שמעון. יז. בלג בעומר פסקה המגיפה. יח. שמן ששון מחבריד.

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 3 | אייר תש"פ | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות"

באמירת תחנון לאחר שבימים אלו
לא משמש כסנדק

בקידוש לבנה

המשיגה הגאון הצדיק
דבי חיים זולקין שליט"א

הגאון הגדול
דבי מאיר גריןמון לויט"א

בענין התמונה שהובאה כאן בעלון
הקודם בה נראה הגאון דבי יהודה
אריה דינר שליט"א בתפילת מנחה
ביחידות עם תפילין, הוא ע"פ מנ"א
סי' ס"ז שכתב שתפילה בתפילין עדיף
מתפילה בציבור, ולכן מי שלא יכול
להתפלל בציבור שיעשה משהו יותר
חשוב מזה, כך מקובל בשם ר' יודל
שפירא זצ"ל שהציע הצעה זו, וכן
ידוע שבך הורה החזו"א למתפללים
מנחה ביחידות שיניחו תפילין.

המתמיד הנודע הגה"צ דבי חיים ברמן משותף בשמיעת
השיעור כללי שנמשך דרך הטלפון ממכון הגרב"ד פוברסקי שליט"א

זיכרון להולכים

הרב אברהם ישעיהו הכר ז"ל

יו"ד ארגון "מותנת חיים" בהתעצות וברכה אצל גדולי ישראל

יו"ל ע"י מערכת קובץ גליונות. נשמח לקבל מדי שבוע תמונות למדור חדש זה. נא להזהר מזכויות יוצרים וחשש גזל.
תמונות יש להעביר למייל המערכת : k.gilyonot@gmail.com

ועידת לב שומע

זיכרון להולכים

הגה"ח
רבי שמואל
יששכר דזנגרטן
זצוק"ל

ראש ישיבות בעלזא
וחבר בד"ץ
"מחזיקי הדת"

יו"ל ע"י מערכת קובץ גליונות. נשמה לקבל מדי שבוע תמונות למדור חדש זה. נא להזהר מזכויות יוצרים וחשש גזל.
תמונות יש להעביר למייל המערכת: k.gilyonot@gmail.com

בס"ד

שאלות למרן רבינו שר התורה שליט"א

שאלות שעלו בקו של לב שומע

1. בחור שלומד בטלפון את מה שקבעו בישיבה שבה לומד. אבא שלו מבקש, שילמד עם אח שלו חברותא מה שאחיו לומד בישיבה אחרת. האם ישמע בקול אביו, או שילמד מה שלומדים בישיבה?
תשובה: **יסביר לאבא** שואל: **סיביר לאבא שמעדיף מה שלומדים בישיבה? רבינו מהנהן**
2. אם האבא הוא לא תלמיד חכם ורוצה לנצל שהבן בבית, שילמד עם האבא דברים קלים. מה עדיף ללמוד עם האבא דברים קלים, או מה שלומדים בישיבה?
תשובה: **שילמד עם האבא**
3. הרבה ישיבות מלמדים דרך הטלפון. יש בחורים טובים שיכולים להקשיב הרבה זמן גם בטלפון אבל יש חלשים שלא יכולים הרבה להקשיב, ורק לדברים קלים. השאלה: למי (הרב) יתן את השיעור בטלפון. בזמן שיכול להיות שהבחורים החלשים בכלל לא מקשיבים השאלה אם למסור ברמה גבוהה או ברמה שכולם יבינו?
תשובה: **שיתפלל שכולם יבינו**. שואל: **שימסור ברמה גבוהה ושיתפלל שכולם יבינו? רבינו: כן**
4. יש בחורים שמרגישים לא טוב שהם לא לומדים ברבים ולא מתפללים רבים ביחד. הם מרגישים כביכול שהקב"ה לא רוצה את התפילות שלנו והוציא אותנו מבית הכנסת ומבית המדרש. ומה להגיד להם?
תשובה: **מרגילים אותם להיות כמו שצריך שואל: הקב"ה רוצה להרגיל אותנו שנלמד גם בצורה כזו? רבינו: כן**
5. הייתה הוראה של גדולי ישראל שהרבנים יתקשרו לתלמידים. האם להתקשר קודם למצוינים, או לבינוניים. אם הרב יודע שלא יכול להתקשר לכולם?
תשובה: **לכל אחד קצת**
6. יש רבים שמתקשרים לרבנים והם מאוד מפחדים שהמגיפה תהרוג אותם או קרובים שלהם. מה להגיד להם?
תשובה: **בזכות המצווה לא יזיק**. שואל: **אז מי שלומד בעז"ה זה יגן עליו? רבינו מהנהן**
7. בחור שלא יכול ללמוד עכשיו בעיון את מה שלומדים בגלל הלחץ. מה כדאי שילמד?
תשובה: **גמרא ברכות**.
8. עכשיו שחוזרים חלק לישיבות ועדיין אין מקום לכולם. בחור שאחיו הגדול לומד באותו ישיבה ומרשים רק לאחד לחזור, האם צריך לכבד את אחיו והוא עצמו בינתיים יישאר בבית?
תשובה: **לא מחויב, אבל אם הוא רוצה (יכול לוותר)**.

**קווי יעוץ
לבני ישיבות**

**מחלקת סידור
ישיבות**

**מחלקת יעוץ
והכוונה חינוכית**

קווי יעוץ לבנות

**מחלקה ליעוץ
בתחום הנפש**

**אבחוני MOXO
לבדיקת קשב
וריכוז**

**מוקד ארצי
1-599-50-32-32**

לב שומע
יעוץ תמיכה
והכוונה חינוכית
580651768 (ע"ד)

ההנהלה

פקס: 02-6542418
lv503232@gmail.com

עונג שבת

מוצש"ק: 8:07 ר"ת: 8:40	נא לשמור על קדושת הגליון	כניסת שבת בני ברק: 7:04
גליון מס' 1989 / מערכת 053-31-179	שנה מ'	ש"ק פר' "אמור" תש"פ

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהינה"כ"ג. ט"ו

הזמן הזמן שמתקרב, נשארו רק 20 יום, עשרה ימים וכו' ולא את הזמן שעבר.

אפשר שספירה כזו מבטאת אמנם את הציפייה לאותו יום נכסף, אבל היא לא מייחסת משמעות לימים שכבר עברו בדרך אליו, ומנוקדת מבטא ניתן למחוק את הימים שעברו כעניין והימים הראשונים יפלו, אבל אנחנו לא סופרים כך, אנחנו לא סופרים לאחור, אנחנו סופרים לפנים, ובזה הספירה הזאת מייחסת משמעות מיוחדת לתהליך, היא רואה בכל יום שעבר נדבך עם הרבה משמעות בדרך אל היעד, כל יום הוא שלב בסולם שמוצב ארצה, וראשו מגיע השמימה, אסור לדלג על אף שלב, וזה העניין של תמימות תהינה, ולכן אם שכח לספור יום אחד שוב לא יכול לספור את הימים הבאים, יכולים להבין זאת אם הספירה היא לפנים, כל יום מהווה נדבך הכרחי, ולכן סופרים יום ראשון, שני ימים, שלושה ימים לעומר, ולא ההיפך, כדי לומר, אנחנו מגיעים למתן תורה לא בכדי, אנחנו צריכים להתכונן לקראת מתן תורה, לבנות נדבך אחרי נדבך, עד מתן תורה.

כותב החינוך בטעם הספירה "משרשי המצווה לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה, ומפני התורה נבראו שמים וארץ ישראל, ... והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה... שהיא העיקר הגדול שבשביל זה נגאלו והיא תכלית הטובה שלהם, ועניין גדול הוא להם יותר מן החירות מעבדות, ולכן עשה השם למשה אות בצאתם מעבדות לקבלת התורה, כי הטפל עושים אות לעולם אל העיקר, ומפני כן... נצטוונו למנות ממחרת יו"ט של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד, הנכסף ללבנו כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחרות, כי המניין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא, וזהו שאנו מונים לעומר, כלומר כך וכך ימים עברו מן המניין, ואין אנו מונים כך וכך ימים נותרו לנו לזמן, וזה מראה בנו הרצון החזק להגיע אל הזמן".

אלא שיש להבין אם מדובר בציפייה למתן תורה, היה צריך למנות את הימים שנשארו ולא את הימים שעברו, לציין את

היה מותר להם לאכול, משום פיקוח נפש הדוחה כל איסורים שבתורה. עוד יש לתרץ, זה שנברא עץ של חרובים לא היה עץ חדש, אלא שהקב"ה הביא ממקום אחר עץ שכבר גדל ג' שנים ועברו שנות העורלה לכן היה מותר לאכול מזה. [מעדני אשר]

איך אכל רבי שמעון בר יוחאי מעץ ערלה? – בגמ' שבת ל"ג: מבואר שכל השנים שהיה רבי שמעון בר יוחאי במערה לא היה לו מה לאכול נעשה לו נס ונברא לרבי שמעון עץ חרובים. יש להקשות: איך היה מותר לרבי שמעון לאכול בתוך הג' שנים מן העץ הרי הוא ערלה. נראה לתרץ כיוון שלא היה להם מה לאכול

לא יוכל לענות, אלא ימהר לומר יהיו לרצון, ואח"כ יענה, ולעת הרמ"א כיוון שרגילים לומר אלקי נצור, יוכל לענות אף בלי לומר יהיו לרצון, ורק לכתחילה עדיף לומר. [סי' קכ"ב].

ד. אמר יהיו לרצון ונמצא באלקי נצור, עונה רק כמו בק"ש: קדוש, ובורך כבוד, מודים וכו' וכשמוסיף בקשות פרטיות עונה על כל אמן [מ"ב] ואחרונים [עי' כפה"ח] פליגי דלעולם דינו כק"ש. ויש מקילים לענות כל אמן, וכן ימלוך ה', רק לא ברוך הוא ובורך שמו, ואמן של סוף קדיש תתקבל עליו לא עונה [שם]. [לבירורים בהל' 035708673]

ל"ג בעומר – ישועות במירו

זה לא היה ביכולתו לשבת כי אם לשכב, והיאך ישאווה בשכיבה מירושלים ועד מירון וחזור חלילה. אך הבחור לא אבה להסכים לכל התיירושים, בלית ברירה שכרו החברים רכב משא גדול, הבריחו את הבחור מבית החולים, והשכיבוהו ברכב המשא כשרגלו עטופה בהרבה רטיות למיניהם, ושמו את פניהם אל עבר ציון התנא האלוף.

אחרי תלאות הדרך מצאו עצמם באת"ק מירון. בהגיעם שמה הורידו את הבחור הובילוהו עד לפני הציון הקדוש, והבחור החל תיכף להתפלל מקירות ליבו, וכה זעק, 'רבי שמעון, אנא, פעל נא לי ישועה ורפואה, כי נותרתי אחד מהעיר ואחד ממשפחה, כל קרובי נרצחו בידי זדים מרצחים. ואיככה אבנה בית בישראל אם יכרתו את רגלי, ולא יעמוד שם ושארית מכל משפחתי ובית אבותי'... כך שכב הבחור ובה נוראות. אחר גמרו הניחו אותו החברים שוכב על אחד החלונות ויצאו לחצר הציון לרקידה של מצווה.

אחר זמן באו כמה מחבריו אל החלון אשר שכב שם – אך הילד איננו... עד שמצאוהו רוקד בחצר, ונשתוממו עד מאוד. סיפר הבחור שהגיע אליו איזה זקן... וגער בו, מה לך שוכב כאן, קום, קום וצא החצר רוקד עם חברך, וכן עשה... [ירושלים של מעלה]

מספר הרה"ח ר' נתנאל איזנבאך מזקני ירושלים של מעלה מעשה שהיה בשנת תש"ט והוא עד לה.

בימים ההם לא היו היהודים יכולים לנסוע מהר הצופים לשכונת מגוריהם בירושלים כי אם בשיירות שמורות ומיוחדות, ואף זה היה רק אחת לב' שבועות. באחד הימים ירה אחד מהישמעאלים ימ"ש ופגע בבחור אחד – אוד מוצל מאש שעלה לארה"ק אחר ה'מלחמה', והוא היה היחידי שנותר בחיים מתוך כל בני משפחתו שעלו על מוקדה ה"ד, ושמו 'גדליה מאיראוויטש'. החץ פגע ברגלו של הבחור, אך לא היתה דרך להביאו אל בית החולים 'שערי צדק', כי לא היתה להם שיירה כראוי. רק כעבור כמעט שבועיים, הוכנס הבחור לבית הרפואה. הרופאים שבדקוהו קבעו תיכף ומיד שמחמת הזמן הרב שעבר נזדהמה רגלו באופן נורא ומסוכן, ואין ברירה אחרת כי אם לכרות את רגלו, ובכך יצילו לכל הפחות את חייו. מעשה זה היה סמוך ונראה לל"ג בעומר.

בהתקרב יום ההילולא קדישא אמר הבחור לסובביו, כי ברצונו לעלות 'לרגל' – לציונו הקדוש של רשב"י לכבוד ההילולא קדישא, ושם יתפלל לישועתו, סובביו דחוהו בהלך ודחה, שהרי נסיעה כזאת רחוקה היא מהמציאות, כי בימים ההם היתה הדרך למירון ארוכה וקשה עד מאוד, ובפרט שבחור

לע"נ הרב אהרן שמעון ב"ר יצחק שלמה ז"ל, לע"נ הרב משה דוד ב"ר שלום העשל ז"ל, לע"נ הרב יעקב יצחק ב"ר אהרן שמעון ז"ל, לע"נ הרב דניאל ב"ר יעקב ז"ל, לע"נ מרת שרה ב"ר יעקב ז"ל, לע"נ מרת צפורה ב"ר אליעזר יצחק ז"ל, לע"נ מרת פיגא אסתר צארטל ב"ר שמואל שלמה ז"ל, לע"נ מרת דינה ב"ר שלום ז"ל.

פנינים מאירים

חארות ופנינים ממשנת רבותינו - על חדף חיומי

גליון 17

פרשת אמור

שבת נח סד

חשיבות של 'מצוה קלה'

באו נתבונן - מה יותר חשוב, תקיעת שופר או לקשור נעל שמאל לפני נעל ימין?

ממבט ראשון נראה ברור - שתקיעת שופר הרבה יותר חשובה. אבל אם נחשוב למה יהודי קושר נעל שמאל לפני נעל ימין? בגלל שכך כתוב במשנה ברורה! ולמה יהודי מקיים מה שכתוב במשנה ברורה? מפני שכך הורו לנו חז"ל הקדושים! ולמה אנחנו מקיימים מה שהורו לנו חז"ל הקדושים? כי כך הקב"ה ציווה אותנו!!!

ממילא, כשיהודי קושר נעל שמאל לפני נעל ימין, או כשיהודי נוטל מים אחרונים, מה הוא בעצם עושה פה? מבחינה זו, אין שום הבדל בין תקיעת שופר, לתפילין, או לקשירת נעל שמאל לפני נעל ימין. בכולם יש את אותה הצהרה, אותה קבלת מרות.

הנקודה היא שבכל מעשה מצוה קלה כחמורה, אני בעצם מכריז "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד!" זו ההרגשה שצריכה להיות בכל מצוה הכי קלה שעושים, אין מצוה קלה!

עצם הדבר שזו מצוה, ואני מקיים פה את דבר ה', דבר המלך - אני מעיד שהוא ברא את הכל - משגח, יודע, ואנחנו עבדיו - משרתיו, זו התכלית של כל המצוות, הן הקלות והן החמורות. יש לזה רק תנאי אחד, שיחשוב מחשבה זו כאשר הוא מקיים את המצוה.

אמר רב נחמן בר יצחק ירא שמים יוצא ידי שתייהן, ומנו - מר בריה דרבנא, היכי עביד? סיים דימיניה ולא קטר, וסיים דשמאליה וקטר, והדר קטר דימיניה. [ס"א]

הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א עורר על כך שמצוות קלות וחמורות - שתייהן שוות בכך שהן מראות שאנו עבדי ה'. כדברי הרמב"ן: ולפיכך אמרו הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שכולן חמודות וחביבות מאד, שבכל שעה אדם מודה בהן אלוהיו.

ניקח דוגמא משתי מצוות, מצוה קלה ומצוה חמורה. מצוה חמורה: תקיעת שופר - איך נראית תקיעת שופר? הרב אומר שיחת התעוררות, וכל אחד מכין את עצמו בסילודין, ואחר כך אומרים שבע פעמים למנצח, ההתרגשות אוחזת בציבור מפני מצוה נשגבה זו. השופר מזכיר את אילו של יצחק, כולם עומדים בדומיה ושומעים את התקיעות, ואומרים: יהי רצון מלפניך שיהיו המלאכים היוצאים מתשר"ת ומתשי"ת ומתנש"ת. האנשים בהיכל והנשים בעזרת הנשים, כולם בדחילו ורחימו, לשמוע קול שופר!

מצוה קלה: כשאדם בא לנעול נעלים - צריך להקדים ולנעול נעל ימין ואחר כך נעל שמאל, אבל לקשור נעל שמאל קודמת לפני נעל ימין.

ההספק בשיטות גדולי הקודם

מאי קמ"ל? דליגמר איניש והדר ליסבר.

גדולי ישראל הרבו לעורר על ההפסד הגדול של מי שאינו לומד בהספקים ראויים.

מנן הגרי"ג אדלשטיין שליט"א מספר שבישיבת וואלוז'ין בזמן הנצי"ב והגר"ח הספיקו כל יום בשיעור היומי דף גמרא, ולמדו כסדר את כל הש"ס, במהלך השבוע נמסרו ששה שיעורים, שלושה ימים מהנצי"ב ושלושה ימים מהגר"ח, וכל הדברים שאמר הנצי"ב בשיעוריו, נדפסו בספרו 'מרומי שדה' על הש"ס.

עוד סיפר ששמע מפיו של יהודי אחד שזכה ללמוד בברנוביץ אצל רבי אלחנן וסדמן הי"ד, שהספיקו שם בשיעורים דף ליום, והעניינים הקצרים הנדפסים בספרי 'קובץ שיעורים' הם ממה שאמר רבי אלחנן בשיעוריו היומיים, ואילו מה שמבואר שם בארוכה הוא מהשיעורים הכלליים.

וכך גם בכל הישיבות היו לומדים ומספיקים הרבה, וכפי שסיפר לו מו"ר הגאון רבי שמואל רוזנבסקי זצ"ל שהוא זוכר כשלמד בישיבת גרודנא אצל רבו הגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל ולמדו מסכת בבא בתרא, נכנס רבי שמעון במסיבת חנוכה ושאל את בני הישיבה היכן הם אוחזים בלימודם, והם השיבו שהם אוחזים בדף ל', ושאל אותם בפליאה: 'ומדוע אינכם אוחזים בדף ס'?' - רבי שמעון הבין שזה ההספק שאמור להיות, מפני שכך היו לומדים בזמנו.

אבל לקשור נעל שמאל קודמת לפני נעל ימין.

שימוש תלמידי חכמים לא פוגע בצמיחה האישית

למצוא את המסלול שבו ישלים את עבודתו.

אולם לא כל אחד מסוגל בעצמו לאתר את התיב בו הוא יוכל לצעוד בבטחה, ולצמוח לאילנה רבבא, ובמיוחד בימי עלומותיו, שיש כוחות שעלול להזניח, מבלי לדעת איך לנצלם.

מפני כך ה' שתל בכל דור תלמידי חכמים, ומסובב הסיבות מכון כל תלמיד החפץ להתעלות, אל רב שינחה אותו בדרך הסלולה העולה בית ה'.

והמדרש בא לומר שאל יחשוש התלמיד לקבל מהדרך של רבו, שמה יאבד את דרכו המיוחדת עבורו, כי הצמיחה האישית ביותר היא - השילוב המנצח בין הכוחות האישיים שלו - לבין השיטה והדרך שניק מרבו.

זה מה שאומר הפסוק 'יהלך בדרכי לבד' - זה התלמוד שלמדת מרבד, כי רק עם ההכוונה שקיבלת מרבד, זכית לישמח בחור בילדותך, והפקת מעצמך את מירב היכולות.

שמח בחור בילדותך ויטיב לבך בימי בחורותיך והלך בדרכי לבך ובמראה עיניך, ודע כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט. [ס"ג:]

במדרש מובא דרשה אחר על הפסוק הזה - רבי פנחס אומר 'שמח בחור בילדותך' - מי גרם לך להבחר בזקנותך? תורה שלמדת בילדותך! ואם נבחרת בזקנותך אל תפליג עצמך בדברי תורה אלא 'יהלך בדרכי לבד' - זה התלמוד שלמדת מרבד, ודע כי על כל אלה וגוי' - עליו לשלם לך שכר מצוות ומעשים טובים.

ולכאורה היה מתאים יותר לכתוב להפך, בדרכי לבך - זה מה שלמדת בעצמך, ושמח בחור בילדותך - זה מה שקיבלת מרבד? הגאון רבי אברהם יצחק בלוצ' צוק"ל מסביר שאמנם כל אדם יש לו חלק בתורה, שרק אתו הוא יכול להגיע לשלמות, וזה מה שאנו מבקשים יותן חלקנו בתורתך.

ולכן כל אחד צריך ללמוד מה שליבו חפץ, כפי טבעו, כדי שיוכל

הכבוד האמתי הוא שלא צריך נשק

והיות שעדיין לא זכינו, ודרך הלוחמים להתפאר בציוד המלחמתי שלהם - מדוע הנשק אינו נחשב תכשיט?

מסביר הגאון **רבי אברהם ארלנגר** שליט"א שההבדל הוא שמותר לאדם דבר שהוא צריך [כמו רפואה] גם אם הוא טועה בדרך [שמשמש בקמיעים].

אבל אדם שנושא כלי נשק - והמטרה שלו היא במשמעות שהוא מסמל, יש לו עוות בהבנה, שמדמיין שמפגן כח הוא כבוד, והנשק המשוכלל מראה על מעמד ותפקיד בכיר.

והאמת היא שעוצמה צבאית לא נחשבת לדעת חז"ל לכבוד, אלא שאדרבא על חולשה ומצוקה - שמצריכה כלי התגוננות, הכבוד האמתי הוא דווקא כשאין צורך בהם.

לא יצא האיש - לא בסייף ולא בקשת ולא בתריס ולא באלה ולא ברומח, ואם יצא חייב חטאת, רבי אליעזר אומר: תכשיטין הן לו, וחכמים אומרים: אינן אלא לגנאי! שנאמר "וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה". [ס"ג.]

הנה רבנן אומרים שכלי מלחמה אינם נחשבים תכשיטים, בגלל שהם יתבטלו לימות המשיח.

ולכאורה צריך להבין הרי בדרך כלל הגדר של טלטול נקבע לפי הצורך של האדם, [כמו שמצינו ברמב"ם שאפילו שקמיע אינה מועילה - מותרת בטלטול לחולה שמשוכנע שהיא מועילה].

לידיים יש כח מיוחד

למעשה כדאי מאוד לשתף את הידים כל מצוה שעושים שכן יהא בה קדושה גדולה יותר.

ובמיוחד בלימוד התורה - לסכם את הדברים בכתב!

ורואים בחוש שהכותב - דבריו נשמרים לו לאורך זמן, ואמר הגאון רבי מנחם צבי ברלין שליט"א ששמע מבעל **הקהילות יעקב** זצוק"ל - שכתבת חידו"ת שווה לחזרה של עשר פעמים, ואולי זה גם בגלל המעלה והכח של הידים!

הכנסת אורחים של פלפ

כל המגדל כלב רע בתוך ביתו - מונע חסד מתוך ביתו, שנאמר: 'למס מרעהו חסד' שכן בלשון יונית קורין לכלב למס, רב נחמן בר יצחק אמר: אף פורק ממנו יראת שמים שנאמר 'ויראת שדי יעזוב'. [ס"ג.]

הגמרא אומרת שהמגדל כלב מונע מביתו חסד - אבל הגאון **רבי יעקב גלינסקי** זצוק"ל סיפר על מקרה שבו דווקא הכלב עשה אתו חסד.

המעשה היה בתקופת מלחמת העולם השנייה, הרוסים הגלו לסיביר את בחורי הישיבות, לאחר שנה וחצי שיחררו אותם בתנאי שישארו בסיביר ויעבדו שם.

אכסניה מצא ר' יעקב אצל איכר יהודי פשוט, שעבד במאפיה הממשלתית כל השבוע, יום אחד המארח בא צוהל - 'מצאתי לך עבודה מצוינת במאפיה' - הודיע.

ר' יעקב נבהל מעט, והסביר בעדינות שיש לו בעיה לעבוד במקום שלא יוכל לשמור בו את השבת.

האיכר נדהם! וצעק בכעס 'בטלן!' - אתה מחפש תירוצים להתחמק מעבודה! וגירש אותו מביתו, אל החושך והכפור הנוראי ששרר בחוץ.

הקור היה איום 40 מעלות מתחת לאפס, בתוספת רוח חרישית, גוף האדם לא יכול לשרוד בו יותר מחצי שעה, ר' יעקב ידע שהוא חייב למצוא פתרון מהיר, אחרת הוא יתמוטט ויקפא ומוות.

תוך תפילה חרישית, הוא מבחין במלונה של כלב השמירה הסיבירי, הכלב היה גדול ורק ראשו הציץ - כשענן של אדים מיתמר עם כל נשימה שלו.

מחוסר ברירה ניסה ר' יעקב להתקרב אליו, ואכן הכלב שהספיק להכיר אותו במשך הזמן, נדחק הצידה ופינה לו מקום חמים ונעים בתוך המלונה.

וכך דווקא בזכות ה"הכנסת אורחים" של הכלב, נצלו חייו.

דאמר רב חסדא: אנה משאי מלא חפני מיא - ויהבו לי מלא חפני טיבותא. [ס"ב:]

מנן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל מעיר שדווקא ב'נטילת ידים' מצינו את הענין של שפע - ליטול עם הרבה מים, ולא מצינו שיש ענין לטבול במקווה עם הרבה מים, יותר מאשר במקוה קטנה שיש בה ארבעים סאה בלבד.

ומפרש שהענין של ברכה קשור ליד, כמו שמצינו בהרבה מקומות מוזכר 'יד' כאשר בקשר לברכה, כגון 'וישא ידיו', ולכן שייך בזה הענין של ריבוי. [אילת השחר]

ובאמת צריך להבין מהו הכח המיוחד שטמון ביד, שדרכם באה הברכה?

מביא הגאון **רבי מנחם צבי ברלין** שליט"א בשם הרמ"ע מפאנו שמסביר מדוע הכהנים כשמברכים את העם צריכים לישא את כפות ידיהם? וכתב שכאשר אכל אדם הראשון מעץ הדעת - זרועותיו לא היו באותו החטא!

הזרועות לא רצו להתפשט, והידיים להיפתח, והאצבעות לגעת באותו הפרי - כי צדיקים אין קב"ה מביא תקלה על ידן. וזה הטעם שהידיים מסוגלות לברכה יותר משאר האיברים, עת"ד.

ההסבר הוא שהיות וחוה היא שהאכילה את אדם הראשון בידיה, ידיו לא היו מעורבים במעשה, שייך בהם שלמות יותר גדולה.

כך גם מצינו שכאשר משה בירך בגמר מלאכת המשכן, אמר "ויהי נועם ה'... ומעשה ידנו כוננה עלינו".

מעלת עצי נשמים

אמר רחבה: אמר רבי יהודה עצי ירושלים של קינמון היו, ובשעה שהיו מסיקין מהן ריחן נודף בכל ארץ ישראל. [ס"ג.]

אדם שיש לו חצר קטנה פנה אל הגאון **רבי יצחק זילברשטיין** שליט"א לשאול מה עדיף לו לטעת בחצרו?

הגר"י זילברשטיין ענה שדבר ראשון יש להקדים נטיעות שבהם יוכל לקיים מצוות התלויות בארץ, ובפרט עצי רימונים - שהם יידרשו לנו לצורך צליית קרבן הפסח בב"א.

אך אם הדבר אינו אפשרי - יש להעדיף עצי נשמים כגון קינמון, כמו שהגמרא כאן משבחת בהם את ארץ ישראל, וכידוע שהריח הטוב מועיל לחכמה.

לתגובות הערות והארות וכן לקבלת הגיליון במייל

ניתן לפנות: peninim88@gmail.com

הפנינים מלוקטים וערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים

לוח

"כולל ירושלמי"

לוח ללימוד תלמוד ירושלמי
במקביל לסדר הדף היומי בבלי

קו המידע – 043-760-412

**מאות לומדים מסיימים בימים אלו מסכת ברכות מן
תלמוד ירושלמי,
בעז"ת ביום חמישי י"ג אייר תש"פ מתחילים מסכת
שבת.**

פירוט התוכנית: כיון שתלמוד ירושלמי הוא פחות דפים מהבבלי, סידרנו
שהלימוד יהיה רק בימות השבוע לא כולל שישי שבת, ובין הזמנים. (מא'
ניסן עד כ"ט ניסן – מט' אב עד כ"ט אב מט' תשרי עד כ"ט תשרי).

ההספק הוא דף ליום כצורת הדף של דפוס וילנא, (ברוב המהדורות של
הירושלמי מצוין בשולי הדף את דפי דפוס וילנא).

כדי להביא את מירב התועלת השתמשנו ברעיון שהגו מכון "דרכי שמחה"
שההספק יהיה לפי סדר המסכתות שבבבלי, דהיינו ברכות שבת וכו', וסדר
זרעים של הירושלמי ילמד יחד עם סדר קדשים שבבבלי. (כיון שאין
בירושלמי סדר קדשים).

ניתן לקבל את הלוח המלא בדוא"ל - 6566797@gmail.com
כמו"כ ניתן לקבל בפקס ע"י השארת הודעה בקו המידע בשלוחה 9

לוח "כולל ירושלמי" מסכת שבת

יום	תאריך	דף כולל ירושלמי	דף היומי בבלי
ה'	י"ג אייר תש"פ	שבת א'	שבת ס"ב
ו'	י"ד אייר תש"פ		שבת ס"ג
ז'	ט"ו אייר תש"פ		שבת ס"ד
א'	ט"ז אייר תש"פ	שבת ב'	שבת ס"ה
ב'	י"ז אייר תש"פ	שבת ג'	שבת ס"ו
ג'	י"ח אייר תש"פ	שבת ד'	שבת ס"ז
ד'	י"ט אייר תש"פ	שבת ה'	שבת ס"ח
ה'	כ' אייר תש"פ	שבת ו'	שבת ס"ט
ו'	כ"א אייר תש"פ		שבת ע'
ז'	כ"ב אייר תש"פ		שבת ע"א
א'	כ"ג אייר תש"פ	שבת ז'	שבת ע"ב
ב'	כ"ד אייר תש"פ	שבת ח'	שבת ע"ג
ג'	כ"ה אייר תש"פ	שבת ט'	שבת ע"ד
ד'	כ"ו אייר תש"פ	שבת י'	שבת ע"ה
ה'	כ"ז אייר תש"פ	שבת י"א	שבת ע"ו
ו'	כ"ח אייר תש"פ		שבת ע"ז
ז'	כ"ט אייר תש"פ		שבת ע"ח
א'	א' סיון תש"פ	שבת י"ב	שבת ע"ט
ב'	ב' סיון תש"פ	שבת י"ג	שבת פ'
ג'	ג' סיון תש"פ	שבת י"ד	שבת פ"א
ד'	ד' סיון תש"פ	שבת ט"ו	שבת פ"ב
ה'	ה' סיון תש"פ	שבת ט"ז	שבת פ"ג
ו'	ו' סיון תש"פ		שבת פ"ד
ז'	ז' סיון תש"פ		שבת פ"ה
א'	ח' סיון תש"פ	שבת י"ז	שבת פ"ו
ב'	ט' סיון תש"פ	שבת י"ח	שבת פ"ז
ג'	י' סיון תש"פ	שבת י"ט	שבת פ"ח
ד'	י"א סיון תש"פ	שבת כ'	שבת פ"ט
ה'	י"ב סיון תש"פ	שבת כ"א	שבת צ'
ו'	י"ג סיון תש"פ		שבת צ"א
ז'	י"ד סיון תש"פ		שבת צ"ב
א'	ט"ו סיון תש"פ	שבת כ"ב	שבת צ"ג
ב'	ט"ז סיון תש"פ	שבת כ"ג	שבת צ"ד
ג'	י"ז סיון תש"פ	שבת כ"ד	שבת צ"ה
ד'	י"ח סיון תש"פ	שבת כ"ה	שבת צ"ו
ה'	י"ט סיון תש"פ	שבת כ"ו	שבת צ"ז
ו'	כ' סיון תש"פ		שבת צ"ח
ז'	כ"א סיון תש"פ		שבת צ"ט
א'	כ"ב סיון תש"פ	שבת כ"ז	שבת ק'
ב'	כ"ג סיון תש"פ	שבת כ"ח	שבת ק"א
ג'	כ"ד סיון תש"פ	שבת כ"ט	שבת ק"ב
ד'	כ"ה סיון תש"פ	שבת ל'	שבת ק"ג
ה'	כ"ו סיון תש"פ	שבת ל"א	שבת ק"ד
ו'	כ"ז סיון תש"פ		שבת ק"ה
ז'	כ"ח סיון תש"פ		שבת ק"ו
א'	כ"ט סיון תש"פ	שבת ל"ב	שבת ק"ז
ב'	ל' סיון תש"פ	שבת ל"ג	שבת ק"ח
ג'	א' תמוז תש"פ	שבת ל"ד	שבת ק"ט
ד'	ב' תמוז תש"פ	שבת ל"ה	שבת ק"י
ה'	ג' תמוז תש"פ	שבת ל"ו	שבת ק"יא
ו'	ד' תמוז תש"פ		שבת ק"יב
ז'	ה' תמוז תש"פ		שבת ק"יג
א'	ו' תמוז תש"פ	שבת ל"ז	שבת ק"יד
ב'	ז' תמוז תש"פ	שבת ל"ח	שבת ק"ט"ו
ג'	ח' תמוז תש"פ	שבת ל"ט	שבת ק"ט"ז
ד'	ט' תמוז תש"פ	שבת מ'	שבת ק"יז
ה'	י' תמוז תש"פ	שבת מ"א	שבת ק"יח
ו'	י"א תמוז תש"פ		שבת ק"יט
ז'	י"ב תמוז תש"פ		שבת ק"כ
א'	י"ג תמוז תש"פ	שבת מ"ב	שבת קכ"א
ב'	י"ד תמוז תש"פ	שבת מ"ג	שבת קכ"ב

ג'	ט"ו תמוז תש"פ	שבת מ"ד	שבת קכ"ג
ד'	ט"ז תמוז תש"פ	שבת מ"ה	שבת קכ"ד
ה'	י"ז תמוז תש"פ	שבת מ"ו	שבת קכ"ה
ו'	י"ח תמוז תש"פ		שבת קכ"ו
ז'	י"ט תמוז תש"פ		שבת קכ"ז
א'	כ' תמוז תש"פ	שבת מ"ז	שבת קכ"ח
ב'	כ"א תמוז תש"פ	שבת מ"ח	שבת קכ"ט
ג'	כ"ב תמוז תש"פ	שבת מ"ט	שבת קל'
ד'	כ"ג תמוז תש"פ	שבת נ'	שבת קל"א
ה'	כ"ד תמוז תש"פ	שבת נ"א	שבת קל"ב
ו'	כ"ה תמוז תש"פ		שבת קל"ג
ז'	כ"ו תמוז תש"פ		שבת קל"ד
א'	כ"ז תמוז תש"פ	שבת נ"ב	שבת קל"ה
ב'	כ"ח תמוז תש"פ	שבת נ"ג	שבת קל"ו
ג'	כ"ט תמוז תש"פ	שבת נ"ד	שבת קל"ז
ד'	א' אב תש"פ	שבת נ"ה	שבת קל"ח
ה'	ב' אב תש"פ	שבת נ"ו	שבת קל"ט
ו'	ג' אב תש"פ		שבת ק"מ
ז'	ד' אב תש"פ		שבת קמ"א
א'	ה' אב תש"פ	שבת נ"ז	שבת קמ"ב
ב'	ו' אב תש"פ	שבת נ"ח	שבת קמ"ג
ג'	ז' אב תש"פ	שבת נ"ט	שבת קמ"ד
ד'	ח' אב תש"פ	שבת ס'	שבת קמ"ה
ה'	ט' אב תש"פ		שבת קמ"ו
ו'	י' אב תש"פ		שבת קמ"ז
ז'	י"א אב תש"פ		שבת קמ"ח
א'	י"ב אב תש"פ		שבת קמ"ט
ב'	י"ג אב תש"פ		שבת ק"נ
ג'	י"ד אב תש"פ		שבת קנ"א
ד'	ט"ו אב תש"פ		שבת קנ"ב
ה'	ט"ז אב תש"פ		שבת קנ"ג
ו'	י"ז אב תש"פ		שבת קנ"ד
ז'	י"ח אב תש"פ		שבת קנ"ה
א'	י"ט אב תש"פ		שבת קנ"ו
ב'	כ' אב תש"פ		שבת קנ"ז
ג'	כ"א אב תש"פ		עירובין ב'
ד'	כ"ב אב תש"פ		עירובין ג'
ה'	כ"ג אב תש"פ		עירובין ד'
ו'	כ"ד אב תש"פ		עירובין ה'
ז'	כ"ה אב תש"פ		עירובין ו'
א'	כ"ו אב תש"פ		עירובין ז'
ב'	כ"ז אב תש"פ		עירובין ח'
ג'	כ"ח אב תש"פ		עירובין ט'
ד'	כ"ט אב תש"פ		עירובין י'
ה'	ל' אב תש"פ	שבת ס"א	עירובין י"א
ו'	א' אלול תש"פ		עירובין י"ב
ז'	ב' אלול תש"פ		עירובין י"ג
א'	ג' אלול תש"פ	שבת ס"ב	עירובין י"ד
ב'	ד' אלול תש"פ	שבת ס"ג	עירובין ט"ו
ג'	ה' אלול תש"פ	שבת ס"ד	עירובין ט"ז
ד'	ו' אלול תש"פ	שבת ס"ה	עירובין י"ז
ה'	ז' אלול תש"פ	שבת ס"ו	עירובין י"ח
ו'	ח' אלול תש"פ		עירובין י"ט
ז'	ט' אלול תש"פ		עירובין כ'
א'	י' אלול תש"פ	שבת ס"ז	עירובין כ"א
ב'	י"א אלול תש"פ	שבת ס"ח	עירובין כ"ב
ג'	י"ב אלול תש"פ	שבת ס"ט	עירובין כ"ג
ד'	י"ג אלול תש"פ	שבת ע'	עירובין כ"ד
ה'	י"ד אלול תש"פ	שבת ע"א	עירובין כ"ה
ו'	ט"ו אלול תש"פ		עירובין כ"ו
ז'	ט"ז אלול תש"פ		עירובין כ"ז
א'	י"ז אלול תש"פ	שבת ע"ב	עירובין כ"ח

ו'	י"ד תשרי תשפ"א		עירובין נ"ד
ז'	ט"ו תשרי תשפ"א		עירובין נ"ה
א'	ט"ז תשרי תשפ"א		עירובין נ"ו
ב'	י"ז תשרי תשפ"א		עירובין נ"ז
ג'	י"ח תשרי תשפ"א		עירובין נ"ח
ד'	י"ט תשרי תשפ"א		עירובין נ"ט
ה'	כ' תשרי תשפ"א		עירובין ס'
ו'	כ"א תשרי תשפ"א		עירובין ס"א
ז'	כ"ב תשרי תשפ"א		עירובין ס"ב
א'	כ"ג תשרי תשפ"א		עירובין ס"ג
ב'	כ"ד תשרי תשפ"א		עירובין ס"ד
ג'	כ"ה תשרי תשפ"א		עירובין ס"ה
ד'	כ"ו תשרי תשפ"א		עירובין ס"ו
ה'	כ"ז תשרי תשפ"א		עירובין ס"ז
ו'	כ"ח תשרי תשפ"א		עירובין ס"ח
ז'	כ"ט תשרי תשפ"א		עירובין ס"ט
א'	ל' תשרי תשפ"א	שבת פ"ז	עירובין ע'
ב'	א' חשוון תשפ"א	שבת פ"ח	עירובין ע"א
ג'	ב' חשוון תשפ"א	שבת פ"ט	עירובין ע"ב
ד'	ג' חשוון תשפ"א	שבת צ'	עירובין ע"ג
ה'	ד' חשוון תשפ"א	שבת צ"א	עירובין ע"ד
ו'	ה' חשוון תשפ"א		עירובין ע"ה
ז'	ו' חשוון תשפ"א		עירובין ע"ו
א'	ז' חשוון תשפ"א	שבת צ"ב	עירובין ע"ז
ב'	ח' חשוון תשפ"א	עירובין א'	עירובין ע"ח

ב'	י"ח אלול תש"פ	שבת ע"ג	עירובין כ"ט
ג'	י"ט אלול תש"פ	שבת ע"ד	עירובין ל'
ד'	כ' אלול תש"פ	שבת ע"ה	עירובין ל"א
ה'	כ"א אלול תש"פ	שבת ע"ו	עירובין ל"ב
ו'	כ"ב אלול תש"פ		עירובין ל"ג
ז'	כ"ג אלול תש"פ		עירובין ל"ד
א'	כ"ד אלול תש"פ	שבת ע"ז	עירובין ל"ה
ב'	כ"ה אלול תש"פ	שבת ע"ח	עירובין ל"ו
ג'	כ"ו אלול תש"פ	שבת ע"ט	עירובין ל"ז
ד'	כ"ז אלול תש"פ	שבת פ'	עירובין ל"ח
ה'	כ"ח אלול תש"פ	שבת פ"א	עירובין ל"ט
ו'	כ"ט אלול תש"פ		עירובין מ'
ז'	א' תשרי תשפ"א		עירובין מ"א
א'	ב' תשרי תשפ"א	שבת פ"ב	עירובין מ"ב
ב'	ג' תשרי תשפ"א	שבת פ"ג	עירובין מ"ג
ג'	ד' תשרי תשפ"א	שבת פ"ד	עירובין מ"ד
ד'	ה' תשרי תשפ"א	שבת פ"ה	עירובין מ"ה
ה'	ו' תשרי תשפ"א	שבת פ"ו	עירובין מ"ו
ו'	ז' תשרי תשפ"א		עירובין מ"ז
ז'	ח' תשרי תשפ"א		עירובין מ"ח
א'	ט' תשרי תשפ"א		עירובין מ"ט
ב'	י' תשרי תשפ"א		עירובין נ'
ג'	י"א תשרי תשפ"א		עירובין נ"א
ד'	י"ב תשרי תשפ"א		עירובין נ"ב
ה'	י"ג תשרי תשפ"א		עירובין נ"ג

הדרן עלך מסכת שבת

לקבלת תלמוד ירושלמי מסכת ברכות ושבת עם ביאור מרן הגר"ק שליט"א בדוא"ל 6566797@gmail.com

שיעורים בירושלמי בטלפון

קו ירושלמי - 03-617-10-87

שיעורי מרן רשכבה"ג הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א - 1

שיעורי הגאון ר' בונים שרייבר שליט"א - 2

שיעורי הרה"ג ר' נתנאל ברדה שליט"א - 11

(שיעורים רגילים - 1 שיעורים קצרים - 2)

שיעורי הגאון ר' מיכל זילבר שליט"א

קול הדף - 02-640-00-00

עברית - 1 שיעורים - 1 שיעורים בירושלמי - 2 לבחירה לפי מסכתות - 2

מכירות מוזלות של תלמוד ירושלמי עוז והדר - 05271-91-580

קו המידע - 043-760-412

1 מידע כללי	2 תוכנית כולל ירושלמי	3 מידע על שיעורים בטלפון
4 שיעורים ברחבי הארץ	5 מידע על טלפונים של רבנים העונים תשובות בהבנת הידושלמי	6 מכירות
7 קביעת חברותות בטלפון	8 מעמד הסיום	9 השארית הודעות

"פורתו" מגן לנו...

הוא ימליץ טוב עלינו,
אדונינו בר יוחאי

מאות אברכי כוללי 'תורת חסד'
ילמדו שעות רצופות (ע"פ ההוראות)
בתענית דיבור
ויקיימו מעמדי תפילה נוראי הוד

בחצות ליל ל"ג בעומר

ובחצות יום ההילולא

ומניין ת"ח יעתירו בציונו של התנא
האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זיע"א

לזיווג הגון,
לרפו"ש ולזש"ק

לפי נוסח הסגולה הידועה שתיקן מרן רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל

ובזמן המסוגל יעתירו ממעונם
גדולי ישראל בראשות
חתנא דבי נשיאה
הגאון הצדיק
רבי יצחק קולדצקי שליט"א
והגאון הצדיק רבי שמואל
אליעזר שטרן שליט"א
גאב"ד שערי הוראה ורב מערב ב"ב

כולל
אברכים
לע"נ תמיכה בת רפאל ע"ה

תורת חסד

לע"נ מרן רבי יעקב בן
צבי יהודה אדלשטיין
זצוק"ל

כדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק

1-700-555-013

מסירת שם
למעמד התפילה
100 ₪